

178.

Handwritten signature or mark in the bottom right corner.

PETRI GYLLII
DE TOPOGRA-
PHIA CONSTAN-
TINOPOLEOS,
ET DE ILLIVS ANTI-
QVITATIBVS
LIBRI QVATVOR.

*Ad Reuerendiſſ. & Illuſtriſſ. D. Georgium
Cardinalem Armaignacum.*

L V G D V N I,
APVD GVLIELMVM ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXII.

Cum priuilegio Regis.

Alto Dúgo de Colmenares z^{ms}

7/185

Extraict du priuilege du Roy.

A R grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne foys ou plusieurs, ce present liure intitulé, *Petri Gyllij descriptia Constantinopoleos, en-Latin & en François.* Et fait defences de par ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, ne faire imprimer, vendre, ne distribuer, en ses païs, terres & seigneuries, ledit liure, si ce n'est par le consentement dudit Rouille. Et ce iusques au temps & terme de douze ans, à compter du iour & datte, que sera paracheué d'imprimer ledict liure, sur peine d'amende arbitraire, & de confiscation des liures qu'ilz auroyent imprimez. Et afin qu'aucun ne puisse pretendre ignorance du present priuilege, ledict Seigneur veut & entend, que l'extraict d'iceluy estant mis au commencement desdictz liures, serue pour toute notification, sauf en demander copie audict Rouille (si bon leur semble) & ce à leur despens. Car tel est son plaisir, nonobstant oppositions & appellations quelconques, comme plus à plein est contenu & déclaré par lesdictes lettres de priuilege, sur ce donnees à S. Germain en Laye, le vinthuietième iour de Decembre, mil cinq cens cinquante huit.

*Par le Roy, Maistre Iean Nicot, maistre
des Requestes de l'hostel, present.*

Signé, Guillaudet.

Errata in hoc volumine de Topographia Constantinop.

Pagina 35. lin. 28. lege cliuo. 64. 21. wivj. 205. 6. Ceratini.

Quæ in altero de Bosporo Thracio.

*Pagina 47. lin. 7. lege sexaginta. eadem pag. linea vltima, Proclus. 65. 9. oi ladvw.
68. 9. Mynyis. 72. 16. Machlenam. 118. 18. validissimos. 123. 3. χαμάγγης. 141. 4.
promontorio. 252. 4. Παλαίτι.*

INDEX CAPITVM
TOPOGRAPHIÆ CON-
STANTINOPO-
LITANÆ.

LIBRI PRIMI.

DE BYZANTII conditoribus, & de eius
varia fortuna. caput 1.

De magnitudine Byzantiy. cap. 2.

De Constantinopolis instauratione, eiusque
magnitudine. cap. 3.

De forma, ambitu, latitudine, & longitudine, qua nunc est
Constantinopolis. cap. 4.

Constantinopolis generalis descriptio. cap. 5.

Singularum partium situs. cap. 6.

De primo colle, & Regis palatio, ade Sophia, & de Hippo-
dromo. cap. 7.

De prima valle. cap. 8.

De secundo colle. cap. 9.

De secunda valle diuidente secundum collem à tertio. ca. 10.

De tertio colle. cap. 11.

De valle tertia. cap. 12.

De quarto colle. cap. 13.

De quinto colle. cap. 14.

De quinta valle. cap. 15.

De sexto colle. cap. 16.

De valle, quæ diuidit sexicolle promontorium à septimo colle.
caput 17.

De septimo colle. cap. 18.

De muris vrbis. cap. 19.

De Constantinopolis portis, & septem turribus antiqui Byzantij. cap. 20.

De muris longis. cap. 21.

LIBRI SECVNDI.

De edificijs & monumentis antiqui Byzantij, & nouæ Romæ Constantinopolitanæ. cap. 1.

De monumentis primi collis, & de prima regione vrbis. cap. 2.

De templo Sophiae. cap. 3.

Descriptio templi Sophiae, quale hodie visitur. cap. 4.

De statuis inuentis in latere adis Sophianæ. cap. 5.

De Pharo promontoriij, & Mangana. cap. 6.

De thermis Zeuxippi, & de eius statuis. cap. 7.

De Xenodochijs Sampsonis & Eubuli. cap. 8.

De statua Eudoxie Augusta, ob quam Chrysostomus eie-
ctus in exilium. cap. 9.

Quam vrbis partem complexa fuerit tertia regio. cap. 10.

De Hippodromo, & de eius obelisco & columnis & statuis.
caput 11.

De Colosso structili. cap. 12.

De columnis Hippodromi. cap. 13.

De templo Bacchi, & de aula Hormisdæ, & de Iustiniani
domo. cap. 14.

De portis Iuliani, & Sophiae, & de porticu nominato Sigma,
& de regijs Sophianis. cap. 15.

De quarta regione. cap. 16.

De foro

- De foro Augustæo, & columna Theodosij, & Iustiniani, &
de Senatu. cap. 17.
- De regia & basilica, & palatio Constantini, & de domo nun-
cupata Chalca. cap. 18.
- De Basilica & regia ambulatione. cap. 19.
- De bibliotheca Basilica, & de regia porticu, & de Basilica
cisterna. cap. 20.
- De Chalcopratijs. cap. 21.
- De porticibus sitis inter palatium, & forum Constantini, &
de domo appellata Lampterum. cap. 22.
- De miliario aureo, & eius statuis, & de fortuna vrbis, eius-
que statua. cap. 23.
- De templo Neptuni, & de æde Minæ, & de stadijs, & sca-
la Timasi. cap. 24.
- De Lauso nuncupato, & de eius statuis Veneris, Cnidia, Iu-
nonis, Samia, Minerua, Lindia, & c. cap. 25.

LIBRI TERTII.

- De locis regionis quinta, & secūdi collis, de Nauali, & por-
tu nuncupato Bosporio, & c. cap. 1.
- De regione sexta, & de reliquis adificijs secūdi collis. cap. 2.
- De colūna purpurea, & foro Constantini, & Palladio. ca. 3.
- De Senatu & Nymphæo, statuis fori Constantini, Philadel-
phio, Musæo, de Labaro, & suparis, & c. cap. 4.
- De septima regione. cap. 5.
- De Tauro & foro Theodosij, & columna Cochlidae Theodo-
sij, & c. cap. 6.
- De octaua regione, & de postera parte tertij collis. cap. 7.
- De nona regione, & de templo Concordia, & de horreis Ale-
xandria, & Theodosij, & c. cap. 8.

De tertia valle, & decima regione, de domo Placidia, & regia Placidiana, de aqueductu Valentiniano, & thermis Constantianis, & de Nymphæo. cap. 9.

LIBRI QVARTI.

De vndecima regione, & de quarto & quinto collibus. cap. 1.

De templo Apostolorū, & sepulchro Constantini magni &c. caput 2.

De sexto colle, & decimaquarta regione. cap. 3.

De Hebdomo suburbio Constantinopoleos, & de triclinio Magnatura, & Cyclobio, & de statua Maurity, eiusque armamentario, de loco nuncupato Cynegio. cap. 4.

De Blachernis, & de Triclinio Blacherna, & Palatio, aqueductu, & de multis locis antiquissimis. cap. 5.

De ponte, qui est ad diuum Mamantem, & de eius hippodromo, & Leone æreo, de Maurity Regis sepulchro. cap. 6.

De septimo colle, & duodecima regione, & de columna Arcadij. cap. 7.

De statujs, & antiquissimo tripode Apollinis in Xerolopho statutis. cap. 8.

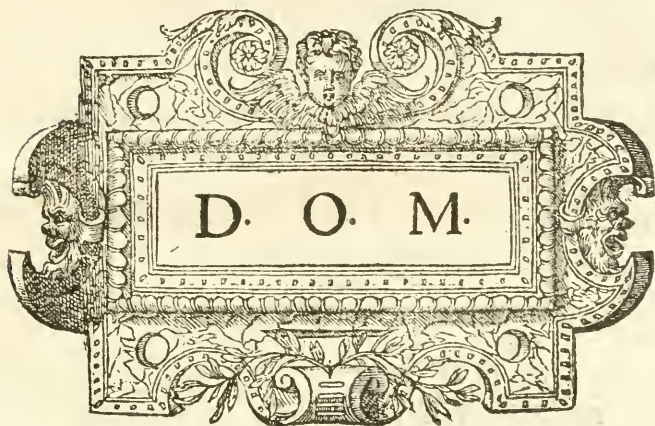
De columnis, quæ nunc extant in colle septimo. cap. 9.

De regione tertiadecima vrbis Sycena appellata, & de oppido Galata, siue Pera. cap. 10.

Descriptio Galata, & de templis Amphiarai, & Diana, & Veneris, & theatro Syceno, & foro Honoriano. cap. 11.

IN

In æde diui Marcelli, Romæ,
hæc sunt inscripta, vnà cum effigie vita
functi: sed dico similia, aut in pariete af-
fixa, vel in marmoreo lapide sculpta.

*Pètro Gyllio viro probo, vtriusque lingua
doctissimo,
ex agro Albiensi apud Gallos nato,
ob singulares animi dotes, & indefatigabilem in
inuestigandis antiquorum monumentis,
componendis, interpretandisque omnium discipli-
narum libris, totius orbis lustrandis,
indagandisque locis:
naturam, solertiam, & diligentiam publicè,
priuatimque laudatissimo,*

post

Post longas annorum plus xl. peregrinationes, terra,
marique peragratas,
Galliam, Italiam, Græciam, Asiam utranque,
& Africa partem,
ac miraculosam è manibus, & carcere Pyratarum,
Gerbeorum liberationem,
Romam quasi postliminio reuerso, & in recolligen-
dis, ordinandisque rerum celebrium narratio-
nibus, dies, noctesque occupato,
Febre violentissima per dies XI. vexato, diem suum
in Christo Iesu obeunti.

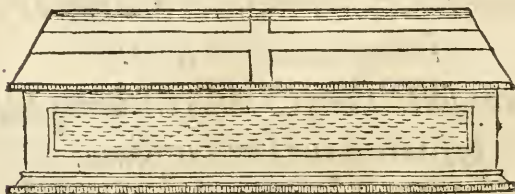
Georgius Cardinalis Armeniacus, patronus pien-
tissimus Clienti gratissimo
in spem resurrectionis mortuorum
benemerenti mæstissimus,

Non. Ian. M. D. LV.

Po. Cn.

Vixit annos LXV. menses, dies v. hor. IIII.

O S S A G Y L L I I.

IN DESCRIPTIO- NEM CONSTANTINO-

*poleos Præfatio, ubi situm il-
lius & commoditates
ostendit.*

CONSTANTINOPOLIS sic in penin-
sula sita est, vt totum Isthmum occupet
peninsulanum: ex tribus enim partibus
mari alluitur, neque solum ex sese mu-
nita est, sed etiam suos suburbanos lon-
gos agros iter duorū dierum latos ampliùs viginti mi-
liaria munitos habet peninsula, quam efficiunt pontus,
Bosporus, Propontis, olim ab Anastasio muro clausam,
ita fit, vt situs vrbis duplici peninsula munitus, arcem se-
declaret totius Europæ, atque adeo principatum totius
orbis præ se ferat, eminens in fauces Europæ, atq; Asiæ:
nam præter alias fœlicitates immēsas hanc habet sum-
mam, quòd mari portuoso ex tribus partibus cingitur,
à Meridie quidem Propontide, ab Oriente Bospori fre-
to, ab Aquilone sinu maxime portuoso, qui non modo
claudi catena potest, sed etiam sine catena hostibus in-
festus est Constantinopolis, & Galatæ muris stringen-
tibus eius latitudinem in stadia paulò minus quatuor,
vt & machinis, & igne liquido hostiū naues sæpe perie-
rint. Adde quòd nihil munitiùs fieri posset, si accederet.

bb

ars muniendi nostra ætate vsitata, si quatuor portus, quos olim intra muros clausos habebat catenis, restituerentur: quorum duobus antiquum Byzantium ornatum triennium Seueri obsidionem sustinuit, nec nisi fame totius orbis viribus capi potuit. Nam præter commoditates, quas habet Propontidis, & Aegæi maris, sic totius ponti Euxini imperium habet, vt vno ostio id clausum teneat, scilicet Bosporo, quem transire nemo potest inuita Constantinopoli, quò fit vt totius ponti diuitiæ sint in eius potestate, siue importatæ, siue exportatæ. Exportatur autè tanta còpia pellium, cuiusuis generis, mellis, ceræ, seruorum, aliarumque rerum, vt sufficiant magnæ parti, Europæ, Asiæ, Aphricæ: importantur vina, olea, frumenta, aliæque infinita Asiæ, Aphricæ, Europæ, vt copiam sentiat Mysia, Dacia, Pannonia, Sarmatia, Meotis, Colchis, Iberia, Albania, Cappadocia, Armenia, Media, Parthia, vtraque Scythia. Itaque non modò omnes barbaræ nationes coguntur amicitiam huius vrbs amplecti, sed etiam oræ omnes maritimæ, & insulanæ, si ponti diuitiis frui velint. Adde, quòd nemo vtrò, citròque traiectiones Asiæ, Europæque facere potest inuito Byzantio, cum sit velut pons, & porta vtriusque orbis, dicerem solum, nisi Hellespontus esset. Sed is infinitis partibus inferior censetur, nimirum longè amplior, & finum non habens Byzantinum, quo vrbs peninsula fiat portabsa, ac si haberet, tamen Euxino ponto non vteretur inuitis Byzantiis, id quòd si ratione non capimus, exemplo assequi possumus. Constantinus in Sigæo promontorio eminenti in fauces Hellesponti Constantinopolim ædificare cœperat, sed ea relicta, in
 promon

promōtorio Byzantino eam ædificauit. Troia quidem insignis vrbs, sed cæcorum, qui non præuiderint situm Byzantij, cæci omnes, qui ante Byzantium vrbes ædificarunt in ora Helleponti, aut Propontidis, quæ etsi aliquandiu floruerūt: funditus tamen, aut euersæ sunt, aut in vicos redactæ: ac si restituerentur, Constantinopolis, vt præstantior eis dominaretur. Quamobrem iure dicere possumus eam non modò ponti, sed etiam Propontidis, & maris Aegæi clauem esse. Laudatur Cyzicus, quòd duobus pontibus cōiungeret Insulam Continenti, & duos sinus contrarios inter se copularet, quam Aristides scribit esse vinculū ponti, & Aegæi, sed quis non videt quàm laxum: inter Cyzicū, & Europam Propontis lata intercedit: qua vt inuitis Cyzicenis transitiones in vtrunq; mare fieri poterant, ita Cyziceni inuitis Hellepontiis, & Byzantiis habere vtriusque maris commoditates non potuerunt. Prætereo Heracleam, Selymbriam, Chalcedonem, in Propōtidis ora sitas, olim quidem nobiles hominū industria, & loci natura, sed principibus commoditatibus priuabantur portuum similitum Byzatino portui, qui nullis viribus hostium obrui potest, illarū iam pridem portus obruti sunt, atq; adeo, carebant potestate Bospori, & Helleponti, quibus vti non poterant sine voluntate Bosporanorum, & Hellepontiorum, at Byzantini iis omnibus inuitis vti poterant ponto, itaque ei accidere non potest, quod accidit suis vicinis, aliisque quàm plurimis maximis vrribus, quæ tot annos iacentes in ruinis, aut excitate non sunt, aut si restitutæ, non tamen in pristina sede: deletæ sunt vicinæ, & nondum restitutæ, deleta est Memphis, sed

adhuc iacet. Cùm Cairica Babylonia ex castello magna vrbs euaserit in eius vicinia sita vtraque carens opportunitatibus Byzantij. Prætereo Assyriam, Babyloné, quæ etiam cùm floreret vidit vicinam vrberem ædificari, sibi non cedentes de magnitudine, cur Alexandria non reædificatur, nisi quia hominû industria magis, quàm natura consisteret, Romam antiquâ restituit Petri sanctitas, & Romani nominis autoritas, potius quàm naturalis situs mari carens portuoso. Sileo Athenas, & Lacedæmonem, quæ magis pertinaci hominum virtute, quàm situs commoditate excelluerunt. Omitto duos illos oræ maritimæ oculos Corinthum, & Carthaginem, quos eodem ferme temporum effossos, primùm Iulius Cæsar restituit, deinde rursus funditus erutos nemo instaurauit, quâuis Carthago sita in peninsula portuosa quidem, sed duo maria non coniungens, quamuis Corinthus bimaris, arx Peloponesi, clauis, & compes Græciæ nominata sit, tamen duo maria ne duos quidem sinus proximos, quos circuitus peninsulæ cõiungit, nunquam coniungere non modò ipsa potuit, sed ne vires quidem imperij Macedonici atq; Romani, id quod artificio potuit Cyzicus, & natura Chalcis Euboica, altera Græciæ clauis existimata, quarû omnium circuitus fieri breui declinatione poterant: at Constantinopolis clauis duplicis orbis, & maris Aegæi, & Euxini, quæ nulla nauigatione, nulla circuitione ne totius quidè orbis iungere possis, nisi ore Byzantio. Prætermitto Venetias, quæ magis clauduntur mari, quàm claudant maria, magisq; laborant maria seiungere, & repellere, quàm coniungere. Sileo totius orbis omnes situs, qui vrbes habue-

runt,

runt, habent, aut habituri sunt, nullus vnquam inuenitur, qui tot, & tantas commoditates habeat non modo ad imperandum, sed ne ad priuatè quidem viuendum, caritatem annonæ nunquã, aut rarissimè sentit, cui continuus campus Thracius frumentarius amplius quoquo versus plus minus septem dierum iter, alicubi viginti dierum, & eo amplius. Prætereo Asiam vicinam proximam vbertate agrorum frumentariorû, & pastionibus redundantem. Sileo ex vtroq; mari facilem vecturam, iam vini copiã præterquam quod ipsa fert, habet oram Bospori, Propontidis, Hellesponti vinetis consitam, & facili navigatione infinita genera habere potest, cæterasque delicias. Vt Theopompus scribat, ex eo, quòd Byzantium esset nobile emporiû, populum omnem in foro, & portu, & cauponis versari solitum dantè operam Baccho: Menander in comœdia nominata Aulitride, ait omnes mercatores temulentos facere Byzantiû. Totam, inquit, noctem bibo, surgo habès quatuor capita, exagitant comici Byzãtios, quod cùm vrbs obsidione premeretur, non alia ratione eos exercitus Imperator in mœnibus cõtinerere potuit, quàm cùm prope muros cauponas collocasset, quod vt fuit popularis gubernationis vitium, ita loci virtutè, & copiam ostentat omnium rerum, carniùm quanta sit copia, norunt, qui viderût atq; si venatores essent, nusquam copiosiores venationes, & aucupia. Fructibus autem omnis generis, omnis tēporis fora abundant, quod si nostrates negent, dicam considerent, quantum natio Mametana conficere possit leniēs vini desiderium pomis, piris, reliquisq; omnibus fructibus, lignorum verò abundantiam habet tan-

tam, vt nullis seculis abundatura non sit, cùm ex Europa, tum ex Asia. Syluæ enim immensæ, perennes, longè, iter plusquam quadraginta dierum, continuatæ à Propontide ad Colchos, & longè vlteriùs: vt non modo sibi ac vicinis, verùm etiam longinquis atque adeò ipsi Aegypto, & sinui Arabico, atq; Aphricæ materiam supeditet in ædium, nauiumque ædificationem, solâq; ex maximis vrbibus est, quæ nunquã incidet in lignorum penuriam, non modo ad ignem faciendum, sed ne ad ædificia quidem & naues, in quam nostra ætate videmus incidisse maximas Europæ, Asiæq; vrbes. Piscium verò redundãtia excellit Massilia, Venetia, Tarentum: sed omnia superat Constãtinopolis, qua velut per portam pisces duplicis marris transeunt, neque modo per Bosporum transeunt, sed ad Byzãtium feruntur relicta Chalcedone, vt vno reti viginti nauigia impleas, atque sine retibus sæpe manibus ex continenti capias, atque adeo cùm verno tempore in pontum ascendunt densi greges iactu lapidis velut aues ferias, ex fenestris quoq; vrbis calathis ex corda appensis mulieres piscentur, hamisq; piscatores sine esca pelamydes capiant tot, & tantas, vt sufficiant toti Græciæ & magnæ parti Asiæ Europæque. Et ne numerem piscium genera, optimarum ostrearum tantam multitudinem capiunt, vt sufficiãt, vt tot dierum ieiuniis, quibus Græci piscibus sanguinis participibus non vescuntur, quotidie videas in piscariis foris multa nauigia ostrearum plena. Quòd si Byzãtij non tanta esset carnis copia, si piscibus delectarentur, piscatorésque essent ea industria, qua Veneti, & Massilienses, liberéque piscari possent, non autem mediam

partem

partem piscationis Regi Turcorū tribuerent: profecto omnes angiportus quotidie implerentur piscibus. Iam nouæ Romæ cælum quispiam damnabit, vt ponticum, ego expertus sum salubrius quàm antiquæ Romæ, atq; ex multis annis vix vnus, aut alterius anni hyemē perfrigidam, calores autem æstiuos temperatos esse anniuersariis septétrionibus, quibus assiduè ferè tota æstate aër serenus est, hyeme tepescit aultris, quibus aër serenus fit, septentrionibus pluuius, cōtra quàm in Italia & Gallia fieri solet. Peste verò minùs acerba, minùsq; mortifera, nec frequentiori quàm magnæ vrbes laborare solent, rariùsque laboraret nisi plebis multitudine, & seruis sordidè pastis impleretur. Et ne videar laudare Rhetorum more, quæ vix Sophistarū acerbitate reprehendi potest, hoc vno malo laborat, quòd barbaris frequentius, quàm excultis humanitate habitabitur, non quin sit apta ad molliendos homines etiã barbarissimos; sed quòd ob copiam humanarum rerum eius habitatores remollescent ad resistendum Barbaris, quibus longè latèque circumdata est, vnde fiet, vt & si ad imperandum natura sit comparata, tamen educatione, & disciplina nequaquam vtentur illius incolæ, copiãq; rerum negligentes fient, & superbia loci rationem cōsuetudinis, & familiaritatis cum hominibus habèdẽ negligent, vnde ob insolentiam odio hominum extrudentur, aut in dissentiones incident, quibus Christiani ciues laborantes amiserunt vrbes, & imperium. Sed dissentiant, quantumlibet, vrbesque, vt saepe fecerunt, inflamment, & funditus euertant, tamen nunquam deerit, qui eam restituat ob loci opportunitatẽ, sine qua pontus Euxinus,

rursus

rursus Axinus efficeretur, ob copiam Barbarorum pontum cingentium. Quis enim, nisi longo huius urbis imperio castigati essent, siue mari, siue pedibus proficisceretur ad oras ponticas latronibus plenas? quis Bosporum, quem vtrinque accolunt Barbaræ gentes, penetraret, ac si quis penetraret, tamen Thracibus accolis potius rediens aberraret ab ostio Bospori falsa, ut olim facere solebant, lumina pro pharo prætendentibus. Non igitur modo navigationem ponti, Byzantium impedire potest, sed nemo sine eius subsidio, navigare illuc potest. Quare cum totius Europæ Constantinopolis sit arx contra Ponticos, & Asiæ Barbaros, etiam si sæpe deleatur, semper non deerit aliquis, qui eam restituat, inuitatus loci opportunitate. Quis vnquam hostis acerbius urbem aliquam euertit, quàm Seuerus? attamen cum respuit ab iracundia contra Byzantios, animaduertit se ab antiquis temporibus urbem habitam communem quandam benefactricem omnium, Romani imperij magnum propugnaculum deleuisse contra Barbaros ponti & Asiæ. Itaque restituere conatus est, nominemque filij Antoninam appellari voluit. Cæteræ igitur vrbes, ut sint mortales, hæc sanè quandiu erunt homines futura mihi videtur immortalis.

PETRI GYLLII

DE TOPOGRAPHIA

CONSTANTINOPO-

LEOS, ET DE IL-

LIVS ANTIQVI-

TATIBVS,

LIBER PRIMVS.

De Byzantijs conditoribus, & de eius varia fortuna.

CAPVT I.

BYZANTIVM conditum fuisse Stephanus, atque Eustathius memoriae prodiderunt à Byzante Ceroesse, & Neptuni filio, vel ab eo, qui classis Megarensium coloniã deducendum Dux fuit nominatus *Βυζης*. Ego hunc etiam Byzanta appellatum arbitror, nam à Byze, Byzium, potius quàm Byzantium diceremus. Philostratus in vita Marci Sophistæ Byzantini, Ducem illum classis Megaricæ nominat Byzanta, cùm scribit Marcum, quòd referret originem sui generis ad antiquum Byzanta profectum Megaram, charum habitum fuisse Megarensibus coloniæ Byzantinæ deductoribus, quibus Pythium Apollinem consulentibus, ubi conderent urbem, redditum oraculum est, quærent sedem cæcorum terris aduersam. Ea ambage Chalcedones monstrabantur,

quòd priores aduecti illuc, præuisa locorū vtilitate peiora legissent. Quod autem apud Iustinū scriptum est à Pausania Spartano Byzantium conditū, ita intelligendum existimo, vt qui Sycam, quam hodie vocant Galatam à Genuensibus conditam esse affirmant, & Constantinopolim à Constantino, qui, aut reædificauit, aut amplificauit, non autem primi ædificauit: nam cum ex Herodoto intelligam Dario inuadente Thraciam Byzantios, & Chalcedonios ne expectasse quidem aduentū Phœnicię classis relictis suis vrbibus in interiora Euxini ponti discessisse, ibique Mesembriam cōdidisse, Phœnices autem Byzantiū, Chalcedonem combussisse, arbitror Lacedæmonios Pausania Duce coloniā illuc deduxisse, & Byzantium, siue coloniam prius Megarensum, siue sedem ciuium à Byzante Neptuni filio conditam restituisse. Eustathius dicit Antoninam appellatam fuisse ab Antonio Bassiano Seueri Cęsaris filio: sed quandiu pater vixit, id nomen obtinuisse, deinde multis post annis nominata est noua Roma, & Constantinopolis, & Anthusa quasi Florētia, siue Flora à magno Constantino, vnde Priscianus appellat nouam Romam Constantinopolitanam. Apollo fælices quidem prædixerat, qui eam incolerent, sed vtranque fortunam sæpe experta est. Primò magnis laboribus emerfit impedientibus Thracibus, Bithynis, & Gallogræcis: in singulos enim annos octoginta talenta Gallis in Asia dominantibus diu pēsitauit. Maioribus creuit, nec solū externis, sed etiam domesticis frequenter vexata, nunc optimatiū gubernabatur statu, nunc populari, variāsque partes secuta est, sed diu floruit in republica, latéque in
Euro

Europa, atque Asia dominata præsertim Bithynis, vt Philarcus tradat in sexto libro historiarum, Byzantios sic dominos fuisse Bithynorum, vt Lacedæmonij fuerunt ἐλώτων, quorū fortuna media erat inter feruorum, & liberorum conditionem. Hæc Respublica Ptolomæorum Aegypti regum nomē coluit, vt Philadelpho honores diuinos tribuerit, templūmque illi excitarit in conspectu suæ vr̄bis, nomen imperij Romani fouit, primò aduersus Regem Macedonū, cui vt degeneri impositum Pseudophilippi nomen. Sileo missas copias in Antiochum, Persëum, Aristonicū, & piratico bello adiutum Antonium Mithridatis impetū ægre repulsum, & ceruicibus interclusum suis sustinuit: & simul Scyllæ, Lucullo, Pompeio valde auxiliata est, quando ea loca insideret, quæ transmeantibus terra, marique ducibus, exercitibusque, simul vehēdo comœatui opportuna forent. Tandem Nigri partes secuta contra Seuerum omni dignitate principatus spoliata est, & Perinthiis subiecta, & balneis, & theatris muris, quibus validis excellis que munita erat, lapide quadrato, & molari constructis, potiùs quàm Milesio, vt placet Politiano: nam neque ex illo antiquo Milesio, neque Miletopoli excisus fuit, cū Miletum remotissimū, & Miletopolis posita iuxta Rhyndacum fluium nullas nobiles lapidicinas habeat, quam quidem vidi funditus euersam lacui Apolloniati propinquā adhuc nomen retinentem. Muri ad eò tenui iunctura fuerūt, vt Herodianus testetur, nemini compositum opus, sed ex vno, perpetuòque lapide visum fuisse, ruinas ipsorum, reliquiasque Herodiani temporibus, qui videbāt, mirabantur eos, vel qui

cōstruxissent, vel qui deleuissent. Dion, quem Zonaras citat, muros tradit munitissimos habuisse Byzantium, quarum lorica lapidibus tres pedes crassis, & qui regulis areis comprehenderētur constructa erat, interioraq; ipsorum sic erant cōpacta, vt vnus murus crassus omnis structura esse videretur. Turres crebræ & magnæ, portas circū habentes alias aliis superpositas. Muri ex parte Continentis valde excelsi, maritimi humiliores erant. Duos portus intra murū habebat, catenis clausos, quorum brachia sustinebant turres multum eminētes, ipse cū Græco Codice Xenophontis carerem, arbitrabar Xenophōtem de alterutro horum portuum intelligere ex Latina translatione, quæ ita habebat cū ex Chrysofoli Byzantium traicissent, cūmq; ex Byzantio exclusi essent milites Xenophontei repagula perfringere conabantur, portasque se effracturos minabantur, nisi eas Byzantini voluntate aperirent, atq; accurrerunt ad mare, & intra oppidum desiliere muris superatis, iuxta ipsius portus latera, quæ, quòd curuatis vtrinque molibus prominent, Chelas, id est, acceptabula Græci vocant: at postea incidens in Græcum Codicem, vidi nullam ibi mentionem portus esse, sed duntaxat τὴν χελῶν τὸ τέχνης, hoc est, ad crepidines muri, siue ad proiecturas fulciantes murum: ac si χελῶν τὸ λιμνῶν legeretur, brachium potius, aut crus vertendum fuisset. Dionysius Byzantius tradit Bospori primam circuitiōnē excipere tres portus. Byzantij quingenta habebāt nauigia, quorum quædam erant dicrota, quibusdam erant gubernacula ex prora, & ex puppi, & gubernatores, & nauitæ duplices, vt siue inuaderent, siue retrocederent, necesse

non

non esset eas conuertere: hostésque fallerent in accessu, & recessu. Byzantij Nigro viuento, & mortuo multa mirabilia ediderunt triennium obsessi, neque modò capiebant hostium naues præternauigantes, sed etiam triremes ex statione hostili abstrahabant: anchoras enim vrinatores sub aqua natantes abscindebant, & funiculis ad clauos pedum plantis affixos alligatis trahebant sua sponte adnare vilas, nec primi Byzantij hoc egerunt: nam Tyrij assueti conchas, aliáque eiusmodi sub aquis legere profundo mari nantes ex improviso anchoras hostium præcidebant, quod Alexander vbi animaduertisset, ferreas catenas pro funibus alligari ad anchoras iussit. Byzantij, cùm omnia consumpsissent, tamen resistebant lignis, quæ ex ædificiis detrahebant, & funibus ad naues utebantur, quos ex capillis fœminarum suarum conficiebant, interdúmque statuas, & equos proiiciebãt in suos hostes. Vt verò omnibus esculentis destituti sunt, pelles aqua mollitas edebant, pellibusq; consumptis alij in alios efferari cœperunt humanis carnibus vescentes, denique fame oppressi inuiti urbem dederunt. Romani interfecerunt milites, omnésque principes ciues, vrbs tota funditus euerfa, muri diruti, quorum ostentatione gloriabantur, simúlque theatris, thermis, omnique cultu, atque honore detractis in vici formam redacta Perinthiis adiudicata est. Ea capta Seuerus valde lætatus est, eique libertatem abstulit, & dignitatem reip. tributo imposito, ciuium bonis publicatis Perinthiis Byzantium, eiusque regionem largitus est. Seuerus postea Byzantium profectus, vt vidit ciues sibi obuiam egressos cum ramis oliuarum suppli-

ces deprecantes salutem, & excusationem afferētes, cur illi obstitissent, abstinuit quidem à cæde, sed Perinthiis subiectos reliquit, theatrū tamen illis dedit, & *λευκῆσιον* porticus; & Hippodromum ædificandum curauit, eidemq; adiunxit thermas, quas ædificauit in templo Iouis, qui appellabatur Zeuxippus: renouauit etiam Strategium, quæ omnia Seuerus inchoauerat, Antoninus filius perfecit.

De magnitudine Byzantiæ.

CAP. II.

Constantinopolitani ciues huius ætatis dicunt Byzantium comprehensum fuisse primo colle, hoc est, septo regio, sed amplius fuisse liquebit ex his, quæ modò dicam: recentes scriptores ita describunt Byzantium incepisse à muro arcis, & pertinuisse ad Eugenij turrin, ascendisse vsque ad Strategium, & Achillis balneum, & portam Urbicion terrestrem Byzantiæ, inde in chalcoprata & miliarium vbi altera porta terrestris Byzantium hinc ad columnas Zonarij, ex his descendisse, & flexū fuisse in Acropolim per manianas, & thermas Arcadianas, quibus vt nonnullam fidem habeam non tantum facit eorum in aliis permultis mihi cognita fides, quàm Eustathius scribens Athenienses vsos Byzantio *ἡ πόλις*, id est, parua vrbe ad seruandas pecunias, sed longè antiquior Zosimus Historicus Byzantium ita describit: In colle, inquit, situm fuisse occupans partē Isthmi, quem efficiunt sinus nuncupatus cornu, & Propontis, habuit portam in fine porticum, quas Seuerus Imperator ædificauit, cū iratus esse desisset Byzantiis, quod Nigrum tutati fuissent hostem,

stem, Byzantij muris per collem procedebat à parte occidentali vsque ad Veneris templum, & ad mare oppositum Chryfopoli, à Boreali verò parte simili modo descendens vsque ad portum, quem vocant Neorium, & vltcrius vsque ad mare, quod è regione iacet oris pontici per quod ad pontum Euxinum nauigatur. Hęc igitur, inquit ille, antiqua vrbis magnitudo, sed Dionysius Byzantius Zosimo multo antiquior, vt ex eius scriptis cognoscatur ante Seueri ruinã scripsisse, ait ambitum Byzantij circiter quadraginta stadia complexũ fuisse, quæ longe maius spatium complectuntur, quàm illi tradiderunt. Herodianus Byzantium tempore Seueri urbem maximam omnium Thraciæ fuisse dicit.

De Constantinopoli instauratione, eiusque magnitudine.

C A P V T. I I I.

ZONARA Constantinum magnum scribit cupientem urbẽ sui nominis condere primo Sardinicum Asiæ agrum delegisse, deinde Sigæum promontorium post Chalcedonem & Byzantiũ. Georgius Cedrinus dicit Constantinum primo Theffalonicam delegisse, ibique biennium agentem loco delectatum admirabilia templa, balnea, aquæductus ædifican- tem peste interpellatum locum hunc reliquisse, & profectum Chalcedonẽ Bithynorum à Persis euersam restituere incipientem admonitum fuisse, vbi Constantinopoli cõdenda esset ab aquilis lapillos architectorum iterum, & sepius rapiantibus, & Byzantium transportantibus. Zonaras idem scribit; lapillos non vocat, sed funiculos, quod commentitium videtur surreptum
ex Dio

ex Dionysio Byzantio tradente parum abfuisse, quin Byzas conderet Byzantium in loco semystra nuncupato sito ad ostia Cydari, & Barbyſæ fluminum, nisi coruus rapiens ex media flamma partem victimæ, & deportans in promontorium Bosporium Byzantem admonisset ibi condendum esse Byzantium: at mihi tam cæcus Constantinus non videtur fuisse, quàm Chalcedonij antiqui, quorum cæcitate omnibus literarum monumentis decantata edoctus prospicere potuit Byzantium, potius quàm Chalcedonem commodius Romani imperij domicilium esse, quātò melius sentiunt longè antiquiores, è quorū numero est Sozomenus Salaminus, & Zosimus, qui scripserunt suam historiam tempore Theodosij minoris, hi omiſſa mētione Sardicę & Theſſalonicę, & Chalcedonis, tradunt Constantinum cogitantem urbem condere sui nominis æqualis conditionis parisque honoris, Romæ deprehendisse locum inter antiquum Ilium & Helleſpontum commodum ad urbem condendam, fundamentaq; iecisse, & muri partem in altitudinem excitasse, quę in hunc diem videtur in promontorio Sigæo, quod Plinius appellat Aiantiū, ex eo, quòd ibi Aiæcis ſepulchrum eſſet eminent in extremas Helleſponti fauces, vbi dicunt ſtationē nauium fuiſſe, & tentoria habuiſſe Achæos militantes contra Troiam, pòſt Conſtātino commodiorem ſedem viſam eſſe Byzantiū, quod trecentefimo ſexageſimo ſecundo anno ab imperio Auguſti Conſtātinus reſtituit, auxit, maximis muris circūdedit, nuncupariq; nouam Romanam Conſtantinopolitanam lege ſanciuit, quæ incifa in colūna lapidea, & publica in Strategio prope Conſtantini

stantini statuam equestre proposita erat. Cum autem indigenas ciues existimaret non sufficere magnitudini urbis, iuxta fora sparsim edificauit domos, quas dedit habitandas Senatoribus, atque illustribus viris, quos secum duxerat ex vrbe Roma, atque ex aliis gentibus. Fora constituit alia ad urbis ornamentum, alia ad vsum ciuium, Hippodromon sacris ædibus, fontibus, porticibus instruxit, & Senatu, quem habere voluit eundem honorem, quem Senatores Romæ habere solebant. Regias ædes condidit non multo inferiores Romæ regiis ædibus. Denique in omni ornatu similem, æqualémq; Romæ Italiæ efficere studens in eam magnitudinem perduxit, vt Sozomenus tradat hominum multitudine & diuitiis maiorem Constantinopolim esse, quàm Romam. Cunapius Sardianus non ignobilis scriptor, quamuis Constantino infestus, tamen Constantinopoles magnitudinem maximã designat his verbis: Constantinopolis, inquit, antiquum Byzantium temporibus quidem antiquis præbuit Atheniensibus transmissionem frumenti, quod illinc copiosum efferri solebat: sed temporibus nostris, neque ab Aegypto multitudo onerariarum nauium, neq; ex omni Asia, & Syria, & Phœnicia, & ex aliis gentibus importata, multitudo frumenti Constantinopolim implere & satiare potest populũ, quem Constantinus in urbem Byzantium transtulit ex aliis urbibus, quas hominibus spoliauit. Similiter Zosimus & si Constantino non æquus ob religionem, tamen fatetur eam auxisse in magnitudinem maximæ urbis, atque vltra Byzantij muros quindecim stadia urbem circumplexum esse muris intercipientibus Isthmum ex.

mari in mare, quam Constantinus quamuis maximam
 effecit: tamen Imperatores, qui post Constantinum im-
 perarunt, maiorem effecerunt, & propter multitudinem
 vndique confluentium in urbem militiæ, vel mercatu-
 ræ, vel aliarum rerum causa, aliis muris multo maiori-
 bus, quam Constantiniani essent: eam circudederunt,
 & habitationes ita angustas esse permiserunt, vt etiam
 habitantes in foris angustè habitaret, vt viatores cum
 periculo incederent propter hominum, animaliumque
 multitudinē. Vnde factum fuit vt maris non parua pars
 circuentis urbem exsiccata fuerit, & palis in circuitu
 defixis, & domibus supra palos impositis vrbs magna
 facta sit ad capiendam populi maximam multitudinem,
 & hæc quidem Zosimus ait de magnitudine, qua erat
 temporibus vel Arcadij, vel Theodosij. Agathius scri-
 bit temporibus Iustiniani ad eam continentiam, & perpe-
 tua fuisse urbis ædificia, & coniuncta inter se, vt rarissi-
 mum videret quispiam locum sub dio apertum, & vn-
 dique liberum, vt rectis oculis cælum suspicere posset.
 Quam etiam magna fuerit vrbs ante Iustiniani tem-
 pora colligere possumus ex antiqua urbis descriptione
 incerti auctoris, sed antiqui, & fidei pleni. Is dicit urbis
 longitudinem fuisse à porta Aurea vsque ad littus ma-
 ris directa linea pedum quatuordecim milia septuagin-
 ta quinque, latitudinem autem pedum sex milia centum
 quinquaginta, neque tamen Iustiniani temporibus in-
 tra urbem Blachernas fuisse colligere licet ex Procopio
 etiam si ante Iustiniani imperium vrbs aucta fuisset à
 Theodosio minore, qui, vt tradunt Zonaras atque alij,
 id negotij dedit Cyro urbis Præfecto, is magno & prō-
 pto

pto studio excitauit terrestrem murum à mari ad mare sexaginta diebus vr̄bis populus hoc opere delectatus, & celeritatem admiratus exclamauit Cyrum, & publica voce in theatro coram Imperatore Theodosio pronunciauit, vr̄bem Constantinus condidit, Cyrus renouauit: hinc inuidia Cyro conflata est, & suspicio. Itaq; Theodosij iussu inuitus tonsus, deinde Smyrnæ Episcopus constitutus est. Hunc nominant Epigramata Constantino, inscripta in portis Xyloceri & regij nuncupatas his verbis:

Εἰς τὴν πόλιν φυλοκέρου γῆ Βυζαντίω.

Θεοδόσι⊙ τὸ δε τῆχ⊙ αὔαξ, καὶ ὑπαρχ⊙ εἶαξ.

Κωνσταντίν⊙ ἔτρυξεν γῆ ἡμᾶσιν ἐξήκοντ' αἶ.

Εἰς τὴν πόλιν τοῦ θρυξῆος γῆ Βυζαντίω.

ἡμᾶσιν ἐξήκοντ' αἶ Φιλοκέρου βασιλεῖ.

Κωνσταντίν⊙ ὑπαρχ⊙ εἰδέματο τῆχ⊙ τῆχ⊙.

Quæ autem causa mouerit Constantinum, vt Byzantium nouam Romam Reginā imperij Romani constituerit, Sozomenus atq; alij tradunt Deum noctu Constantino visum oraculum dedisse, vt ad Byzantium conderet vr̄bem dignam suo nomine. Alij tradūt, vt Iulius Cæsar euitare volēs insidias, cogitauit migrare Alexandriam, vel Ilium, translatis simul opibus imperij, exhaustaq; Italia delectibus, & procuratione amissis permiffa: sic Constantinus sentiens se venisse in odiū senatus, populique Romani, exhausta Roma migrauit primò Iliū, deinde Byzantium. Zosimus nomini Christiano infestus causam affert maximè impiam. Constantinus, inquit, cū sustulisset Crispum, atque alia scelera commiffisset, à sacerdotibusq; expiationem eorum peteret,

responsum ab eis accepit se tantam scelerum impietatem purgare non posse, sed hanc Aegyptium quendam posse, qui ex Iberia Romam profectus allocutus Constantinum affirmavit omnium scelerum ipsum purificationem adepturum, si Christianorum confirmaret opinionem, quæ hoc constitutum profiteretur, impiè, & sceleratè contaminatos, statim poenitentes veniam assequi omnium malefactorum suorum. Constantinus facile sermonem excipiens, reliquit religiones patrias, & particeps factus est eorum, quæ sibi communicauerat Aegyptius, impietatisque principium fecit manticam habere suspectam: instante autem festo, in quo necesse erat in Capitolium ascendere exercitum, & ritus religionis suæ implere, metuens Constantinus interesse festo ex visione ab Aegyptio sibi missa improbare ascensum in Capitolium à sancto sacrificio patrio desciscēs senatum, populūque Romanum excitavit, in odium sui, qui non ferens omnium execrationes, & conuitia vrbem similiter præstantem, vt Romam querebat, vbi Palatia regia constitueret, & sedem imperij: cū locum inter Troadem, & antiquum Ilium inuenisset aptū ad vrbis ædificationem, & Palatia regia constituenda fundamenta iecit, & muri partem excitavit: vbi verò huius loci Constantinum poenituisse, opus reliquit imperfectum, & Byzantium accessit, admiratus vrbis situm, iudicavit hanc aptam maximè esse ad Regis domicilium excipiendum. Hæc quidem Zosimus Iuliani studiosus Constantino ob religionem infestus, à cuius sensibus, vt penitus abhorreo, vt ei nō assentio de sceleribus impiis, quæ falsò impingit Constantino, quæ alienissima

à men

à mente Constantini maximè pij, humanissimique copiosè monstrare conarer, nisi hoc præsens institutum tantam digressionem non pateretur, nisi etiam satis Sozomenus & Euagrius ea redarguissent, & confutassent. Ita in describenda magnitudine incrementi vrbis ei assentire cogor, cum ex eo, quòd etiam si Constantino infestus, tamen tantam, tam magnam, tam pulchram cogitur fateri Constantinum ædificasse: tum etiam magis ex eo ipso, quòd is vicinior multis seculis esset temporum Constantini, quàm recentes monachi, qui incertis libellis, quos ipsi inscripserunt de patria Constantinopolitana, Constantinopolim ita designant, Constantinum posuisse murum à turre Eugenij, quæ finis erat antiqui Byzantij vsque ad diuum Antonium à topis nuncupatis ad sanctam Deiparam nuncupatam Rabdon, & ascendisse vsq; ad Exacionion, à milliario penetrasse ad portas antiquas Ioannis præcursoris, & transisse vsque ad cisternam nuncupatam ab homine bono, inde transisse ad Armation, atque vsque ad diuum Antonium, hanc descriptionem excuterè, nisi eorum autores mendaces in permultis expertus essem, vt prætereundos putem. Hoc ferre non possum, quòd ponunt Ioannis præcursoris templum intra muros Constantinianos fuisse, cum etiam multis annis post Constantinum extra urbem fuisset, atque alia sim infrà demonstraturus.

De forma, ambitu, latitudine, & longitudine, qua nunc est Constantinopolis.

CAP. IIII.

Onstātinopolis ex tribus partibus alluitur mari, ex Aquilone sinu Cornu nuncupato, quem in Europam insinuat Bosporus, ab Oriēte cin-

gitur Bospori extremis faucibus, à Meridie Propontide ab Occidente terra Thracia. Forma illius est triangula, cuius basis est pars vergens ad occasum, vertex autem pars pertinens ad ortum, id est, ad initium peninsulæ, sed lateribus disparibus: latus enim spectās ad occasum, ab angulo sinus lunatam curuaturam admittit, deinde postquam longo spatio processit, ex Aquilone flectitur ad Meridiem, latus verò vergēs ad Meridiem, admittit flexum ea latitudine, vt si ab angulo ad angulum linea recta extenderetur, finum maris interciperet in medio largum plus minus duobus stadiis, latus verò pertinens ad septentriones, & finum Cornu nuncupatum: si ab angulo vno ad alterum angulum linea duceretur, totum finum Cornu, & partem vrbs Galatæ interciperet: sic enim curuatur latus, vt eius duo extrema cornua arcum efficiant, duos arculos in medio flexu habentem, sed sic introrsus recedentes, vt duo extrema cornua arcus se includentis, non impediunt quominus quis ex alterutro cornu cernens videat vtrunque cornu: magis igitur propriè Constantinopolis tricornis, quàm triangula. Nam recti anguli non prominent extra latus, neq; recedunt, cornua verò prominent & recedunt, & incuruantur. Itaque si hæc tria cornua quatenus eminent extra truncū vrbs abscinderentur, vrbs remaneret quadrata, oblonga, aliquantò plus miliari lata, ter tanto ferè longior, quàm latior: ac si cornu, quo scinditur Bosporus non flecteretur ad ortum solstitialem, sed ad æquinoctialem dirigeretur, vrbs trianguli formam tenere posset: nam vrbs latus vergēs ad finum ferè esset rectum, & Proponticum latus magis dirigeretur, &

tur, & pari prope anguli essent latitudine, sed tamē anguli absoluti figuram nōdum obtineret: nempe alij hebetiores, alij acutiores, & latera nondum rectis lineis dirigerentur: nos tamen, vt omnes existimāt, triquetram dicere possumus tribus grandibus angulis constantem, quorum vnum spectans Propontidem, alterum pertinens ad continentem Thraciam, eadem sunt longitudine, tertium sinui adiacens breuius est vno circiter miliario, ambitus vrbs non attingit tredecim miliaria: quanuis Laonicus Chalcondylus in historia, quam scripsit de Othomanis, tradit Constantinopolim circuitu complecti centum & vndecim stadia. Eius longitudo discurrens per dorsum promontorij sex colles efficientis, non longior est triginta stadiis: at si vrbs esset trianguli recti, non longē excederet nouem miliaria. Sed si eius situs collinus in planitiem explicaretur, in amplio-rem dilataretur latitudinem: at tamen nondum ad magnitudinem, quam vulgò Byzantini ei attribuunt, videlicet duodeuiginti miliariorum: neque tamen plura ædificia contineret, quòd sita in collibus, quàm si esset posita in librata planitie, propterea quòd ædificia non in solo inclinato, sed ad libellā plano ædificantur. Non enim eadem ratio domorum, & hominum: nam plures homines ambitus Constantinopoleos continere posset in collibus sita, quàm si esset plana, non item plures domos. Sedes enim hominum in cliuo consistere potest, non item domorum, quarum solum explanatum esse oportet. Eius latitudo varia ab Oriente ad mediam ferè urbem nusquam strictior miliario, neque latior duodecim stadiis: deinde sensim dilatatur in duo cornua,

vbi

vbi tam larga est, quàm tota fere vrbs lōga, nec admodum dissimilis est aquilæ pudenti alas, obliquè intuenti sinistrorsum, in cuius rostro positus est collis primus, vbi Regis Palatium; in oculo templum Sophiæ; in capitis vertice posteriori fere est Hippodromus, in collo sunt duo colles, secundus & tertius reliqua vrbis pars alas, & cæterum corpus occupat.

Constantinopolis generalis descriptio.

CAPVT V.

Constantinopolis occupat peninsulam septem colles complectentem, quorum vnum efficit vrbis angulus orientalis inchoans promontorium, quod Plinius appellat Chrysoceras, Dionysius Byzantius Bosphoriū. Hic collis primus est diuisus à secundo colle, valle lata, reliquos sex colles efficit idem promontorium Bosphorium, ita ab exordio peninsulæ orientali ad Occidentem pergens perpetuo dorso lenitèrque conuexo, vt sex colles ex suo latere dextro in sinū eminentis porrigat, & valles quinq; emittat, sed nullas penetrantes dorsum excepta tertia, & quinta. Sed ita, vt suis iugis paululum depressis dorsum promontorij ferè æquum continuent, sinistro autem latere feratur perpetuo cliuo, vt colles non habeat, sed tumulos, & vailiculas exigue depressas, procliuiiores tumulis ipsis: & ita dorsum promontorij tendit aliquantum dispari planitie, & altitudine, ac curuatur duos flexus recipiens, primum prodiens ex iugo primi collis. Vnde leniter assurgit vsque fere ad alterum flexum, qui fit in iugo tertij collis, vbi exiliter deprimitur, dum vallis iugum interceden

cedentis inter tertium, & quartum collem admittit. Inde mediocri interuallo cliuoso affurgit, deinde æquale fertur ad occasum vsque ferè ad murum terrestrem, vbi paululum eminet, promōtorij huius, quod dico efficere sex colles, planities varia: nam alia in dorso, alia in radicibus, vtraque inæqualis, in primi collis iugo librata, larga ducentos circiter passus, longa septingentos. Deinde prodiēs ex huius collis fastigio, leuiter peruenit ad iugum secundi collis, vbi larga quingentos passus, sed tota fere leniter deuexa, in iugo vnde nascitur secunda vallis angusta, & exiguè prona, in tertio colle latior sexcentis passibus, sed æqualior eo loco, vnde oritur tertia vallis ampla sexcentos passus. Ex qua ascenditur breui cliuo in quarti collis iugalem planitiē non amplio-rem ducentis passibus, in quinto dilatatur in passus circiter septingentos: in iugo, ex quo nascitur quinta vallis, restrictior, in sexto molliter attollitur. Iam vero ima planities inter mare & radices promontorij procurrēs, & si totum promontorium perpetua ferè cingit, tamen varia est, nam minor est ad radices collium, dimidio latior ad valles: ita enim ab initio promontorium ambit, vt in valles tres insinuata pateat in latitudinē mille passuum, iuxta colles nusquam angustior iugere, excipio tertij collis radices & quinti, vbi est angustissima, in quartam vallem longè latèq; spatiat. Ad radices sexti collis contrahitur, exceptis radicibus duorum tumulorum positorum à tergo primi & secundi collis, quorum alter eminet vsque ad littus, alter prope accedit. Sed vbi bis vt situs faciliùs explicetur, per partes describam valles & colles, quorum iucundus prospectus est:

ex eodem enim promontorij dorso sex colles nascentes eminentes in sinum, vt fratres dicere possis, ita per ordinem locati sunt, vt alteri alterorum aspectum non auferant, vt per sinum nauigans omnes videat ita eminentes in sinum, ex tribus lateribus vt singuli duo ostendāt latera, primus eminent in ortū solstitialem ad claudendum sinum, secundus tertiusque interiùs recedunt versus Meridiem, reliqui eminent in septētriones tam sensim, vt vno aspectu videre eorum omnium possi, duo latera, neque vnus altitudo alterius altitudinem priuat aspectu nauigantium per sinum. Primus est secundo humilior, secundus tertio, quartus quintus, sextus aut paulò editiores tertio, aut paululum cedūt, id quod aquæ ductus libella deprehendere licet. Primus enim collis inferior tertio & quarto deprehenditur ex turre librante aquæ ductum, per quam ampliùs quinquaginta pedes aqua in altum exprimitur. Atque clariùs vt res intelligatur, diuisione vtat non quidem in longitudinem vrbs à Bospori extremis faucibus ad mœnia circuitu maris carentia pergentem, sed in latitudinē tendentem Propōtide ad sinum Ceras nuncupatum: quòd autem latitudinem in sex partes diuidam, naturalis situs promontorij me informat, qui diuisionē in sex colles vallibus distinctos in sinum eminentes informauit, verùm non absoluit, non enim dorsum promontorij transeūt. Romanos colles facile est secernere, quos Natura secreuit vallibus, at Byzantini a deo dorso inter se cohærent, & promontorij eos procreātis pars sita à tergo collium non similiter vt à fronte intumescat, vt aliter eos describere non possim, quàm hos sex colles esse

vnus

vnius promontorij dorsum perpetuum prominens inter valles alternas. Itaq; non aliter definiam, quàm primo describam partem promontorij dextram, hoc est, collem, aut vallem, postea partem sinistram positam à tergo collium, aut vallium.

Singularum partium situs.

CAP. VI.

P R I M A latitudinis pars est frons peninsulani promontorij amplius mille passibus patēs, vergens ad Orientem, adiacens extremi Bospori faucibus. Is enim ita secundum frontem promontorij discurret littore curuato leniter in arcum, vt ab angulo, quo Bosporus scinditur in sinum Ceras, & fretū extremarum faucium Bosporonarum, interuallo eirciter quatuor stadiorum pertineat à Septentrione ad Meridiem, deinde spatio quatuor stadiorum ab ortu solstitiali se conuertat ad occasum brumalem, vsque ad initium Propontidis, cuius cum Bosporo coniunctio finit promontorij frontem, & flexum vr̄bis incuruat ad Occidentem aestiuum interuallo duorum miliariorū: ipsa autem frons planitiem maritimam habet patentem in latitudinem ducentorum passuum, tam longam, quàm ipsa longa est, supra planitiem eminentes cliui omnes ferè molles, non excedentes altitudinem quadringentorum passuum, cliuorum pars sinistra exposita orienti brumali habet in iugo Hippodromum, pars dextra respiciens ad orientem aestiuum, efficit latus primi collis, in cuius summo est Regis Palatium: possem frōtem totam, cūm planicie & cliuo æqualiter procurrentibus continuata sit, & coherēs cum colle primo, dicere par-

tem primi collis, verùm vt distinctius intelligatur, tractabo separatim.

De primo colle, & Regis Palatio, & de Sophia, & de Hippodromo.

CAP. VII.

PRIMVS collis ab ortu solstitiali ad occasum
brumalem proferens suam longitudinem, primo patet in latitudinem triginta passuum, sed subito fit latior, deinde paulò minùs in latitudinē porrigitur, quàm in longitudinem, nascitur ex peninsulani Isthmi angulo efficiente verticem triangulæ vrbis, proiicit velut mucronem, seu linguam molliter in planum deuexam, seu rostrû, quo Bosporus in fretum sui canalıs, & sinum Ceras nuncupatum scinditur: eminent ultra cæteros colles totus ferè in sinus ostium, aditumque proiectus, & tanquam brachium immissum claudit sinum, vt lineam ab eius mucrone, si duceres ad angulum vrbis occiduum intra lineam totum sinum, maritimamq; Galatæ oppidi planicië includeres, id quod magno naturæ munere, sinum protegēs à ventis tutiorem, & portuosiore efficit, vndique proclius prominēt excepta ceruice, qua plana adnectitur reliquo dorso promontorij similiter plano, illius cliui spectâtes ad ortum solstiale, & septentrionem mediocriter supini, & molles, reliqui proniores, vt alicubi gradibus ascendantur, sed omnes vbi elatiores nusquam quadringentos passus excedunt. Planicies maritima imos collis cliuos ambiens varia est, eam quæ ad Orientem pertinet, latiore facit littus intumescens incuruaturam lunatam, illius verò, quæ ad septentriones, & Solis occasum
contuc

contuctur, latitudinem auget, vallis diuidens primum collem, à secundo colle iugi planities librata est in passuum longitudinem circiter septingentorum, collem totū non solum natura muniuit, quæ ab Oriente ipsum Bosporo, à Septentrione sinu Cornu nuncupato, ab occasu solstitiali valle circūclusit, verum etiam regij claustri muris vndique clausus est, quibus frequentia pinnarum, & turrium distinctis nihilque à murorum urbanorum forma differētibus à reliqua vrbe separatur. Maritimam planiciem, & cliuos imos occupant regij horti, ex collis supercilio longè latèque maria, camposque despicit Regis Palatium in summis cliuis partim sitū, partim in iugi planicie, in qua duæ Palatinæ areae vndique clausæ: prima patet in passuum longitudinē circiter septingentorum, in latitudinem verò ducētorum, quam subsequitur altera interior à prima muris & foribus diuisa quadrata longitudinis ducentos passus habens, vndique ambitur porticu multis, & variis colūnis marmoreis sustentata, in media area aliquot Platani, & Cupressi litigantium turbam adumbrāt, in angulo septentriones conspicienti forū iudiciale est, quod Turci Diuanum appellant. In area latere vergente ad Solis ortum æstiuum collucet regia domus, in latere brumali consistūt therme, & culinæ regix octo hemispheriis caminatis constantes: earum enim vnumquodque hemispherium concameratum parua ædiculæ similitudinem gerens, nihil aliud est, quàm luculentus caminus in summo vertice fastigiatus in figuram laternæ. Fores primæ areae sitæ in media ceruice, in qua collis iugū iungitur ad libellam plano dorso promontorij ferreæ du-

plices, & bialues inter se distant viginti passus, inter quas stant ianitores, ex utroque vestibuli latere fulgent arma suspenſa portarum limina & parastades marmoribus nitent, supra fores existit ædificium quadratum regulis plumbeis tectum, ut cætera omnia palatij ædificia. Ex prima area patet aditus ad secundam interiorem aream per portas binas, & duplices, inter quas mediastinorum ianitorum statio, & arma appensa lucent, harum portarum pars exterior præ se vestibulum non habet, sed interior habet velut quoddam vestibulum egredientes excipiens, decem columnis varij marmoris sustinetur, cuius lacunaria auro, & ditissimis coloribus opere Persico elaboratis elatè superbiunt. Ad tertiam portam, qua patet intimus aditus ad ædes regias, stant intimi ianitores, & præfectus ianitoribus, & regio cubiculo. Hac nulli liberè ingrediuntur, nisi serui ministri regiae domus: cæteri ingredi non possunt, nisi regio permissu, nisi Rege sedente intus prope fores, ut regij Satrapæ, cum Regem salutare habent necesse, aut Legati osculo Regis manum venerantur sedentis in lectica quidem humili, sed superbè strata intra ædiculam marmoream, auro, argentoque, & gemmis fulgentem, circumdatam porticu sustentata columnis egregij marmoris spiras & capitula inaurata habentibus. Præter quas commemoravi portas regium claustrum multas alias habet soli Regi, regijsque intimis ministris patentes, equidem memini me duodecim numerasse ferreas omnes, ex parte urbis septem, quarum duæ mari propinquiores vehem sceni transmitterent, ex parte maritima quinque, prima ad Septentrionem, & sinum vergit, secunda
in col

in collis mucrone sita ampla præ se vestibulum habens laqueatum auro, & pictura Persica illustratum, sustentatum columnis marmoris Ophitici, intuetur medium Bosporum venientem. Ab hac non procul tertia conspicit Chalcedonē, & Solis ortum, ante quam nauiculæ in clausa statione manent, quibus Rex ad venationes hortosq; nauigare solet. Quarta Solis exortum spectat hibernum non longè à ruderibus ædis Christo lacræ, cuius vestigia in muro inclusa apparètia Græci frequenti aditu venerari solent. Ultra hæc quinta videtur, apud quam tigna recta stant ad speculandū pisces retia subcuntes, ex hac regij piscatores prodire soliti sunt, amœnissimum (vt id obiter interponam) prospectum: cùm omnes Byzantij colles habent, tum longè amœniores, collis primus, in quo laxissimè habitat Rex. Is siue in hortis ambulet, siue domi iaceat, à frôte prospicit Bosporum, eiusque vtraque littora virentia syluis suburbarum prædiorum, à dextera campum Chalcedonensem suis hortis confitum Propontidem insulas frequentes, nemorosos montes Asiæ, & longè retro respicit Olympum Asiæ perenni niue tectum, & prope nobilem vrbis partem ædem Sophiæ, & Hippodromum. A sinistra intuetur sex vrbis colles, & Thraciæ campos longè latèque patentes, circunspicit vndique, & quoquo versus nauigantes hos à ponto, vel ab Helleponto, alios eósque diuersos ab omnibus Propontidis oris veniètes, alios sinum Ceras sursum deorsum nauigantes. Prospicit omni temporis momento infinitam multitudinem scapharum vltro citroque traicientium. Despicit sub oculos subiecta tria collis latera vestita omni genere
florum,

florum, arborum, herbarum: neque enim modo hinc amoenissimis prospectus est regiis ædibus, sed etiam omnibus hortorum cliuis, in quibus permultæ speculæ, ac potius collis triplex latus totum specula existit, ac si propius mare contueri vult in medio littore fastigiato in mucronem, quo Bosporum in duas partes diuidi diximus, porticus regia fulget marmoribus & columnis habens aspectum pulcherrimum amoenissimumque, cui omni æstatis tempore afflant molles auræ, in qua vndique virgeis cancellis minutis, & velut reticulatis clausa Regem sedentem nemo introspicere potest: itaque ille à nemine visus alter Gyges videt omnes circumnauigantes adeò prope, vt qua quisque facie sit, internoscere queat: & si fortè seuorum domesticorum frequentem usum fastidit externorum liberorum, excitari potest ridicula dicacitate, non solum remis, sed etiam contis ad crepidines littoris firmatis contendentium superare rapiditatem Bospori Rhodano longe celeriore. Extra regium claustrum excellit ædes diuinæ Sophiæ à valuis claustri regij distans passus circiter septuaginta, sita in primi collis ceruice, atque adeò in supercilio cliui eminentis supra hortum primæ vallis, ex qua gradibus lapideis ascenditur ad portam claustri regij, in ædemque Sophiæ, quæ ab ortu Solis hyberno habet cliuos adeo molles, vt lenisimè, & latenter desinant in supernam, & infernam planiciem. Denique omnes cliui à septo regio ad Hippodromum leniter proni sunt, ab æde Sophiana pergit planicies inter Meridiem & Occasum, ad finem Hippodromi patens in passuum longitudinè amplius septingentorum. Hippodromi longitudo duo stadia

dia excedit, latitudo stadium æquat, eius planities ad libellam æquata est, sed hominum opere potiùs quàm natura. Eius media pars pertinens ad Propontidem, ex triplici latere cliuis cingitur: lenibus quidem ab Oriente, ab Occidente verò pronis, & in magnam altitudinem depresso, à Propontide verò non modo procliuiibus, & præcipitibus, sed etiam ad perpendicularum directis altis plus minus quinquaginta pedes: tota enim Hippodromi frons substructis fornicibus constructa Hippodromum planum præstat, & pulcherrimū prospectum exhibet Propontidis, vt ex Hippodromo non modò nauigantes, sed etiam Delphini saltantes videantur. Eius gradus paucis ante annis ex latere vergente ad Septentrionem, extantes ab Abramo bassa, dum suas ædes ædificaret, sublatis sunt. Inter Hippodromum & Propontidem procurrit planities in passuum latitudinem quadringentorum explicata, in qua postea describemus templū Bacchi & Sergij. Sub Hippodromo versus Meridiem est porta Leonis marmorei extra urbem siti in ruderibus Palatij Leonis Macelli, cuius fenestræ antiquo opere laboratæ extant in muro inclusæ, Palatium positum erat in tumulo mare attingenti in altitudinem circiter centum passuum edito.

De prima valle.

CAP. VIII.

FX PRIMA promontorij planitie, in qua dixi Sophiæ templum, & Hippodromum esse, molle dorsum secundi collis mille passibus leniter ascenditur vsque ad columnam purpuream positam in summo vertice secundi collis, quem ab Oriēte

claudit prima vallis, quæ primum collem diuidit à secundo colle, nascitur à planitie Sophiæ procedēs à Meridie ad Septentriones, similitudinem gerit circini ducti in crura rigentia, alterum quidem crus ad ortum solstitialem, alterum ad septentriones porrigit. Per hanc mediam incedit murus claustrij regij, à reliqua vrbe segregans claustrum Turcicum, promontorij ima planities longè latè que ita in hanc vallem insinuatur, vt à sinu ad adem Sophianā mille passus ambules plano ferè pede, primo maritima librata patens in quingentos passus, deinde in vallem insinuata trecentos passus molliter assurgit, vt et si leniter deuexa est: tamen lubrico lapsu aquæ decliuitatem sentis, potius quàm pedibus, primum laxa, & paululum prona, deinde pressior, pòst in duas valliculas stringitur, quarum vicina Sophiæ, & si longa est quadringentos passus, tamen molliter accliuus est, & perangusta, vt eius imam planitiem via publica occupet.

De secundo colle.

CAP. IX.

PROMONTORII dorsum leniter intumescēs, & duæ valles secundum collem efficiunt, prima à Solis ortu primum collem diuidit à secundo, altera ab occasu secundum seiungit à tertio, à septentrionibus maritima planitie clauditur, à Meridie dorsum ad septentriones porrigit leniter deuexum in longitudinem mille passuum, in latitudinē verò quadringētorum. Totius autem collis latitudinem variam efficit varia vallium latitudo, valles enim, quibus intercluditur à summo, perangustæ ipsum ampliāt, ab imo latè

latè patentés astringunt, eius longitudinem producunt
 sui tumuli, quibus duobus prominet in sinum, triplici
 cliuo deprimitur in variam altitudinē: nam cliuus spe-
 ctans ad ortum Solis hybernū à summa valle ad sum-
 mum collis verticem, ascensu circiter mille passuum æ-
 quabiliter & leniter pronò effertur, deinde minuitur,
 vt vallis augetur, & laxatur, procliuiórq; fit duabus val-
 liculis, quas emittit ipsa vallis pronis quidem, sed cen-
 tum passus non excedentibus, cliuorum ad sinum ver-
 gentium altitudo, quàm varia sit quinque viæ demon-
 strant, ab imis radicibus ad summum iugum pertinen-
 tes. Prima in passuum altitudinem quingentorum assur-
 git, quorum ducenti exorientes à primis radicibus val-
 de proni, trècenti supini, secunda via sexcentos passus
 alta, è quibus centeni per imam valliculam leniter sur-
 gunt, deinde centum maximè propendunt, vt gradibus
 ascendantur: pòst quadringēti: paulatim collis dorsum
 fastigiant vsque ad verticem latum sexaginta passus, à
 vertice dorsum prominet ad Meridiem centum quina-
 quaginta passus ad viam vsque procedētem ab ædibus
 Sophiæ ad columnā porphyreticam. Reliquarū trium
 viarum existūt à radicibus collis centum passus exiguè
 proni, ducenti multum procliues, vt anfractibus mol-
 liantur, quingenti leniter iugum collis ad culmen per-
 ducunt, præterea ex cliuorum latere, quos dixi vergere
 ad sinum, duo tumuli eminent, vnus in Septétrionem,
 alter ad Orientem, vterque in alterum inclinatus, val-
 liculam efficit ab Oriente cinctam cliuo pronò, alto
 octoginta passus placide deuexos: vnde fit, vt maxima
 pars cliuorum huius collis contueatur Orientem, latus

collis spectans ad Solis occasum variam accliuatatem habeat. Nam eius cliui attingentes imam vallis planitiem in longitudinem trecetorum passuum ab imo ad medium præcipites, & penè directi sunt. A medio ad summum leniter deuexi, qui vero eminent in summam vallem, non excedunt ducentos passus: sed variè decliues, vt enim vallis assurgit, ita cliui molliuntur, duplici accliuatate deprimuntur, cliui omnes collis, vna in longitudinem, altera in latitudinem: qui enim desident in Orientem & Occasum, ita desident, vt etiam desideant in Septentrionem. Denique vniuersa eius latera quantumlibet alta sint, tamen eorum pars valde procliuis stadium non superat, reliquæ partes molli cliuo subsident, radices sensim deducuntur in planitiem, summi cliui dorsum efficiunt semiplanum, planities maritima inter sinum & collem intercedens ad radicem tumuli vergentis ad Aquilonem vbi strictissima est, patet in latitudinem trecetorum passuum, sed subito dilatatur ex vtroque tumuli latere in quadringentos passus, eoque magis quò longiùs insinuatur in valles. Venio nunc ad promontorij latus sinistrum à tergo secundi, & tertij collis duo colliculi eminent in Propontidem, inter quos decurrit vallis ex tribus procliuis imbrici similis non supino quidem, vt esse solet in tectis: sed valde prono, à qua media vterque colliculus intumescit, orientalis quidem in passus amplius ducentos, occidentis verò in tantundem. Vallicula inter hos colliculos depressa exiguè concaua, sub se habet portum manu factum intra murum clausum, positum in maritima planitie, quæ excurrit vsque ad frontem Hippodromi, patens trecetos passus in

sus in latitudinem, à sinu Cornu nuncupato ad Propon-
tidem latitudo secans collem laxatur in duo circiter
millia passuum.

De secunda valle diuidente secundum collem à tertio.

CAPVT X.

VALLIS, quæ secundum collem diuidit à ter-
tio, nascitur à dorso promontorij, desinitq; in
maritimã planitiem excipientem piscatorium
forum, & traiectum sycenum, à quo ad vallis primas
fauces planities in passuum latitudinem panditur qua-
dringentorum, ita æquatam, vt aquæ delabi possint in
sinum à primis faucibus, vbi laxatur in passuum lati-
tudinem ducentorum, sensim incipit astringi vsque ad
mediam vallem, vbi premitur in quinquaginta passus:
deinde coarctatur, vt dūtaxat admittat viam: vallis est
similis imbrici molliter resupino, & ita inclinato, vt so-
let inclinari in ædium tectis. Eius longitudo sexcentos
passus excedit, quorum trecenti fermè plano pede sub-
euntur, reliqui proniores: sed tamen paulatim assurgen-
tes in iugum, quo secundi collis dorsum iungitur dor-
so tertij collis. Per imam vallis planitiem via lata con-
tra oppidum Galatam posita vtrinque cincta tabernis
mercatoriis tecta scādulis, sed interlucentibus exiguas
fenestellas admittentibus, Galatini mercatores ascen-
dunt ad forum, quod Turci vocant Bezeften: id partim
sitū est in iugo vallis, partim in cliuo tertij collis, quod
anno Natalis Christi millesimo quingentesimo qua-
dragesimo sexto totum fortuito incendio deflagrauit,
exceptis duabus Basilicis concameratis lateritio opere,

quæ nocte claudi solent ferreis portis, & fenestris. Post incendium mihi licuit intueri aream fori viis distinctam rectis & transuersis: aduerti sic esse planam, vt tamen exiguè deuexa. sit ab occasu ad ortum, à meridie in septentriones. Vidi fori circuitu combusti amplius quinque stadia complecti, in quo summo ad occasum pertinente Nymphæum inspexi quadraginta quinque columnis marmoreis ornatum, sustinētibus lateritiam cameram. Basilicam veterem, quam antea non potueram perspicere ob tabernarum, officinarumq; frequentiam circumspectam spoliatam circūvicinis tabernis, atq; animaduerti circa Basilicam esse appendices velut alas Basilicæ adnexas, diuisas in sexaginta fornices, tectos plumbeis tegulis, quibus pro tabernis & officinis vtuntur, in quibus intimis sunt conclauia, quæ clauduntur porta ferrea, his appendicibus Basilica circūsepta constat octo pilis, quatuor portis, quindecim hemispheriis concameratis lateritio opere tectis plumbo. Noua Basilica duodecim pilis sustinetur lapide quadrato constructis, ad pilas singulas adnituntur quatuor arcus sustinentes hemispheria viginti, tecta plumbo, hanc ambiunt appendices alariæ sexaginta fornicatæ & concameratæ, tabernas mercatorum continentes, intra Basilicam ducentæ & viginti tabernæ includuntur in hunc modum affabrefactæ: circum parietes, & pilas fornicum discurrent suggestus lati, vbi sedentes mercatores exponunt merces, quas producunt ex loculatis armariis ligneis, quæ à tergo mercatorum sedentium disposita sunt iuxta parietes per se extantia, neque muris affixa, sed exemptilia valuulis clausa.

TERTIVM collem duæ valles efficiunt, vna ad Solis ortum pertinens illum diuidit à secundo colle, altera, quæ ad occasum attinet seiungit à quarto, dorsum illius porrigitur in longitudinem mille amplius passuum, procedit à promontorij iugo, ex Meridie ad sinum in septentriones æquali fere altitudine contra, quàm secundi collis dorsum, quod à summo promontorij iugo ad imam maritimam planitiem demittitur in septentriones: illius dorsum extra iugum promontorij planum multum procedit, eiusdemque radices trecentis passibus in septentriones amplius eminent, quàm secundi collis intumescētis in dorsum promontorij, planities dorsu variatur. Summa quidem pertinens ad iugum promontorij patet quoque versus passus circiter octingentos, quorum partem occupant Gynæconitidum claustra, partem vergentem ad Solis ortum mercatorium forum, & Xenodochium, sepulchrumque Pàiaziti Regis, partem meridianam area vacua, & circum aream tabernæ, librariæ reliquam dorsu planitiem vergentem ad septentriones non modò naturalem, verùm etiam artificiosis substructionibus dilatam occupant ædificia, quæ Rex Soleimanus præparat ad suum sepulchrum, & Xenodochium, ademq; Mametanæ religionis sumptuosam. Hic collis desidet tribus lateribus in treis tumulos extumescētib;: nam ex lateris ad Solis ortum spectantis parte, in qua est turris Hirenæ, prominet tumulus in secundam vallem, longa dorsu porrectio longè proiciens mucronem ad sinum versus, efficit tumulum cōspicientem septentrio-

nes: à latere autem ad Solis occasum pertinente, intumescit in tertiam vallem tumulus, in quo ædes est diui Theodori, à medio collis dorso ad maritimam planitiem. Duo enim latera duplici procliuitate deprimuntur vna recta, altera transuersa, latus Solis ortum conuolvens, cùm extendatur in passuum longitudinem circiter mille & trecentorum, accliuitatem transuersam paulatim remittit, à summo quidè latere remissioem facit, at contentioem & decliuioem, quò propius deducitur in planitiem, cliui autem à summo collis dorso directi ad vallem variij sunt: nam eminentes in depressioem vallem efferuntur in altitudinem quingentorum passuum, quorum imi trecenti valde procliuēs, summi ducenti dimidio remissioēs, nimirum tectis imbricatis haud procliuiores. Cæteri cliui recta via deiecti ad vallem paulatim, paritèrque minuuntur, vt valis assurgit. Latus, quod attinet ad Solis occasum, fermè simile & par existit lateri vergenti ad Orientem: illud verò, quod subducitur à septentrionibus, cliuorum altitudines varias habet: tumulus enim à dorsi mucrone proiectus demittitur in passuum altitudinem quingentorum, è quibus imi trecenti aguntur præcipites, vt ædificia substructionibus nitantur. Summi ducenti accliuēs quidem, sed leniter, & sensim velut ab equi posteris clunibus ad dorsum consurgunt. Reliqui huius lateris cliui, quò magis contrahuntur à maritima planitie, hoc longius produciuntur à residente in seipso transuersa decliuitate emissa à collis latere ad Solis ortum pertinente, planities maritima à collis radicibus, & sinu intermissa, qua parte attingit tumulum, quem iam dixi demis-

demissum à mucrone collis ducentos passus non excedit, qua verò alias collis radices contingit, sensim laxatur in vallium fauces. Claustrum Gynæconitidum regiarum situm in collis dorso, cùm primùm venissem Byzantium, paulò minus sex millia passuum circuitu complectebatur: at nunc id coarctant Regis Soleimani Xenodochia, & Mausoleum septi muliebris plus quàm mediam partem occupantia. Iam verò latus promontorij sinistrum à tergo tertij collis situm respiciens Meridiem & Propontidem duobus tumulis turgescit, ab horum altero, qui Solis ortui propior est latus promontorij sensim flectitur in occasum, vsque ad secundum tumulum paulò supra promontorij radices editum, à quo tumulo sexicollis promontorij latus statim admittit posticam depressionem vallis tertiae, incipitque vergere ad septentriones. Duplicem igitur cliuum habet sinistra pars collis tertij, vnum ad meridianum cardinem editum in altitudinem sexcentorum passuum, alterum ad occidentem brumalem altum septingentos passus, tum ad æquinoctialem longè breuiorem. Planities interposita inter posticas tertij collis partes meridianas, & littus Proponticum nusquam angustior trecentis passibus, neq; longior septingentis: occiduas verò radices claudit planities vallis, quæ collè septimum separat à promontorio sexicollis, pertinens à planitie Propontici littoris ad murum vrbis circuitu maris vacantem ferè librata, vbiq; patens quingentos passus in latitudinem, tres iam commemorati colles propriè Bosphorium promontorium appellari possunt: sic prominentes in mare, vt siue ex ponto, seu ex Propontide

navigēs Byzantium, eos procul videas proiectos in fauces Bospori. Vallis tertia reliquos tres colles à mare in continentem recedentes, à primis tribus collibus separare videtur: nos tamen quia dorso & cliuis coniuncti, & iuxta sinum ex ordine dispositi sex colles in promontorio Bosporio posuimus. Planities explicata in tertij collis dorso leniter demittitur in planitiem, quæ eminet in tertiam vallem ampla ad longitudinem, sexcentorum & viginti passuum in latitudinem tantundem.

De valle tertia. CAP. XII.

VALLIS tertia inter tertium & quartum collem interiecta gemina esse videtur, nam hæc media in altum editur, vt dubiū videatur num sit vallis pars, an promontorij: iugum esse vallis particulam ostendit altitudo fornicum procurrens ex vno vallis latere ad alterum latus. Vt verò dorsum promontorij videatur, præ se ferunt extremæ vallis partes valde à media valle demissæ in contraria latera, vna ad dextram, altera ad sinistrâ. Dextra habet imam planitiem latam in faucibus trecentos passus, deinde sensim astrictam in ducentos ad libellam ferme æquatam in longitudinem quingentorum passuum, quæ etsi in æqualem altitudinem deprimitur, tamen eius latera non æqualiter in altū efferuntur: vbi enim ipsa maxime concava est, eius alterum latus in magnam altitudinem attollitur, alterum ter tantò summittitur. Ex hac depressa planitie ascenditur breui cliuo in iugum mediæ vallis, seu dorsum promontorij, quod planum leniter depressum inter tertium & quartū colles, patet quoquoversus

sexcen

sexcentos passus. Excipio particulam, per quam vallis media penetrare videtur, vbi latior nō est quadringentis passibus. Per hoc vallis seu promontorij iugum fornices aquæductus à quarto colle recta via pergunt ad tertium collem, quorum fastigium æquat libella fornix, qua deprehenditur quantopere deprimitur promontorij dorsum, vt enim fornices sint æquali fastigio, tamen inæquali altitudine existunt, nam benè excelsi sunt in plano iugo vallis, at in cliuis collium longè minus alti, spatio enim octingentorum passuum fere in æqualem altitudinem eriguntur, reliqui fornices, quò altiùs cliui extolluntur vtriusque collis, eò breuiores sunt, ex iugo siue id velis esse vallis, siue promontorij sinistra vallis pars leniter cōcaua molliter propendet in septingentos passus vsque ad planitiē, quæ sexicolle promontorium à septimo colle secernit pergens ad Propontidem, vrbis latitudo à sinu ad Propontidem secans tertiam vallem, patet ampliùs decem stadia.

De quarto colle.

CAP. XIII.

QVARTVS collis, in cuius dorso Mameti Regis, qui Constantinopolim cepit, Mausoleum spectatur vnà cum amplis ædibus Mametanae religionis, & simul cum Xenodochiis, & Thermis, circumdatur duabus vallibus promontorij dorso, & maritima sinus planitię, eius ambitus circumplectitur ampliùs ter mille & sexcentos passus, longitudo à summo dorso ad sinum Aquilonemque porrigitur vltra mille passus, latitudo ab ortu Solis ad occasum explicatur in passus circiter octingentos, à iugo ad sinum

collis procedens prope quadratus desinere perspicitur in duo cornua, sed imparia, quorum alterum vergens ad septentriones perpetuo dorso fertur vtrinque decliui, alterum spectans ad Solis ortum ita demittitur, vt ex hoc in alterum quasi gradus quidam iactus esse videatur, nimirum ex huius superiori parte planities excurrit, ex qua veluti gradu patet ascensus in alterum ab inferiori parte, in occasum deiicitur, vt valliculam efficiat, collis ab Oriente clauditur valle, qua ipse separatur à tertio colle, ab aquilone maritima planitie sinu contingente, ab Occidente partim valle, qua is seiungitur à quinto colle, partim circuitur promontorij dorso perpetuo, quod ad eò paulatim & placidè ex quarti collis iugo assurgit ad iugum quinti, vt acris oculis, potius quàm tardis passibus vtriusque collis dorsum inæquale esse percipiatur. Ita enim còtinenti iugo hi duo colles inter se coniuncti sunt, vt nullus sentiatur cliuus: sed perpetua planities, quæ fastigians quarti collis dorsum octingentis passibus longior non est, neque latior ducentis, deinde in quinto in septingentos dilatatur, quartus collis etsi nulli ex sex collibus perpetuo dorso coniunctis cedit de altitudine, tamen ascensus tam rectos, quàm transversos molliores habet ob longum tractum leniter deuexum triplici decliuitate depressum. Prima decliuitas per collis lógitudinem à regione cœli inter Meridiem & occasum, media ad septentriones decurrit ampliùs mille passus, quorum ducenti surgentes à maritima planitie mediocriter proni, reliqui ad eò molliter supini, vt semiplano pede subeantur, è quibus centum vltimi attingentes iugi planitiem decliuiores cæteris

cæteris prominent. Decliuitas transfuersa collis latitudinem intercipientis duplex est, vna deiicitur ad Solis occasum, altera ad ortum depressa varia quidem existit, sed tamen tota nascitur à valle, quæ quartum collem diuidit à tertio. Ab huius quidem vallis iugo cliuus ducentis passibus ascenditur. Paulò infra summam vallem ascensus est quingentorum passuum, quorum centum ab imis radicibus exurgentes cliuo prono eriguntur, reliquorum leniter deuexorum altitudinem ostendit libella aquæductus. Ab ima eiusdem vallis planitie cliui alleuantur in altitudinem quadringentorum passuum, sed ita vt primùm centum octoginta prono cliuo ascendas, deinde ducentos ambules leniter deuexos, & ferè planos. Post transeas lateris mediam partem eminentiorem centum passus latam ab imo colle ad summum in octingentos passus erectã. Ex hac descendis ducentos passus in occasum ad imam vallem, quæ quarti collis, & quinti diuortiũ facit, tota angusta est, sed longa plus minúsve mille & quadringentos passus: primi ducenti attingentes oram sinus plani quidem, sed dubij sint ne vallis an planæ oræ maritimæ. Sic enim hæc vallis cingitur duobus collibus, quarto quidem habente sub se planitiem maritimam ducentos passus patentem in latitudinem, quinto verò fermè attingente littus. Consequentes octingenti similiter plani, sed leniter deuexi: reliqui quadringenti attingentes iugum promontorij procliues, maritima planities ad libellam fere æquata inter sinum & quartum collem intercedēs variam latitudinē habet, nam quæ pertingit collis cornu spectans ad ortum solstitialem est quadringentorum

passuum. Illa verò, quæ attingit cornu vergens ad septentriones in passus ducentos panditur, in summa situs quarti collis talis est, vt in sinu nauigantibus hîc esse videatur pars erectior tertiæ vallis. Nam huius collis iugum longè recedit in Meridiem, eiusdemque cliui in longam summisionem abiecti valde supini iacent, at iugû quinti collis æquali excelsitate longè vltra quartum procedit ad septentriones. A tergo tertij collis vergentes cliui ad horam primam postmeridianam placidi, lenésque vsque ad planitiem vallis, quæ sexicolle promontorium diuidit à septimo colle, itaque postica collis pars intumescit in Meridiem, atque ex vtroque latere separatur à valle tertia, vt latus à tergo positum eius partem meridianam dicere possimus, quæ post tumulum eminentem in latus vallis tertiæ aliquantum contrahitur sub Xenodochio Regis Mameti: at enim à tergo quinti collis sub columna virginea magis subducitur.

De quinto colle.

CAP. XIII.

QVINTI collis, in cuius fastigio extat Selini Regis Mausoleum, imæ radices contingentes partim sinum, partim duas valles ipsum claudentes altera ab ortu Solis, altera ab occasu passuum millia complectuntur circiter quatuor, eius dorsum ita in sinum ad septentriones prominet, & quarti collis latus ad Aquilonem summittitur, vt collis quartus videatur esse vallis quædam inter tertiû collem & quintum interiecta. Non enim vt aliorum collium quinti collis iugum vrget, & premit summum promontorij dorsum, sed

sed totum extra promontorij fastigium æquali altitudi-
dini longè procedit, ac non minus fermè in septentriones
promouetur, quàm radices quarti collis triplici late-
tere deprimitur, vno ad septentriones, quod quàm val-
de præceps, & directum sit, colligitur ex eo, quòd etsi
tam altè effertur fermè, quàm summum quarti collis iu-
gum descensum habentis longum plus mille passus: ta-
men illius summus cliuus minime omnium collium re-
cedens à perpendiculo eiusdem infimi cliui, non am-
plius trecentis passibus ascēditur per valliculam, quam
efficiunt duo tumuli attingentes sinus oram, quam vt
trecentis passibus subieris, offendis gradus lapideos astru-
ctos ad substructiones arcem equantes, quibus ascendis
ad Xenodochiū Selini, hoc quidem latus quod septen-
triones intuetur, quatuor tumulis turget, tres valliculas
deprimentibus à collis iugo exorientibus, ad eò exiguā
littoris planitiem intermittentibus, vt eorum duo mu-
rum vrbs situm in littore contingant. Reliqui duo pla-
nitiem centenum passuum relinquunt, nusquam enim
littorea planities angustior est, quàm ad radices huius
collis: nam in longitudinem mille passuum eius latitu-
do centū passus non excedit, alicubi non attingit quin-
quaginta. Ex his quatuor tumulis duo sunt prærupti, &
præcipites, vt ædificia casuris similia substructionibus
nitantur, vt iam videre liceat rupes præcisas fuisse ad
molliendos viarum anfractus, reliqui duo minus abrup-
ti minusque præcipites deiiciuntur, eorūque valli-
culæ minus etiā procliues, collis verò latus conspiciens
Solis ortum, patet in mille & quadringentorū passuum
longitudinem, in altitudinem directam ducentorum,
lateris

lateris ad occasum vergentis accliuitas in variam altitudinem abiicitur, vt vallis deprimitur, quæ vbi in planitiem libratâ depressissima est, erigit latus in passuum altitudinem aliam quingentorum procliuiû, aliam trecentorum placidè accliuum, vt non differant à semiplanis. Latus promontorij contuens Meridiem à tergo quinti collis positû, desinit in planitiem vallis sexicolle promontorium diuidentis à septimo colle, propendet aliàs contractius, aliàs remissius extumescens in tumulum crassum eminentem in vallem quintam, atque in vallem, quæ sexicolle promontorium seitungit à septimo colle. Hæc postica pars quinti collis etiam incuruatur in valliculam exorientem à promontorij supercilio, vbi paulò ante extabat columna virginea, à qua promontorij fastigium leniter eminentem in summam quinti collis planitiem molliter deuexam ad septentriones nusquam angustiore sexcētis, alicubi septingentis latioribus passibus. Sed extra huius collis dorsum longè lateque laxatur, hac continuatur cum planitie quarti collis, & reliqua promontorij planitie vsque ad murum vr bis vacantem circuitu maris procedens interiecto duntaxat breui submissione iugi in quintam vallem eminentis, producitur duo millia passuum in longitudinem.

De quinta valle.

CAP. XV.

VALLIS quinta, quæ quintum collem diuidit à sexto, proficiscitur à sinu & septentrionibus, ad primam, aut alteram horam postmeridianam, longa quantum promontorium latum est, nempe circiter mille & ducentos passus, quorum primi octingenti

genti procedentes à littore sinus nihil expressionis, nihil eminentiæ habent. Primæ vallis fauces in passuum latitudinem laxatur quadringentorum, deinde sensim in ducentos astringuntur. Sed ita, vt per longitudinem sexcentorum passuum nusquam ducentis passibus minus lata sit, post in quingentorum passuum altitudinem erigitur. Inde insequitur iugum vallis, seu dorsum promontorij patens in planam latitudinem ducentos passus. Ex hoc dorso latus sinistrum promontorij, seu vallis quingentos passus leniter deprimitur in vallem, quæ sexicolle promontorium secernit à septimo colle: vallis enim quinta penetrare videtur dorsum promontorij, id quod percipitur ex inclinatione dextra & sinistra amborum laterum vtriusque collis circumfurgentis. Nam ex vallis iugo ascensus exiguus patet in iugum vtriusque collis.

De sexto colle.

C A P. XVI.

SEXTVS collis, cuius per & dorsum, & latus vergens ad Aquilonem muri vrbs vsq; ad litus discurrunt, tam longum est, quàm promontorium latum, quod in hoc colle dilatatur in passus circiter bis mille & quadringentos: cuius iugum intra urbem in cliuos exprimitur. Extra plano pede continuatur cum continente suburbano campo, latitudo eius, vbi maxima, octingentos passus non superat, vbi minima, quadringētos. Triplici decliuitate deprimitur, vna ad sinistram promontorij partem inter Meridiem atque Occidentem molliter prona, ad dexteram altera versus sinum & Aquilonem, in longitudinem mille &

quingētorum passuum summittitur, quoad ex se duos exprimit tumulos vallicula intermedia disiunctos, vbi existit aquæductus in radice tumuli propiùs accedentis ad vrbis murum circuitu maris vacantem. Inter hunc tumulum & sinum olim fuit ædes illa sacra nobilitata multorum scriptis Blachernea nuncupata, cuius fundamenta etiam tunc extabant. Cùm primùm venissem Byzantium, ex imo cliuo tumuli eminenti supra ædem Blacherneam subterraneis cuniculis cōcameratis prodit aqua extrinsecus in urbem ducta, quæ iugi fluxu salit in labrum marmoreum. Collis latus Orienti expositum tam longum est, quàm collis ipse longus, sed decliuitate eadem non est: eam enim variat vallis varia deiectio, vbi depressa in libratam planitiē effertur in sexcentos passus, vbi minùs demissa in quingentos, vbi minimè deiecta in quadringentos attollitur: neque modo hoc latus inclinatur ad Solis ortum, sed etiam interea dum deiicitur ad Orientem, sensim demittitur à parte dextra ad septentriones, sinistra ad cæli regionem mediam inter Meridiem & Occasum. Maritima planities interueniens inter imas radices collis & sinum, strictissima explicatur in passuum latitudinem plus minus octoginta, nempe vbi fuit templum illud nobile, & triclinium Blacherneū. Deinde dilatatur in vallem quintam sensim insinuata.

De valle, quæ diuidit sexicolle promontorium à septimo colle.

C A P. X V I I.

VALLIS, qua septimus collis diuiditur ab aliis sex collibus leniter caua existit, producitur in millia passuum circiter quatuor, si planitiem mariti

maritimam simul adnumeres, sin verò ipsam excludas, & numerare incipias à flexu septimi collis, extenditur in longitudinem trium millium & trecentorum passuum, eius planities alicubi laxatur in latitudinem sexcentorum, alibi astringitur in amplitudinem quingentorum passuum. Nihil illa quidem ima expressum nihil eminens habere sentitur pedibus, sed oculis acribus paulatim & sensim tam in longitudinem, quàm latitudinem pandiprehenditur: sic enim leniter assurgit, vt nisi ab eo, qui diligenter aduertit vallis imbrici valde supino similis assurrectio non percipiatur: in eam definiunt latera tertiæ & quintæ vallis, tum imi cliui quinti & sexti collis: in ea continentur horti & prata, vbi milites ludicras pugnas exercere solent, per hanc mediam fluit riuulus, qui æstiuo tempore exarescere solet.

De septimo colle.

CAP. XVIII.

COLLIS septimus nuncupatus Xerolophos, in cuius dorso est columna Arcadij, plus minúsve duodecim millia passuum circuitu completitur, ac plus quàm tertiam partem vrbis continet, reliquas duas partes sustinet promontorium sexicolle, quod ambitu circumplectitur ampliùs viginti millia passuum, intellige eos, quos conficere soleo in ambulando, vt intelligere oportet in omnibus antè scriptis passibus, quos in passus Romanos redigere ausus non sum ob flexiones viarum, & varietatem passuum, qui inter se differunt in ascensu & descensu infatigato, atq; integro, adde interpellatos insolentis nationis occursum proteruiori taurorum incursum. Septimus collis efficiens.

tertium vrbis angulum, quo Constantinopolis existimatur triangula, duplici decliuitate pendet vtraq; molliſſima, vna ad vallem ſeptimum collem diuidentem à promontorio ſexicollis pertinet tam longa, quàm valis ipſa. Cuius cliuus lenis, ſed altus circiter quingentòſ paſſus, altera decliuitas deiicitur ad Propontidem, reſpiciens partim ortum brumalem, partim Meridiem molli cliuo, & vario, primo alto quingentòſ paſſus, deinde ſtriſto, nunc in quadringentòſ, nunc trecentòſ, nunc centum, nunc quinquaginta, quo ad peruenit ad angulum vrbis tertium, vbi planities excurrit vſque ad mare, inter quòd & antedictòſ cliuòſ perpetua procurrit littoralis planities, ſed variæ latitudinis, quę incipiēs ab angulo vrbis ſtriſtiſſima eſt, deinde dilatatur in lateris curuitatem, velut vallem planam, vbi à mari ad cliuum excurrit, lata quadringentòſ paſſus, ruruſ ſtringitur in quinquaginta, poſtea dilatatur in centum, poſtrema per longitudinem mille paſſuum latior eſt quadringentiſ paſſibus, collis dorſum in longam & latam planitiem porrigitur, & ab occaſu clauditur muro terreſtri, in cuiuſ iugo patet cifterna nuncupata Mocifia, ſpoliata columniſ & cameriſ, cuiuſ muri è lapide quadrato ædificati adhuc extāt cifternam ambienteſ, quoruſ circuituſ complectitur noningentòſ & ſeptuaginta paſſuſ, eiuſ ſolum cultū eſt hortuſ in eo conſitiſ. Huc uſque de Topographia Conſtantinopoleoſ, quaſi tanquam hypotypoſi illam ſub oculoſ ſubiicere conatuſ ſum, vt in quo loco ſint quatuordecim regioneſ vrbis, faciliuſ percipiatur, longior quàm neceſſe eſt, cenſeri non debet, præſertim cùm nulliuſ vrbis deſcriptio breuior

uioꝛ esse possit, quàm ea, quæ informatuꝛ oculoruꝛ sensu, quo nihil acrius, nihil volucrius: nam etsi Constantinopolis in altuꝛ sublatã veluti specula vndique circumspicituꝛ: tamen hanc singularuꝛ vrbis partiuꝛ descriptionem multò celeriùs perlegeris, quàm volucris oculis totã vrbem perlustraueris, aut pedibus eã concursaueris.

De muris vrbis.

CAP. XIX.

MOE N I V M Constantinopolitanoruꝛ partes, aliæ lapidibus quadratis, aliæ cæmētitiis, nonnullæ interpositoruꝛ lateruꝛ ordinibus constructę sunt. Muri circuitu maris vacãtes duplices sunt, fossã cincti largã vigintiquinque passus cùm ex vtroq; latere parietibus munita, tum interiori ex latere, alter paries effertuꝛ aliquanto supra fossã pinnis crebris distincta. Spatium intercurrenteꝛ inter duplicem muruꝛ, latuꝛ est duodeuiginti pedes, interior muruꝛ excelsus quidem, & latuꝛ plus viginti pedes, in quo ex continēti sunt plus ducentæ quinquãginta turres, in quas gradibus lapideis ascendituꝛ vsq; ad summuꝛ, exterior muruꝛ dimidio minor, sed totidem turribus creber, quod autem ad munitionem attinet, spatium inter fossã & muruꝛ exterioreꝛ altius est altero fossæ latere. Itẽ spatium inter duplices muros altius est iam dicto spatio. Regio verò exterior muris vicina nuda à tectis, partim plana, partim collina: sed ita plana, vt campi longè pateant, ex summisq; muris longè quoquouersuꝛ pandituꝛ prospectus, neque dubiuꝛ est, quin munitissima Constantinopolis fieri queat. Muri maritimi humilior

res sunt terrestribus simplices quidem, sed benè crassi, & turriti: ex parte sinus absunt à littore plus minus quin quaginta passus ambulatorios, vt antè scripsi in tractatu Bospori. Ex parte faucium Bosporicarum & Propontidis, muri quidem non absunt à littore, sed siti sunt supra littoris crepidines, nisi vbi scälæ portuosæ sunt, vbi admittunt spatium inter scalas & murum. Zonaras tradit Theophilum Regem maritimos muros vr̄bis vetustate, & fluctibus maris aliisq; casibus labefactatos renouasse, & altiores erexisse, quàm prius fuissent, quos hodie extantes maritimos ab hoc Theophilo renouatos fuisse indicat in multis murorum partibus nomen Theophili Regis incisum, atque inscriptum magnis literis. Nicephorus Rex grauis Byzantiis, quod onus imposuit ex muris consenscentibus, vt exigeretur tributum appellatum Diceraton. Nouos muros & antiquos tempore Iustiniani fuisse colligere possumus ex eius nouis constitutionibus, cùm maiorem mercedem statuit feretri baiulis, & funeri operam dantibus, qui efferunt funus extra nouos vr̄bis muros, aut traiectum Iustinianarum, siue alios traiectus: ex quo colligere possumus Iustiniani temporibus adhuc extitisse muros antiquos, quos Constantinus magnus posuerat, & nouos, quos Theodosius minor construxerat, quales muri fuerint, cùm antiqui Byzantij respublica floreret, in principio demonstrari, & ex Herodiano intelligere possumus, qui tradit Byzantium præualido & maximo muro circumdatum fuisse factò ex ingentibus faxis, in quadrum reductis tanta cõmissura, vt nemo existimasset opus compositum, sed vnus lapidis totum esse. Atque ex Pausania

nia colligere licet, qui libro quarto inquit, muros Babylonios, aut Memnonios non vidi, neque quenquam audiui, qui ipsos vidisset. Muri Byzantij, & Rhodi existimantur munitissimi, at his munitiores, qui Messenem Peloponesiacam claudunt. In Thracico Byzantio historiae proditum est diuitias seruasse Athenienses, ex eo quod vrbs munitissima esset. Qui autem sint muri, quos Constantinopolis duplices tradit antiqua descriptio regionum, hi ne, qui hodie extant, an verò qui à Theodosio fuerunt conditi, relinquo considerandum, hoc duntaxat dicam, mihi interim non videri totos esse, quos describit antiqua descriptio: nam templum Apostolorum ponit in regione vrbs vicina muris vrbs, atque extra muros ponit decimam quartam regionem, quæ hodie intra muros, aut tota est, aut maxima pars. Adde, quod Theodosius minor, qui ante Iustinianum fuit ne Blachernas quidem intra muros ponit, quas extra urbem tempore Iustiniani fuisse ex Procopio assequor: nunc verò intra urbem sunt, neque septem turres, neque turribus longè interiùs situm templum, quod Stadius ille illustris construxit.

De Constantinopolis portis, & septem turribus antiqui Byzantij.

CAP. XX.

MARIS circuitu vacantes muri sex portas habent, vnam infra Palatium Constantini nuncupatum, alteram Adrianopolitanam, tertiam supra supercilium septimi collis, præter eas habet portam Auream, & Selymbriæ, siue Rhegij, & portam septem Turriù. Ex parte sinus prima est porta Blacherna,

nea, quam hodie appellant Xiloportā, sitam prope tertium vrbis angulum, deinde subsequitur Cynigos, siue Palatina, inde Phanaria, Agia, porta Iubalica, Farinaria, Lignaria, Seminaria, Piscaria, Neorij porta, inde Demetrij porta in mucrone primi collis sita, ex parte Propontidis sunt circiter quinque singulae habentes scalam proiectā in mare, qua portus pateat nauigiis, praeter portas septi Regij, prima est Stercoraria, secunda Leonina, tertia Condescala, duae sunt sub septimo colle. Apud scriptores celebrantur haec portae Cynegos, tum Regij, & Eugenij portae, & Xyloceri, & porta Aurea, Myriandros, Condescala, Carsiana. In antiquo Byzantio fuit porta Thracia, apud Dionem scriptum est, ut septem turres à portis Thracicis nuncupatis pertinerēt ad mare. Georgius Cedrinus declarat ad mare pertinuisse septentrionale, hoc est, ad sinum Cornu appellatum, harum si quis in primam vocem immisisset, aut lapidem proiecisset, ipsa similem vocē resonabat quadam machinatione, & secundae dabat repetendam, itaque per omnes vox procedebat, neque alia aliam turbabat, sed singulae vocem explicatam excipiebant. Plinius hoc ipsum attribuit Cyzico. Eadem, inquit, in vrbe, iuxta portam, quae Thracia vocatur, turres septem acceptas voces numerosiore repercussu multiplicant, nomēque huic miraculo Echo est à Græcis datum. Apud neminē, praeter Plinium, legi Cyzici portas Thracias, quanquam fuisse Cyzici existimo ex portu Cyzici nuncupato Thracio, cuius meminit Apollonius libro primo Argonauticorum, cum ait:

Δυσάμνοι ἰσθμῆς ἐκπέσματ' αἰπέτρης·

Ἡρεσεν δὲ λιμνία θρήκεου. --

Fuisse etiam prope Cyzicum vicum nuncupatum θράκεου, liquet ex Plutarcho in vita Luculli. At Byzantij non modò recentiores, sed etiam Dion & Xenophon, hîc quidem scribit Alcibiadem Byzantios intromisisse apertis portis, quæ Thraciæ appellantur.

De muris longis.

C A P. X X I.

V B V R B A N A prædia Constātinopoleos muris longis clauderentur iter duorum dierum, quos à ponto Euxino ad Selymbriam sitam in littore Propontidis distantes ab vrbe quadraginta milia passuum latos viginti pedes Romanos. Anastasius Imperator condidit contra impetum Bulgarorum & Scitharum eos muros à Barbaris sæpe captos, & multis locis euersos Iustinianus restituit, & vt faciliùs milites præsidarij muros tueri possent, exitus turrium patentes in alias turres obstruxit, singulisq; ascensum à solo reliquit patentem vnicum, quem solum singularum turrium milites contra hostes etiam intra muros versantes tueri possent. Euagrius sacræ historiæ conscriptor murum longum nūcupatum tradit excitasse Anastasium, qui distaret à Constātinopoli ducenta & octoginta stadia, vtrunque mare attingens longus quadringenta & viginti stadia, velut fretum quoddam efficiens, & Constantinopolim paruam Insulam pro peninsula reddēs, volentes transire ex ponto in Propontidem tutos præstans & prohibens, excurrētes Barbaros ex Euxino ponto, & Colchis, & Mæotide, & Caucaſo effusos in Europam.

LIBER SECVNDVS.

*De ædificijs & monumentis antiqui Byzantijs, & nouæ
Romæ Constantinopolitana.* CAP. I.

ROMA vrbis expressa, & magnitudine explicata, naturalique situ septem collium patefacto, relinquitur, vt declaré, quæ ædificia, quæ' ve alia monumenta olim habuerit, & nunc habeat Constantinopolis, & in quot regiones, cùm appellaretur noua Roma, diuideretur: in totidem enim quot antiqua Roma diuidebatur, equidem cùm in huius diuisionem regionum ante mille annos à nobili magis, quàm noto Authore scriptam incidissem: sperabam me facilè assecuturum antiquam vrbem, sed barbari homines antiqua illa, & planè heroïca vrbis ornamenta, quibus viles casas exornarent, sic labefactarunt, & barbaricis oppressere ædificiis, vt veterum fundamentorum paucis in locis restent vestigia: adde incendia, & ruinas, quas cùm alij barbari, tum postremam Turci ediderunt, qui iam centum annos non cessant funditus antiquæ vrbis vestigia delere. Ita enim ab imis fundamentis ædificia prisca demoliuntur, atque in aliam formam immutât, vt ne illi quidè, qui ea viderint, agnoscere queant. Adde Græcorum inertem inscitiam, qui videntur totum obliuionis flumè ebibisse. Illorum enim nemo iam reperitur, qui vbinam essent vestigia antiquorum monumentorù sciat, aut scire curet, vt ne sacerdotes quidem vlli recognoscant loca, vbi paucis ante annis ædes sacræ deletæ sunt, & valde mirentur si quis talia inquirat.

Ipse

Ipsè tamen, ne otio conficerer, dum à Rege constitutos nummos in veterum Codicum conquisitionem expectabam, quibus potui indicis, deprehendere conatus sum per multa antiquitatis monumenta, quòd ille cognoscet, qui similia inuenire nitetur. In describèdis monumentis eo ordine partium vtar colliũ, quo vsus sum in eorum situ explicando, partim regionũ, quibus quatuordecim olim diuidebatur:

De monumentis primi collis, & de prima regione vrbis.

CAPVT II.

PRIMUM collem, quem Plinius appellat modò Chrysocheras, modò Auri cornu. Sed haud rectè, vt declarauì in libris, quos scripsi de Bosphoro Thracio, Dionysius Byzantius nominat promontorium Bosporium. De promontorio, inquit, quòd Bosporium nominamus, duplex vulgatur sermo: alij dicũt Bouem cæstrò stimulatam, ad ipsum illatam transisse meatum medium: alij fabulosiùs commemorãt Io Inachi filiam illinc in Asiam traiecisse. Idem cùm loquitur de Semystra loco ita nuncupato, ait Semystram locum parum abfuisse, quin Byzantium ibi conderetur à coloniã deductoribus, nisi coruus rapuisset ex media flamma partem victimæ, eãque in promontorium Bosporium tulisset, quod signum illi securi Byzantium condiderunt in promontorio Bosporio. Idem alio loco loquens de promontorio Metopo nuncupato, opposito primo colli Constantinopoleos, excipit Ostreodem locum appellatum Metopum: hoc enim, inquit, iacet contra vrbis faciem: spectat enim ipsum promontorium.

Bosporium. Deinde idem Dionysius addit paulò supra promontorium Bosporium fuisse aram Mineruę Ecbaſiæ, id est, Egreſſoriæ appellatę, ex eo, quòd illinc egreſſi colonię ductores ſtatim tanquam pro patria terra pugnaſſent, quam hic appellat Ecbaſiam, poſſemus etiam Ecbaſiam appellare, vt Dianam in Siphno appellatam fuiſſe, & cultam tradit Heſychius. Deinde adiungit Dionysius ſupra promontorium Bosporium fuiſſe templum Neptuni antiquum, atque ſub templo Neptuni fuiſſe ſtadia, gymnafia, curricula iuuenum in planitiã. Poſt mucronem promontorij Boſporij ſinum Ceras appellatum immiſiſſe tres portus turribus, & molibus munitos, in quo fuit etiã Acropolis Byzantij, cuius Xenophon meminit, cùm ſcribit Byzantium vi ingreſſis militibus, quorum dux ipſe erat ciues, quaſi capta vrbe extrema omnia metuentes alios in promòtorium proximum, alios ad mare confugiſſe, ac piſcatorio nauigio nonnullos circumuectos in arcem aſcendiſſe, atque inde ex Chalcedone auxiliarios accerſiſſe, neque modo antiquorum Byzantiorũ Acropolis fuit in primo colle, ſed etiam regum Conſtantinopolitanorum, quos ſcriptores tradunt ad hoſtes ab ingreſſu portus arcendos catenam ab Acropoli ad caſtellum Galaticum obtendiſſe: atq; etiam hac ætate reges Turcorum in hoc promontorio arcem habent circundatam magnis muris longos latòsque Regis hortos cludentibus. In veteri Byzantio fuit campus Thracius appellatus ad aciem inſtruendam totius vrbis maxime idoneus, vt qui planus, & domibus vacuus eſſet, in quo exercitum Græcorum Xenophon redegit in ordinem militarẽ. Hunc locum
fuiſſe

fuisse prope portā Thraciā ex Xenophonte percipitur, cum ait lib. i. Hellenicorum, ἀνοίξαντες τὰς πύλας τὰς ὑπὸ τὸ θράκιον καλόμενον. Idem lib. 7. de expeditione Cyri, loquens de loco intra Byzantium sito, ubi milites redegit in aciem. τὸ δὲ χωρίον οὗον καλισθὲν ἐκ τῆς ἀσπίδος ἐστὶ τὸ θράκιον καλόμενον ὄρημον οἰκιστῶν καὶ πῆδος. Antea diximus apud Dionem scriptum esse ut Byzantij septem turres à portis Thraciis pertinerent ad mare. Georgius Cedrinus declarat ad mare pertinuisse septentrionale, hoc est, ad finem nuncupatum Cornu. Aram Dianæ Orthosia, & templum Bacchi fuisse in antiquo Byzantio, Herodotus scribit, Darius, inquit, ubi cōtemplatus fuit, pontum ad pontem redit, & super Bosporum duos Cippos erexit è candido lapide, in vno quidem incidens literas Assyrias, in altero Græcas. Byzantij postea in urbem suā transfulerunt ad aram Dianæ Orthosie, quibus vsi sunt excepto vno lapide, qui iuxta Bacchi delubrū Byzantij relictus est literis Assyriis plenus. Orthosiam Laurentius vertit Erectam, rectiùs vertisset Erectoriā, vel Erectticem dictam, πρὸς τὸ ἐπορθῆν τὰς τειχίδας· μακρῆ γὰρ ἡ θεὸς, ab erigendo, & subleuando, quòd non modò parientibus opem fert, sed etiam profugis. Id quod cum ex aliis, tum ex Plutarcho de fluminibus assequor. Teuthras, inquit, Rex Mysorum persequebatur aprum cum suis stipatoribus hastatis, caper ut supplex fugit in templum Dianæ Orthosia, vi irrupentibus omnibus in templum aper humanam vocem exaudibilem vociferatus est, parce Rex alumno deæ, elatus Teuthras interfecit animal. Diana ægrè ferēs factum, aprum in vitam restituit, Regem, qui cum occiderat impetigine, &

infantia affecit, is non ferens morbum in montibus verfabatur. Lysippa eius mater cùm factum rescuisset, ad syluam accurrit comite vate Polyido, à quo omnem veritatem edocta, sacrificiis bouum deam placauit, & cùm filium ad sanam mentem rediisse vidisset; aram excitauit Dianæ Orthosiæ, atque aprum fabricata est aureum habentem humanum caput. Hæc quidem, antequam Byzantium Seuerus euertisset, erant in primo colle & valle prima. Postquàm Constantinus reedificauit, & nouam Romam Constantinopolitanam vocauit, diuisaque est in quatuordecim regiones, primus collis obtinuit primam regionem continentem Placidia domum Augustæ, domũ nobilissimæ marinæ, thermas Arcadianas, antiqua quidẽ diuisio tradit hæc, sed non docet à qua vrbis parte incipiat prima regio, neq; nunc ex vestigiis ædificiorum in ea comprehensis, quæ nulla restant, cognosci potest: sed ex Procopio colligere possumus tradente nauigantibus ex Propontide ad partem vrbis vergentem ad Solis ortum thermas esse publicas, quæ Arcadianæ nominarentur, vbi ait Iustinianum aulã construxisse vrbi prætensam, mariq; quieto circumfusam, vt in hac inambulantes cum nauigantibus colloqui possent ob maris propinquitatẽ, aulam aspectum pulcherrimum habuisse, amœnissimũque, cui afflarent molles auræ, ornamentoque essent columnæ, & marmora elegantissima, quibus omne solum aulæ tegeretur, quorum splendor candidissimus æquẽ, vt Sol fulgeret. Præterea eam ornasse permultis statuis æneis, atque marmoreis politè elaboratis spectaculum præbentibus plenum maximæ dignitatis, existimasses esse

esse opus Phidiæ Atheniensis, aut Lysippi Sicyonij, aut Praxitellis, ibidem etiam Theodoram Reginam in columna excelsa & purpurea fuisse positã ab vrbe, vt pro beneficio aulę gratiam illi referret. Formosam quidem columnam, sed formosiore Reginam, cuius venustatem oratione declarare, aut imagine exprimere in nullo mortalium facultate positum fuisse. Ex quibus Procopij verbis, cùm assequor columnam, quæ etiam nũc extat in cliuo regij septi vergente ad ortum æstiuum non esse illam, qua Theodora excitabatur, vt quidã putant: nam hæc neque purpurea, & ab aula remotior est, tum ex antedictis Procopij intellige primam regionem vrbis complexam fuisse mucronem primi collis, quæ mare circumfluit ex tribus partibus, apud plerisque non modò Historicos, sed etiam apud Grãmaticum Suidam inuenio Arcadiæ secũdæ vxoris Zenonis statuam fuisse in thermis Arcadianis propè loca nominata Bathra à gradibus: item Verinę vxoris magni Leonis duas statuas, vnam in vrbis parte maxime boreali ad diuum Agathonicum post ascensum graduum thermis Arcadianis vicinorum: alteram ex parte diuæ Barbarę, illam quidem positam fuisse viuente Leone, hanc verò eodem defuncto Leone, quando Basiliscum fratrem suum coronauit fugiente Zenone genero suo. Secundæ regionis partem inclusam claustro regio colligo cùm ex ordine regionum, tum ex eius situ, quam antiqua descriptio tradit post æqualitatem sui latenter molli subleuatam cliuo mox ad mare præcipitiis descendisse, præcipitia fuisse arbitror, vbi nunc regis culinæ, & thermæ regiæ, aut si alibi fuerunt, præcipitia illa hominũ manu

mollita fuerunt intra regium septum hodie templum antiquum, quod vulgò appellât paruam Sophiam. Senes quidam affirmant esse ædes Hirenem, quam Constantinum magnum condidisse scribit Socrates. Hanc existimo, quam secunda regio appellat ecclesiam antiquam: partem alteram secūdæ regionis extra septum regium assequor ex ædibus sacris, & thermis Zeuxippi, quas secunda regio complectitur & Zonaras, aliíq; Historici declarant magnam ecclesiam appellatam, postea nominatam fuisse Sophiam ædem, quam extra regium septú esse nemo nescit. In septo item regio olim fuisse domum Maximini nobilitatam Poëtarum versibus, coniiicio ex Epigrammate Cyri viri consularis & patriiij:

Δείματ' μαξιμῖν' νεοπήγε' ἔδραθι ῥώμης,
 ἄνταῖς ἠνιότοσι θεμέλια λαρτορὰ πῆξας:
 Ἄγλαίη δέ μοι ἀμφοῖς ἀπειροσίη τε ταύσαι.
 Τῆ καὶ τῆ καὶ ὀπιθεῖν ἔχω, πόλιμ ἀλλὰ καὶ κώτιν
 παύθα ὄρω γαῖης βιβιωσιδ' ἀγλαὰ ὄργα.
 Ἡμετοροῖς δ' ἰσπρόβην ἐπειροσέσι θεμέλοισι
 παύθ' ἀλὸς προχυῖσι λυλίνδετ' εἰς ἄλλα δ' ἄρ
 τόσου ὠτιφάωμ, ὅπόσου χθονὸς ἄκρα λιῖναε
 πολλάκι δ' ἔζεμέθην τίς ἐὼμ μέγα θυμὸν ἰαύθη
 βαῖον ἰσπρόκ' ἔφας, ἐπεὶ εἰσίδην ἄλλοθεν ἄλλα
 Δρόσρεα, δλώματ' α, νῆας, ἄλλα πόλιμ ἠόρα γαῖαν.

De templo Sophia.

CAP. III.

ECENTES scriptores Græcorum templum
 diuæ Sophiæ primò conditum ab Imperatore
 Constantio filio Constantini magni tradunt

non

non quidem lateritio opere, sed ligneo cōcameratum, tempore magni Theodosij, cū secunda synodus haberetur ab Arrianis exustum ad seditionem excitatis, quod magnus Theodosius postea texit cameris cylindricis, deinde iidem scriptores addunt iterū conflagraisse tēpore Iustiniani. At Sozomenus certus, & antiquus scriptor tradit tempore Theodosij minoris, cū orta esset seditio in magno templo de expellendo Chryso-stomo, repente templum vndique deflagrasse igne iniecto ab iis, qui Chryso-stomi fautores in templo inclusos comburere vnā cum templo cupiebant. Procopius tradit etiam deflagrasse cū Iustinianus imperaret, qui in eam formam, quam nūc videmus, ipsum reedificauit: sed eo ne loco sit, in quo erat ante Iustinianum non explicat Procopius, itaque dubium videtur ex incerto scriptore commemorante nomina eorum, à quibus domos emerit Iustinianus ad solum eius constituendum, antiqua vrbs descriptio ante Iustiniani imperiū facta alio loco ponere videtur: nam ecclesiam magnam, & ecclesiam antiquam ponit in secunda regione, in quarta Augusteum forū, quod infrā monstrabo fuisse iuxta ædem Sophiæ. Zonaras tradit Iustinianum multo maiorem à fundamentis innouasse, sed Iustinianum suspicari possumus domos proximas emisse ad augēdum templum, quòd autem in diuersis regionibus ponantur magnum templum, & forum Augusteum, id non impedire quin vicina esse potuerint. Cū igitur Iustinianus ædem Sophiæ pristina magnitudine præstantiorem effecisset, & formæ decore, & metallorum varietate ornasset, parietesque & cameras cocto latere, & calce construxisset,

atque plerisque in locis ferro colligasset, nullaq; tigna interposuisset, ne in posterum incēdiis pateret. Tamen vt in hunc diem euaserit incolumis ab igne, sæpe experta est varietatem casuum, idque statim à principio: cū arcus ad Orientem spectans nondum esset perfectus sua magnitudine onerabat pilas, quæ non sustinentes arcus magnitudinem subitas ruinas egerūt, & quàm mox casuræ videbantur, nisi architecti accelerassent absoluerē arcum, qui in suam curuaturam perfectam incumbens minus grauis pilis fuit seipsum sustinentibus. Arcus verò duo, quorum alter ad Meridiem, alter ad Boream spectat, pilas suas, & structuram inferiorem sic premebant, vt columnæ structuram contingentem imam arcuum curuaturam, lapillos quosdam exiguos veluti ramenta quædam iacularētur, & ruinas ædituræ viderentur, nisi architectorum ingenio summæ partes mole laborantes, quæ attingebant arcus pro tempore demoliri studuissent, & paulò post restituisent, cū structuræ humor exiccatus esset. Deniq; templum hoc Iustinianus cū ingenti sumptu, & labore perfecisset, aliquótque annos incolume permansisset, terræmotu concussum est etiam tunc viuēte Iustiniano. Quo quidem terræmotu scribit Agathius labefactatam partem tecti mediam eminentem supra omne fastigium rursus Regem instaurasse, firmiorēque effecisse, & in maiorem altitudinem erexisse, quanquam Anthemius, qui ædem Sophiæ architectatus erat iam pridem mortuus esset: tamen Isodorum iuuenem, aliósque architectos, vbi consideraissent priorem formam, vbi vitium deprehendissent, orientalem quidem, & occidentalem arcum
in suo

in suo loco consistere fuisse. Septentrionalis verò, & occidentalis arcus structuram, quæ efficeret arcus curvaturam ad interiora subduxisse, sensimque ita amplificasse, vt reliquo ædificio plurimum congrueret: vt faterentur spectatores æquabilem habere dimensionem latera in hemisphærium desinentia, vacuûq; vastitatem illam architectos in angustum contraxisse, pusillamq; oblongi portionem subduxisse eatenus, quoad vndique congrueret forma. Supra arcus sic dispositos rursus collocarunt in medio supereminentem circulum, siue hemisphærium, vndique congruens, sed angustius, & in acutum porrectius, & tutius cõtra omnes impetus. Zonaras magna, inquit, ædes sacra perfecta, & dedicata euenit, vt terræmotu caderet magna sphaera pertinens ad Orientem, frangeretque sacram mensam, & pulpitum, quam Iustinianus viginti quinque pedibus excelso rem, quàm prius esset excitauit. Georgius Cedrinus tradit Iustiniani tempore laborante hemisphærio magni templi, & rimas agente ex crebris terræmotibus cecidisse partem orientalem, & contriuisse ciborium & sacram mensam, & pulpitum. Iustinianus excitauit alias pilas, quæ exciperent hemisphærium sublimius viginti pedibus quàm antea fuisset, extraque templum contra pilas quatuor interiores erexit cochlias, seu muros velut alas, per quas anfractibus multis graduum ascenditur in supernam partem templi, quæ ab imo solo surgentes vsque ad hemisphærium fulciunt arcus & pilas. Alij authores, sed obscuriores tradunt superiori terræmotu cecidisse hemisphærium Sophiae, quatuor arcus non cecidisse, sed incolumes permansisse, hemisphærium Re-

gem restituisse, sed humilior, quàm prius fuisset vigintiquinq; pedibus, quos ferrem, si aliis terræ motibus tra-derent rursus concussum fuisse, & ita humiliùs restitutum fuisse. Nam cùm Euagrius tradat Iustinianum in tantam altitudinem excitasse, vt internè ex solo suspicientes assequi vix possent summum hemisphærij tholum, & ex eius culmine nemo auderet despiciere, solum verisimile videtur in pristinam altitudinem restituisse. Basilii Rex eiusdem Sophiæ arcum magnum vergentem ad occasum ex terræmotu multas ruinas agentem, & casum minitantem peritiam architectorum constringens, firmum & stabilem reddidit, teste Georgio Cedrino. Nicephorus in Reginam Annam, quæ tempore tyranni Catacosmi thesauros Sophiæ expilabat, acerbè inuehitur atque exclamat propter tyrannides & varias religionis sectas ædem Sophiæ ruinâ edidisse sine vlllo terræmotu. Nam, vt ipse adiungit, cùm ad vesperâ cœlum serenum esset, circiter mediam noctem vnum ex quatuor arcibus ad ortum Solis spectantem cecidisse, secùmque traxisse hemisphærium, quod sustineret, & contriuisse tribunal templi, & imaginum ornatum, & sacras columnas, & medias aulas. Post hæc Nicephorus adiungit à multis tum dictum fuisse, quòd nisi crepidines, & fulcimenta ad Orientem pertinentia diligenter prius cõstructa extitissent ab Andronico Rege, multo maior fuisset casus, & quidè vnus ex insanabilibus. Euagrius scribit ædis Sophianæ longitudinem hanc esse, nempe à concha, vbi incruentum sacrificium litatur ad portam conchæ aduersam esse centum nonaginta pedes, latitudinem verò à borea ad nothum centum & quindecim

quindecim, altitudinem à pavimento ad centrum hemisphærij pedum centū octogintā, longitudinem verò ab Oriēte ad Occasum eam ipse metiri ausus non sum, sed metiendam curavi per hominem Turcum, qui mihi retulit latitudinem templi esse ducentorum & tredecim pedum, longitudinem verò ducentorum & quadraginta pedum. Altitudinem à summa curvatura arcuum vsq; ad pavementum centum quadraginta duorum pedum hemisphærium non mensus est: qui si rectè mensus est altitudinem, parum discreparet ab altitudine, quam tradit Euagrius. Qualis olim fuerit ædes Sophiae vide Procopium, Agathium Paulum Florū, Euagrium: qualis autem hodie sit, adiungam huc, quatenus cognoscere mihi licuit.

Descriptio templi Sophiae quale hodie visitur.

C A P V T I I I I.

E I V S parietes, & camerae coctis lateribus constructi sunt. Parietum interior pars crustis marmoreis vestita excellentibus, & variis fulgurat, & permiscet cum summas naturæ vires, tum mētes spectantium, camerae calculis, & testellis vitreis inauratis fulgent etiam ad oculos Barbarorum, summa arte elaboratis, concameratio octo pilis sustinetur. Quarum quatuor maiores, & excelsiores in ordinem quadrum dispositæ sustinent ingētes quatuor arcus fulciantes hemisphærium, quorum quidem duo septentrionalis, & meridianus curvaturam suam imam substructam habent tenui pariete fenestellis vitreis pleno sustentato columnarum duplici ordine inferiore & superiore. Infe-

rior habet octo columnas ad solum nitentes, superior sex sustinentes parietem subtilem, & subiectam imæ arcus curuaturæ. Reliqui duo arcus orientalis & occidentalis intra curuaturam suam nihil substructum habent, sed apertum & vacuū à parietibus & columnis, vt horum vacuitate templū efficiatur capacious. Nam ad eorum imam curuaturam committuntur extremæ partes vltra pilas proiectæ in spheræ quartâ partem recedentes, quæ nituntur quatuor arcubus, qui sustentantur duabus pilis minoribus, & duabus maioribus. Quatuor enim pilæ maiores non solum sustinēt quatuor arcus maiores, sed etiam earū singulæ duos arcus minores, vnum pergentem in longitudinem, alterum in latitudinem, quibus templum longè porrigitur, & latè dilatatur: sic enim ab Oriente & Occidente quarta pars spheræ applicatur hemisphærio, vt intus vna, & eadem concameratio esse videatur, foris verò separata, apparet ornatius efficiens hemisphærium altè eminens supra duas quartas spheræ partes. Latitudo verò dilatatur vltra pilas arcubus & columnis, & parietibus ex vtroque latere septentrionali scilicet, & meridionali sex velut aulas capiens, tres inferiores, & totidem superiores vario marmore vestitas, concameratas calculis inauratis, & figuratis ornatas: ita enim ex singulis pilis duplices arcus nascuntur in templi latitudinem porrecti, vt eorum alterum cornu conquiescat in muro extrinsecus obnitente maioribus pilis, à quibus quatuor arcus in vtrunquæ parietis latus emittuntur, duo quidem inferiorum trium aularum concamerationem sustinentes. Reliqui duo superiorum totidem aularum testudines, quarum latera

sing

singularum partim adnuntur ad arcus, partim ad parietes, partim ad columnas. Vnde fit, vt pars ædis interior, & media illa ingens vacua, si sola cōsideretur comprehensa intra pilas & columnas, sit forma ouata: si verò tota tam intra, quàm extra pilas perspiciatur, sit quadrata. Ita enim ex vtroque laterè velut alæ appēsa sunt tres aulæ inferiores, & totidem superiores, vt ab imo pavimento procedat quadrata vsque ad curuaturam superiorum aularum, deinde intra octo pilas in ouatam formam contrahatur vsque ad curuaturam quatuor arcuum sustinentium hemisphærium. Forma aularum, seu cellarum, quas dixi cingere vtrunque latus talis est. Ex tribus lateribus aulæ quadratæ sunt, ex quarto latere, quod intuetur interiorem ædis partem figuram, templi sequitur, quam obrotundam efficit pilatū, & columnarum dispositio. Sustinetur arcubus & columnis concameratio aularum, quarum describā duntaxat treis: quibus cognitis ceteræ omnes simili forma esse cognoscuntur. Incipiam à tribus superioribus sitis in latere templi septentrionali, quarū prima est in angulo intuenti Septentrionem & Orientem, eius duo latera exteriora surgunt à muro, & desinūt in arcum, in laterum medio columnæ tres sunt quadratæ loco parietis, nempe fenestrarum parastades, quarum scapus habet perimetrum quinque pedum, & vnus dodrantis. Supra easdem eminent aliæ tres quadratæ, hæ omnes sunt marmoris albi in colorem glaucum vergentis, latus pertinens ad interiorem ædis partem, habet sex columnas virides subiectas arcui sustinenti quartam partem spheræ orientalis, quarum imus scapus ambitum habet septem pedum, &

o c t o digitorum. Earum intercolumnia, diastyli dispositione distincta lata septem pedes & vndecim digitos, pluteis muniuntur marmoreis, altis quatuor pedes, quibus incumbentes vident interiorem a edis partem tam infernam, quam supernam. Latus interiectum inter primam aulam & secundam a a pariete exteriori vergente ad Septentrionem vsque ad pilam magnam sustententem arcum hemisphaerij, largum est quadraginta quatuor pedes, quorum partem possident pilae, partem arcus surgens a tergo pilae sustinens hemisphaerium, quo toto patente lato iuxta pavementum viginti pedes transitur a prima aula ad secundam aulam, reliquam lateris inter primam & secundam aulam intermedij partem latam viginti quatuor pedes occupant pilae arcus, & murus surgens velut ala vsque ad concamerationem hemisphaerij, secundae aulae concameratio extrema sustentetur arcibus & parietibus: media vero nititur quatuor columnis albis ad glaucum colorem accedentibus. Quarum scapus in ambitu circumplectitur septem pedes, secunda siue media aula quadrata est, cuius duo latera sustententur partim muris, partim arcibus, quorum alterum cornu nascitur a tergo duarum magnarum pilarum sustententium magnum hemisphaerium, alterum sustentetur pilis orientibus ex interiori parte murorum alariorum fulcientium pilas maiores. Huius secundae siue mediae aulae latus exterius loco parietis habet octo columnas quadratas, quarum perimeter est sex pedum, in earum medio est magna pila inter columnas eas parastadum vicem praestantes sunt fenestrae. Praeterea supra easdem columnas existunt pilae parastadum vicem praestantes

bentes superioribus fenestris, quæ tam superiores, quàm inferiores numero sexdecim aulam hanc mediam illustrant, cuius latus vergens in templum interius sex viridibus columnis ornatur. Harum intercolumnia habent pluteos similes pluteis primæ aulæ, camera media sustinetur columnis colorem medium inter album & glaucum præ se ferentibus, in quadratum ordinem dispositis, quarum duæ stant non longè à latere exteriori. Reliquæ duæ parum absunt ab interiori latere ornato sex columnis, ex hac media aula exitus patet in tertiã per arcum tam latè patentem, quàm alterum, per quẽ aditus est à prima aula in secundam. Tertia aula similis est primæ aulæ longitudine fenestris parastadibus columnis: quibus quatuor sustinetur eius camera, & latus interiori sex viridibus: iam verò inter pilas duas, quibus sustinetur quarta pars spheræ occidentalis, extant quatuor columnæ virides, eadèmq; binæ inter se coniunctæ, inter has intercedunt sex columellæ virides, Ionicae. Tépli verò valvæ occidentales loco vestibuli duas porticus habent, inferiorem quæ aditur templum plano pede, superiorem quæ Gynæconitides aulæ adveniunt, ambas tam longas, quàm templum latum, largas viginti octo pedes, porticus superior supra porticum inferiorem sita est inter pilas sustinentes quartam partem spheræ occidentalis, & fenestras. Nam à parte interiori octo pilis, ab exteriori totidem sustinetur, inter quas fenestram tam inferiores, quàm superiores illucunt cinctæ columnis quadratis. Inter hanc porticum & aulas sceminarum, nihil interest, nisi pilæ sustinentes porticus cameram interiori: pavementum enim porticus æquale est aula-

rum pavimento, porticus inferior est duplex, interior clauditur vtrinqué muris marmorum iucundissima varietate vestitis: tegitur cameris figuratis ornamento tessellato calculorum inauratorum. Ex huius porticus latere orientali nouem portis patet aditus in templum, ex latere occidentali quinque portis æneis, duplicibus patet exitus ex interiori porticu in exteriorem porticum, ex qua proditur in aream, vbi perennes saliant aquæ, ad quas ex area descenditur multis gradibus, per capita harum porticum aditus patet vnus à Septentrione, alter à Meridie sex valuis olim æneis omnibus, iam dūtaxat tribus æneis egregio opere elaboratis. Aedēs Sophiana ex partē Orientis habet duas portas, easque duplices, in lateribus sunt aliquot clausæ, quæ nunc non aperiūtur, ædis interiora fulgent clarissima luce ob multitudinem luminum, summus murus, qui in orbem fertur inter quatuor summos arcus & hemisphæriū, quadraginta fenestris lucem intrōmittit, muruli arcubus subiecti illuminantur viginti sex fenestris. Aulæ intermediae triginta duabus in singulis extremis aulis orientalibus lucent plus viginti, prætereo duas occidentales, & quatuor inferiores aulas, tum duas quartas partes spheræ, tum sacram ædis partē solis sacerdotibus olim patētem: sileo superiorem porticum etiam in medium templum clarum lumen emittētem, quorum omnium lumina ob multitudinē numerare omisi, maximus Sophiani tēpli aditus est ab occasu plano pede: non enim, vt Pantheon Romanum gradibus, vt olim ascenditur, aut vt nunc descenditur, nisi ab ortu, vnde quinque gradibus descēsus patet in ædem, sed in superam ædis partem

tem ascēsus existit quatuor cochleis, quas antè dixi oppositas ad fulciendas quatuor maiores pilas. Georgius Cedrinus cochleas appellat, sed non satis propriè, cùm magis in anfractuum normalium, quàm cochlearum modum gradus surgant: quinque enim anfractibus ab imo ascenditur, non exasperatis in gradus, sed in mollem cliuū substructis ex amplis mensis marmoreis, horum quinque anfractuum singuli alti vnde viginti pedes, & sesquipedem lati. Quinq; pedes, his anfractibus succedunt alij anfractus vsque ad templi tectum non cliuis molliti, sed in gradus fracti, quibus adeuntur aulae, & porticus superiores, & summæ tēpli partes. Si quis ea, quæ antè dixi de templo Sophiæ, conferat cum descriptione Procopij & Agathij, cognoscet de illo, quod Iustinianus condidit non tantam diminutionē factam esse, quantam ciues Constantinopolitani prædicant, iactantes longè maius extitisse, multaque illius membra à Barbaris diruta esse, decimamque partem vix hodie extare: quorum opinionem ferendam putarem, si intelligant domos regum, sacerdotum, senatorum circum ædes constructas à Barbaris, & incēdiis deletas esse. Sin membra ædis Sophianæ à Iustiniano cōditæ, longè errant, omniæque eius fere constare video tradita à Procopio, præter porticum alteram. Nam cùm, teste Procopio, vtrinque porticus haberet, nunc duntaxat ex vna parte, eaque occidentali habet, orientalis non extat, sed cecidisse aliquo terræmotu verisimile est, ipsiusque in locum excitatam fuisse molem illam, quæ hodie extat lapide quadrato constructa velut crepido cliuosa obiecta ad fulciendā partem ædis orientalem: verum iam

tam excelsam ob terræmotus non arbitror, quàm primò fuit, sed tamen tãta altitudine nunc attollitur, quanta ferè traditur ab Euagrio, atque ad eò post terræmotus ad fulciendas pilas laborãtes, vel terræmotu, vel pondere hemisphærij aucta est quatuor muris longis plus viginti pedes, latis plus octo in altitudinem maiorum pilarum assurgentibus, quos alares appellare possumus à similitudine alarum architectonicarum, vel potiùs ἐρείσματα, id est, obnitentia firmamēta, quibus latus ædis pertinens ad Septentrionem & latus austrinum præfulciuntur, atque præmuniuntur: Extant templi extremitates ultra octo pilas proiectæ in spheræ quartam partem recedentes ex supèra parte quiddam Lunæ curuatæ in cornua simile præ se gerentes, extant cellæ, siue aulae inferiores quidem Andronitides. Superiores Ginaconitides extant infinita varietate marmorum præstantissimorum vestiti parietes & pilæ, & tota concameratio tecta tessellis inauratis, & non modò Moseaci operis ratione iam peruulgata, sed antiqua illa recondita amussi dimensis egregiè in huñc diem eminētibus, nisi quæ offensiones intercedunt, quas intulerunt imaginũ oppugnatores. Denique vt corpus & membra Sophiæ ædis ferè omnia extant, sic nihil exēptile, nisi exiguum quiddam ex infinitate metallorum. Extat templi pars pura olim & sacra solis sacerdotibus attributa, sed nihil gemmarum hodie apparet omnium nationum bellica direptione spoliata, non modò mensa illa, quã nemo imitari poterat à Iustiniano resecta ex auro argento, omnique genere lignorum gemmarum, quæ producit mare & cunctus orbis, sed etiam donis aliis infinitis

denu

denudata, quibus reges Constantinopolitani & pontifices & principes eam ornarant, atque etiam mulieres cū aliæ permultæ tum Pulcheriam Archadij filiam Theodosij minoris sororem scribit Sozomenus ex auro & lapidibus pretiosis pulcherrimum & mirabile quoddam spectaculum mensam dedisse sacræ ædi Constantinopoleos. Neque dum vestigalibus, quibus erat immensis locupletata priuantur Maumetani sacerdotes, neque mille & centum tabernis, siue officinis, quas vestigales, & liberas possident sitas in pulcherrimis foris Constantinopoleos.

De statu inuentis in latere adis Sophiana.

CAPVT V.

FX LATERE templi Sophiæ Suydas (quem cito velut receptum in primam classē Grammaticorum) refert, statuas repertas fuisse deorum Græcorum plusquā septuaginta & duodecim signorum Zodiaci, & regum Christianorum octoginta, quas Iustinianus, vrbi cū distribuisset, magnū templum edificauit, possem huc adiungere nomina harum statuarum ex incerto scriptore, qui scripsit de patria Constantinopolitana, nisi in aliis permultis mendacem deprehendissem.

De Pharo promontoriij, & Mangana.

CAPVT VI.

AMIANVS Marcellinus scribit promōtorium Ceras prælucentem nauibus vehere constructam celsius turrim, quæ Pharus appellaretur,

hæc alibi rectiùs esse non potuit, quàm propè templum Sophiæ. Vnde nam commodiùs, & latiùs illucescere potuisset nauigantibus ex Bosporo & Propõtide. Promontorium Ceras Dionysius Bosporium appellat, & dicit ex eo Inachi filiam ira Iunonis stimulatam traiecisse in Asiã. Mangana locus ita appellatus, vbi machinæ bellicæ seruabantur, erat in claustro regio, aut prope claustrum iuxta Bospori fauces extremas. Rex Constãtinus monomachus splendidum, & amplum à fundamentis monasteriũ condidit in nomen magni martyris Georgij, quod Mangana appellant. Alexius Comnenus cùm podagra laboraret, in magnum Palatium, quod ad Solis ortum est, gestatur: ac cùm Palatij huius aër medicis non satis commodus videretur, in Palatium Manganorum transfertur.

De thermis Zeuxippi, & de eius statuis.

CAPVT VII.

THERMAS Zeuxippum nuncupatas, à Iouè Zeuxippo, ait Cedrinus in eius templo ædificatas. Quod Eusebius confirmare videtur: Ex Zeuxis, inquit, pictoris imaginibus, quas plurimas fecit lauacrum Byzantium quidam appellatum arbitrantur fuisse vicinas Sophiæ ædibus, assequor non modo ex antiqua descriptione, quæ ponit in eadem regione templum Sophiæ & thermas Zeuxippi, sed etiã ex incendio factò tempore Iustiniani, quo deflagrasse templum Sophiæ, & vicina ædificia, vt balneũ Zeuxippum appellatum, & regiæ vestibulum, quod Chalca appellatur, testatur Procopius, & Zonaras: qui Seuerum Impera

peratorem scribit id Hippodromo coniunxisse, & ædificasse in templo Iouis. Leontius antiquior & grauior testis non coniungit Hippodromo, sed vicinum facit suis versibus. inscriptis in domum sitam inter Zeuxippum & Hippodromum:

Ἐν μὲν τῆ Ἰουλιπποῦ ἔχω πέλαις ἐδὺ λαιβρόν
 Ἐκ δ' ἐτόρως Ἰπποῦ χάριτος ἀελοφόρων
 Τὸς ῥὰ θεοσάμων καὶ τῶν δὲ γυνὴ χροτα λείσας.
 Δύο καὶ ἄμπνύου δάκτυ παρ' ἑμετόρη
 Καίκε πάλιν σάδως ποτὶ δάκτου ὤριον ἔλθης
 Ἐγγύθεν ἐγγὺς ἰὼν γέροντα ἐκ θανάτου.

Cedrinus, inquit, variam in hoc balneo contemplationem, & splendorem fuisse artium, marmorum, calculorum, statuarum ex ære factarum, hominū antiquorum, quibus nihil deerat præter animas, ad verè representandum eos, quos imitantur: inter quos erat Homerus mentem contrahens & contendens, & manus sub imum petus coniungens, barba eius simpliciter demissa erat, capillus similis ex vtraque parte caluarix rarus, facies tetrica ob senectutem & commentationem, nasus per omnia mediocris. Oculi cōciliati palpebris, velut de ipso fama est, cæcum præ se ferunt, supra tunicam gestabat pallium, lorum quoddam æreum pedibus subiiciebatur. Erāt præterea statux ex ære factæ omnium sapientum sublimium, & Poëtarum, & Rhetorū, & Heroum fortitudine celebrium, tum ex marmore permultæ ad eò antiquo opere elaboratæ, vt spirare viderentur, quas omneis consumpsit incendium: inter quas fuerunt statux Deiphobi, Aeschinis, Demosthenis, Aristotelis, Euripidis, Hesiodi, Theocriti, Simonidis, Anaximenis,

Chalcætis, Pyrrhi, Amyniones, Saphous, Apollinis, Veneris, Chryfæ, Iulij Cæſaris, Platonis, Hermaphroditi, Herinnæ, Terpãdri, Periclis, Pythagoræ, Steſichori, Democriti, Herculis, Auroræ, Aeneæ, Creuſæ, Heleni, Andromachi, Menelai, Helenæ, Vlyſſis, Hecubæ, Caſſandra, Polyxenæ, Aiacis, Paridis, Oenoæ, Milonis, Daretis, Entelli, Charidemi, Melampi, Panthoi, Demogeron tis, Iſocratis, Amphiarai, Sarpedonis, Achillis, Mercurij, Apuleij, Dianæ, Phoecidis, Heracliti, Cratini, Menandri, Amphytrionis, Thucididis, Herodoti, Pindari, Xenophontis, Alcmeonis, Pompeij, Vergilij. Alięque plures ſtatux verſibus deſcriptæ à Chryſtodoro Poëta Thebæo, ſiue, vt alij tradunt, nato ex vrbe Copto Aegyptiaca, cuius verſus explicarem, niſi id longum eſſet, & ſatis ſit digitos intendere ad fontes. Fuit propè thermas Zeuxippi balneum paruum celebratum verſibus Leontij:

μη νεμέσα ζεύξιππε παρ' ἀναίμωνε λουτροῦ,

καὶ μεγάλῳ παρ' ἄμαξαν ἐρύτιλθ' ἰδὲ φαίνε.

Nunc nulla Zeuxippi veſtigia reſtant, neque aliorum permultorum balneorum, eſſi de illis ſcripta Epigrammata extant, vt illud celebratum ab Agathio, in quo Venus erat. Item alterum Didymum, in quo mulieres, & viri lauabantur decantatum verſibus Pauli ſilentarij, & aliud illuſtratum Epigrammate Leontij Scholaſtici, atque illud nuncupatum Cupido deſcriptum à Mariano Scholaſtico, quæ vel perierunt, vel à Mame-tanis ita immutata ſunt, vt non agnoſcantur.

De

De Xenodochijs Sampsonis & Eubuli.

CAP. VIII.

FRAT quoddam, vt Procopius inquit, Xenodochium hominibus attributum inopibus & ægrotantibus, hoc quidam vir pius nomine Sampson superioribus tēporibus ædificauerat. Sed non mansit intactum ab incendio, quod excitauit seditiosa plebs, quo illud vnà cum tēplo deflagrauit. Hoc reædificauit Iulianus pulchritudine quidē structuræ dignius, & multitudine domuncularum amplius reddidit, vetigalique annuorum nummorum magno dotauit, vt pluribus subueniret affectibus, ac nondum hac erga Deum obseruantia satiatus, duo præterea Xenodochia è regione illius adiunxit, ea excitans in domibus, quæ Isodori & Arcadij nominantur, adiutus à regina Theodora. Hæc quidem Procopius, ex quo colligitur Xenodochium Sampsonis, quod perierit eodem incendio, quo magnum templum non longè à Sophia fuisse, hoc historia incerti authoris docet fuisse è regione ædis Sophianæ, cui, vt credam me adducit Zonaras, similiter tradens à seditiosa plebe immissum fuisse incendium, quo magnum templū, & sancta Hirene, & Eubuli Xenodochium, & Chalca, & Seueri balneum appellatum Zeuxippus, aliæque permulta deflagrarunt. Cui consentit Georgius Cedrinus loquens de eodem incendio: Magna, inquit, pars vrbis, magnūque templum, & sancta Hirene, & Xenodochia Sampsonis, & Eubuli, vnà cum ægrotis exusta sunt, atque etiam vestibulum Basilicæ Augusteum, Chalca, duæ porticus vsque ad forum & octogonum, & balneū appellatum Zeuxippus. Post-

quam superiora ex Procopio edito scripsissem, incidi in Procopij manuscriptum Codicem declarantem Xenodochium Sampsonis fuisse medium inter ædes Sophiae & Hirene.

De statua Eudoxia Augusta, ob quam Chrysostomus eiectus in exilium.

CAP. IX.

SOCRATES & Sozomenus sacrae historiae scriptores tradunt Eudoxiae Augustae statuam argenteam supra columnam purpuream secundum latus meridianum ædis Sophianae via duntaxat lata intercedente excitatam fuisse ante domum magnae curiae, cui à populo plausus dari, & ludi publici saltatorum, & mimorum edi solebāt de more, qui iam dudum inualuerat colēdi regias imagines, quod Ioānes Chrysostomus contra religionem Christianam fieri existimans pro concione reprehendit eos, qui tale quippiam factitarent. Quibus Eudoxia se praestricatam putans, in exilium proiecit Chrysostomum. Huc adderem miliarium, & Basilicam, ut vicina templo Sophiae, nisi nunc mallet regionum ordinem sequi, quam aedificiorum vicinitatem.

Quam urbis partem complexa fuerit tertia regio.

CAP. X.

VBI Hippodromus est, & domus Abrami basae, & porta Leonis, & portus, quem vulgò Byzantij appellant Catterga limena, quasi triremium portum, dorsumque secundi collis vsque ad forum Constantini olim tertia regio fuisse deprehēditur,
non

non modò ex ordine suo, sed etiam ex sua descriptione, quæ declarat hanc planam in superiori parte in ea circi spatio longiùs explicato, sed ab eius extrema parte nimis pronò cliuò ad mare vsque descendere complectentem tribunal fori Constantini, circum maximum, domum Pulcheriæ Augustæ portum nouum, porticum semirobundam, quæ ex similitudine fabricæ signa Græco vocabulo nuncupatur.

De Hippodromo & de eius obelisco. & columnis & statuis.

CAP. XI.

SEVERVM reconciliatum Byzantiis recentes Historici, vt Zonaras & alij plerique tradunt Hippodromum ædificasse, Zosimus antiquus Historicus scribit Constantinum magnum Hippodromum elaborasse, omnique cultu pulcherrimo adornasse, partemque eius fecisse templum Castoris, & Pollucis, quorum simulacra vsque in suam ætatem, hoc est, Theodosij minoris in Hippodromi porticibus extantes videre liceret in medio circo, quæ Græci Hippodromum appellant obeliscus ex Thebaico lapide factus extat, cuius cum non meminerit antiqua regionum descriptio, & meminerit obelisci Thebæi quadrati, quem ponit in quinta regione, arbitraret hunc terræmotu euersum translatum fuisse in Hippodromum à Theodosio post æditam descriptionem regionum. Nisi hæc Theodosiacorum multorum meminisset operum, nisi præteriret nonnulla in commemoratione regionum, quorum postea meminit in generali descriptione vrbis. Habere igitur plures obeliscos Constantinopolis potuit, ex qui-

bus non superest ille Thebæus, quem in quinta regione ponit antiqua regionum descriptio, duos adhuc extantes vidi cum primùm venissem Byzantium, vnum in circo maximo, alterum intra claustrum regium, in latere primi collis vergente ad septentriones, quadratum ex lapide Thebaico factum erectum iuxta domum vitreariarum officinarum regiarum. Sed paulò post euersum. Et extra claustrum, elatum vidi iacentem longum triginta quinque pedes, cuius singula latera, si benè meminimus fenos pedes, lata perimetrum illius efficiebant viginti quatuor pedum. Hunc Antonius Priolus nobilis Venetus emit Venetias exportaturus in foro diui Stephani locaturus. Alter verò in medio Hippodromo pro meta in hunc diem extat supra quatuor tesseras æneas latas quoquo versus sesquipedem altas tantundem sustentatas basi & stylobate. A solo duos gradus habet stylobates, quorum inferior à terra altus est pedè vnum, cuius latitudo pedalis, superior gradus altus duos pedes, proiectus extra stylobatem quatuor pedes, & totidem digitos, gradus subiecti non sunt stylobate, sed adiecti, & astructi velut suggestus, vt apparet ex commiffura, supra quos latus quoquo versus duodecim pedes stylobates eminent in altitudinem quatuor pedum, & octo digitorum, & extra basim proiicitur sesquipedè. Præter hos quatuor pedes, & sex digitos, stylobates pedalem altitudinè excedit non extra basim eminentem: nam ex summo stylobatæ eminent striatura alta pedem & tredecim digitos quadrilatera, nèpe ex perpetuo vno eodémque lapide constans, quo stylobates. Nam stylobates emittit suam supremam partem, non solum sesquipedè

quipedem strictiorem, quàm infimam, sed etiam angulis mutilatam, locòq; quatuor angulorum diminutorum existunt quatuor lapides quadrati marmoris Thebæi rubentis, singuli alti sesquipedē, nempe quantum striatura stylobatæ, his quatuor angularibus lapidibus interclusa, qui cum intermedia parte suprema stylobatæ sustinent basim altam pedes septem, & tredecim digitos proiectam extra imum scapum obelisci sesquipedē, quoquo versus patentem nouem pedes, totidēque digitos, quæ tota insculpta est, vt stylobates, qui statuis emittentibus omnia latera incisa habet: ex septentrionali quidem latere expressæ sunt statuæ, duobus ordinibus scalptæ, quorum inferior continet duodeuiginti statuas & duas ergatas, earum singulas quaterni homines versant vectibus, quibus funes ductarij circum ergatas voluuntur obeliscum iacentem trahentes. Tum in eodem ordine scalptus est obeliscus rectus, vt nunc est, tum statuæ tres, quarum Constantinopolitani prædicant vnã esse magistri, alteram discipuli, quem magister, nisi interposita tertia persona retentus fuisset castigare conatur, quòd se absente obeliscum erexisset, in superiori ordine binæ ergatæ connituntur cum ergatis inferioribus obeliscum iacentem trahere, versatæ singulæ à quaternis hominibus circumuoluentibus validos funes benè eminentibus toris expressos. Quòd si stylobatæ amplitudo capere rationem potuisset, qua erectus est: non dubito, quin talem sculpsisset, qualem describit Marcellinus. Sola, inquit, restabat obelisci erectio, quæ vix, aut ne vix quidem sperabatur posse compleri, id est, vsque ad periculum altis trabibus, vt machi-

narum cerneret nemus, innectuntur vasti funes, & longi ad speciem multiplicium liciorum cœlum densitate nimia subtegentes: quibus colligatus obeliscus paulatimque per arduum inane protentus, diuq; pensilis millibus multis tanquam molendinarias metas rotantibus cauea locatus in media, hunc obeliscū posse etiam Byzantios machinatores in alium locum transferre incolumem aduerti ex columna sita in dorso quinti collis Constantinopolitani, quæ parum cedebat obelisco. Hanc à suis sedibus deiici in terram vidi in hunc fere modum, circum columnam aliquo tamen interposito spatio trabes ingentes crebras in quadrum dispositas in solo defixas columna ipsa excelsiores erexerunt paribus interuallis inter se distantes, supra trabes imposuerunt transuersa tigna omnia inter se firmissimè reuincta, ex quibus Trochleas creberrimas appenderunt, per quas traiecerunt validos funes ab imo columnæ scapo ad summum surgentes ad columnam strictissimè alligatos densis funibus, vt se contingerent, & transuersis rectoros velut tramis stamina secantibus formam textilis operis repræsentâtibus extra quadraturam trabium similitudinem turris quadratę gerentium. Ergatæ vtrinq; multæ in terram defixæ erant versatæ à multitudine robustissimorum iuuenum funes illos validos, quibus columna cingebatur trahentes tandiu, quoad columnam, à sedibus subtraxerunt, deinde sensim detrahentes in terram deiecerunt, & curribus impositam firmissimis, quos rotę crassissimis ferris cinctę sustinebāt, traduxerunt incolumem in collem tertiu ad Soleimani Regis ad ornadam. Iam verò in latere stylobatæ
occid

Occidentali obelisci incisum est hoc Epigramma:

κίονα πρὸ ἀπλυστροῦ ἀείχθου κείμενον ἄχθῃ
 μένθ' αὐασηῆας θεοδύσιθ' βασιλεὺς,
 τολμήας πρόκλιθ' ἐπεκέκλεθ', καὶ τόσθ' ἔση
 κίωμ ἡλίους ἐν τριακόντα δύο.

In latere orientali inscriptum est hoc Epigramma in-
 cisione literarum Latinarum, sed paululum exesa: sed
 ut legere potui, sic habet,

*Difficilis quondam dominis parere serenis
 Iussus, et extinctis palmam portare tyrannis,
 Omnia Theodosio cedunt: subolique perenni
 Terdenis sic victus, duobusque diebus
 Sub indice Proclo sublimes elatus ad auras.*

In meridiano latere duplex ordo statuarū exprimitur,
 inferior quatuor currus partim biuges, partim quadri-
 iuges habet, quorum vnumquenque vnus regit auriga.
 Superior ordo continet duos equites, tres pedites, toga-
 tos tres, obeliscos duos, quatuor columnas in quadrum
 dispositas epistylia sustinentes. Iam verò ex boreali ba-
 sis latere scalpti sunt quatuor ordines continentes tri-
 ginta quinq; statuas togatas. Ex latere occidentali emi-
 nent duo ordines, quorum inferior habet nouē statuas
 supplices offerentes munera Regi, qui stat in superiori
 ordine cum statuis decem & sex. Latus meridianū duo-
 bus ordinibus distinguitur, inferiore decem statuas to-
 gatas exprimente, superiore viginti togatas omnes ex-
 ceptis quatuor clipeatis. Latus orientale habet in parte
 inferiori tres ordines, infimus cōtinet decem & sex per-
 sonas, alias viriles, alias muliebres saltantes, alias orga-
 na pulsantes, supra quas eminent duo ordines capite
 tenus:

tenus: puto spectatores. Superior ordo reddit viginti statuas, harum sex ab aliis distinguuntur columnis, media coronam tenet manu, supra basim extant quatuor tesserae aeneae, quibus in quadrum dispositis totus Obeliscus sustinetur, cuius quidem quadrati singula latera ima lata sunt circiter sex pedes ab imo ad summum sculpta notis Aegyptiacis.

De Colosso structili.

CAP. XII.

IN MEDIO Hippodromo etiamnum extat structilis Colossus ex lapidibus quadratis factus, olim ut quidam imperitus in lucem prodidit marmoreis crustis, ut verò Epigramma in eius basi incisum testatur aëreis tabulis vestitus ferro colligatis, ut apparet ex foraminibus non modò in scapo, sed etiam in basi remanentibus, in quæ quidem foramina regulæ ferreae insitæ erant plumbo confirmatæ, nunc spoliatis restat structuram interiorē lapideam prodens barbarorum avaritiam expertus, qualem prius periclitatus est Rhodius, quem regnante Constante nepote Heraclij Agareni distraxerunt post mille & trecentos annos ex eo tempore, quo erectus fuerat. Quem Iudæus quidam emesenus emit, & eius æs distractum noningentis camelis exportavit, in illius Constantinopolitani basi incisi sunt versus subsequentes,

Τετράπλοδρον θαυμάτων μεταρσίω
 χρόνω φθαρόν, νῦν κωνσταντίνῳ
 Δεσπότης ὁ ῥομανὸς πᾶσι δόξα εἰ σκηπτοχέας
 κρείττω νεργέτης πάλας θεωρίας
 ὃ γὰρ λόλοσθ' ἀάμβ' ἢ γ' ἢ τῆ

ῥόδῳ, καὶ χαλκός ἔστῃ
οἰκίῃ ὅσῃ γνήσιον.

Tres gradus imæ huius basi adiūcti sunt, primus à terra altus est duos pedes, secundus pedem & duos digitos, tertius tantundem. Basis est marmor quadratum altum septē pedes & tres digitos, cuius latera singula lata decem pedes & dodrantē: hic Colossus excelsior est obelisco, in cuius cacumen cum festo quodam die, qui celebrabatur ob circuncisionē Principis Boldania ascendere vidi circulatorem quendam bene peritum, & descendere incolumē, quem subsecutus alter imperitior ascēdit quidem similiter in cacumen, sed excelsitas ita præstrinxit eius oculos, vt desperās descensum se quantum contendere potuit longè à Colosso proiecerit, ne decideret in Colossi crepidines, itaque rectus cadens pedibus altè defixis in terrā statim mortuus spectatus est.

De columnis Hippodromi.

CAP. XIII.

N ORDINE obeliscorum directo in mediam longitudinem Hippodromi septem columnæ extant, quarum vna ex marmore Arabico facta, perimetrum habet decem & septem pedum & octo digitorum, in qua Abramus bassa Herculem ex are factum de Vngaricis manubiis statuerat, sed illo extincto, Hercules, qui non modò viuis in domandis monstris orbem peragrauerat, sed etiam mortuus huc illuc gestatus fuerat, tot clades euaserat tandem euerfus: & distractus est à Turcis acerrimis hostibus statuarum, & totius artis Vitruuianæ Hercule præstantioribus, qui tertio decimo proposito certamine Hercule

vicerunt, fortiùs quàm qui primi vicerunt, longis ante temporibus, ex eo, quòd Herculem ligneū summa arte factum còbussissent, vt Diagoras impius in publicum diuerforium profectus cum lignis egeret ad lentem coquendam, inuenisset qui Herculem ligneum pulcherrimè, & summa arte laboratū eum in frustra dissectum in ignem congeffit, addens hæc verba: O Hercule, qui duodecim certamina subiisti, age, & tertiumdecimum certamen subeas: & lentem nunc coquas. Extat etiam in eodem ordine altera columna ænea, striata non quidem canaliculis, rugas matronalium, stolarum, referentibus: sed spiris trium serpentum, inter se circumplacatarum non sursum versus directis, sed tortis in modum tororum. Quos valdè eminentes exprimunt magni funes, & desinentibus in caput triceps trium serpentum, quarum capita in triquetram formam disposita longè eminent, supra columnæ torosum scapum. Quamobrem fuerit hæc columna posita, Constantinopolitani multa fingunt, sed nugatoria omnia, ignorantes maiorum suorum historias. Inter quos Zosimus scribit Constantinum magnum in Hippodromo statuisse, Apollinis Delphici tripodem in seipso habentē ipsius Apollinis statuam. Sozomenus Salaminius adiungit, Constantinum non modo tripodes Delphicos in Hippodromo posuisse, sed etiam celebratissimum tripodem, quē Pausanias Lacedæmoniis, atque vrbes Græcæ post bellum medicum Apollini Delphico consecrarunt. Eusebius clariùs tradit Constantinum in quadam Constantinopolis parte Sminthium Apollinē statuisse, in Hippodromo autem constituisse Pythium tripodem, circa quem

quem serpens in spiras volueretur, ex quibus verisimile videtur tripodem illum statutum fuisse supra hanc columnam æream tricipitè, vt erat apud Delphos ex Herodoto, qui tradit ex decimis manubiarum Persicarum tripodem aureum factum in Delphis collocatū fuisse supra serpentem tricipitem æream, atque idem affert Persis ad plateas victis tripodem aureum ibi repertum redditum fuisse deo Delphico, insistentem supra triplicem ex ære colubrum proximè aram. Similiter errant, qui putant hanc columnam nunc æream olim inauratam spoliatam auro fuisse à Turcis: cū multis seculis ante Turcos aurum detractum fuerit, vt liquet ex Pausania. Commune, inquit, fuit Græcorū de platenſi prælio donum aureus tripodis sustētatus æneo dracone æsque Pausaniæ ætate mansit ex eo donario integrum, auri quod fuit, duces Phocensium amouerunt: deinceps quinque columnæ insequuntur tenentes eundem ordinem, quem tenent Obeliscus, Colossus, & anea columna procedentem recta via per mediā Hippodromi longitudinem. In fronte Hippodromi spectāte ad Propontidem decem & septem columnæ marmoris albi etiam tum extabant, cū veni Byzantium cum spiris, & capitulis, & epistyliis digestæ in ordinem ambiētē Hippodromi partem sitam inter Meridiem & Occasum, quarum stylobatæ alti duos pedes, & decem digitos sustentati substructionibus fornicatis, æquatisque ex interiori parte cum Hippodromi planitie, ex parte exteriori plus minus altis quinquaginta pedes, positi singuli sunt supra murulum proiicientem duos gradus, vel plinthos quadratos, inferiorem quidem non ex vno la-

pide factum, altum pedem, & digitum, superiorem vero altum pedem & digitos sex, proiectum extra stylobatam octo digitos, quorum singula latera lata pedes octo, & dodrantem. Stylobatæ lati quinque pedes & septem digitos, quoquo versus, eorum eminentiæ imæ positæ pro toris reliquisque modulis sunt alti sex digitos & semidigitum, superiores eminentiæ positæ pro coronidibus tantundem spiræ plinthus crassus vndecim digitos, torus inferior septem digitos & dimidium digitum, scotia quatuor digitos, torus superior sex digitos, calcaneum scapi altum quinque digitos, diameter scaporum est trium pedum, & quinque digitorum, eorum altitudo viginti octo pedum, nunc scapi prostrati iacent cum capitulis & basibus nuper euersi ad ædificandum Xenodochiû Regis Soleimani. Dolui eorum casum, non tam ex eo, quòd proiecti humi iacerent, quàm quòd eorum nonnulli secarentur in tabulas solum constraturas balneorum, quòdque capitula ex antiqua artis ratione commutarentur in barbaricos modulos, aut in pilas excauarentur pistrinarias, epistyliaq; & spiræ excinderentur in murorum ædificationem; intercolumnia inter scapos lata erant vndecim pedes diastyli compositione lubrica, ex qua aduerti propter interuallum magnû epistylia fracta esse, capitula omnes modulos habebant operis Corinthij, & trabeatio egregiè expressa præter echinos, qui scalpti non erant, annuli ferrei ex epistyliis pendeant. Vnde vela suspendebantur, supra harum ordinem columnarum extabat alter ordo columnarum etiam aliquantò post, quàm Othomani ceperunt vibem. Antequàm Galli & Veneti cepissent

pissent Constantinopolim, extabant in Hippodromo
 cùm alij permulti equi lapidei & ærei, tum quatuor in-
 aurati mira arte elaborati, quales hodie extât supra ve-
 stibulum ædis Marcianæ Veneticæ, quos deportatos
 aiunt ex Constantinopoli prætereo non modò permul-
 torum regum, principum, statuas in circo statutas, in-
 ter quas Iustiniani Regis statua celebratur peruulgatis
 versibus, sed etiam eunuchorum maximè valere soli-
 torum apud Imperatores Constantinopolitanos. Inter
 quos fuit statua Platonis eunuchi cubicularij regij, qui
 imperante Basilisco exustus est. In cuius quidem statuę
 pectore etsi inscriptum Suydas testatur fuisse, qui hanc
 statuam in alium locum transtulerit, laqueo suffocetur,
 tamen ex templo Procopij, in quo prius erat, cùm id re-
 ficeretur traducta est in Hippodromum. Iam verò quid
 commemorem infinitas statuas pugilum, luctatorum,
 aurigarum, in Hippodromo sitas, quæ etsi dudum per-
 ierunt, tamen recens eorum memoria non perit, reten-
 ta plusquàm trecentis versibus etiamnum extantibus,
 quibus nonnulli aurigæ decantantur, sed permultorum
 memoria extincta est, vt Thomæ aurigæ præstâtissimi,
 quæ ne funditus pereat me admonet lapidis fragmen-
 tum, quod vidi Byzantij cum hac inscriptione, *Θομαῖ
 ἐνιόχῃς*. qui fortasse ille est, de quo ad Faustū Romæ præ-
 positum Theodoricus Rex scribit, dudū Thomati au-
 rigę ex Orientis partibus aduenienti annonas rationa-
 biles consideratio nostra largita est, donec eius artem
 probaremus, & animū. Sed quoniam in hoc agone pri-
 matum dicitur obtinere, eiusque voluntas patria dere-
 licta nostri sedes fouere delegit imperij, menstrua eum

duximus largitate solidandum, ne adhuc redderemus, quem Italiae dominatum elegisse cognouimus: is enim frequenter victor per diuersorum ora volitauit, plus uictus fauore, quàm curribus, suscepit partem populi protinus inclinatum, & quos ipse fecerat tristes, laborauit iterum facere lætiores, modò agitadores arte superans, modò equorum velocitatem transcendens. Frequentia palmarum eum dici faciebant maleficum, inter quos magnum præconium uidetur esse ad talia crimina peruenire. Necessè est enim ad peruersitatem magicam referre, quorù meritis non potest applicari, spectaculum expellens grauissimos mores, inuitans leuissimas contentiones, euacuatio honestatis, fons irriguus iurgiorù, quod uetustas habuit sacrum, sed contentiosa posteritas fecit esse lubricum. Ex quibus Theodorici uerbis assequi possumus hunc Thomatem, qui forte Byzantium reliquerat ob factiones partium, periclitatum fuisse Romæ ob partes diuersis coloribus in diuersa studia distractas, quæ non modò Romam, sed etiam Constantinopolim grauissime afflixerunt, quibus non modò ciues, sed etiam imperatores magni in grauissimum discrimen imperij inciderunt. Nunc uerò circus Constantinopolitanus friget omnibus ornamentis spoliatus, nuperq; exædificari cœptus est, quod me spectantem dolore affecit, quem augebat Belisarij primùm de Rege Vandalorum in Hippodromo triumphantis, deinde ob uirtutem summam maximè periclitantis recordatio, quam mihi dabat numisma, quod tum forte habebam in manibus, in cuius vno latere scalptus erat Iustinianus, Belisarium excipiens triumphantem, in altero Belisarij imago

imago cum hoc elogio: Gloria Romanorū Belifarius. Procopius scribit in Hippodromo fuisse portam appellatam Cochliam ob descensum in orbem procedentem. Itémque aditum fuisse quendam qui appellaretur mortuus, idem etiam dicit in Hippodromo fuisse porticum appellatam Venetiam à Veneta parte ibi sedere solita, ex qua colligere licet fuisse etiam porticum prasinam, aliásque porticus aliorum colorum. Partésque non promiscuè, sed porticibus distinctas spectauisse.

De templo Bacchi, & de aula Hormisdæ, & de Iustiniანი domo.

CAP. XIII.

REGIS aulam, & domū Iustiniani, antequam imperaret fuisse inter Hippodromum, & Propontidem percipitur ex templo Bacchi, & Sergij, quod etiam nunc extat in planitie inter Propontidem & Hippodromū explicata, de quo Procopius hæc scribit: Petro & Paulo Iustinianus ædificauit templum iuxta Regis aulam, quæ Hormisdæ olim nominabatur. Hanc enim domum suam propriam effecerat, vt Palatiū structuræ decore sumptuosum videretur. Post verò quàm Imperator factus est, eam aliis regiis adiūxit: vbi sane etiam templum aliud construxit illustribus diuis Sergio & Bacchio, horum templorum neutrum alteri cedit de pulchritudine, neque de magnitudine, neque vlla alia de re, simpliciter vtrunque splendore lapidum fulgorem Solis superat, similiter auri copia vndique satiatur, & donis ornatur, vna duntaxat re differunt, nam vni longitudo in rectum procedit, alteri columnæ in semicirculū ex maxima parte dispositæ stant. Ita enim

ambo

ambo admirabilia videntur, cùm vt toti vrbi, tum maximè regiis ædibus præclara sint ornamenta. Procopius paulò infrà adiungit Iustinianum domum appellatam Hormisdæ, quæ sita erat proximè regias in illustriorem formam commutasse, Palatióque adiunxisse. Hormisdam hunc, quem vocat regalem, arbitror Perfarû Regis filium, què Marcellinus scribit Constanti filio Constantini per gigantes contextus, cùm Romam venisset circumferenti mentem, omni spe talia conficiendi ablata. Traiani equum solum locatum in foro Traiani imitari se velle profitenti respondisse, stabulum prius tale condas, oportet. Georgius Cedrinus explicatiùs ostendit, quàm prope templû Bacchi fuerit domus Iustiniani. Aedem, inquit, Sergij, & Bacchi vicinam palatio ex parte maris, & propinquum huic templum ædificauit Iustinianus, quod ante fuerat propria domus Iustiniani, omnémq; suam priorem facultatem his duobus templis largitus est, & monasterium addidit, quod illustribus viris impleuit. Templum Petri & Pauli non extat, sed Sergij & Bacchi adhuc superest, cuius nomen duntaxat Græcietiam nunc retinèt, vsum verò & fructum Turci habent. Eius figura rotunda hemisphærio lateritio tecta, octo pilis nitens. Inter pilas columnæ Ionicæ dispositæ sunt duplici ordine, inferior ordo decem & sex columnas habet pauimenti solo sustétatas, quarum sex virides, decem albæ maculis rubris distinctæ: superior duodeuiginti complectitur, quarum octo virides, decem albæ maculis rubris variæ. Capitula inferiorum echinos habent circundantes imam partē, reliqua pars est tota vestita foliis, superiorum volutæ ex quatuor angulis

gulis capitulorum eminent, echini verò ex latere prominent. Reliqua pars folia egregiè expressa continet. Supra inferiorum capitula existunt epistylia affabrè sculpta. Et Zoophorus grādibus literis versusum Græcorum sculptus ambientium totius ædis circulum, pilarū summæ partes adumbrantur foliis vitium interpositis racemis designantibus ædem Baccho sacram esse.

De portu Iuliani, & Sophia, & de porticu nominata Sigma, & de regijs Sophianis. CAP. XV.

PORTVM Iuliani fuisse prope ædē Bacchi, incendium declarat excitatum regnante magno Leone, quod Euagrius in latere vrbis vergente ad Aquilonem scribit grassatum esse à portu nuncupato Bosporio vsque ad antiquum Apollinis templum, in latere autem meridiano à portu Iuliani vsque ad domos vicinas templo Cōcordiæ. Zonaras explicat portum Iuliani fuisse prope templum Sergij & Bacchi, describens idem incendium, quod tradit ex Aquilone extitisse à Bosporio vsque ad ædem diui Ioannis Calybitæ, ex Austro ab æde diui Thomæ vsque ad ædem magnorum martyrum Sergij & Bacchi. Templum Thomæ fuit prope templum Concordiæ. Zonaras latus incendij australe incipit narrare ab Occidente ad Orientem, contrà Euagrius ab Ortu ad Occasum. Cedrinus dicit idem incendium à mari pertinēte ad septentriones ad templum Sergij & Bacchi vicinū mari Austrino vrbem cinxisse, portum Iuliani Anastasius Rex munitione & mole lapidum tutiorem effecit, hunc postea appellatum Sophiæ demonstrat Georgius Cedrinus. In lu-

liani, inquit, portu Iustinus Iustiniani nepos ædificauit Palatium, portumq; purgauit, in quo medio duas statuas excitauit suam, & vxoris suæ Sophiæ nominatæ, & commutato nomine appellauit portum Sophiæ. Epigramma in statuam Iustini positam in portu,

Τὸς παρ' ἀλαλοῖσι ἐγὼ θεόδωρος ὕπαρχος

στῆσαι φαινοῦ ἀγαλμα ἰστίνῳ βασιλεῖ.

ὄφρα καὶ γὰρ λίμνῳσι ἐκλυῖ πείρασθαι μεγαλήλω.

Procopius tradit Theclæ martyris ædem fuisse apud vrbis portum nominatum Iuliani. Quidam recentes scriptores tradunt ex hoc portu Belisarium soluisse ad bellum Vandalicum, quod nescio vnde assèquantur, nisi fortasse ex verbis Procopij scribentis Iustinianum nauem prætoriam ad littus iuxta ædes imperatorias deduci iussisse, tum Epiphanium vrbis Episcopum classi de more bene precatum fuisse, sicque Belisarium cum vxore Antonina soluisse. Fuerunt quidem ædes regiæ vicinæ huic portui, sed & aliæ regiæ fuerunt iuxta sinum portuosum, à quo longè non fuit domus Belisarij. Suidas dicit Anastasium Regem Iuliani portui molem apposuisse, eumque muniuisse. Zonaras huc adiungit Iustinum regias construxisse, Sophianasque nominasse à nomine vxoris Sophiæ, quam vehementer amabat. Plerique putant has regias fuisse iuxta portum Sophiæ, quibus ne assentiar non modò ratio dissuadet, sed etiã eruditòrum hominũ autoritas, inter quos Zonaras tradens illum regias contra vrbem ædificasse Sophianas, eoque longè antiquior Agathius Scholasticus, qui vixit ea ætate, qua regiæ Sophianæ conditæ sunt, in hisque inscripsit Epigramma, quo percipitur illas non fuisse secundum

dum Propontidem, iuxta quam erat portus Sophiæ, sed contra urbem apud Bosporum: ubi terra diuiditur in duas partes:

Εἰς πελάτια Βουλωνῶν ἀγαθὸς χολάσικός.

Ἐπὶ τιμωμῆος χθονὸς ἀΐδιχα πόντον αἰοίγῃ

πλαγῆς ἀλικλῦσιν πορθμὸς ἐπ' ἠϊόνων

Χρυσέα συμέκρω τάδε ἀνάκτορα θῆκεν ἀάοσι

τῆ πολυκιδίση θᾶθ' αἶαξ Βουλῆ

Ἄξιον ὦ ῥώμῃ μεγαλοκρατὲς αὔτια σῆο.

Κάλλθ' ἀπ' ὑρώπης δ' ὄρκειαι εἰς ἀσίλω.

Codex Zonaræ habet *δὲ ῥῆμα*. Ex his versibus Palatium Sophianum intelligitur non modò iuxta Bosporum, sed etiam extra urbem fuisse, quòd historiæ confirmant non modò Cedrini, sed aliorum describentium acerrimam frigoris vim sub Leone Copronymo factam, qua congelauit tam vehementer Bosporus, vt quicumque vellet à regijs Sophianis ad urbem & à Chrysopoli ad diuum Mamantem, & Galatam in Bosporo tanquam in sicco ambularet sine vlla offensa. Cùm ex his tum ex alijs colligo Sophianas regias fuisse trans Bosporum contra urbem. Iam verò portus Sophiæ priusquam appellaretur Iuliani, videtur esse ille, quem nouum portum antiqua regionum descriptio ponit in regione Hippodromi, sed siue ille nouus, siue Iuliani, siue postremo Sophiæ appellaretur, hodie exaggeratus est, seu sit ille, quæ ædes Bacchi habet ab Occidente, iam magna ex parte obrutum intra muros clausum, cuius pars duntaxat restat velut lacus, quo mulieres pannos lauare solent. Dicuntur videri triremes in illum demersæ, Byzantij huius ætatis vulgò appellant Cæterga limena, quasi por-

tum trirēmium, siue fuerit ab Oriente Bacchianæ ædis iuxta portam vr̄bis, quam vocant Leonis, vel à Leone lapideo, qui etiam nunc prope extat, vel à Leone Imperatore, quem habuisse ibi Palatium aiunt Constantinopolitani. Nicephorus recens Historicus ait Regem Constantinopolitanum obsessum à Latinis congregasse multitudinē fabrorum in Morion, quod erat circum Hippodromum. Vbi fuerit Constantinopoleos locus appellatus Pyctacia nondum intellexi. Hoc tamen addam ex Cedrino, atque aliis recentibus historiis tradentibus. In loco, quem vocant Pyctacia columnam fuisse sustinētem Leonis statuam Regis Verinæ mariti, quam quidam scribunt eius sororem Euphemiam excitasse prope domū suam, quo Leo omnibus hebdomadibus proficiscebatur ad sororem sapientem & castā, omnes iniuria affecti illic in gradibus columnæ suæ supplicatoria Pyctacia ponebant, quæ apparitores custodiebāt, regiꝫ illuc profecto dabant, qui statim responsum singulis dabat. Budæus Pyctacia, siue vt ipse ait, Pyctacia dicit esse breuia à Gallis Borderelos vulgò appellatos, sed etiam supplices libellos appellare possumus. Nam Pyctium liber, Pyctacion libellus. Pyctacium hodie vulgò Græci epistolas appellant Pyctacia. Historia ignoti authoris ait Eudoxiam suam statuam totā argenteam posuisse supra excelsam columnam in loco appellato Pyctacio, qui si rectè scribit, fuit hæc statua prope templum Sophiæ, iuxta quod fuisse Eudoxiæ statuam antè monstrauius, ædem diuæ Euphemix, tradit libellus de patria Constantinopolitana Constantinū magnum excitasse apud Hippodromum, eamꝫ postea Constantinum

tinum Copronymum Iconomachum fecisse armamentarium, reliquiasq; diuę Euphemix in profundum mare proiecisse. Suydas scribit Euphemix, quę vxor Iustini Thracis erat, statuam fuisse statutam in æde diuę Euphemix ab ipsa condita, scriptores recentes patrię Constantinopolitanę tradunt tempore Basilij Imperatoris terręmotum magnum fuisse, quo diui Polycleti cecidit templum, & oppressit omnes, qui intus essent, ex eoque tempore appellatum fuisse Sigma, ego potius ita appellatum fuisse existimare à porticu, quam ante hunc terręmotum multis seculis Sigma à similitudine literę appellatam antiqua descriptio ponit in regione Hippodromi. Georgius Cedrinus meminit loci, quem appellat Sigma. Michaëlem, inquit, Imperatorem monachi vestitu indutum ex monasterio appellato studio correptum per forum pedibus traxerunt, & supra monasterium Periblepton nūcupatum ipsum ducentes in loco appellato Sigma excæcarunt. Idem Cedrinus ait Basilium Macedonium ædem virginis Marię restituisse à fundamentis nominatam Sigma. Eunuchus Chrysa-phius Zomas excitauit statuam Theodosij minoris in loco nominato Sigma, eadem diui Stephani positã prope locum nuncupatum Sigma Constantinum magnum excitasse scribunt nonnulli, itaque hoc Sigma alio loco fuisse in vrbe, quàm illud, quod dixi in tertia regione fuisse, & scribendum esse per e, literam Segma, ex eo quòd dicunt ideo sic appellatum fuisse, quod ædis Polyeeti in eo situ terręmotu concussa oppresserit omnes, qui in eo essent.

De quarta regione. CAP. XVI.

FXANTIQVIA regionum descriptione, quæ declarat quartam regionem vrbis à miliario aureo, collibus læua, dextrâque surgentibus, ad planitiem vsque valle ducente perductam fuisse. Facile ipsa perciperetur fuisse in valle prima, & dorsi iugo eminente supra vallem, si miliarium aureum maneret, aut eius memoriâ Constantinopolitani retinerent. Ex quibus edoceri possemus, vbi fuisset, aut si vlla extarēt vestigia Augustæi, Basilicæ, Nymphæi, & reliquorum ædificiorū, quæ traduntur fuisse in hac regione: sed cum nulla hodie appareat. Primùm dubitabam, an vallis, quam continet quarta regio esset illa prima à me ante descripta: non quin hæc collibus læua, dextrâq; surgentibus ad planitiem vsque ducatur, sed quòd & aliis vallibus hæc conueniant. Deinde postquam ex aliorū scriptis percepisssem, loca vbi fuerunt monumenta, quæ traduntur fuisse in hac regione, facile cognoui regionem quartam fuisse in prima valle, eiusque lateribus, & iugo vicino ædi Sophianæ, vt cognoscas legens, quæ subiiciam.

De foro Augustæo, & columna Theodosij, & Iustiniani, & de Senatu. CAP. XVII.

PROCÓPIVS forum, quod Constantinopolitani Augustæum nominât, declarat ante regias situm fuisse columnis circumdatum, nunc nomen non modò amisit, sed ne forum quidem extat, totum fere exædificatum. Regiæ dudum deletæ sunt, fuisse tamen Augustæum, vbi nunc cernitur aqua salies

non

non longè à Sophiæ angulo ad Occasum vergente, assequor ex stylobata paulò ante extante columnæ Iustiniàni à Turcis sublata, quam Procopius tradit Iustinianum in Augustæo foro, Zonaras in aula ante ædem Sophiæ excitasse. Suydas addit Iustinianum cùm Sophiæ templum condidisset purgasse aulam, & marmore strauisse appellatam priùs Augustæum forum, ibique columnam suam statuisse. Procopius tradit forum quoddam ante Senatium fuisse à Byzantiis appellatum Augustæum, vbi cõmissi lapides non minus quàm septem in quadrangulum dispositi in basi siti omnes, quorum quisque eousque contrahitur, & subducitur extra inferiorem, vt lapidum vnusquisque proiectus, vel contractus efficiatur gradus, & sedes hominibus. Hanc Procopij descriptionem stylobatæ eò libentiùs adiunxi, quòd ea in ædificiis Codicibus non habetur. Deinde addit Procopius supra septem iam dictorum lapidũ supremam partem extare, inquit, ingentem columnam, non ex vnò lapide, sed ex lapidibus permultis ingentibus compositam, quos vndique æneæ tabulæ & coronæ circumuestiebant, ipsosque firmitate colligabant, & ornatu contegebant, eius quidem eris color debilior auro puro, sed æstimatiõ non multum cedebat argento. In summa columna extabat ingens equus æneus Orientem intuens, dignum spectaculum præbebat: similis enim erat gradienti, & vltra procedere cupienti. Pedum anteriorum sinistrum erigebat, vt terram ante iacẽtem calcaturus: alterum ad lapidẽ adnitebatur, vt iter ingressurus. Posteriores ita contrahebat, vt prompti essent adgressum, equo insistebat ænea Regis statua Colosso similis, vesti-

ta more Achillis, calceata arbylis, thorace heroïco induta, galea illius caput tegebat fulgore corruscans: spectabat Orientem, iter arbitror contra Persas suscipiēs, ferebat manu sinistra globum, quo designabat fictor vniuersum orbem illi obedire, ensē non habebat, neque hastam, sed crux ex vertice eius eminebat, qua imperium adeptus est, & bellorum secundas pugnas, prætendebat manum dextram ad Orientem, digitisq; porrectis iubebat Orientis Barbaros domi se continere, & non vltra progredi. Qualis autem fuerit Iustiniani galea declarat Tzetzes in varia historia. Tiara, inquit, apud Persas tegmen capitis fuit, postea ex victoriis coronam adeptorum capitibus Romæi imposuerunt tias, siue tiphas, cuiusmodi fert equestris statua Iustiniani supra columnam statuta. Procopio addit Cedrinus argentea manu globum continuisse Iustinianum. Zonaras decimoséptimo anno sui imperij eam columnā excitasse, eo loco, vbi antea stabat altera colūna Theodosij magni, gestans statuam ex argento factam ab eius filio Arcadio, ponderans septies mille & quadringentas libras, quam simul cum colūna Iustinianus, vbi demolitus esset, argentūmq; detraxisset, columnam suam cum sua statua erexit. Præterea maximo plūbi pondere, quod ex illa detraxit, aquam in urbē induxit. Vtinam vt iniuriam, quam intulit Iustinianus Theodosio, Barbari vlti sunt, ita humaniter eruditi libris Iurisperitorum, quos mutilauit repertis, euerterent in digesta Commentaria malè digestarum legum. Barbari enim omni æreo vestitu, & equo, & statua columnam Iustiniani spoliarunt, aliquótque annos nuda remāsit. Tandem

dem ante triginta annos euerfa est tota vsque ad stylobatam, quem anno superiore funditus vidi excindi, ex cuius crepidinibus aqua saliebat fistulis in magnū labrum, nunc stylobatæ loco, castellū aquæ latiùs constructum est, & fistulæ auctæ, equestrem Iustiniani statuam, quam modò dixi supra hanc columnam fuisse collocatam, seruatam diu in claustro regij Palatij deportari nuper vidi in caminos, quibus metalla funduntur in machinas bellicas, inter quæ erat Iustiniani crus proceritate meam staturam superans, & nasus dodrâte longior. Crura equi ad terram proiecta metiri non potui, pedis vngulam mensus sum occultè, & deprehendi dodrantalis esse altitudinis. Augustæum forum appellatum fuisse recentes Historici, atque etiam Grammaticus Suydas, docent ex eo, quòd decimoquinto die Octobris regionum curatores, & Sebastophori in Augustæo velut in foro rerum venalium saltarent in honorem Augusti. Vel ex eo, quòd in fornicæ cameræ huius fori, statuæ magni Constantini, & Helenæ matris statuæ essent. Zosimus antiquior Procopio tradit Constantinum in loco, ad quem erat quondã Byzantij porta terrestris forum condidisse rotundum, idque porticibus duplicibus nēpe vnis supra alias impositis circumplexum arcus duos marmoris Proconnesij inter se contrarios fabricatum fuisse, per quos licet ingredi in Seueri porticus, & ex antiqua vrbe exire incertus scriptor designat id esse Augustæum, cùm ait Constantinum construxisse forum ad Oceani similitudinē circulare. Idem Zosimus alio loco dicit, cùm esset Byzantij forum maximum quatuor porticibus circumdatum; ad quarum

vnius, in quam sursum ducunt non pauci gradus, extre-
 mas partes duas statuas Constantinum collocauisse, in
 altera quidem parte vnam matris deorum Rheę, quam
 cum Iasone nauigantes collocarunt in monte Dindy-
 mo, eminenti supra urbem Cyzicum. Aiunt autem, vt
 hæc ob negligentiam circa cultum diuinum mutilata
 fuit, sublatis vtrinque leonibus, & forma manuum im-
 mutata fuerit. Nam olim leones continere visa nunc in
 formam precantis translata est, urbem intuens & or-
 nans, in altera porticus parte fortunam Romę colloca-
 uit Constantinus. Suydas dicit fortunam vrbis fuisse in
 fornice miliarij, quæ si verè à Constantino posita fuit.
 Vtrunque forum à Zosimo descriptum, vnum & idem
 est, sed mihi diuersum videtur, ex eo, quòd primum Zo-
 simus dicit Constantinum condidisse duabus portici-
 bus circumpositis, alterum post paulò infra dicit fuisse
 quatuor porticum, nisi fortasse ibi adnumeret portic-
 us Seueri & Constantini, ex quarum vtrisque licebat
 exire in alteras. Ad Augustæi fori plagam orientalem
 Procopius Iustinianum ait condidisse curiam, in quam
 conueniens Romæorum senatus anniuersarium ineun-
 tis anni festum celebrabat. Ante curiam stant columnę
 sex, quarum duæ murum curiæ, qui ad occasum Solis
 vergit in medio sustinent, quatuor viri paulò exterius
 pertinet. Omnes hæc columnæ albæ sunt, magnitudinẽ
 eas primas puto totius orbis, porticum autem faciunt
 hæc columnæ, quæ quidem porticus tectum in Tholo
 circũuoluit: partes porticus superioris omnis venustate
 marmorum columnis æqualium ornatae sunt, statua-
 rumq; multitudine. Ego arbitror Iustinianum non hæc
 curiam

curiam condidisse, sed refecisse antiquum senatum, qui deflagrauit incendio, quo Sophia, & thermæ Zeuxippi deflagrarūt. Nam Sozomenus tradit Consilium, quod Senatum vocant, Constantinum magnum ædificasse, quem eundem honorem & ordinem, & festum Calendarum habere voluit, quos antiquæ Romæ senatus habere solebat, idem declarat, vbi fuerit illa curia, cū ait statuam argenteam Eudoxiæ Augustæ in colūna purpurea statutam fuisse ad Meridiem templi Sophiani supra excelsum suggestum ante domum magnæ curiæ. Socrates addit neque prope, neque longè à Sophia statutam fuisse, sed vltra latam viam intermediam, inter vtranque, cuius Suydas meminit. In Tribunali, inquit, Palatij columna fuit Eudoxiæ vxoris Theodosij. Antiqua regionum descriptio in eadem regione ponit senatum & Tribunal purpureis gradibus extructum, & Basilicam. Præterea Sozomenus clariùs declarat, in qua parte senatus fuerit, inquit: Cū seditio orta esset de expellendo Ioanne Chrysofomō, ignem repente iniectum vndiq; templum magnum cōbussisse, & omnem ambulationem, & huic adiacentem ex parte Meridiei maximam domum senatus: adhuc extant muri senatus ab angulo Sophiæ intuenti Meridiem, sed interposita via, quæ pergit à porta claustrij regij ad forū Cōstantini.

De regia (&) Basilica, (&) Palatio Constantini, (&) de domo nuncupata Chalca. CAP. XVIII.

NON longè ab Augustæo foro Procopius scribit regiam domum esse, cuius vni ita, vt aiunt, ex vnguibus leonem cognoscimus. Percipient

hæc lecturi. Hoc vestibulum, inquit, quod vocant Chalcam, tale est, Quatuor directi muri in ordinē quadrangulum dispositi in sublimē ferūtur circum horum angulum, cuiusque proiicitur, prætenditurque excitatio quædam lapidum exactè elaboratorū, quæ simul cum muro assurgit à solo ad summum, non interfecans loci pulchritudinem, sed addens quiddam harmoniæ. Supra hos efferuntur octo arcus sustinentes tectum medium in globatam excelsum incuruatū, præclarè laqueatum: totum enim lacunar non picturis cera compactis, sed tenuibus calculis omni genere colorum ornatis fulget, cū aliorum, tum hominum effigies exprimentibus. Quæ depicta essent declarat Procopius, bellum, & pugnas, vrbes permultas captas Italiæ, Africæ, vincit Iustinianus Rex Duce Belisario, redit Dux ad Regem habens exercitum alacrem, qui Regi tribuit spolia reges & regna, & cætera, quæ sunt mortalibus pretiosa. In medio stant Rex, & Regina Theodora, ambo similes lætis festum agunt victoriæ de Rege Vandalorum, & Gothorum, & de captiuis ad se perductis. Circunstat ipsos Senatus cunctus festū agens, hoc enim calculi demonstrant, qui exprimunt facies, ex quibus hilaritas, atque lætitia efflorescit, omnes igitur cum Rege gloriantur, & rident diuinis honoribus fruentes. Vt enim Papinius in syluis Basilicam Pauli appellat regiam Pauli, sic domum, quam Procopius appellat βασιλείου, etiam appellatam fuisse Basilicam, & Palatium, colligo ex Cedrino describente incēdium excitatum temporibus Iustiniani, quo combustum dicit vestibulum Basilicæ, & Augustæum, & tectum æreum Palatij Constantini magni, quod

quod ex eo tempore vsque in hunc diem Chalca appellatur: quod tectū esset tegulis æreis inauratis. Quam Cedrinus vocat Basilicam, Procopius de ædificiis Iustiniani appellat τὰ βασιλεῖα; cū eodē incendio scribens ait cōbusta fuisse vestibula τῆς βασιλείου, & appellatam Chalcam. Idem de bello Persico tūc templum Sophiā, & balneum Zeuxippū, καὶ τὴν βασιλεῖα αὐλῆς, τὰ ἐκ τῆς προ-
 πυλαίου, vsque ad domum Martis. Idem paulò infrā, Iussit Rex, inquit, Belisarium ad nuncupatam Chalcam, & ad vestibula illic sita ire, ex quibus videtur Procopius distinguere regiarum vestibulum à Chalca, cū tamen prius appellauerit Chalcam vestibulum regię. Equidem arbitror primò Regis domum appellatam fuisse Basilicam, postea cū etiam magnæ domus, vbi negotiatores versabantur, Basilicę vocarentur, βασιλείου appellatam fuisse Regis domum, deinde Palatiū, quod si Basilica distinguebatur à regia domo, tamen illa, aut pars fuit regiarū, aut vicina regiis, vt percipitur ex antiqua descriptione, quæ in eadem regione Augustæum, & Basilicam ponit. Hęc cū in commemoratione locorum huius regionis non meminit, neque Palatij, neque regiarum, sed duntaxat Basilicę declarare videtur Basilicam fuisse Palatium ipsum, sed siue Basilica in Palatio, siue extra Palatium fuit. Vicinam fuisse Palatio incendia ostenderunt, cū ambo ob vicinitatem deflagrarint, & propinquam esse debuisse foro, cui vicinas dixi regias, ratio docet architectonica præcipiens Basilicarum loca adiuncta foris, quàm calidissimis partibus oportere constitui, vt per hyemem sine molestia tempestatum se conferre in eas negotiatores possint, à

qua non dissentit Iulius Pollux prope theatrum tradēs Hippodromum, stadia, Curiam, forum, regiam aulam, regiam porticum, regium Tribunal, debere esse. Georgius Cedrinus tradit Chalcaē splendidam domum ædificasse Aetherium architectum consilio sapientis Anastasij, cui contentit Epigramma olim in ea inscriptum, quod Græcum addam, vt clariùs intelligatur:

Εἰς οἶκον ἀφιλεγόμενον χαλκῆν γῆν ἔσθ' ἀλαλατῶν.

Οἶκον ἀλασασίοιο τυραννοφόνου βασιλῆος.

Μένον ἑσθ' ἰσοπέδῳ πανυπέρυχον ἄσπετον γαίης.

Θαύμα φέρων πάντεσσι ἐπεὶ λίσσιν ἄσπετον ὄργων.

Ἐστ' ὄμν' ἄσπετον, καὶ ἄσπετον ὄμν' ἰδύσθαι.

Ἄσπετον ἐφράσαντο πελώριον ὄργων ἔασαι.

Ἄλλα πολυμήτιο λαχὼν προθέσια τέχνης.

Αἰθροῖον πολυμήτιο ἐμὴν τεχνήσασθαι μορφῆν.

Ἐχάτων βασιλῆν φέρων προθέσια μορφῆν.

Ἐνθ' ἀπερέσιον μέγαν προπύργον τιταίνων.

Ἀνθ' ἰσθμῶν νίκης Βοώμνην θαύμασθαι γαίης.

Εἶθ' ἀρεστοτόροισι χάρις λαμπρῶν αὐλῆν.

Εἶ καὶ χαλκῶν ὄρεθρον μαρμαρυγμα πύργου.

Κρύψον ἀμετρήτων μεγάρων σαρδηνίου ἀλάϊν.

Πύργου με φαισθ' ἀγαλιμασθ' ἰσθμίου ἄλως.

Μηδὲ τανυπλόροισιν ἀρεστότα λυζικὴ πύργου.

Ἀσπιδῶν βασιλῆος ἀμεφεία νηὸν ἄσπετον.

Ὅ μοι πυραμίδων ἰκέλη ἰσθμίου, ἔσθ' ἰσθμίου.

Ὅ δὲ φάρος μεγάλων μὲν ἰσθμίου ἰσθμίου ἀγγλῶν.

Ἄσπετον ἐμὸς σκηπτοχὸς ἰσθμίου μετὰ νίκης.

Χρυσοφάει μ' ἐπέλεισθ' ἰσθμίου ἰσθμίου.

Πάντη τετραπύργου ἀνέμων πεπλάσθαι αὐραῖν.

Historici quidam, sed recentes tradunt Constantinum magn

magnum primum ædificasse Palatium Chalæ, quibus non crederem, nisi mouerer verisimilitudine illa, qua existimo Constantinum ad ornandam suam nouã Romanam conatum fuisse æmulari tegulas illas æreas inauratas capitolas antiquæ Romæ, habētis etiam forum tectum ære. Quis verò, nisi incendio perierint, illas Palatij Byzantini tegulas, abstulerit, nondum legi. Capitoli Romani, scribit Procopius, tegularum ærearum, auratarumque partem dimidiam Genserici diripuisse, vt Constantinus tertius Heraclij nepos, laminas argenteas, quibus Pantheon tegebatur. Sustulit, prope latus ædis Sophiæ vergens ad regionem cœli mediam inter Meridiem & Occidentem, exiguo interuallo distantes à fistulis aquæ ductus prodeuntis ex castello posito in loco, vbi antea fuisse columnam Iustiniani in foro Augusto diximus, adhuc extant septē columnæ Corinthiæ, in quarum vnus scapo nomen incisum est Constantini magni, & eius signum visum in cœlo cum inscriptione, *ὃ τὸ τὸ νικα*. Earum basis, & imus scapus terra obruti sunt in altitudinem sex pedum, quod deprehendi, cum fortuitò incidissem in fundamenta parietum, quæ tum ponebantur inter has columnas, basis plinthum videre non potui terra obrutum, sed tamen vidi torum inferiorem octo digitos crassum septem altum, basis præter plinthum alta est duos pedes, & dodrantem, imi scapi calcaneum latum dodrantem. Vna quæque columna est alta triginta pedes & sex digitos. Denique tota columna cum spira & capitulo alta circiter quadraginta sex pedes & semipedem: imi scapi, quæ mensus sum supra calcaneum: perimeter est vndeuginti pedū, intercolumnia

nia lata viginti pedes & decem digitos. Constantinopolitani aiunt has columnas fuisse intra Palatium Constantini: alij dicunt sustinuisse pontem, quo ex Palatio iretur ad ædem Sophiã: quod vtrunque falsum est, cùm ex antedictis liqueat fuisse in foro Augustæo. Itaq; mihi potius videntur sustinuisse fornices porticuum, in quibus statuæ Constantini magni, & eius matris Helenæ, aliorumque statuæ fuerunt statutz. Cùm ex antedictis ædium regiarum excellentiam cognoscere possumus, tum ex Zosimo, qui tradit Constantinum regias ædes Byzantij condidisse, non multò inferiores Romanis Palatiis, tum ex Eusebio, qui eum testatur, non modò ceteris ornamentis illustrasse nouam Romam & Palatium: sed etiam in ædium regiarum locis excellentibus, & in medio lacunarium inauratorum symbolum crucis ex variis & pretiosis compositum lapidibus, & multo auro ornatum inferendum curasse. Constantinum, id existimãtem sui regni tutelam esse: tum etiam ex diuo Hieronymo cognoscere possumus quantopere ornarit nouam Romam Palatiis, omnes illum, inquit, penè vrbes nudasse, vt suam nouam Romam exornaret. Addit Eusebius Constantinum musas Heliconides posuisse in Palatio. Sozomenus scribit Cõstantini iussu omnia antiquorũ templa & statuas, quæ essent sub imperio suo ablatas esse, ligneas quidem crematas fuisse, æreas egregiè elaboratas vndique Constantinopolim transtulisse ad vrbis ornamentum, quas sua ætate etiam extitisse dicit in viis, in Hippodromo, in Palatio, neque solus magnus Constantinus, sed pleriq; reges Constantinopolitani orbem spoliarunt ad nouam Romam or-

nandam, ex quibus vnus fuit Constantinus tertius Heraclij nepos, qui ex antiqua Roma omnes statuas ex ære & marmore factas, omniâque templorum ornamenta præstantiora sustulit, nauibusq; ad id præparatis imposita asportauit, plûsque septem dierum spatio vnus vrbi detraxit, quam Barbari ducetorum quinquaginta annorum spatio: tot enim anni fuerunt à prima inclinatione imperij ad fœdam illam deprædationem. Iordanes non omnino malus author historiæ Geticæ tradit Theodoricum Byzantium profectum adoptatum, Consulémq; factum fuisse ab Imperatore Zenone, atq; equestri statua ornatum ante Palatiû collocata. Tzetzes variæ historiæ conscriptor tradit etiamnum sua ætate caput Apollinis, quem similem soli Phidias fecit, in ipso Palatio extitisse. Suydas scribit Pulcheriæ Arcadij filix statuam positam esse in Chalca prope ambulatione Ariadnes primæ vxoris Zenonis, simûlq; ipsius Zenonis statuas positas fuisse in regia porta Chalcæ, itémque duas pedestres in breui columna extitisse cum elegiis secundi Philosophi. Historia ignobilis, sed nota Constantinopolitanis addit in sinistra parte Chalcæ Iustinianum cognatorum suorum statuas septem locasse, alias ex ære, alias ex marmore, duos equos excitasse in fornice ante Chalcã, & capita inaurata mulierum Gorgonæ speciem gerentium: aliásque addit, quas prætereo propter historiæ ignobilitatem. Suydas tradit in Tribunali Palatij statuas fuisse Eudoxiæ, & Theodosij mariti, & Marciani, & Constãtini, vbi saltationes duarum partium exerceri solebant, vsque ad tempora Heraclij.

De Basilica & regia ambulatione.

CAP. XIX.

ASILICAM, quam antè dixi vicinam fuisse foro Augusteo, quatuor arcus habuisse Epigrammata designant in eis olim inscripta:

Εἰς τὴν ἀψίδα ἐν τῇ βασιλικῇ ἐν Βυζαντίῳ.

Τετραπόροις ἀψίδι πόλιμ θεόδωροῦ ἐγείρας

Ἄξιον δὲ πόλιμ καὶ τετραῶν ἐνιοχόειμ.

Εἰς ἑτόρου μὲν ἔστι αὐτῆ ἀψίδος.

Ἐπρεπε σοὶ θεόδωρε τύχης θυκίονα νηὸν

Ἔργε κοσμήσαι θαύμαζι ζωσάτιον

Δωράτε κυδνήγησά πορῆμ χρυσαπίδι ῥώμῃ

Ἡ ὑπαῶν τούτων τρεῖς ἑπαρχοὺ ὄρε.

Calliades exercitus Imperator Byzātini statuas Byzantiss, & Phidaliax in Basilica posuit, cū hac inscriptione,

Τὸν ἡρατόρου Βύζαντα καὶ ἡμέρτω φιδάλειαμ

εἰμ ἐνὶ κοσμησας αὐθεῶ καλλιὰδης.

Εἰς φειδάλειαμ.

ἡμέρτω φιδάλεια δάμαρ Βύζαντος ἐτύχθη

εἰμι ἡ βεπάλεως δώρου ἀεθλοσωῆς.

Plinius inter artifices imaginum cōmemorat Anthermum Chium, eiúsque filios Biopalum, & Anthermum, Dionysius Byzantius scribit Byzantem, à quo Byzantium nomen habet, fuisse maritum Phidaliax, à qua portus Bospori appellatur Phidaliax, de quo pleniùs scripsi in tractatione Bospori. Recentiores scriptores, & Suydas Grammaticus dicunt in Basilica à tergo miliarij aurei fuisse statuam inauratam viro similem, vbi etiam fuit exammon Heraclij Regis & Gonyclines Iustini tyranni, illic Terbelis concionatus est: in his etiam elephan-

tus

tus stabat maximus à Seuero factus ob hanc causam, quòd ibi cùm maneret elephanta cum multis custodibus, atque prope argentarius artem factitare staterarū, cuius domus cùm esset direpta, mortem argētarius minitabatur custodi elephanti, nisi elephanta contineret, quem minas suas contemnentem, interfecit, próque pabulo ipsum elephanta obiecit, quo facinore elephanta exacerbatu interfecit argentarium. Seuerus id factum intelligens, elephanta sacrificauit, ibiq; elephanta, eiusque rectorem ex aere factos locauit, vbi etiam Suydas tradit fuisse Herculis statuam, quæ colebatur, eique multa sacrificia fiebant, eamque postea in Hippodromum traductā Iuliano Consule, ab antiqua Roma Byzantium vnà cum decem statuīs deportatā partim vehiculo, partim naui, qui si ille est, quem ex Vngaria Abramus Bassa Byzantium vexerat, & collocauerat in Hippodromo, non minus mortuus, quàm viuus orbem peragrauit. Suydas item tradit in Peripato regia equestres statuās fuisse positas Traiani, Theodosij, Valentiniani, Gibbi, Firmiliani ridiculi. Prætereo alias permultas non modò regum, sed etiam eunuchorum, inter quos excellebat statua Eutropij, qui Arcadij cubiculo præfectus fuit. Cuius potentia ex statuīs aureis vbique illi positis, & domibus totius vrbs splendidioribus ab eodem constructis illustrata incitauit eunuchorum nationem, eousque, vt quidam etiam prima lanugine vestiti vltro eunuchi fierent, sperantes se fore similes Eutropio. Adeò vicina Basilica fuit miliario & Augustæo, vt horologium quod Iustinus fecit. Georgius Cedrinus ponat in miliario, alij in foro Augustæo;

alij in Basilica, id quod declarat Epigramma:

Εἰς τὴν Βάσιμ τὸ ὄρολογεῖο τὸ εἰς τὴν ἀψίδα
τὴν εἰς βασιλικήν.

Δῶρον ἰστίοιο τυραννοφόνου βασιλῆος
καὶ ᾧ αἰὲς ἀλόχο φέγγει ἐλευθέρως,
διράων σκοπίαζε ᾧ φόνου σημαύθρα χαλκῶν
αὐτὸ ἐκ μονάδος μέχρι διουδεκάδος
ὄνεια συληθῆντα δίκης θρόνου ἠνιοχῶν
ἔυρε ἰσλιανὸς χορσίμ ἀδωροδότης.

De Bibliotheca Basilica, & de regia porticu, & de Basilica cisterna.

C A P. X X.

DOMVS regia, inquit Zonaras, fuit in nuncupata Basilica prope ararias officinas. In qua libri externæ sapientiæ, & generosioris doctrinæ diuiniorsq; multi seruabantur. Fuerat autem hæc domus superioribus temporibus, disciplinis præstatis præceptoris, quem œconomicum vocabant. Domicilium is duodecim secum habebat habitantes, ratiocinationis eruditione summa præditos, quibus victus ex publico præbebatur, hos adibant studiosi ratiocinatricis sapientiæ, atq; etiam reges in rebus agendis consiliarios adhibebant. Regnante Basilisco Constâtinopolim incendium maximû afflixit, ex officinis arariis incipiens, quod deuorauit officinas ipsas, earûmq; vicinitatem, in cineremq; rededit platearum ædificia cum alia, tum Basilicam nuncupatam, in qua erat Bibliotheca sexies centena millia voluminû continens, inter illa erat draconis intestinum longum centum & viginti pedes, habens inscripta literis aureis Homeri poëmata Iliadem, & Od

& Odyssæam. Malchus Byzantius Sophista scripsit historiam ab imperio Constantini vsq; ad Anastasium, in qua incendium Bibliothecæ publicæ, & statuarum. Augustæi fori vehementer, & tragicè deplorat, de eadem Bibliotheca Georgius Cedrinus. Ad nuncupatam, inquit, Basilicã cisternam, Palatium dignitatis plenum fuit, in quo ex instituto antiquo œconomicus præceptor habitabat habens duodecim discipulos, sermone, & vita graues, omnis ratiocinatricis disciplinæ scientes, cum celeritate & magnitudine naturæ præditos, tum maximè participes diuinæ Philosophiæ: quorum sine sententia quidquam agere nefas videbatur etiam regibus ipsis. Incendium accidit Constantinopoli imperante Basilisco, quod florentissimam vrbis partem consumpsit, ex mediis ærariis officinis prodiēs ambas ipsas porticus consumpsit, & omnem viciniam appellatam Basilicam, in qua erat Bibliotheca habens voluminum sexies centena millia, inter quæ erat intestinum draconis pedum centum & viginti, in quo erant scripta Homeri poëmata Ilias, & Odyssæa literis aureis. Inerant etiam in hac Bibliotheca historiæ heroū res gestas continentes, multis post seculis quàm deflagrauit hæc Bibliotheca sub Basilisco, cùm Leo Conon Rex Basilicæ eruditos in sententiam suæ hæresis trahere non potuit, combussit illos vnà cum Basilicæ Palatio, & Bibliotheca: quæ pulchris libris post incendium iterum ornata fuerat, Basilicæ Romæ iudiciis consiliis negotiationibus attributæ erant, Constantinopoli etiam Bibliothecis, & literarum Gymnasiis: id quod cùm ex antedictis, tum ex Epigrammate insequenti liquet:

Εἰς τὴν βασιλικὴν τῆν παρὰ ὑπερώϊον ἐν

Βυζαντίῳ ἀδ' ἑσσοῦ.

Χρῆσθ' ἐγὼ θεσμοῖσι ἀνέμλουθ' ἐνθάδε πηγὰ

ἄφρονθ' αὐτονίων ἐκκέχνη νομίμων

ἢ πᾶσι τέτατ', μὲν ἀγὰθ' ἡβέαις ἵ

ἐνθάδ' ἀγειρομένοις πάντα δίδωσι ῥόου.

Qualis fuerit locus vbi Bibliotheca continebatur, scriptores recentes tradunt Octogonum fuisse, vbi essent porticus concameratae, & locus, vbi œconomicus præceptor cum suis accessoribus versaretur. Georgius Cedrinus, incendio, quod editum est tempore Iustiniani, affirmat ædem magnam, & Xenodochium Sampsonis vestibulum Basilicæ, Augustæum, Chalcam, porticus vtrasque vsque ad forum Constantini, & Octogonum, & thermas Zeuxippi deflagrasse, ex quo colligo oportuisse esse duo Octogona inter se propinqua. Si enim Octogonum, quod tradit Cedrinus fuisset illud continens Bibliothecam non præteriisset Bibliothecā illam etiam deflagrasse tempore Iustiniani. Ego potius existimo locum illum, vbi Bibliotheca fuit, tetragonum fuisse, aulamq; illam esse, quam columnis in quadrum dispositis circumdatam esse tradit Procopius, quæ nam fuerit Basilica continens Bibliothecam Zonaras non explicat, sed duntaxat proximam dicit esse Chalcoπρατις, hoc est, officinis ærariis. Cedrinus Basilicam vocat Cisternam, quam à magno Constantino conditā quosdam falsò tradere arbitror ex Procopio scribente ad regiam porticum, vbi oratores, & qui actiones informare solent aulam esse maximam longitudine, & latitudine amplam, columnis in quadrum dispositis circumdatam,

non

non in terreno solo, sed saxeo ædificatam, eamque Iustinianum Regem in magnam altitudinẽ effodisse ad conseruandas aquas in æstatis tempus, quæ tubulis subterraneis ex aquæductibus hyeme impleta copiam aquarum indigentibus suppeditaret. Menander cognomine protector ait primùm sibi nõ placuisse subire certamen iudiciorum, neque in regia porticu versari, orationisque vehementia conciliare hominũ mentes. Vranium natione Syrum Agathius ridet artem medicam profitentem, sed Aristotelicæ disciplinæ prorsus ignarum, vociferantem tamen, & insolentem per multa se callere iactantem cùm in aliis plerisque locis, tum maximè in porticu regia. Idem Agathius semetipsum profitetur in porticibus regiis libellos multos forensiũ causarum, & negotiorum plenos à matutino tempore ad occasum Solis contemplari, ex quibus intelligere possumus regiam porticum, & Basilicã cisternam in eodem loco fuisse. Porticus regia non extat, cisterna incolumis permanet, quæ cùm negligentia ciuium ignoraretur, à me peregrino diligenter quæsita venit in cognitionem multorum. Cisternæ ignorationem auxerãt superædificatæ domus, quarum nonnullos incolas deprehendi ignorare cisternam infra ædes suas positã, cùm tamen quotidie aquam huius haustam puteis potarent intra ædes suas sitis in cisternam penetrantibus, denique incidi in domum, quã in hanc descensus patebat, scafam conscendi, quam agens dominus domus funalibus accensis huc illuc per medios ordines, velut per syluam columnarum maxima ex parte demersarum aqua, vbi omnia perlustraui, ille ad capiendos pisces, quibus cisterna abun-

na abundat, se conuertit, nonnullósque tridente cepit ad lucem funaliũ: lux enim exigua apparet intromissa per ora puteorum velut per spiracula, quo pisces etiam congregantur. Cisternæ longitudo est trecentorum & triginta sex pedum, latitudo cētum octoginta duorum pedum, eius ambitus ducentorum & viginti quatuor passuum Romanorum, camerae & fornices lateritio opere similiter parietes constant, tectorio signino nihil vetustate offenso benè vestiti, concameratio sustinetur trecentis triginta sex columnis marmoreis, inter se distantibus duodecim pedes, singulis altitudinē quadraginta dodrantum superantibus, in longitudinem dispositis per duodecim ordines, in latitudinem verò per viginti octo ordines. Capitula earum patim opere Corinthio laborata, partim illaborata. Supra singulorum capitulorum abacum lapis magnus, velut maior alter abacus positus est. Ad quem adnituntur quatuor arcus. Multi in eam penetrant putei, per quos ex cisterna hauritur aqua. Hyberno tēpore impletur aquæductu. Vidi cū media hyeme impleretur, riuum ex magno tubo salire in cisternam magno murmure non cessantem catenus, dum columnas omnes & media capitula obruisset. Hæc à templo Sophiæ versus occidentem æstiuum distat circiter octoginta passus Romanos.

De Chalcopratys.

CAP. XXI.

HALCOPRATIA, quæ Latinè vertere possumus loca, vbi æraria opera exercentur, fuisse prope Basilicam, ex antedictis manifestum est. Georgius quidem Cedrinus ait Theodosium paruum ædifi

ædificasse templum Chalcoopratorum, & dedicasse virgini Mariæ, alij adiungunt Iudæos, qui à tempore Constantini magni habuerant domicilium in Chalcoopratiis illinc expulisse paruum Theodosium, templumq; Deiparæ virgini ibi ædificasse, terræmotûque postea labefactatum Iustinum Curoplaton reædificasse, à quo dissentire videtur Zonaras. Theodosio, inquit, magno peregrè profecto in Occidentis regiones Iudæos Honoratum Constantinopoli præfectum, sibi conciliaffe. Sibique ab eo potestatem permissam construendi synagogam sumptuosam in Chalcoopratiis, eoque facto vrbis populum indignatum synagogam combussisse. Theodosium huius incendij certiolem factû multam irrogasse his, qui talia patrassent, facultatémque Iudæis dedisse reædificandi synagogam. Ambrosium episcopum Mediolani id intelligentem Theodosio demonstrasse iniquû esse Iudæos in media vrbe regina vrbium synagogam excitasse. Theodosium Ambrosij admonitu Byzantiis remisisse multam, synagogámq; Iudæos intra reginam vrbium habere interdixisse. Nunc ærariæ officinæ illic non sunt translatae in aliam vrbis partem, quas nonnulli mihi dixerunt aliquot ante annis fuisse prope ea loca, in qua diximus fuisse olim Chalcooprata. Ignotus scriptor informans veteris Byzantij circumscriptionem designat non procul à miliario fuisse Chalcooprata. Muri, inquit, Byzantij ascendebant in Chalcooprata vsque ad miliarium. Alij scribunt prope Sophiam illa fuisse. Ex antedictis vidimus Hippodromum, curiam, aulam regiam, porticum regiam, Basilicam fuisse vicina, eaque, vt antè dixi ratione archite-

Ætonica. Strabo regię Alexandrinę partem, inquit, fuisse Musæum, quod porticum haberet, & Exedram, & maximam domum; in qua domicilium esset hominum in disciplinis versantium.

De porticibus sitis inter Palatium, & forum Constantini, & de domo appellata Lampterum.

C A P. XXII.

PRAETER regiam porticum, prope quam fuit Bibliotheca, alias porticus fuisse parum remotas à porticu regia pertinentes à Palatio vsque ad forum Constantini incendia declarant, primùm factum tempore Iustiniani Procopius scribit Palatium & ædem Sophiam combussisse, & vtraq; porticus magnas vsq; ad forum Constantini. Cedrinus idem incendium tradit consumpsisse Chalcam, Sophiam, Augustæum, & porticus duas vsque ad forum Constantini. Deinde Basilisco imperante incendium exortū à Chalcopratiis consumpsisse ambas porticus, & omnia ædificia vicina, & Basilicā, in qua erat Bibliotheca, & vtraque porticus medias inter Palatia: tum Lausi pulcherrima ornamenta. Hæ porticus sæpè combustæ, sæpè restitutæ sunt, primùm à Iustiniano, deinde ab aliis, postremò resectas puto à Domnino ex recenti Historico tradente, cùm vrbs capta esset à Gallis & Venetis, Domnini porticus tectas viam vtrinq; cingentes à miliario ad forum Constantini pertinentes deflagasse. Quidam tradunt tempore Constantini magni Eubulum quatuor porticus duplices singulas condidisse à Palatio ad murum vrbis terrestrem pertinentes testudinatas,

vnas

vnas quidem perrexisse vsque ad ædem diui Antonij sitam in fine vrbis, alteras verò à Daphne, & portu Sophiæ vsque ad templum nominatū Rabdon, alias duas à Chalca, & miliario vsque ad forum Constantini, & Taurum, & Bouem æreum stratas omnes marmoreis mensis, ornatas infinitis statuis. Hæc etsi ab ignotis scriptoribus traduntur, quos in permultis rebus aliis mendaces deprehendi: tamen verisimilia videntur, cum ex grauibus scriptoribus cõstet omnes vrbes spoliasse Constantinum, vt suam nouam Romam ornaret, cum ex antiqua regionum vrbis descriptione manifestum sit Constãtinopolim habuisse publicas porticus quinquaginta duas, quarum quinq; ponit in regione quarta, in qua diximus fuisse Basilicã, & porticum regiam, & nuncupatam Fãnionis. Præterea porticus magnas quatuor in regione sexta porticum magnã, vnam à parte dextera Constantini vsq; ad forum Theodosij. Addit regionem septimã continuis extensam porticibus, octauam verò porticum sinistram habuisse Taurum vsq; præter hanc habuisse porticus maiores quinque, nonam porticus maiores duas, decimam porticus maiores sex, vndecimam porticus maiores quatuor. Ex quibus verisimile est à Palatio Chalce ad murum terrestrem porticus frequentes fuisse: at continuas asserere nequeo, nisi Taurum vsque.

De miliario aureo, & eius statuis, de fortuna vrbis,

eiusque statua.

CAP. XXIII.

MILIARIUM aureum fuit columna aurea, ex qua principium itineris ad omnes portas erat. Plinius in capite Romani fori statutam fuisse

ait, an verò miliarium Constantinopolitanum simile fuerit miliario Romano, nullus Græcorum scriptorum non modò non declarat: sed ne nomen quidem nouit, nisi mutilatum million, in cuius testudine statuarum positarū nonnulli meminerunt: verisimile tamen mihi videtur Romano fuisse, in similiq; loco situm fuisse nouæ Romæ, quæ, quantum potuit, Romam antiquam æmulabatur, & autoritate probare possumus in foro fuisse, aut prope forum. Antiqua enim regionum descriptio id ponit in regione fori Augustæi, & Basilicę, quibus vicinum fuisse colligitur ex incēdio, quod regnante Iustiniāno excitasse seditiosam plebem Zonaras tradit apud miliarium, quo incendio Procopius ostendit Sophiæ ædem, & balneum Zeuxippū, & regiæ ædis vestibulum, & porticus magnas vsque ad forum Constantini. Qui scribunt res gestas ab Alexio Comneno, aiūt ex magno Palatio illucescente iam die Alexij milites duce Sabatio profectos ingressos fuisse templum Ioannis Theologi, atque cū ascendissent in partem superam templi effudisse voces cōtumeliæ plenas, prælium circa tertiam horam inchoatum fuisse, populūque in foro frequentem læsisse, qui pugnabant ex fornice miliarij, & ex æde diui Ioannis Theologi, quam Constantinopolitani dicunt eam esse, vbi iam leones Regis stabulantur, vicinam Hippodromo, & foro Cupedinis sita prope Sophiam, olim Augustæo appellato. Ex quibus apparet miliarium proxime forum. Sed quid remotiora repeto? cū propius Suydas explicet: In Basilica, inquit, à tergo miliarij statuam viri similitudinem gerentem auro illitam, elephantique, & eius curatoris sta-

tuas

tuas fuisse statutas, alij clariùs dicunt has statuas positas à tergo Basilicæ prope miliarium. Tum Suydas addit in miliario statuam Theodosij fuisse, quam cum erigeret Theodosius multa frumenta largitus est. In statuam Theodosij equestrem, nunc non extantem, hi versus extant:

Ἐκθροῦ ἀνελίθη φάεσφορῶ ἠλιῶ ἄλλῶ

Θεοδόσιε θνητῶσι πόλις ἠπιόθυμε,

Δικταῶν πρὸ ποσσῶν ἔχωρ μετ' ἀπέροσ γαῖαν.

Γαυθῶν ἀγλῆσι: ἑδρῶν ἑλπίῶ ἀγλαῶν ἵππων

Ῥηδίως μεγάρθυμε, καὶ ἐσπῆρθ' ἑκατόνκων.

Tum Suydas adiungit in miliario fuisse statuas Sophiæ uxoris Iustini Thracis, & Arabiæ filiaë huius, & Helenæ neptis eiusdè, tum Arcadij, & Theodosij eius filij equestres statuas prope Theodosij maioris statuam positas. Cedrinus scribit supra fornicem miliarij stetitisse duas statuas, vnam magni Constantini, alteram Helenæ matris, habentes crucem intermediã, ponè ipsas fuisse Traianum equestrem, eiq; propinquũ Aelium Adrianum similiter equestre. Suydas dicit in fornice similiter statuas Constantini & Helenæ, & crucẽ inter eas mediam fuisse, hanc inscriptionẽ habentem: Vna sancta, & duo celeres cursores. Idem ponit in fornice fori Augustæi easdem statuas Constantini, & Helenæ, & crucem, eandem inscriptionem gerentes, ex quo intelligitur ad eò vicina fuisse forum, & miliarium, & Basilicam, vti non modò à diuersis eadem ponantur in diuersis locis, sed etiam ab vno eodẽmque. Item in miliario Suydas ponit currum quatuor equis fuluis ductũ ab antiquis temporibus, duabus stelis sustentatum in eo loco, vbi faustis

exercitus acclamationibus exceptus est Constantinus, postquam vicit Azotium: quoniam etiam ibidem laudatus fuerat Byzas fundator Byzantij. Deportatum autem currum à Sole vectum in Hippodromum ferentem statuam parvam à Constantino confectam. Hæc erat fortuna urbis, quæ maximis festis, & in Natali die urbis ponebatur in senatu, quoniam in capite suo crucem gereret, quam Constantinus scalpèdam curauerat. Iulianus Christianæ religionis desertor ipsam fossa obruit in eo loco, vbi perijt Arius, non longè à senatu. Vbi etiam pius Theodosius Arii, Macedonij, Sabellij, Eunomij statuas marmoreas scalpendas curauit humi desidentes ad notandam eorum perfidiã, vt à prætereuntibus stercore, & lotio, execratione contaminarentur. Alij tradunt urbis fortunę statuã ex Roma à magno Constantino vectam, & statutam fuisse in fornice Palatij. Zosimus tradit Constantinum fortunam Romæ cõstituisse in parte vnius porticus ex quatuor porticibus circumstantibus maximum forũ. Verisimile videtur Constantinopolitanos eam celebrasse festo die, vt in antiqua Roma celebrabatur, tam ab indigenis, quàm externis in eodem die, & templo, in quibus olim parilia nuncupata celebrari solebãt. Socrates narrat, vt Iulianus cùm sacrificaret publicè fortunæ Constantinopoleos in Basilica, vbi Fortunæ collocata erat statua Mares Chalcedonis episcopus manu eò ductus: nam ob senectutem oculis laborabat, multis contumeliis Regè affecit, eum impium religionis Christianæ desertorem appellans. Iulianus cõtumelias verbis vlciscebatur, cæcum ipsum appellans. Dicebat, Nũ Galilæus Deus tuus te curabit?

Galil

Galilæum solebat Christum appellare. At Mares, liberius Iuliano respondit, Deo, inquit, qui me excæcavit, gratias ago, ne videam faciem tuam prolapsam in tantam impietatem. Ad hæc nihil respondit Iulianus. Zonaras eoque antiquiores historiis suis mandarunt, temporibus Anastasij Regis statuam Fortunæ, quæ ex ære facta, muliebri specie alterum pedem intrâ nauem simili liter ex ære factam ante se stantem haberet, statutam fuisse in aliqua parte vrbs, cum autê huius nauis æreæ simulacrum temporis vetustate laborasset, vel insidiis illius membra quædam fracta, sublatâque essent, accidisse, vt naues onerariæ Byzantium non appellerentur, sed vbi prope vrbem accessissent, ventorum violentia ingredi portum prohiberentur, ac si naues longæ multis remis actæ onera illarum in vrbe adueherent, tamen citò ob penuriam consumebantur. Hoc cum aliquandiu viguisset, curatoribus reipub. maximæ curæ fuit inquirere causam. Denique cum venisset in suspicionem causa huius facinoris, & nunciata esset iis, qui curam vrbs gererent, tum hi fragmēta illius æreæ nauis diligenter inquisita inuenerunt, illique restituerunt & accommodarunt, nauigatioque aperta fuit & libera, & mare plenum nauium in vrbem adnauigantium, atq; vt exactè noscerent, an causa fuisset nauis fortunæ fragmentum, cur naues non applicarentur, sustulerūt rursum partes illas nauis æreæ, tum quæcunque naues in vrbem adnauigarent, ventorum vi iterum retrocesserunt. Inde prore firma habuerunt, ex eo, quòd nauis hæc ærea fracta esset naues onerarias prohibitas fuisse adnauigare in vrbem. Itaque nauem illam curæ habuisse, eamque renouasse.

uasse. Eunapius Sardonius in volumine, quod scripsit de Vitis Philosophorum & Sophistarum, tradit populum Byzantinum imperante Constantino aliter interpretatum fuisse difficultatem nauigandi Byzantium. Contigit, inquit, situi Byzantij ad nauigationem in urbem Byzantium incommodam esse, nisi ventus notus solidus spiret, hoc cum sæpè accidisset, populus fame pressus conuenit in theatrum incitatus in Constantinum. Prefecti aulae regiae inuidentes Sopatro Philosopho detulerunt Constantino. Sopatrus, quem in honore habes, ventos alligauit excessu Sophiæ, quam etiam ipse laudas, & in regis thronis sedere facis. His auditis Cōstantinus, persuasus Sopatrum, securi feriri iussit.

*De templo Neptuni, & de aede Minæ, & de stadijs,
& scala Timasi.* CAP. XXIII.

COGNITIO templi Minæ, ideò mihi videtur prætereunda non esse, quoniam ostēdit in qua parte urbis regio quarta fuerit continens Basilicam, Augustæum, ædem diui Minæ. Historia incerti authoris tradit in Acropoli olim templū Neptuni prope mare Byzantem excitasse, vbi ait suo tempore fuisse templum Minæ martyris: alio loco idem inconstanter dicit templum Minæ fuisse olim Iouis, ex eoque; habuisse marmoreos fornices sustentatos duabus magnis columnis. Itaque ex huius inconstantia nihil aliud assequi possum, nisi mihi verisimilius videtur templum Minæ in his partibus Acropoleos, in quibus olim fuit templum Neptuni, cum ex Dionysio Byzantio antiquissimo scriptore tradente paulò supra promontorium Bosporium fuisse

fuisse egressoriae Mineruae aram, & templum Neptuni, & sub templo Neptuni, intra muros fuisse stadia & Gymnasia, vt planius demonstraui in Bosporo, tum assequor ex hominum memoria viuentium, asserentiũ intra claustra regia olim Acropolim appellatã fuisse nobile templum diui Minæ, antiqua descriptio regionum vrbis in regione Minæ prodit fuisse scalam Timasi & stadia. Procopius ad locum, inquit, mari vicinum stadium nuncupatũ, ex eo, quòd ibi olim certamina quædam exercerentur, Iustinianus Rex & Theodora Regina hospitia maxima ædificarunt.

De Lauso nuncupato, & de eius statuis Veneris Cnidia, Iunonis Samia, Minerua Lindia, Cupidinis alati, Iouis Olympij, Saturni, Monocerotum, Tigridum, Vulturum, Camelopardalium, & de Xenodochi cisterna nuncupata Philoxeno, de Chrysoetriclino.

C A P V T X X V.

LA V S V S celebris est locus vrbis scriptis permultorum, quorum aliqui scribunt domum fuisse Patricij Lausi appellati, qui multos magistratus gessit regnante Arcadio filio Theodosij magni, domumque insignibus monumentis ornasse. Heraclidæ episcopi Cappadociæ ad Lausum præpositum liber extat inscriptus Lausaicus. In qua autem parte vrbis Lausus fuerit, non hi declarant, sed fuisse inter Palatium & Constantini forum assequi possumus ex incendio, quo Zonaras & Cedrinus dicunt temporibus Leonis Imperatoris deflagrasse ædificia ex latere vrbis vergente ad Septentrionem, à Bosporio portu vsq; ad tem-

plum diui Ioannis Calybitæ, ex latere meridiano à templo diui Thomæ Apostoli ad ædem Sergij & Bacchi. In medio verò vrbis à Lauso vsque ad Taurum, Euagrius describens idem incendium, eo loco, quò alij dicunt in media vrbe illud incendium extitisse à Lauso vsque ad Taurum, ipse dicit à foro Constantini ad Taurum, quò percipitur Lausus vicinus fuisse foro Constantini. Sed versus Orientem, & inter Palatium, & forum Constantini, patet ex incendio, quo Cedrinus regnante Basilisco testatur deflagrasse florentissimam partem vrbis Chalcooprata. Vtrasque porticus, & continentia omnia ædificia, & nuncupatam Basilicam, in qua Bibliothecam illam insignem antè dixi, & pulcherrima Lausi ornamenta vsq; ad forum Constantini: multæ enim statuæ in Lauso erât, inter quas Cedrinus excelluisse tradit statuam Lindiæ Mineruæ longam quatuor cubitos ex lapide smaragdo factâ opus Scyllidis, & Dipœni statuariorum, quam olim Sesostris Aegypti Rex dono misit sapienti Cleobulo Lindio tyrâno, à qua fortasse Lausus locus appellatus est. Nam nomen Mineruæ Laossos. Theophrastus tradit Aegyptiorum Commentariis reperiri Regi eorum à Rege Babylonio missum smaragdum munere quatuor cubitorû longitudine, & trium latitudine. Si Sesostris Rex & Dipœnus & Scyllis eodè tempore fuissent, existimarem legendum in Codice Pliniano smaragdum Mineruæ: at Dipœnus, & Scyllis in marmore sculpendo primi omnium claruerunt, geniti in Creta Insula, etiamnum Medis imperantibus priusquam Cyrus in Persis regnare inciperet, hoc est, Olympiade circiter quinquagesima. Simulachra perfecerunt

Apol

Apollinis, Dianæ, Herculis, Mineruæ, quod ex cælo postea tactum est. Dipœni quidem Ambratiã, Argon, Cleonem, operibus refertas fuisse tradit Plinius, at non meminit Mineruæ Lindiæ. Præterea adiūgit Cedrinus in Laouso statutam fuisse Venerem Cnidiam omnium mortalium scriptis celebratam ex marmore albo factam, nudam, manu tegentem solam corporis verecundam illam partem. Praxitelis opus, & Samiam Iunonem opus Lysippi, & Bupalii Chij, & Cupidinē alatum sagittas habentem ex myndo allatum, & Phidiæ elephantinum Iouem. Quem Pericles posuit in templo Olympio, & Saturni existimatam statuam capitis posticam partem caluam habentem, anticam verò comatam, opus Lysippi, & Monocerotes, & Tygrides, & Camelopardales, & Taurelephantos, & Vultures. In Codice Cedrini legitur Taurelephas; rectiùs legeretur Taurelaphos, id quod colligo ex Cosma Indopleute antiquo & nobili scriptore, qui ponit Taurelaphos, id est, tauros ceruinos. Historia patria nuncupata incerti authoris ait etiam in Lauso fuisse suo tempore aquilas lapideas, cui eatenus credo, qua dicit sua etiã ætate fuisse: sed qua aquilas dubitare potiùs possum, sint ne illæ aquilæ, quos Vultures appellat Cedrinus, quam pleraque ab eo tradita longè minus conuenientia. Cedrinus scribit in partibus Laoussi fuisse ædificia varia, & Xenodochia quædam, vbi esset illa celebrata Philoxenos, quæ hospitaliter suppeditabat aquã, quidam declarant Philoxenon cisternam fuisse conditam à Philoxeno, eam ipse existimo, quam Heraclium terra obruisse positam inter Triclinium & Lausiæ: scribit Menander no-

minatus protector, tradens Macedonium Regem ple-
rasq; cisternas purgasse, quas terra obruerat Heraclius
Rex; quòd si etiam purgauit illam positam inter Lau-
siacum & Triclinium, illa esse videtur, quæ in Abrami
domus parte subterranea vergente ad Septentrionem
visitur, cuius concameratio quadringentis & viginti
quatuor colúnis marmoreis sustinetur duplicatis, nem-
pe ducentis & duodecim, supra se ducentas & duode-
cim columnas habentibus, quarum vnã mensus sum,
cui reliquas similes puto, & deprehēdi perimetrum sex
pedum & dodrantis esse. Altera cisterna est iuxta latus
eiusdem domus vergens ad Occasum, cuius fornices su-
stinentur triginta duabus columnis Corinthiis in qua-
tuor ordines dispositis, singulos cōstantes octo colum-
nis, quarum scapi in ambitu continent duodecim do-
drantes. Iam vero Triclinium, inter quod & Laousum
diximus sitam esse Philoxenon cisternam: arbitror esse,
quod Zonaras scribit Iustinianum tertiu ædificasse in
regiis edibus, idq; à suo nomine Iustinianeu appellasse.
Tiberium Regē Cedrinus addit Chrysotriclinium à Iu-
stiniano tertio conditum ornatius reddidisse, Chryso-
triclinij porta occidentalis illa fuit, cuius meminit Leo
quintus, cū prædixit Andronico tyrannidē meditāti
per portã Chrysotriclinij occidentalem Andronici ca-
put in Hippodromo abscindendū ad se allatū iri. Chry-
sotriclinij crebra est mētio etiã apud scriptores, qui scri-
pserunt paulò ante, quàm Constantinopolis caperetur,
tūmq; oēs ciues Chrysotriclinij nouerāt nomē & locū,
nūc nemo est, q̄ sciat, aut scire curet: ac potiùs negligat,
& contēnat, vt cætera oĩa, quæ pertinet ad disciplinas.

LIBER TERTIVS.

*De locis regionis quintæ, & secundi collis, de Nauali,
& portu nuncupato Bosporio, & de Strategio, &
foro Theodosiaco.*

CAPVT I.

REGIONEM quintam fuisse in collis secundi latere vergente ad septentriones, & in planitie attingente eius radices, à dorso promontorij, pariter, & coniunctè cum quarta regione descendentem ad sinum Cornu nuncupatum non percepissem ex antiqua regionum vrbis descriptione, quamuis tradente non modicam partem suam in obliquioribus positam locis planitie excipiente productam fuisse. Nam ea descriptio aliis etiam regionibus vrbis conuenit, neque ex eius ædificiis cognouissem, quæ traduntur in ipsa contenta fuisse, quorum nulla neque vestigia extant, neque hominû memoria. Sed ex portu Phosphorio, siue Bosporio nuncupato, atque ex scala Chalcedonensi mihi aliqua lux affulsit, quæ nomen non habet, ex eo, quòd sita sit in ea vrbis parte, quæ vergit ad Chalcedonem & ortum Solis: non enim cò vergit, sed ad septentriones. Sic Bosporius portus non à Bosporo freto, sed à consuetudine deprauata Byzantiorum ipsum Bosporium vocantium immutatione literæ, cùm debuissent eum appellare Phosphoriû, Stephani & Eustachij testimonio, qui tradunt Phosphorium fuisse portum Byzãtij, ex eo nomen adeptum, quod Philippo Macedone Byzãtium obsidente, occultû ingressum cùm milites effodissent, vnde occultè ingressuri erant in vrbem. Hecate Phos-

phoros præsens lumen nocte ciuibus attulerit, insidiás-
 que detexerit. Itaque obsidione liberati Phosphorium
 locum illum nominarunt, sed vt lucē afferunt, cur Bos-
 porius & Phosphorius idem portus vocetur, ita non de-
 clarant: situs ne hic esset in parte vrbis vergente ad Me-
 ridiem, an ad Septētriones, an ad Orientem: sed ex sca-
 la Chalcedonensi, quam regionum descriptio ponit in
 regione Bosporiani portus, existimare possumus fuisse
 in septētrionibus vrbis non oriētalibus portibus, quā-
 uis sitis cōtra Chalcedonem. Nam fluxus rapidus Bos-
 pori freti nauigationem à Chalcedone ad partes Con-
 stantinopoleos orientales & meridianas difficilem præ-
 bet, ad septentrionales verò perfacilem, vt planè intel-
 ligunt, qui rapiditatem Bospori nouerunt, & viderunt
 eos, qui exercent nauigationem inter Chalcedonem &
 Byzantiū, applicare naues ad septentrionales vrbis par-
 tes, vel ab illis soluere. Adde huc antiquam regionum
 descriptionem, quæ contra Chalcedonem nullam sca-
 lam ponit, ac si poneret, eius mentionem faceret in pri-
 ma, aut secunda regionibus aduersis Chalcedoni & O-
 rienti, aut in tertia regione exposita Meridiei, in qua
 portum nouum positum antè diximus. Sed quid longa
 ratiocinatione opus est, cū nominatim, & breuiter
 testimonia ex scriptorum monumentis proferre possu-
 mus, ex quibus planè perspicitur portum Bosporium, &
 scalam Chalcedonensem esse non modo in parte vrbis
 septentrionali, sed etiam in quo septentrionis loco, è
 quibus primū profero Dionysium Byzantiū, qui sta-
 tim extra murum Byzātij antiqui ponit templum Tel-
 luris supra sinum Bospori, & paulò supra ipsum templa
 paria

paria Cereris & Proserpine, quam etsi Phosphoron non nominat, sed duntaxat *λόγω*, id est, virginem, sic enim Proserpina interdum nominatur, tamen illā intelligere possumus ex loci situ Hecaten fuisse, cuius tripodē Cedrinus ponit in Strategio, ubi verisimile videtur ex Dionysij Byzantij descriptione templum fuisse Proserpine, aut non *λόγῃ* ab Strategio. Sed clariùs scribit Eua-
grius, cū ait regnante Leone in parte vrbis vergēte ad boream, in qua essent Neoria vrbis, incendium extitisse, quod à Bosporio portu grassatum est vsque ad antiquum Apollinis templum, in parte verò meridiana à portu Iuliani ad templum Omonoæ, id est, Cōcordiæ. In parte vrbis media à foro Constantini vsque ad Taurum, Zonaras hoc incendium ait à mare septentrionali ad mare meridianum urbem intercepisse, in longitudinem quidem à Bosporio ad templum diui Ioannis Calybitæ, ex Meridie à templo diui Thomæ Apostoli, ad templum Sergij & Bacchi, in media vrbe à Lauso ad Taurum. Georgius Cedrinus tradit id incendium ortum à Neorio, hoc est, à Nauali, perrexisse vsque ad ædem Ioannis Calybitæ, ex quibus cognosco Neorium & Bosporium vicina fuisse, quanquam ab antiqua regionū descriptione Bosporius portus in quinta regione, & Neorium in sexta ponantur. Nam cū hæc vtraque regio simul coniuncta à collis dorso ad mare descendat, nihil impedit, quin vicinus fuerit portus Bosporius Neorio, quod in qua Byzantij parte fuerit, aperte designat Zosimus iam Historicus antiquus, describens antiquum Byzantium, quod dicit fuisse in colle situm, occupans partem Isthmi, quem efficit Propōtis & sinus

Ceras nuncupatū, Byzantiq; murum addit per collem demissum fuisse à parte occidentali vsque ad templum Veneris, & maris positi contra Chryso-polim, à parte boreali pari modo descendisse vsque ad portum, quem vocant Neorion, quod prope portam, quam Græci appellant Oreiam, corruptè quasi Neorij portam, aut non longè ab ea fuisse existimo, hodie inter mare & portam Oriã, quam Turci appellant Siphont, id est, Iudæorum eam accolentium spatium latum velut forum maritimum, cui adiunctam videre licet scalam Chalcedonensem, siue Scutaricam, qua quotidie traiectus fit in Scutarieum, aut Scutaricum, olim Chryso-polim nuncupatam Emporium, & portum Chalcedonensium. Scala Chalcedonensi vicinus est traiectus in Galatã olim Sy-cenus appellatus, quem antiqua descriptio vicinum ponit Neorio & Bosporio, quorum situs paululum immutatus est, vt horreorum ibi olim sitorum, nunc in alium locum traductorum, siue ob Regis claustrum longiùs promotum, siue quia primam Neorium manufactum esset: deinde terra obrutum fuerit. Non enim eo tempore cùm Philippus cuniculos egit verisimile est portum fuisse, quem postea Byzantij Phosphorion appellarunt: nam impeditus fuisset scaturigine aquarum, sed deinde locum appellatum Phosphorium portum manufactum fuisse, vt quidam tradunt de Neorio, quod dicunt clausum à Constante, in eoque fuisse forum rerum maritimarum, deinde regnante Iustino translatum fuisse in portum Iuliani: alij scribunt Leontium Imperatorem, qui regnavit post Iustinum, purgasse portum Neorium: alij addunt in lacu Neorij Bouem æreum statutum fuisse ingen

ingentem. Boui æreo in vndecima regione sito similē, quem recentes scriptores tradunt semel in anno mugire, tūmque vrbi accidere detrimenta, quod commentitium puto & subreptum ex Callimacho & Pindaro scribentibus Rhodium montem esse nomine Atabyrium habentem æreos boues, qui mugitum emittere solebant impendēte Rhodo calamitate. Ex quibus liquet Neorium fuisse manufactū, quod nunc non extat. Iam igitur Bosporiano portu, & scala Chalcedonēsi cognitis, cognoscimus quintam regionem fuisse in collis secundi latere, atque in subiecta sub ipsum planitie ibidēmq̃ fuisse thermas Honorianas, Prytaneum, thermas Eudoxianas, horrea Valentiniana, horrea Constantiaca, Thebaum Obeliscum, portum Bosporianū, scalam Chalcedonensem, cisternam Theodosiacam, Strategium, in quo fuit forum Theodosiacum. Qui describunt antiqui Byzantij ambitum, dicunt eius muros incepisse ab Acropoli, & perrexisse ad Eugenij turrin inde ascendisse vsque ad Strategium, & Achillis balneū, cuius meminit Iustinianus in suis constitutionibus de aquæ ductibus, cū inquit: Plumbeas fistulas ducentes aquā ad thermas, quæ Achilleæ nominantur, quas providentiæ tuæ magnificentia factas fuisse cognouimus, eandem formam seruare censemus, quam Theodosius & Valentinianus constituerunt, item memoratas fistulas thermis tantum, & Nymphæis, quibus eminentia tua deputauerit, volumus inferuire facultate præbenda tuæ sublimitatis apparitoribus circumeundi sine formidine domos, & suburbana balnea, ad inquirendum nequa deceptio, vel suppressio sit contra publicam vti-

litatem. Initio dixi ex Socratis historia, Constantinum magnum Constantinopolim secundam Romam habendam esse lege sanxisse, quæ in columna incisa publica est, quam in nūcupato Strategio statuit prope suam statuam equestrem. Ex antiqua regionum descriptione urbis triplex forum à Theodosio nominatum reperio, primum in quinta regione Theodosiacum nominatum, quod fuisse in Strategio dixi, alterum in sexta regione, quod Theodosij appellat, tertium in duodecima, quod Theodosiacum nominat. Duo hæc postrema rerum venaliū fuisse infrà monstrabo, primum prætorium forum coniecere possumus ex ipsa regionū descriptione tradente id fuisse in Strategio, quod Latini Prætorium appellant, quod postea etiam à Græcis appellatum est Prætorium ob diuersa fora, mihi verisimilius videtur, quàm certo sciam, an hoc Theodosiacum forum sit illud magnum Prætorium, quod pulchrius effectum à Iustino Rege & Domnini opera intelligitur ex versibus Pauli Silentiarij, quos subiungam, vt clariùs liqueat Prætorium Græcis vñitatum fuisse, vt alia pleraque Latina:

Εἰς τὸ μέγα πραιτόριον καλοῦσθαι
παύλας σιληνιάκειο.

Κόσμος ἰσθῖν⊙ βασιλεὺς ῥυπόωντα καθήρας.

Καὶ τὰ μέγιστα δίκης ἡγλασθῆν τεμλίη.

Σοῖς ἡ νόμοις δομνῖνε καθήθεα νύκτα διώκεις

Ἐκ θεμίσ⊙ μεγάρωμ ἐκ βιοτῶ μόροπον.

De

De regione sexta, & de reliquis ædificijs antiquis secundi collis.

CAP. II.

REGIONEM sextã fuisse in parte vrbis septentrionali, potiusquàm meridiana non nouissem ex colūna Constantini in hunc diem extante, neque ex Constantini foro, neq; ex antiqua descriptione, quamuis tradente columnam purpuream Constantini, quamuis describente regionem sextam breui peractam planitie, reliquam in deuexo constitisse: nisi addidisset à foro Constantini scalam vsq;, siue traiectum vsque Sycenum porrectam fuisse. Sycenus traiectus appellatus fuit à Syca olim nominata, quæ nunc Galata, siue Pera appellatur, vt plenius declarabo in regione decimatertia, sextam regionem cõiunctam fuisse cum quinta paulò ante significauì ex vicinitate Neorij, scilicet Chalcedonenfis, & traiectus Syceni, & Bosporiani portus. Cognita igitur Syca assequor iuxta planitiẽ maritimam subiectam sub secundi collis radices fuisse Neorium, traiectumque Sycenum situm fuisse, vbi hodie traiectus est Galatinus, columnamque purpuream nunc extantem esse illam, quam antiqua descriptio in sexta regione tradit fuisse: sed quàm prope columnam, & forum Constantini Senatus fuerit, ex sextæ regionis descriptione quamuis Senatum continente intelligere nõ possum. Verùm paulò infra ex alijs scriptoribus Senatum ostendã fuisse in fori Constantiniani parte vergente ad boream. Deniq; regionem hanc partim fuisse in secundi collis dorso, in quo columna purpurea hodie visitur, & forum gallinarium, quod nunc Turci appellant Taubasar, officinæque telas tingentium, & do-

mus Aenobarbi præfecti Classi Turcicæ, & templum Alibassæ, partim in secunda valle, eiúsq; latere dextro, partim in planitie littorali subiecta sub hanc vallem, & radices secundi collis, quæ à frequentissimis habitatur Iudæis.

De columna purpurea, & foro Constantini, & Palladio.

CAPVT III.

QVI à magno Constantino res gestas cōscripserunt, tradūt illum columnam porphyreticam cycloterem, hoc est, teretem, & circulis laureatis cinctam, quam regionum vrbis descriptio appellat purpuream ab vrbe Roma, vt fama est, aduectam, statuisse in foro nuncupato Placoto, ex eo, quòd planis & latis lapidibus, quos Græci placas appellant, constratum esset, & simul supra hanc columnā collocasse statuatam ex ære factam admirabilem: siue propter artem, siue ob prægrandem magnitudinem. Antiquo enim opere, summóque artificio perfecta erat, vt spirare videretur, quam dicunt olim, Apollinis Iliaci fuisse imaginem, eamque diuinum Imperatorem suo nomini dedicasse, eiúsq; capiti nonnullos clauos eorum imposuisse, qui corpus Domini affixissent salutari Cruci, atque in hac statua scalpenda curasse hæc verba:

Σὺ λέγεις κόσμος κοίρανον καὶ δεσπότην.

Σοὶ νῦν προσῆξα τὴν δὲ σωδ' ἄλλω

πόλιμ, καὶ σκήπτρα τὰ δ' εἰ, καὶ τὸ

τῆς θώμης κράτος φύλαττε, ταύτῳ

Σῶζετέ ἐκ τοῦ πάσης βλάβης.

Cedrinus adiūgit sub columnam duodecim cophinos
illos

illos literis sacris illustres subiecisse. Hæc columna porphyretica non gradibus peruia est, sed solida. Itaq; falso tradit Fuluius antiquarius coclidé esse. Zonaras scribit etiamnum in suam ætatem statuam Constantini extitisse supra columnam, regnantéq; Alexio Comneno verno tempore, cum alia permulta cecidisse vento vehementissimo perflante, tum Constantini magni statuam supra columnam porphyreticam collocatam detractam, & pessundatam, diffractámq; in multa frustra multos obuios interemisse. Scriptor rerum gestarum ab Alexio Comneno addit fulmine non modo statuam dirutam, sed etiam tres zonas columnæ deiectas fuisse, quæ nam hæ zonæ fuerint, intelligitur ex his, quæ mox adiungam. Hæc quidem columna etiam nunc extat in culmine secundi collis aliquantum quidem diminuta, non tam vetustate, quæ vetustissima est, quàm incédiis & terræmotibus ventorum turbinibus: non enim iam habet vllam statuam, imo etiam tribus zonis, siue spondylis supremis, siue circulis, ob quos Historici cyclotetrem columnam hanc dicunt quasi circulis distinctam. Priuata fuit turbine vëtorum temporibus Alexij Comneni, locóque spondylorum aucta fuit accessione structuræ superædificatæ teretis eiusdem crassitudinis, & æqualis reliquo scapo, cuius supra excelsum stylobatem marmoreum quadratum quoquo versus latú vndecim pedes & dodrantem, altum duodeuiginti pedes statuta est, spira dorica marmoris porphyretici constans plintho, toro inferiore & superiore, & intermedia scotia, supra spiram scapus columnæ perimetrum habes pedum circiter triginta triú structilis, non enim ex vno lapide

scapus constat, sed ex octo lapidibus velut spondylis, quorum singuli vna corona, seu zona, seu toro, seu nodo laureato cinguntur iuxta commissuram lapidū, quæ nulla apparebat cū integra erat tecta nodis eminentibus: ita enim nodi intertexti laurinis foliis & baccis singuli scalpti in summa parte singulorum lapidū, seu spondylorum eminenter expressi sunt, vt commissura videri nequeat. Ac si nulla ex parte læsa esset vno ex lapide facta videretur nō modò vulgo, sed etiam quibusdam Historicis, qui falsò prodiderunt eam columnam ex vno lapide factam esse, atque adè irrident eos, qui non credunt esse vnius lapidis, vt idiotas deceptos zonis æreis, quibus tum cingebatur & spondylis ornatus causa, vt ipsi aiunt, additis. Nunc zonas æreas non habet, sed aliquot ferreos circulos astringētes columnam partim incēdiis corruptam. Loco zonarum deiectarum turbine ventorū superædificatus est spondylus ex multis lapidibus, in quo summo est Græca inscriptio nomen Regis illius continens, qui post casum statuæ Constantinianæ supremum spōdylum structilem superimposuit, huius columnę similitudinem gerebant columnæ, quas describit Athenæus in hanc sentētiam. In Aegypto excitatas fuisse columnas teretes, & rotundas, variis spondylis constantes, aliis nigris, aliis albis, alternatim sitis, earūque capitula similiter rotunda extitisse, quæ ambiret scalptura vniuersa similis rosis paululūm apertis, calathum nūcupatum non elices, quemadmodum in Græcanicis operibus, neq; folia aspera circumdant, sed lotorum, & palmarum recenter natarum fructus, atque interdum plurimorū florum genera scalpta sunt,

sunt: hoc verò sub radice ciborium, quod eminet supra spondylum ad commissuram capituli floribus & foliis distinctum similem dispositionem habet. Ita Aegyptij columnas conficiunt, parietesque albis, & nigris lateribus alternatim sitis construunt. Hanc Athenæi rationem adhuc Aegyptios Syros, Persas seruare vidi, parietes alternis ordinibus colorum construentes, diuites quidem, lapidibus, aut laterculis naturaliter variis mediocres arte & pictura variatis, has zonas dicunt quidam scultas fuisse ad præfagiendam bonam præsignificationem annorum Constantini, seu victoriarum multitudinem: equidem ipse potiùs arbitror esse designatrices coronarum laurearum, quibus Apollo delectatur, hancque columnam antiquam Colossæi Apollinis sustinuisse statuam, quam Constantinus, Apollinisque statuam sibi attribuit, siue semper victori, siue quòd Apolline delectaretur, vt cum cæterorum statuas deorum euerteret, Delphici Apollinis statuam, & tripodem in Hippodromo statuerit: id quod significat Rhetor ille Belga, qui dixit panegyricum Constantino. Cùm, inquit, vbi Constantine deflexisses ad Apollinis templum toto orbe pulcherrimum, vidisti credo, Apollinem tuum coronas tibi offerentem, quæ tricenum singulæ ferunt omen annorum, hic est humanarum numerus ætatum, quæ tibi utiq; debent vltra pyliam senectutem, & imò, quod credo, vidisti, teque in illius specie recognouisti, cui totius mundi regnum deberi vatum carmina cecinerunt. Quod ego nunc demum arbitror contigisse, cum tu sis, vt ille iuuenis & lætus, & salutifer, & pulcherrimus Imperator. Si Turcus, quem apposueram, vt conscensa

scenſa baſi metiretur, quæ ipſe deſignauerã, & præſens diſſimulanter reſpiciebam rectè perticam tenuit, qua metiebatur, ſpondylum imum deprehēdi ex nota perticæ, quam ille inciderat ſpondylum altum eſſe nouem pedes & quatuor digitos, tori verò latitudinem ſeſquipedalem, eiúſque expreſſionem extra ſpondylum proiectam eſſe ſex digitos: torum voco eius calcaneũ. Itaq; ſinguli lapides, quos ſpōdylos nominauit alti decem pedes & dodrantem. Eſt igitur altitudo octo ſpōdylorum circiter octoginta ſex pedum & dodrantis, adde ſuperſtructum ſpondylum cum Abaco, adde ſpiram, & ſtylobatem, & gradus quatuor ſub ſtylobatem ſubiectos marmoreos, quorum imus altus à terra pedem & ſex digitos, ſecundus tantundem, tertius ſeſquipedem, quartus tantundem. Huius columnę, ſeu potiùs coloffi, cùm ſuſtineret ingentem illam ſtatuam Conſtantini locus, quo nomine appellaretur olim, ex ante ſcriptis nōdam plane cognoſci poteſt: nam Placotum forũ, in quo Zonaras & alij recentes Hiſtorici docent ſitam illam fuiſſe, cùm non meminerit Procopius, neque quiſquam illorum temporum, dubitabam primùm num eſſet forum Conſtantini, etſi mihi veriſimile videbatur Conſtantinum ſuam columnã ſtatuiſſe in ſuo foro, vt Traianus ſuam Cochlidem ſtatuerat in foro ſui nominis. Sed quàm mox Socrates diſſenſionum Chriſtianarum hiſtoricus me admonuit forum Placotum eſſe forum Conſtantini, tradens Arium cùm prope forũ Conſtantini, in quo columna purpurea locata eſſet, acceſſiſſet, vehemēti alui deiectione periſſe: ſed clariùs liquet Placotum fuiſſe, quod olim appellaretur forum Conſtantini,

tini, ex Palladio Mineruæ, quod Zonaras tradit à Troia Constantinum transtulisse in forum Lacotum. Procopius in forum Constantini: Maleuenti, inquit, ferunt Diomedem conuenisse. Aeneam ex Illo venientem, eique ex diuino responso dedisse simulacrum Mineruæ, quod ipse quondam Vlysse auxiliante ab Troia abstulisset, cum ambo ad explorandum eò profecti fuissent, quam à Græcis Iliū caperetur. Præterea huc adiungunt Diomedem ægrotanti, & suscitanti de ægritudinis euentu prædictum fuisse ex oraculo, non prius illum è morbo liberatum iri, quam viro Troiano id simulacrū tradidisset. Vbi tamen illud esset, Romani se scire negant, imaginem duntaxat ex lapide scalptā monstrant, quæ in hoc tempus in templo Fortunæ ante Mineruæ statuam collocata est, in ea quidem templi parte, quæ spectat ad Orientem. Illa quidem imago, quam dixi ex lapide scalptam, gerit præliantis similitudinem, vibrantisque velut in acie hastam, habens vestem oblongam, cuius facies non similis est simulacro Mineruæ, quale inculpitur à Græcis, sed ab Aegyptiis, Byzantini asserunt Constantinum in foro sui nominis hanc statuam posuisse sub terra defossam: ex quibus Zonaræ & Procopij verbis patet forum Placotū & Constantiniānum forum idem esse. Cuius quidē cognitio non negligenda, sine qua vrbis regiones quatuor, vrbisque incendia perspicuè cognosci non possunt: nam tertia cōtinet tribunal fori Constantini. Sexta à foro Constantini vsque ad scalam Sycenam porrigitur continens columnam Constātini. Septima à parte dextra columnæ Constantini vsq; ad forum Theodosij cōtinuis extenditur por-

ticibus. Octaua, continet partem fori Constantini, incendia excitata sub Iustiniano & Basilisco, vsque ad forum Constantini grassata sunt, sub Leone à foro Constantini vsq; ad Taurum incendio ædificia conflagraverunt. Iam verò memor quorundam curiosorum, quibus à me aliquando percontantibus, vnde Constantinus Palladium illud adeptus fuisset, respondi mihi dubium videri: Nam quòd Zonaras tradit à Troia, quomodo potuit tot ante seculis deleto Ilio, vt etiam Strabo ipse sedem multis cartis inuestigare conetur? Quid quòd sublatum à Diomede & Vlysse? nam ab antiqua Roma tollere qui potuit toties incensa? præsertim Romanis ipsis ignorantibus, vt ait Procopius, vbi illud esset, Scriptores tamen Latini tradunt à Diomede datum Aeneæ seruatum fuisse Lauinij, postea translatum Romam asseruatum fuisse in æde Vestæ. At Græci aliter tradunt, inter quos Pausanias tempore Adriani scribit in arce Mineræ illud fuisse Athenis omnium sanctissimū, quod iam inde ab initio de communi omnium curiarū consilio dedicatum esset in Acropoli delapsum de cælo. Quale autem id fuerit, ligneum ne, an æneum, signum an scutum, controuersum est. Quidam scribunt fuisse scutum, vt Romæ ancilia: aliter sentiunt Dion & Diodorus, qui scribunt fuisse signum ligneum & tricubitale, cælo lapsum in Pessinunte vrbe Phrygiæ, dextra tenens hastam, læua colū & fusum: verisimilius est fuisse simulacrum ex nomine Palladis, cuius statua vbicunque fuerit, appellatur Palladiū. Procopius testatur statuam Mineræ, quam Romani demonstrant in æde Mineræ, non esse qualem Græci scalpunt: illam enim di-

cit

cit lapidem esse gerentem imaginem præliantis, & hastam vibrantis: sed & etiam Græci dicunt eius statuam hastam tenere ob robur similiter & clypeū, ex eo, quòd sapientia omnes insidias repellit, galeatā esse, propterea quòd sapientiæ fastigium est inuisibile, oleam gerere, quæ est materia lucis, & Gorgonem in pectore habere, ob mentis celeritatem. Minerua in sua Aegide habuit ad pectus pictam Noctuam, & Gorgonem, Noctuam quidem profunditatem indicans consiliorum: omne enim tenebrosum prudentia intelligit, & absconditum. Sed plura de Palladio quàm necesse sit præsentī instituto dixi, idque fortasse ut Palladij notas velut tesserā darem, admoneremque eos, qui post me inter Barbaros peregrinari volent, primùm accedant Constantinopolim, Palladiumque à Constantino sub terra defossum effodiant, ut eo armati insidias, arumnas incredibilia discrimina repellere queant. Quod ipse oblitus effodere, mecumque ferre, incidi in omnia pericula, quo si munitus fuisset, ut cæteras insidias euitassem, ita admisus fuisset, in arcem Mineruæ, à qua me Turci reiecerunt, cum diu versatus essem Athenis, cupiens propius spectare templum Mineruæ, etiam nunc extans dorico opere confectum Peristyliō circumdatum quadraginta octo columnarum. Sed extra iocum, Minerua illa diuinitus de cælo delapsa, quæ existimatur sapientia patris, profus non carui, quæ me non modò in sua æde Sophia nuncupata semel periclitantem, sed sapissimè procul apud barbaras gentes abiectum, funditus perditum excitauit, erexit, recreauit.

De Senatu & Nymphæo, statuis fori Constantini Philadelphio, Musæo, de Labaro & supariis, de morte Arii, & de templis Telluris, Cereris, Persephona, Iunonis, Plutonis.

CAP. IIII.

NTIQUA descriptio in eadem regione ponit columnam purpuream, Senatū, atq; in quinta Nymphæum. Quàm autem hæc ipsa propinqua inter se sita essent non explicat, sed proxima inter se illa fuisse non aliunde cognoscere potui, quàm ex incendio excitato regnante Leone Verinæ marito, quo deflagasse Zonaras & Cedrinus narrant, in fori Constantiniani parte ad boream vergente domum maximam nuncupatam Senatum, æneis statuis, & lapidibus porphyreticis ornatam, in qua fuit porta Dianæ Ephesiæ Traiani donum de manubiis Scytharum continens Gygantum pugnas, Iouis fulmina, Neptunum cum tridete, Apollinem cum sagittis in parte portæ infera Gygantes in dracones impetum facientes, manibus glebas iactantes, oculis truculentis suspicientes. In hanc domum Senatus, principésq; ciues conuenientes consilia capiebant, dabântque, atque eandem Rex ipse adibat, cùm vestem consularem capiebat. Opus præclarum & persplendidum, tum eodem incendio iidem illi testantur consumptam fuisse alteram domum sitam è regione Senatus, appellatam Nymphæum, ex eo, quòd in ea domo nuptias hi celebrarent, qui domos non haberent capaces multitudinis, iidem dicunt etiam in huius fori parte occidentali statuam fuisse Mineruæ Lindiæ, quæ gerebat galeam, habebatq; Gorgonium monstrum, & collum circumplicatum serpētibus, sic enim
Miner

Mineræ simulacrum antiqui consignant. Fuisse etiam in parte fori oriētali Cedrinus tradit Amphitriten vnā ex Sirenibus habentem forcipes cancri in capitis temporibus, ignotus scriptor. asserit in eadem parte fori Sirenas fuisse, quas quidam appellarent equos marinos, earum treis etiam sua ætate extitisse ad diui Mamantis locum suburbanum. In fori Constantiniani parte vergente ad boream fuisse crucem illam pergrandē à Constantino excitatam supra columnam excelsam, quam viderat in cœlo. Cùm omnes testantur, tum Eusebius etsi nominatim non dicit in foro, tamen in media vrbe regia cùm illum excitasse testatur. Roma antiqua par est, vt etiam in media noua Roma eandem constituisse, cùm idem testetur in omnibus regiis ædibus, atque aliis insignibus locis Constantinopoleos ipsam statuuisse, qualem viderat in cœlo, in cuius symbolum Sozomenus Salaminus scribit Constantinū transmūtasse nuncupatum à Romanis Labarū insigne bellicū omnium honoratissimum, quod Regem antecedere, & à militibus adorandum esse lege sancitum erat: quod Romani imperij signum nobilissimum Constantinum arbitror præcipuè in Christi signum commutasse, vt consueto aspectu & cultu desuescerent à ritibus patriis subditi, de quo Prudentius: Christus purpuream gemmāti textus in auro signabat Labarū, clypeorum insignia Christus scripserat; ardebat summis crux addita cristis. Quod Eusebius æqualis temporum Constantini testatur se suis oculis vidisse in hanc formam confectū, pro-cera, inquit, hastā cornu habebat transuersum in crucis formam facta, in cuius suprema parte corona ex lapi-

dibus pretiosis; auróque affabrè facta erat, in qua salutaris nominis nota Christi nomen duabus primis literis designabat, quas coronæ circulus complectebatur; in quo mediis, litera designabat figuram illam, quæ Chiasmus Græcè appellatur: ex cornu transuerso quod secabat hastam, velum appensum erat. Ex qua quidem Eusebij descriptione quid sit Labarū intelligere licet, quid Syparum, quod Labari partē esse, quam Eusebius dicit velū appensum ex cornu crucis transuerso, ex Tertulliano colligere licet, qui longè ante Eusebiū & Constantinum Labarum expressit crucis similitudinem gerere in hanc sententiam, Qui crucis nos religiosos putat, consecratus noster erit, cum lignum aliquod propitiatur viderit habitus, cum materiæ qualitas sit eadē, viderit forma, dū ipsum Dei corpus sit, & tamen quanto distinguitur à crucis stipite Pallas Attica, & Ceres farrea, quæ sine effigie rudi palo, & informi ligno præstat: Pars crucis est omne robur, quod erecta statione defigitur, nos sic fortè integrum, & totum Deo colimus, sed & victorias adoratis, cum in trophæis crucis intestina sint trophæorum: Religio Romanorum tota castrensis, signa veneratur, signa iurat, omnibus diis præponit, omnes illi imaginum suggestus insignes; monilia crucium sunt, Sypara illa vexillorum, & Labarorum stolæ crucium sunt, laudo diligentiam, nolūistis nudas & incultas cruces consecrare. Arnobius siue Minutius Felix eadem tradit. Cruces, inquit, nec colimus, nec optamus, vos planè, qui ligneos deos consecratis, cruces ligneas, vt decorum vestrorū partes forsitan adoratis: nam & signa ipsa & Labara vexilla castrorum, quid aliud, quàm

quàm inauratæ cruces sunt, & ornata? Trophæa vestra victricia non tantùm simplicis crucis faciem, verùm & affixi hominis imitantur. Ex quibus patet Sypara esse vela, quæ appensa erant ex Labaris, hoc est, ex insignibus militaribus & trophæis, quæ insculpta Romæ in fornicibus Imperatorum etiam Labara appellare possumus, & vexilla insculpta cum alibi, tum in Cochlide Traiani quadrata, ut nauium vela, Sypara appellare possumus. Denique omnia insignia Romanæ militiæ, omniâque trophæa, quæ sculpta Romæ videntur crucis similitudinem gerunt. Seneca significat Sypara, siue Supara esse velum insigne nauium Alexandrinarum, quibus solis licebat Suparum intendere, quod in alto non omnes naues habent. Lucanus Supara velorum dixit, aliâs Suparum, siue Syparum vestimentum puellarum est lineum, de quo Afranius: Puella non sum, si Suparo inducta non sum. Prætereo quòd ad hoc institutum non pertinet Festum & Donatum scribentes Syparium scenicum esse velum, quo Mimi Scenicique artifices utebantur ad scenam velandam, quòd populo obsistebat, & hæc Syparia pro auleis ætas posterior usurpauit, de quo intellexit Satyricus Poëta: Consumptis opibus vocem Damasippe locasti Sypario. Apuleius ait, Auleo subducto, & complicitis Sypariis scena disponitur. Seneca nuncupat verba, & coturno, & Sypariis fortiora, quæ grandia sunt, & supra sublimitatem tragicam extolluntur. Vnde nos etiam appellare possumus Sypara crucium & velorum ob eorû excelsam sublimitatem. Iure quispiam me iam dicet egredi paulò longiùs extrâ institutum, fateor. Sed quid faciam, nisi paululum

respi

respirem, coactus in tantas angustias ruinarum nouæ Romæ? Ex qua etiam cùm floreret, ciues liberi cœlum suspicere non poterant ob illius angustias. Ego verò peregrinus quid videre possum, vbi nemo indigena quicquam mihi monstrare potuit, itaq; vel argumenti exilitate augenda, vel respirandi causa respondebo his, qui crucem in cœlo visam à Constantino, putant à monachis introductam. Nullum miraculum extare mihi videtur in monumentis literarum pluribus testimoniis probatum oculatis, quod Eusebius illorum temporum æqualis tradit non modò visum à Constantino, sed etiam à toto exercitu in ipsa die media, quod non modò Christiani homines illius ætatis, sed etiam dubij quauis crucem detestarentur professi sunt. Tanta fuit huius rei fama, vt Romani testentur in arcu triumphali, quem Constantino dedicarunt instinctu diuinitatis vicisse Maxentium: etsi modò Maxentiani & parum religioni Christianæ conciliati, adedò vt in arcu Constantini non immutarint in eam crucis figuram, in quam immutauerat Constantinus: sed talia in sculpenda curarint, qualia Traianus, Seuerus, reliquique imperatores gestasse videntur ex antiquis monumentis etiamnum Romæ extantibus. Nazarium Christianum fuisse ex eius filia Euphemia virgine Christiana suspicor magis, quam ex panegyrico perspicio, quæ dixit Constantino, vbi ait: In ore omnium Galliarum visos esse, qui se diuinitus missos præ se ferrent, & quamuis cœlestia sub oculis hominum venire non soleant, quod crassam & caligantem aciem simplex, & inconcreta substantia nature tenuis eludat: illi tamen, inquit, auxiliores tui, aspici, viderique patientes, vbi
meri

meritum tuum testificati sunt mortalis visus cōtagium
 refugerunt. Sed quæ nam illa fuisse dicitur species? qui
 vigor corporis, quæ amplitudo membrorum? quæ ala-
 critas voluntatum? flagrabant verendum nescio quid,
 umbone corufci, & cœlestium armorum lux terribilis
 ardebat: tales enim venerant, vt tui crederentur. Hæc
 ipsorū sermocinatio, hoc inter audientes ferebant: Con-
 stantinum petimus, Constantino imus auxilio. Habēt
 profectò & diuina iactantiam, & cœlestia quoque tan-
 git ambitio, illi cœlo lapsi, illi diuinitus missi, gloria-
 bantur, quod tibi militabant. Omitto cætera pleraque.
 Quidam scribunt locum, in quo erexit hanc grandem
 crucem supra columnam auratam fuisse in Philadel-
 phio, collegio eorum, qui Musis studerent, quod fuisse
 prope columnam purpuream ostendit Epigramma in-
 id inscriptum:

Ἐν τῷ πορφύρεῳ λέονι εἰς τὸ Φιλαδέλφειον.

Ἔνυσ μὲν βασιλῆι μισήλιθ' ὄργα βοῶσι
 Δημόσια θναρῶν πράγματα πῶσιμ' ἔχθ'
 μισοῦν ῥώμῃ δ' ἔχαι' αἶθε, καὶ βασιλῆθ'
 εἰκόνα θεσπεσίῳ γυνὸς ἔγραψε δόμων
 Τιμῶ μισσοπόλοις πόλιθ' χάειμ' ἐλπίδα λυριῶν
 Ὅπλα ἢ ταῖς ἀρεταῖς χημάτα τοῖς ἀγαθοῖς
 Ταῦτα λόγοις ἀέθηκον ἑκὼν μισήλιθ' ὄργα·
 Πισδύωμ' καθαρῶς θεός ὄσι λόγθ'.

Iulianus præfectus vrbis ante Musarum domum Ana-
 stasij statuam auream posuit nobilitatam versibus ge-
 minis, quibus etsi ingeniosis, & multis tamē in qua par-
 te vrbis illa domus fuerit, nō intelligitur. Cū Manue-
 li Regi denuntiatum esset in fori Constantiniani parte

occidentali supra fornicem, iam inde ab antiquis temporibus stare muliebres statuas ex ære factas, vnam Romæam, alteram Vngaram, ac Romanam à sua base excedentem propendere: Vngaram stare rectam in sua sede, Regem ea denuntiatione permotū, misisse fabros, qui erigerent Romæam, & demolirētur Vngaram: existimantem statuarum mutatione Romæas res mutari, extolliq;. In eodem foro cū aliorum insignium virorum statuæ erant, tum Longini Præfecti vr̄bis, in quem Arabius Scholasticus inscripsit hos versus,

Νεῖλϙ, πορσις, ἴβηρ, σόλιμοι, δύσις, ἀρμυλις, ἰνδϙ,
 Καὶ λέολχι, σιωπέλων ἐγγύθι καυκασίωμ,
 Καὶ πεδία ζώοντα πολυσαφείωμ ἄγαρλωδμ
 λοχίνε ταχῶμ μάρτυροὶ εἰσὶ πόνωμ.
 ὡς ἡ ταχύς βασιλῆι διακρόϙ ἦεν ὁ δ' ἄνωμ
 καὶ ταχύς ἐρῶλω ὠπάσεε κλυθεμλίω.

Prætereo Themistium Philosophum, quem Constantinopoli præfecerat Valentinianus & Valens suis scriptis nobiliorem, quàm statua vlla, vr̄bisque præfectura prope forum Constātini. Socrates narrat Arium illum Arianae sectæ principem periisse. Arius, inquit, cū esset Constantinum magnū allocutus, ex aula regia egressus, stipatus Eusebij satellitibus, per mediam vr̄bem circumspectatus incedebat, postquàm prope forum Constantini venisset, vbi purpurea colūna extat, metu quodam conscientia animi sui sic perterrefactus est, vt valdealui deiectione commoueretur, ac cū percuntatus esset, vb̄nam prope secessus esset, didicissetque ponè forum Constantini secessum, eo accessit: animi defectio hominē vr̄get, insimul cum vehementi alui deiectione

inte

intestinū excidit, & sanguinis copia sequitur, & simul cum sanguine tenuia intestina, & iecur, & lien: ibique subita morte periit. Socrates adiūgit hunc secessum sua ætate monstrari ponè forum Constantini, & macelli in porticu, iam verò eorum, quæ traduntur fuisse in foro Constantini, excepta porphyretica colūna nihil extat: ne forum quidem, nempe totum exedificatum, ad eò vt columnæ porphyreticæ astructum sit Xenodochium, & prope ædes religionis Mametanæ ab Alibassa ædificata. Cuius vestibulum benè amplum marmoreum sex columnis luculentis ornatum est, quatuor quidem marmoris albi, duabus verò Thebaici, quarum imus scapus habet perimetrum septem pedum & quatuor digitorū, quæ et si benè proceræ sunt: tamen habent binas bases, inferiorem marmoream, superiorem æream, vt habere solent pleræque Turcorum, qui hoc didicerunt, vt pleræque à Græcis solitis colūnas augere spiris æreis. Prope hanc ædē via duntaxat intermedia schola est profitentium Mametanam theologiam, vbi est atrium quadratum circumdatum porticu sustentata duodeuiginti columnis, partim viridibus, partim albis. Paulò infra Alibassæ ædem est altera ædes religionis Turcicæ posita in supercilio vallis secundæ, quæ vestibulum marmoreum habet sex columnis nitens, quarum duo sunt marmoris pyropæcili, duæ albi, vndis glaucis varij, duæ marmoris misti obscure virentis, & maculis albis distincti. Ex his, quæ antè scripsi fuisse in secūdo colle explorata est pars regionis tertiæ, in qua Tribunal fori Constantini consistebat, & tota ferè regio quinta & sexta. Præterea in secundi collis partim cliuis, partim in planitie litto-

rali sub ipsum subiecta, Dionysius Byzantius ponit ædes
 Telluris, Cereris, Proserpinæ, Iunonis, Plutonis, Tellu-
 ris quidem supra sinum extra mœnia antiqui Byzantij
 templum non tectum, designans antiquæ Telluris vim
 liberam clausum parietibus lapide expolito cõstructis.
 Supra Telluris templum ait fuisse Cereris, & Proserpi-
 næ templa paria, in eisque picturas copiosas prioris se-
 culi insignes reliquias, statuâsque exactæ artis non infe-
 riores, summa arte elaboratas, ad exitû siue abscessum
 maris fuisse duo templa Iunonis, & Plutonis, eorûmq;
 nihil superfuisse sua ætate, nisi nomina, Iunonis quidẽ
 Persas combussisse in expeditione Darij cõtra Scythas
 vlciscentis ea, quæ Byzantini accusabantur in Regem
 moliti esse, Philippum verò Macedonem cùm Byzan-
 tium obsideret, materiâque egeret Plutonis templum
 euertisse: sed hominum memoriã cognomina illorum
 retinuisse. Hoc enim Plutonis Acram, illud æream A-
 cram, id est, Iunoniam appellatam esse, ibique iuvenes
 quotannis hostias mactasse anno desinẽte & incipientẽ.
 Has Acras fuisse in cliuis secundi collis potius, quàm
 in planitie littorali sub ipsum subiecta verisimilius vi-
 detur ei, qui vidit hanc maritimam planitiem, in qua
 nulla Acra est, itaque Dionysium cùm ait Plutonis &
 Iunonis Acras esse, *ἢ ἀπόβασιν ἐν θαλάτῃς*. Has Acras
 fuisse in parte collis attingẽte mare cùm fortè tum por-
 tus clausi, & naualia manufacta in planitie maritimã
 attingerent collis radices, portûsque cornua efficerent
 Acras, aut si aliter res habet, Acræ interpretandæ sunt
 oræ maritimæ. Sed de his copiosius in tractatione Bos-
 pori.

ANTE QUAM venissem in rem præsentem facile existimabam me percepturum situm septimæ regionis ex antiqua regionum descriptione, quæ dicit eam in comparatione superioris planior, quamuis & ipsam circa lateris sui extremitatem abire in mare decliuorem, quis ex his eam agnosceret, cùm alię regiones vrbis abeant in mare decliuiores circa sui lateris extremitatē? Nam quod addit hanc à parte dextra columnæ Constantini vsque ad forum Theodosij continuis extensam porticibus, & de latere alio quoque pari ratione porrectis vsque ad mare velut se ipsam inclinare, & ita deduci, habere autem Ecclesias tres: Hirenem, Anastasiam, & sancti Pauli. Columnam Theodosij intrinsecus vsque ad summitatem gradibus peruiam, partemque eiusdem fori, quod cùm neque extet, neque eius memoriam retineant nostræ ætatis homines, in quo loco fuerit, neq; vlla, quæ tradantur fuisse in hac regione supersint, mihi primùm videbatur dubium, quæ pars columnę esset dextra, à quo quidem dubio non me liberabat Titus Liuius, scribens Romulum regiones ab Oriēte ad Occasum determinasse dextras ad Meridiem, partes leuāsque ad Septentrionem: nam eo modo vergeret hæc regio ad Meridiem, cùm tamen postea sim demonstraturus vergere ad Septentrionem. Neque Geographi me expediebant, qui septentrionalem plagam respicientes vbi altitudinem poli quarūt, orientalem partem habēt dextram. Varro Astrologorum Horizontem distinguendum rationem secutus non nihil lucis mihi afferebat, cùm definit partes cœli qua-

tuor, sinistram ab Oriente, dextram ab Occasu, antiquam ad Meridiem, posticam ad Septentrionem. Hac Varronis diuisione iudicabam septimā regionem esse ad occasum columnæ, sed certus non eram an Romuli cœli diuisionem, an Astrologorum sequeretur antiqua descriptio. Itaque adhuc hæsitabam quoad tādē magna inquisitione deprehendi vbi fuisset Theodosij columna, & vestigia quædam templorum Anastasiæ & Hirene: ex quibus cognoui septimā regionem vergere à summo dorso promontorij ad sinum, clariùsque antiquam descriptionem potuisse loqui, si ita descripsisset ab Oriente ad Occasum pergenti à parte dextra, septimam regionem à columna Constantini vsque ad forum Theodosij continuis extēsam esse porticibus. Hæc regio continebat loca vbi hodie maximum totius vrbis forum, quod Turci Bezesten appellant, vbi omnia pretiosa à mercatoribus vendi solita asseruatur, vt temporibus regum Christianorum in domo Lampterum. Hanc alibi, quàm vbi hodie est forum Turcorū conuicio ex incendio incitato ex miliario aureo sub Rege Iustiniāno, quo Cedrinus tradit conflagraffe magnā partem vrbis, & magnam sacram ædem, eiusque Carthophilacium, & duas porticus vsque ad forum Constantini, atque Octogonon, & Seueri balneum appellatum Zeuxippum, simulque insignem domum appellatam Lampterum à luminibus vespertino tempore lucere solitis, tectum ligneum habentem, in qua mercatorum facultates asseruabantur, vt sērica, & auro contexta, aliæque pretiosa: denique omnia pulchra vrbis ornamenta eo incendio exarserunt, quæ reliqua superfuerant ex

priorē

priore illo magno incendio. Potuiffem reddere Lampteras, Latinè Lucernas, nisi nomina propria traduci non debere existimarem, nisi Titus Liuius Lamptera vsurpasset. In sinu, inquit, maris intimo posita vrbs Phocæa est, oblonga forma duum milliū & quingentorum passuum spatium, murus amplectitur totidem ex vtraque parte in arctiorem velut cuneum, Lamptera ipsi appellant mille & ducentos passus, ibi latitudo patet, inde in altum lingua mille passuum excurrens medium ferè sinum velut nota distinguit, vrbs cohæret faucibus angustis, duos in vtranque regionem versos portus tutissimos habet, qui in Meridiem vergit Nausthamos ab re appellatus, quia ingentem vim nauium capit, alter prope ipsum Lamptera est. Vnde verò mihi proximum videtur Massilienses Phocensium colonos appellasse Lamptera stagnum in ora Prouinciæ Narbonensis situm, quod Laternam vocat Plinianus Codex in lucem editus.

De Tauro, & foro Theodosij, & columna Cochlide Theodosij, & de Therapylo, & Pyramide ventorum, de statuis Arcadij & Honorij, de templis Hirenæ & Anastasiæ, & de Scironijs petris.

C A P V T VI.

CV̄M existimarem me non planè assequi posse septimam regionem, neq; Taurum, qui vt cognosci non potest, nisi cognita Theodosij Cochlide columna, ita sine Tauro non cognoscitur octaua regio. Magno studio inuestigauī illorum vestigia, cūmq; diū vbi columna fuisset Theodosij intrinsecus vsque

vsque ad summitatem peruia inuestigassem, tandem à paucis accepi, iisque senibus sitam fuisse in supercilio dorsi continentis planitię iugalem tertij collis vergente ad occasum hybernum prope balneum nouũ, quod ædificauit Paiázitus Rex, qui eam columnam, vt commodius balneum cõstrueret ante quadraginta annos, quàm ego Byzantium venissem euerterat. Supra id balneum versus boream est via lata habēs tabernas librarías, & cisternam antiquam à borea autem claustrum regiarum Gyneconitidum, quę quidem via lata dilatatur in aream magnam versus Orientem, in qua extrema orientali est sepulchrum Regis Paiáziti, cum templo & Xenodochio. Hanc Theodosij columnam Cedrinus, inquit, ex omnibus partibus fuisse similem illi, quam Arcadius erexit, in hũc diem in Xerolopho colle extantem, eam nos suo loco describemus. Zonaras ait columnam Tauri à magno Theodosio excitatam trophæa, & pugnas Theodosij habentem bene pugnatas contra Scythas & Barbaros, tum viam intus sursum ferentem, tum Theodosij statuam in summo fastigio statutam, quæ cecidit terramotu eo anno, quo Roma antiqua capta est. Anastasius Rex multa opera ex ære facta, inter quæ erat magni Constantini statua fudit, effecitque sui nominis, ac tituli statuam æneã equestrem inauratam, eamq; supra columnam Tauri, in qua prius fuerat Theodosij magni statua collocauit. Ex his cognoscimus Taurum fuisse, vbi colūna Theodosij fuit, quibus cognitis cognoscimus in tertij collis dorso, & cliuis eiusdem septimam regionem fuisse, habentē porticus continuas à columna Constantini ad forũ Theodosij,

dofij, quod etſi ſeptima regio continet, etſi non addit, quàm prope columnã Theodoſij id fuerit:tamen proximè fuiſſe colligere licet, non modò ex æmulatione fori Traiani Hispani, qui Romæ in medio foro ſui nominis habuit ſimilem columnam ei, quam Theodoſius Hispanus in noua Roma poſtea erexit:ſed etiã ex Eua-grio aſſequimur, tradente incendium ſub Leone adificia combuſſiſſe à foro Conſtantini uſque ad forũ Tauri. Conſtãtinopolitanus ſenex mihi narrabat etiam ſua ætate forum Tauri extitiſſe vbi columnam Theodoſij dixi non minus Hippodromo plenũ innatis arboribus, & quoniam ibi latrocinia fierent Mametem Regẽ, qui urbem cœpit exædificandum dediſſe volentibus ædificare. Iam verò partem fori Theodoſij occupaiſſe forum Piſtorium, aut vicinum illi fuiſſe coniiicio ex Zonara tradente Nicephorum Phocam Regem ex Palatio ad fontem aureum, & prope portam auream ſito redeuntem à populo conuitiis exceptum fuiſſe apud forum *ἄβπολίωρ*, uſq; ad columnam Conſtantini. Ignotus ſcriptor tradit Taurum fuiſſe in columna prope forum *ἄβπολίωρ*, in aula lapidibus ſtrata, atque illic etiam fuiſſe portas quatuor in ſtructure quadrilãtera, & quatuor porticus in circuitu, quod appellat Thetrapylum, idq; dicit prius Quatriuium nominatum. Georgius Cedrinus ponit Thetrapylum non procul à Tauri foro, cùm inquit incendium regnante Leone exuſſiſſe in Tauro duas ſacras eðes maximas omni genere lapidum ornatas, ynam quidẽ non longè à Thetrapylo, alteram incumbentẽ foro Tauri. Idem loquens de incendio altero incitato ſub Leone id dicit, obuia quæq; conſum-

psisse ab æreo Thetrapylo vsq; ad templum quod non nominat: antiqua regionū descriptio vrbis, tradit Constantinopolim habuisse vnum Thetrapylum aureum, sed nō scribit in qua regione fuerit, nescio an vrbs duo Thetrapyla habuerit, vnum aureum, alterum æreum, an duntaxat vnum, quod fuerit primò aureum, deinde auro sublato æreum remanserit. Ioannes Rhetor sicut citatur ab Euagrio, narrat temporibus Zenonis Regis Mamianum insignem senatorem Constantinopoli fecisse regias porticus structura decoras, illustrique splendore ornatas, atque inter duas porticustanquam quoddam confinium excitasse Thetrapylum, columnisq; & ærea materia ornasse: ac sua quidem ætate porticus regium nomen obtinuisse prioris ornamenti reliquias marmorum Proconnessiorum humi stratorum gestantes, sed structuram insignem non retinentes: at Thetrapylis ne tenue quidem vestigium remansisse. Ignotus author dicit in Thetrapylo fuisse cubiculum supra columnas, vbi defuncti Regis consanguinei, & Regina exodion exciperent, & flerent mortuum intro abditi velis, vsque ad sextam diei horam. Tum defunctum prætereuntem exciperent, & comitarentur vsque ad templum Apostolorum, vbi mos erat sepelire reges. Thetrapylū mihi videtur fuisse templum olim quadrifrontis Iani non longè à Capitolio Constantinopolitano, vt olim fuit Romæ quatuor portis ornatum quatuor anni tempora designans. Ianus enim appellatur ab eundo, ideóq; transitiones peruiæ Iano sacræ, & fores ædium ianuæ nominantur. Quidam scribunt in foro Pistorio fuisse Tetrasceles pyramidatū. Georgius Cedrinus ait Tetrasceles esse

esse machinam quadricuram, quam dicit ventorum *ἄνευ*, hoc est, pugnam appellatam magnum Theodosium excitasse pyramidis figuram gerentem, animalibus sculptis ornatam, & plantis, & fructibus, & corymbis aureis punicorum malorum similitudinem gerentibus, & nudis cupidinibus, quorum alij inter se arridebant, & superiores inferioribus illudebant, alij saltabāt, iuvenes tubis æneis ventos inspirabant, in summa pyramide simulacrum æreum volucre situm flatus ventorum indicabat, statuæ Arcadij & Honorij erant prope columnam Theodosij patris, Arcadij quidem in fornice orientali, Honorij verò in fornice occidentali. Socrates populi Christiani historiæ concionalis scriptor, tradit ex aquæductu, quem Valens in urbem induxerat, & construxerat ex ruinis Chalcedonis Clearchum vrbi præfectum *ὕδατος* maximum construxisse in foro, sua ætate appellato Theodosij, quod vulgari sermone dictum est aqua liberalis, & abundans, propter quam populus hilarem festū egit: quod Socrates appellat *ὕδατος*, hoc est, Cisternam, siue Lacū. Zonaras & Cedrinus appellant Nymphæum, quod similiter dicunt præfectum vrbis ex aquæductu Valentis construxisse in Tauro, festūque maximum celebrasse, omnemque populum conuiuio excepisse. Ex quibus assequimur, quòd Socrates forum Theodosij appellat, Zonaras & Cedrinus appellant Taurum, idemque esse forum Tauri, & forum Theodosij: Nymphæumque Tauri aliud esse, & diuersum à Nymphæo, quod prope forum Constantini situm è regione Senatus, antè vidimus domum magnam fuisse ex eo sic appellatam, quòd in ea nuptias hi celebrarēt,

qui domos non haberēt capaces multitudinis. At illud Tauri Nymphæum fuisse, siue lacum, siue piscinam, siue cisternam, quam fuisse intra claustrum Gyneconitidum regiarum occupans partem fori Theodosij verisimile est, in quas penetrat aquæductus Valentis, ex quo multa castella aquæ sita, cùm in lateribus tertij collis, tum maxima in claustro mulierum regiarum. Thermas Carosianas à Carosa filia Valētis Regis nominatas fuisse in tertio colle liquet ex antiqua regionum vrbs descriptione, sed in qua parte non explicatur, neque ipse definire possum an funditus perierint, an in earum fundamentis sint ædificatæ thermæ, quas maximas à Turcis ædificatas videmus partim in dorso tertij collis, partim in lateribus. Antiqua descriptio regionum ponit in hac septima regione ædes Hirenæ, & Anastasiæ, sed in qua parte fuerint, non declarat, neque nunc ex vestigiis cognosci potest, sed ex historia deprehendi potest ædes Hirenæ, in qua parte collis tertij fuerit, quæ tradit cùm vrbs caperetur à Frâcis, & Venetis incendium exortum fuisse à Synagogyo Saracenorum in parte inclinata ad mare, & vergēte ad boream proxima templo diuæ Hirenæ. Id fuisse intra septum regiarum mulierum primò intellexi à senibus nescio quibus, deinde aduertit turrim excelsam extra claustrum mulierū, sitam in latere tertij collis vergente ad ortum æstiuum, quadratam Hyrenem etiānum vulgo appellatam, nescio an ab æde diuæ Hirenæ, an à Regina Hirene. Tria Hirenæ templa Constantinopoli fuisse reperio ex literarum monumentis, primum antiquæ Hirenæ nuncupatum, quod Socrates tradit magnum Constantinum ædificasse, id
prope

prope Sophiam fuisse ante demonstrauimus, secundum quod iam dico positum in tertio colle, quod antiqua urbis regionum descriptio tradit fuisse in septima regione, tertium ponit Procopius tradens Iustinianum ædificasse ad ostium sinus Cornu nuncupati templum Hirenæ martyris, iam verò templum Anastasiæ dicunt alij fuisse eo loco, vbi est Bezetannum nouum, hoc est, Basilica noua. Alij vbi visitur hodie cisterna multis columnis marmoreis sustentata, sita inter fori Basilicas, & sepulcrum, & Xenodochium Paiaziti Regis. Sozomenus ait Gregoriū cum ex Nazianzo migrasset Constantinopolim conciones habuisse in ædícula à studiosis suarum concionum structa, quam postea reges perillustrem structura & amplitudine maximā effecerunt, Anastasiāque nominarunt: siue ex eo, quòd illa ipsa, quæ in concilio Nycæno constituta fuissent, & iam dudum Constātinopoli intermortua iacerent, in hac æde iterum emerferint, & reuixerint, Gregorij Nazianzeni concionibus, siue, inquit, cum esset in hanc ædem multitudo populi congregata, mulierque grauida ex superiori porticu cecidisset, eoque casu interiisset, communi facta omnium prece reuixit, ex eoque ædes appellata est Anastasia. Ex his Sozomeni verbis patet errare recentes hanc ædem diuæ Anastasiæ Romanæ attribuentes, descriptio regionum urbis duntaxat appellat ecclesiam Anastasiam (quam ego arbitror esse) vnā fuisse ex his duabus, quas maximas & ornatas omni genere lapidum Cædrinus scribit incendio excitato regnante Leone conflagrasse, vnā non procul à Thetrapylo, alteram incumbentem foro Tauri. Cùm de Bosporo

Thracio scripsi, demonstraui, vt in cliuis infimis tertij collis vergentibus ad Septentrionem sitæ essent petrae Scironides, à Megarensibus & Corinthiis deductoribus coloniae Byzantinae ita nominatae ob similitudinem difficilis loci, quam habent cum petris Scironiis fitis inter isthmum Corinthiacum, & Megaram. Iam verò quid tertius collis praecipuum contineat, dicam. Est in eius dorso sepulchrum Paiaziti Regis cum Xenodochio, & ampla aede Mametana ab eo excitata ad similitudinẽ Sophiae aedificata, quae concamerata opere lateritio & tecta plumbo vestibulum habet amplum, stratum marmore albo, circumdatum quatuor porticibus, quas sustinent insignes columnae exquisitissimi marmoris, in quo medio exilit aqua in sublime, deinde decedit in magnũ craterem emittentem aquam salientem multis siphunculis. Aedes cum vestibulo circumdata ex tribus partibus magna area, clausa partim muris, partim Xenodochio, ex quarta parte contiguo horto, in quo medio est sepulchrum Paiaziti Regis, aedícula Cylandri medij similitudinem gerenti circumdatũ. Præterea in tertij collis dorso sunt Palatia Gynæconitidum regiarum clausa excelsò muro, qui cùm venissem Byzantium ambibat plusquã duo miliaria. Nuper Soltanus Soleimanus occupauit mediã partem ingentibus substructionibus sui futuri sepulchri & Xenodochij, quae nunc excitantur luculentis marmoribus conquisitis ex multis regionibus imperij Turcici, vt videas humi iacẽtia infinita genera marmorum, non quidem nuper excisa ex lapidicina, sed infinitis antè seculis vagantia per diuersa regnantium aedificia. non modò Byzãtij, sed totius Graeciae,

ciæ, atque ad eò Aegypti. In regione septima, tres vidi cisternas antiquas, quarum non meminit antiqua vrbis descriptio, vnam in foro Tauri, alteram inter Regis Paziati sepulchrum, & forum Bezeftannum, vtrasque columnis marmoreis sustentatas: tertiã in tertij collis cliuo vergente ad Septentrionem, ad quam adhuc extant sex columnæ Corinthiæ marmoris Arabici affabrefactæ, benè proceræ & crassæ. Sub columnarum stylobatis est tubus aquæ testaceus, ex quo aqua defluebat in cisternam lateritiã, cuius concamerationem similiter lateritiã sustinent viginti pilæ lateritiæ. Supra cisternam olim erat area ædis religionis Christianæ, quam reges Turcorum demoliti sunt, eiusque rediuiuis lapidibus ædificia sua adornarunt. In latere eiusdem collis pertinente ad occasum templum Mametanum extat, quod habet vestibulum sustentatum duodecim columnis, quarum sex Arabici marmoris. Paulò supra hoc templum est aliud templum olim dicatum diuo Theodoro, ornatum columnis, id non illud quidem est, quod Procopius tradit Iustinianum ædificasse ante mœnia vrbis in loco nuncupato Rhessio: alia ædes olim Christiana nunc Mametana extat inter septum mulierum & sepulchrũ, quod excitauit Rex Soleimanus filio suo Mametho, vestita crustis varij marmoris.

De octaua regione, & de postera parte tertij collis.

CAPVT VII.

OCTAVAM regionem fuisse à tergo tertij collis vergente ad Meridiẽ, non assequor ex antiqua regionum vrbis descriptione, quæ tradit

octa

octauam regionem ex parte Tauri nulla maris vicinitate conterminam angustiolem, quàm latiorel spatia sua in latitudinem compēfare: ex hac enim descriptione nescio vergat ne ad Meridiem, an ad Septētrionem: sed ex eo octauam regionem agnosco, quòd tradit eam continuisse partem fori Constantinij, & porticum sinistram Taurum vsque iam edoctus septimam regionem continuisse porticum dextram à columna purpurea ad forum Theodosij. Ex quibus intelligo partem promontorij, à mari pertinentem ad mare sitã inter columnam porphyreticam, & Taurum, in dorso diuidi in septentrionale latus, & meridionale porticibus dextris, & sinistris perpetuis à columna purpurea ad Taurum vsq; por rectis, diuidentibus septimã regionem ab octaua, illam continere porticus dextras, hanc sinistras. Harum porticuum nulla hodie vestigia extant, sed duntaxat via lata, quæ per medium promontorij dorsum à Sophia ad muros terrestres discurrit. Hæc regio continebat etiam Capitolium, & Basilicam Theodosianam, quæ ambo verisimile est fuisse prope Theodosij forum, eiusq; columnam, atque etiam ex Zonara & Georgio Cedrino colligere possumus, tradentibus incendium illud imperrante Leone excitatum consumpsisse in Tauro domum maximam, & maximè illustrem accommodatam consiliariis, & regi: illis quidem ad simul conueniendum, & consultandum de rebus agendis, huic verò cum esset Consul ad præsidendum consilio, quam iidem addunt habuisse duodecim colūnas varias ex marmore Troico factas, altas viginti quinque pedes, cuius tectum sustineretur quatuor arcubus, huiusque domus longitudinem

dinem adiungunt fuisse plus minus ducentorū & quadraginta, latitudinem verò centum quadraginta pedū, hanc domum fuisse Basilicam Theodosianam, aut Capitoliū. Ex his, quæ iam antè dixi existimare licet, quæ quidem ipsa post incendium quoquo modo fuerint resecta nomen amisisse colligo ex recentioribus scriptoribus, tradentibus in Tauro fuisse Palatium & Xenodochium, à quibus non dissentiūt quidam senes Constantinopolitani, qui testatur etiam sua memoria circa domum, vbi hodie cuditur moneta, vicinam foro Theodosij fuisse Palatium magnum, quod aliqui dicunt Marmethem Regem, qui cœpit Constantinopolim prius incoluisse, quàm construxisset ingens illud claustrum Palatij siti in primo colle, ex illiusque ruinis reges Turcorum sua ædificia ornasse. Xenodochiū, seu potius templum, quod erat ad occasum æstiuum Tauri vidi dirui, ipsiusque columnas transferri in ædificationem Xenodochij, quod Rex Soleimanus in monumentum Charifilij construxit. Videant sacerdotes Græci, an hoc templum fuerit diui Pauli, quod septima regio continebat, ipse nunquam eorum quenquam inuenire potui, à quo id intelligere potuerim.

De nona regione, & de templo Concordia, & de horreis Alexandria, & Theodosij, & thermis Anastasiæ, & de domo Crateri, & Modio, & de templo Solis & Luna.

CAP. VIII.

REGIONEM nonam fuisse à tergo tertij collis partim in cliuis subiectis sub dorsum, in quo Taurum dixi, partim subditis iugo, in quo vi-

demus partem aqueductus orientalem, & templū, quod filio dedicasse Regem Soleimanum antè dixi, partim in planitie litoris Propontici extēsi vsque ad Blanchæ hortos, vbi olim portus Theodosiacus, cū ex aliis scriptoribus colligo, tum maximè non modò ex antiqua descriptione, quæ tradit regionem nonam pronam omnem, & in Nothum deflexam extēsi maris lictoribus terminari: sed etiā ex octaua regione, quæ cū ex parte Tauri nulla maris vicinitate terminetur, assequor octauam regionem occupasse planitiem dorsī, in qua dixi Taurum fuisse, non autē sub hanc planitiem subiectos cliuos, nonāque regionem sub octaua partim subiectam fuisse ex ea parte, quæ tēdit à Tauro ad Nothum, & littus Proponticum, partim positam fuisse in cliuis duplici inclinatione deuexis, vna à Tauro ad occasum hybernum, altera ab ædibus Genisarorū ad Meridiem: tum etiam ex æde Concordiæ percipitur, vbi nona regio fuerit: sed in qua parte huius regionis templū Concordiæ, horreāque Alexandrina, & Theodosiana fuerint, nona regio, quæ illa continet, non declarat: sed vel ratione, vel aliorum scriptorum testimonio consequi possumus. Euagrius vbi tēplum Cōcordiæ fuerit (quam regionum descriptio *ὁμονοία* vocat) designat, describēs incendium imperante Leone excitatum in parte vr̄bis ad boream vergenti s̄xuisse à Bosporio portu vsque ad Apollinis templum antiquum, in parte verò vr̄bis meridiana à portu Iuliani vsque ad domiōs non longè sitas ab æde Concordiæ. In media autē vr̄be à foro Constantini vsque ad Taurum, idque incendium per longitudinem vr̄bis extensum fuisse in quinque stadia. Ex quibus

quibus percipiemus id fuisse in ea parte regionis nonæ supposita linæ porrectæ à foro Tauri ad littus Proponticum, id quod clariùs liqueret, si quis à foro Constantini ad forum Tauri quinque stadia ambularet, ibique signum figeret. Deinde ex portu Iuliani per maritimam planitiem quinque stadia versus Occidètem pergeret, ibique alterum signum poneret, & cum altero ad Taurum fixo conferret: non longè aberraret à vestigiis ædis Concordiæ, quæ hodie non extat, neque templum Thomæ Apostoli, quod fuisse prope ædem Concordiæ noscitur ex iis, quæ antea scripsi de portu Iuliani. Horreû Theodosianum non longè à portu Theodosiaco posito olim in hortis, qui nunc Blanchè appellantur, verisimile videtur nõ modò ratione architectonica, quæ præcipit horrea esse facienda iuxta portus, qui nulli sunt, neque in octaua, neque nona regionibus: sed in duodecima regione vicina nonæ regioni ex ea parte, vbi fuit portus Theodosiacus: sed etiam vero proximum apparet Theodosium adornasse portum Theodosiacû horreo & foro à suo nomine appellatis. Sed de portu Theodosiaco plenius loquemur infra. Supra hortorum Blanchæ nuncupatorum, olim portum Theodosiacû continentium extremam partem ad ortû Solis pertinentem clius à Septentrione eminent, in quo est templum vulgò nominatum Myreleos, habens intra se cisternã, cuius camera lateritia sustinetur columnis marmoreis circiter sexaginta, vbi horreum olim fuit, quod deprauatè Suydas appellat horeium. Statua, inquit, Maimi, qui duxit exercitum contra Scythas, stabat in nuncupato horeio, ante domû Crateri, quæ nunc est Myrelei, & prope

manus æreas, propèq; modium æreum, modium autem fuisse iustam mensuram, quo pleno frumentum emeretur & venderetur Valétinianum Regem lege sanxisse, vt numismate duodecim modij venderentur nemine contradicente, quendam nautam hoc non facientem dextra manu mulctatum fuisse. Hinc manus æreas ibi statutas esse, modium æreum positum fuisse in fornice Amastriani inter duas manus æreas à Valétiniano: alij tradunt ex eo, quòd Valentinianus sanxisset, vt modius non ad regulam, sed ad cumulum venderetur, cuidam contrafacienti manus præcisas fuisse. Georgius Cedrinus loca Amastriani fuisse, inquit, appellata à quodam vili homine, cuius patria esset Amastrum ob paupertatem Constâtinopolim profecto, siue ab infamia, quod omnes malefici & homicidæ ibi persoluerent pœnas, nomen turpissimum adeptum fuisse execrâdorum causa Paphlagonum. Idémq; scribit ibidem templum fuisse maximû Solis & Lunæ; Solis quidem in curru albo, Lunæ verò vt sponsæ ductæ in quadriga mariti, Phidaliæ opus. Infra autem iuxta fundamenta sedisse in throno sceptrigerum populis præcipientē regnantibus obediendum esse, ibidémque iuxta solum fuisse Iouis statuâ ex marmore albo, similis iacenti in lecto, opus Phidiæ. Quòd si Crateri antè nominata domus fuit Crateri Sophistæ, in ea fuit eius suggestus versibus Iuliani Aegyptij celebratus. Præterea nona regio continebat thermas Anastasianas, quas Marcellinus ait appellatas ab Anastasia sorore Constantini. Sozomenus narrat Marcianum Grammaticum docuisse filias Regis Valentis, Anastasiam & Carosam, ab earúmque nomi-

bus

bus appellata balnea, vsque ad suam ætatem Constantinopoli fuisse.

De tertia valle, & decima regione, de domo Placidia, & regia Placidiana, de aquæductu Valentiniano, & thermis Constantianis, & de Nymphæo.

C A P V T IX.

DE C I M A M regionem vergere ad Septentrionem, & sitam fuisse in valle tertia, eiusque latere orientali, & in promontorij supra tertiam vallem eminenti dorso, per quod ab Occidente ad ortum aquæductus, tam fornicati supra terram, quàm concamerati subterranei feruntur, ex regionum vrbis descriptione liquet, tradente nonam regionem pronam omnem, & in Nothum deflexam, extēsi maris littoribus terminati: decimamque in aliud ciuitatis latus à nona regione platea magna velut fluuio interueniente diuidi, esseque tractu planiorem, nec vsquam præter maritima loca, inæqualem longitudini eius, latitudine non cedente contineri templa sancti Acacij, thermas Constantinianas, domum Augustæ Placidia, Nymphæum maius, aliæque plura, quorum nulla nunc extant, neque quantumlibet diu & diligēter vestigarim, à nemine viuentium intelligere potui, in qua parte regionis decimæ fuerint, duntaxat nonnulla excerpſi ex mortuorum scriptis. Ex quibus deprehendi erratum esse in libello antiquæ descriptionis regionum tradente decimam continere thermas Constantianas, quas nullas fuisse Constantinopoli inuenio, sed duntaxat Constantianas, quarum meminit Sozomenus Salaminius loquens de his,

qui quod Ioanni Chrystomo fauissent ex Constanti-
nopoly effugiebant. Sentiētes, inquit, populi impetum,
post die templum magnum reliquerunt, & Pascha ce-
lebrarunt in publico balneo multæ multitudinis valde
capaci, nominato à Constantij Regis nomine. Suydas
dicit Elladium Alexandrinum tempore Theodosij par-
ui scripsisse Ecphrasin thermarum Constantianarum.
Socrates tradit Valentem Regem muros Chalcedonis
iussisse euerti, & lapides ad Constantinopolis publicum
balneum ædificandum transportari, cui nomen esset
Constantiana. Additque in vno lapide, ex his, qui trās-
portati essent, incisum fuisse oraculum, quod iam inde
ab antiquis temporibus in occulto fuerat, tunc manife-
stum factū esse, significans cū in vrbe foret abundans
aqua, tunc quidem murum balneo fore vsui. Sed infi-
nitas gentes barbarorum in terram Romæorum excur-
suras, multa mala patraturas, tandēque & ipsas peri-
turas esse. Socrates addit oraculum quale fuerit,

Ἄλλ' ὅτε δὴ νύμφαι θροσορῶν ἤτι ἄστυ χερσίω
 τὸρ πομῶναι εἰθὼντ' ἔδυσφείας κατ' ἀγνας,
 καὶ τῆχ' ἄστροϊο πολύσονοι ἔσσι' ἄλλκασ.
 Δὴ τό τε μύθια φῦλα πολυσσφρέων ἀνθρώπων
 ἄγρια μαρμαίροντα λακλώ ἰδηίμωνα ἀλλκῶ.
 Ἴσρσ λακμιρόσιο πόρομ δὴ βανῶτα σὼ ἀγχιμῶ,
 Θρηκίης δ' ἰδηβανῶτα σὼ ἐλπίσι μαινομῶνισιν.
 Αὐτοκην βιόδιο τέλομ καὶ πότιμομ ἐπίσσοι.

Zonaras & Cedrinus similiter hoc vaticinium ponunt:
 sed eo loco, quo Socrates dicit θροσορῶν, scribunt ἰδρῶν,
 aliásque voces ponunt differentes, nempe pro ἄστροϊο, ἄσ-
 τροϊοίσι: pro ἄγρια μαρμαίροντα, ἄγρια μαρμαίροντα:
 pro λακμιρόσιο,

λεμῶ

Λιμνοδίωτο. Socrates sic interpretatur oraculi versus. Hoc vaticinium, inquit, contigit postea, cum Valens aquæductum construxisset, aquamque copiosam vrbi præbuisset, tum barbatae gentes inuaserunt agros Romanorum. Hoc vaticinium alio modo potest interpretari, postea enim quam Valens aquæductum in urbem induxisset, Clearchus vrbis præfectus ex aquæductu derivatum maximum *ὁ Θεῶν* construxit in foro nunc nuncupato Theodosij, quod voce populari decantatum est aqua abundans, in quo festum hilarem vrbs egit. Hocque esse prædictum à vaticinio, *ὃ χορδαίω τὸ πτόμηναι σισί-
βου) ὑσεφείας κατ' ἀγίας*. At quædam secundum vaticinium paulò post facta sunt, cum murus Chalcedonis euertèretur Byzantij, & Nicomedenses, & Nicenses, & Bithynenses obsecrabant Valentem Regem, vt desisteret euertere muros. Rex iratus vix suscepit eorum preces, itaque vt se à iuramento exsolueret quo se obstrinxerat demoliturum, muros Chalcedonis simul demoliri iubebat, & simul implere demolita alteris lapidibus longis, & nunc licet videre in quibusdam muri partibus, vt maximis & admirabilibus saxis structura vilis superedificata fuerit à Valente. Similiter Zonaras & Cedrinus dicunt Valentem multatam Chalcedonios, quòd tutati fuissent Procopium suum hostem ex ruinis murorum Chalcedoniae saxa traduxisse ad structuram aquæductus, quem Zonaras appellat Valentem, Cedrinus modò Valètem, modò Valètinianum: quo copiosam aquam in urbem induxit, tum ad vsum alium, tum ad balnea: ex quo vrbis præfectus effecit in Tauro Nymphæum vrbis magnitudine dignum, solennique festo indicto omnem

popu

populum conuiuio excepit: ac non multo pòst (vt prædictum fuerat) barbarę gentes in Thraciã incurfarunt, quę postea deletę sunt. Aquæductus Valentinianus adhuc extat excelsis fornicibus, à cliuis quarti collis ad cliuos tertij collis, pergens per decimam regionem, cuius non meminisse antiquam vrbis, regionum descriptionem mirarer, cùm meminerit horreorum Valentinianorum, nisi etiam permultorum sua ætate extantiũ monumentorum non meminisse scirem, regnante Constantino Leonis filio Iconomacho anno à Christi humano Natali die septingentesimo quinquagesimo nono tanta fuit siccitas, vt ne ros quidem de cœlo caderet, exaruerintque Constantinopoli cisternę & balnea, & fontes, qui prius iuges fluebant, quod intuens Constantinus Imperator, aggressus est renouare aquæductum Valentinianum, quem cùm vsque ad Heraclium incolumis is permansisset ab auaribus dirutum, restituit accersitis fabris ex diuersis locis ab Asia quidẽ, & ponto mille ædificatores, & ducetos albatores, à Gręcia quingentos figulos laterculorũ, ex Thracia quinq; millia operariorum, & baiulum, & ducentos fabros regularũ: quibus omnibus præfecit principes, executoresq; operum, ac patricium vnum. Itaque opere perfecto, aqua introiuit in urbem, discurrens per confinia nonę regionis, & decimę. Multi enim aquæductus per dorsum sex collĩũ discurrunt subterranei, & vnus supra terram Valentinianus, quem qui scripserunt de rebus gestis Andronici tradunt per magnum forum euntem, & ferentem aquam dulcem, & puram Andronicum Regem renouauisse, & auxisse, addidisseque ei fluuiũ, quem nominant

Hydr

Hydralem: ad cuius fontem turrim & Palatium construxit, quo æstate recrearetur, ex eodémq; fluuio aquã duxit in vrbis locum, quem vocant Blachernam: sed turrim Andronici odio Isacius successor euertit. Procopius dicit Iustinianum Acacij ædem exolefcẽtem restituisse, & columnis vndique albis illam circũdedisse, similibúsq; marmoribus ædis solum constrauisse, ædemque lapidum candore vestiisse, vt omne templum niuibus tectum videretur. Porticus autem ædi adiectæ sunt duæ, quarum altera vergẽs ad forum columnis circumdata est. Iam antedieta verba Procopij desunt Codici ædito, itaq; eo studiosiùs addidi. Acacij templum Georgius Cedrinus ait fuisse in loco appellato Heptascolo, alij scriptores dicunt diui Acacij ædem appellatam in Scala, quam iam nulli vbi fuerit, cognoscunt: sed qui diligentius inquirere volet, dabo ei hanc notulam. Inuestiget domum maximam, quam Cariam historiæ appellant, ex eo, quòd nux esset in area illius: vnde aiunt Acacium martyrem suspensum interiisse, & delubrum inde ei consecratum fuisse, quod aliqui putant in Neorio situm fuisse, ex eo, quòd legerint apud plerosq; scriptores Acacij imaginem ex calculis vitreis inauratis factam, positam in templo ad Neoriũ sito fuisse. Sed hic Acacius alius est, quem non modò Historici, sed etiam Grammaticus Suydas tradunt, Episcopum Constantino-
poleos fuisse regnãte Leone Macello adeò ambitiosum, vt multi Acacij imagines ponerẽt in tẽplis etiamnum viuentis. Inde existimatũ Doxomanem, iam verò Placidix domum vidimus in prima regione, itaque vide an rectè legatur in hac decima regione domus Pla-

cidia, an potius legendum sit Placillæ, an Placidæ: nam Agathius meminit regiarum Placidæ, siue Placidi his versibus, quos cum inscriptione mox addam:

Εἰς εἰκόνα ἀναπνεύσας γυνὸς πλακίδος, ὑπὸ τῆς

Ἐνὸς σκευῆς ἀγαθῆς χολασικῆς.

Θωμάς βαμβασιλῦς ἀμεμφῆς κηδεμόνης

Ἀνθέων οἱ πῶν τάγμα μετροχόμοι

Θεσσαλονίκης ἀρχισα σιωωρίδης ὄφρα καὶ αὐτῆς

εἰόντι χώρου ἔχη γέφυρα κοιρανῆς

Αὐτὸς γάρ ζαθέσιο θρόνος ὑψώσε μελάθρος,

πλῶν σὲ ζήσας, ἀλλὰ μὲ θυσεθῆς.

Post Scironides petras, quas antè dixi fuisse in latere septentrionali collis tertij, Dionysius Byzantius in planitie maritima tertiæ vallis, & quartæ collis, dicit esse litus longum non deterius villo optimorum ad capturam piscium: nam maximè profundū est etiam iuxta oram maris, & quietum, vbi olim locus Cyclo nominatus, ex eo, quòd Græci barbaros ibi interclusissent: vbi etiam est ara Mineruæ dissipatoriæ, designans dissipationem barbarorum interclusorum. Cyclo locum sequitur Melias sinus piscationi aptus si quis alter, elatis promontorij lingulis, atque vtrinque saxis occultis conclusus, nunc in hac valle sinus non est vetustate obrutus, & exadificatus, quod non modò ex sinu Melia, sed etiam ex Strabone coniecere liceat, cum ait sinum Ceras ideo appellari, quòd multis recessibus velut cornu ceruinum ramosus sit, nunc recessus illi non sunt, nisi per pauci. Zosimus, qui scripsit historiam temporibus Arcadij & Honorij, testatur sua ætate tantam fuisse Constantinopoli multitudinem incolarum, vt non modò imperatores

muros

muros vr̄bis longiùs Constantinianis muris promou-
erint, sed etiam non paruam partem maris ambientis vr̄-
bem obruerint palis circumfixis, & ædificiis supra palos
impositis, quid ex tẽpore Arcadij & Honorij, & quan-
tum obrui potuit, ex tot & tantis ruinis vr̄bis projectis
in mare. Meliam sinum, inquit Dionysius, excipit locus
appellatus *κῆπος*, à terra inter paucas apta ad horten-
sem culturam: post hortum sequitur locus Apfasius ap-
pellatus, ex ea re quam diximus in Bosporo.

LIBER QVARTVS.

De vndecima regione, & de quarto & quinto collibus.

CAPVT I.

VNDECIMAM regionem vix agnouif-
sem ex vr̄bis regionũ descriptione, quæ
eam dicit spatium diffusam liberiore, nul-
la parte mari sociatam esse. Verũm eius
extensionem tam planam, quàm etiam
collibus inæqualem: nisi addidisset illam continere in-
se martyrium Apostolorum. Quod etsi hodie non ex-
tat, tamen ex memoria senũ Constantinopolitanorum;
inuestigauit fuisse in dorso quarti collis deuexo in iugũ
tertiæ vallis prope officinas Ephippiorũ, & sepulchrum
Mamethi Regis: quo cognito, assequor regionem vn-
decimam in quarti collis fuisse dorso, eiusque lateribus
tam vergentibus ad boream, quàm sitis in eius tergo:
hancque regionem attigisse vr̄bis muros terrestres vn-
decimam regionem diuidentes à decima quarta regio-
ne, quæ spatio interiecto diuisa erat ab vr̄be muro pro-

prio vallata, quam in sexto colle extra Constantiana mœnia infra ostendam, inclusamque postea fuisse à minore Theodosio. Constantiniani muri traduntur ab Eugenij turri perrexisse vsque ad templum diui Antonij, & ædis Marianæ, quæ nuncupabatur Rabdos, inde affurrexisse vsque ad Exacionion terrestres, murum, quod dicunt appellatum fuisse ex eo, quod extra muros terrestres esset columna sustinens Constantini magni statuam. Recentes scriptores tradunt Constantinum excitate ædem diuinæ Trinitatis in loco nuncupato Exacionio, nunc nominatum ædem diuorum Apostolorum, qui, si rectè existimo, Constantini muros fuisse constructos in confinio quarti collis & quinti, prope Exacionion. Georgius Cedrinus ait terræmotu horribili cecidisse partes vrbis ad Exacionion sitas, vt muros vrbis, vt templa decora, vt splendoras domos, iidem authores recentes non sibi constantes alio loco dicunt porticus à miliario pertinuisse ad Taurum vsq; & Bouem æreum, & portas Ioannis Hippodromi, quæ distant à templo Apostolorum plus mille passibus Romanis, tantundemq; fere à muris à Constantino positis: id quod conici fortasse potest ex Sozomeno. Theodosius, inquit, contra Eugenium educens exercitum, egressus vnum miliare extra Constantinopolim in æde diui Ioannis Baptistæ, quam ipse construxerat in Hebdomo suburbio, ad eum precatus est, vt sibi exercituq; feliciter exitus belli eueniret: ita enim Græcus habet Codex Sozomeni, θεοδοσιου ρι κωνσταντινουπολεως εκκλησιων προς τω εβδωμω κηλιω γηομενο-
 νου προσδραδης τω θεω εν τῃ γηαδε εκκλησια ην αυτῃ τιμη ιωαννου
 το βασιλεω εδειμαθ αιτυσαι τε αισιαν αυτω και τῃ στρατια, και ζω-
 μασις

μαίσις γηέσις Ἐκβασιμ Ἔ πολέμυς. Qui nesciunt Hebdomū esse suburbanum Constantinopolitanū, interpretarentur septimum miliare Theodosium extra urbem egressum: at Hebdomum suburbium esse ex eodē Sozomeno liquet, cūm alibi dicit Theodosium caput Ioannis Baptistæ ex vico Coslao nuncupato, qui Pátichio Chalcidonis vicinus erat, transtulisse, & posuisse ante Constantinopolim in loco Hebdomo nūcupato, quem nos suburbium olim fuisse, nunc verò intra muros urbis esse in sexto colle declarabo: infra quod si colūna, à qua dicunt appellatum locum Exacionion fuit, illa, quæ in dorso quinti collis bene excelsa vndique procul longè eminere supra omnes domos paulò ante videbatur, facile intelligeremus muros, quos potuit Constantinus non processisse vltra hanc columnam distantem à templo Apostolorum circiter quatuor stadia. Hāc columnam transferri vidi in ædificationem ædis, quam Rex Soleimanus construere aggressus est. Cuius scapus est marmoris Pyrropœcili, altus circiter sexaginta pedes, eius perimenter est tredecim pedum & dodrantis capitulum Corinthium quidem, sed marmoris albi. Eius stereoma & stylobates, & basis sunt etiam marmoris albi, stereoma altum, vt id scalis ascendere habuerim necesse, stylobates altus quatuor pedes & nouē digitos, plinthus pedem & sex digitos. Græci & Turci vtrique sua lingua hanc appellabant columnam Virginis, quā puto fuisse illam celebratā recentiorum scriptis supra collem positam, sustinentem Veneris statuam lapideam, quæ virgines suspectas de stupro discernebat ab integris: nam si integræ & puræ ad eam prope accessissent,

incolumes discedebant, sin corruptæ, inuitæ, & nolêtes se denudantes sua pudenda ostendebant. Cùm regionũ vrbis descriptio ait vndecimam regionem nulla parte mari sociatam fuisse, existimare oportet planitiem sitam inter sinum Ceratinum, & radices collis quarti extra urbem fuisse, cùm etiam eadẽ descriptio regionum dicat vrbis latitudinem continuissẽ pedum sex millia centum quinquaginta, hoc est, vnum miliare, & ducentos triginta passus, latitudo autem Isthmi pergens per collem quartum & septimum, per quos antiquus murus pergebat, excedit præscriptam latitudinem. At Zosimus antiquus historicus tradit Constantinum magnum muris urbem cinxisse, qui omnem Isthmum à mari ad mare interciperent. Itaque oportet in decima regione ponere planitiem sitam inter sinum & radices quarti collis.

De templo Apostolorum, & sepulchro Constantini magni, de cisterna Arcadiaca & Modestiaca, de Palatio Placiliano, & Boue areo.

CAPVT II.

HVSEBIVS scribit Constantinum magnum templum Apostolorum ædificasse in altitudinem immensam, idque vestiuisse omni genere marmorum variorum, & fulgentium ab imo solo ad rectum, quod totum tenuibus lacunaribus auratis ornauit, tegulisque æreis textit multo auro perlitis splendorem eiaculantibus etiam in eos, qui vel procul illas intuerentur. Structura templi superior ex ære & auro eminenti expressione elaborata cancellos & fenestras habens,

habens, templum circumdabat. Circa templum aula illustri-
 lus erat in aërem purum & apertū patens, cuius porticus dispositæ in quadrum circumdabant aream sub
 dio expositam. Iuxta porticus distendebantur regiae ædes, & balnea, & *ἀνὰ μνηστῆρα*, aliæque permulta domicilia
 æditimorum, aliorumq; ministrorum templi com-
 modè ædificata. Hæc omnia Pius Rex in memoriam Apostolorū
 Seruatoris nostri posteritati tradidit, duodecimq; ibi loculos velut
 stellas sacras memoriæ Apostolorum consecrauit, atque arcam, in
 quam ipse post mortem includeretur, in medio Apostolorum posuit,
 vtrinq; stipatam sex Apostolis. Socrates adiungit corpus
 Constantini aureæ arcæ impositum, in urbem Constantinopolim
 tulerunt eius necessarij, & sepeliuerunt in templo Apostolorum.
 Zonaras Eusebium videtur non legisse, cum ait id sepultum in e-
 de Apostolorum in porticu, quam ad sepeliendum patrē Constantius
 condidisse traditur. Secundum viam latam, quæ tendit per
 dorsum promontorij ab æde Sophiæ ad portam Adrianopolitanam
 prope locum, vbi fuisse templum Apostolorum antè dixi, hodie
 monstratur solium ex Porphyretico marmore factum, sed vacuum,
 & carens operculo, longum decem pedes, altum quinq; pedes
 & semissem, quod Græci & Turci dicunt esse magni Constantini:
 sed quàm verè, ipsi viderint. Mihi verò dubium videtur ex
 Eusebio & Socrate, tradentibus in arca aurea situm fuisse,
 nisi fortasse arcam auream in solium illud Porphyreticū
 incluserint. Zonaras dicit Theodoram vxorem Iustiniani ædem
 nuncupatam Apostolorum construxisse. Fuerat, inquit, ibi ante
 Apostolorum templum

plum à Constantino ædificatum, non quale nunc est, sed minùs pulchrum, & multò inferius. Procopius iam inde ab antiquis temporibus ait. fuisse Constantinopoli templum omnibus Apostolis sacrum, vetustate iam dirutum, ac casui obnoxium, quod Iustinianus totù demolitus non modò renouare, sed & pulchriùs; & maius efficere studuit in figuram crucis: cuius pars recta ad orientem & occidentem Solem existit. Transuersa verò altera ad vrsam & vètum austrum, muris quidem vtraque extrinsecus septa, intrinsecus verò circumornata columnis supra, infráque stantibus. Euagrius videtur ignorare à magno Constantino id constructum fuisse, cum ait id à Iustiniano conditum fuisse, qui profecto, vt pleraque alia non primus condidit, sicut asserit Procopius adulans rhetorum more: sed renouauit vetera, aut collapfa restituit, aut incensa reædificauit. Huius ædis nulla restant vestigia, iam ne fundamentorum quidem: nisi fundamenta quædam Cisternæ, quæ aquam suppeditabant ædi Apostolicæ, in cuius quidem cisternæ solo sunt officinæ, & tabernæ Ephippiorum circiter ducentæ, vbi fiunt, & venduntur non modò Ephippia, cæteráq; equorum ornamenta Turcica: sed etiam vasa ex corio ad hauriendam aquam scitè facta, tum pharetræ, arcæ corio tectæ. Supra hanc cisternam ædes Mameana cum Xenodochio sita est in planitie, quâ Mamethes, qui urbem cœpit ex ruinis cum aliarũ ædium Christianismo sacrarum, tum ædis Apostolorum vicinæ ædificauit ad similitudinem ædis Sophianæ, ex lapide quadrato: testudinéque semicircula textit lateritiò opere facta, plumbo tectæ, vt sunt omnia Turcica ædificia

ficia publica: vestibulóque ornatissimo eam illustravit
 quadrato, tam lato, quàm ædes ipsa, marmoreis pavimentis nitēti, & porticibus in quadrum dispositis: quarum arcus sustinentes concamerationem earundem columnæ ingentes exquisitissimi marmoris sustinent. In medio vestibulo, seu atrio est Enneacrunos, desiliens in magnum craterem marmoreū circa ædem, ingens area partim parietibus, partim longis ædificiis cincta, quorum partem possidēt sacerdotes, & literarum doctores, partem orientalem hortus muris clausus, in quo medio est sepulchrum Mamethi Regis, quod constructum est in figuram cylindri, velut delubrum hemisphericū ex marmore candidissimo: tectum plumbo, fenestris cancellatis, & porta cum vestibulo ornatum. In huius medio solo est solium Mamethi holoserico tectū, solum stratum stragulis Attalicis, in quibus desident perpetui flamines, sodales illud noctes & dies seruantes. Extra aream viam duntaxat inter media Xenodochia ingentia sunt lapide quadrato similiter ædificata, areas in medio habentia, & porticus columnis marmoreis circūdata. Xenodochiis adnexi horti magni, muris clausi, denique ædis hæc cum circunuicinis ædificiis claudentibus Ariam, & cum Xenodochiis continet in ambitu circiter sex stadia. Sub horum ædificiorū claustro idem Mamethes thermas construxit totius vrbs maximas in solo cisternæ antiquæ, quam arbitror aut Arcadiacā, aut Modestiacam, quas regionum vrbs descriptio ponit in vndecima regione. Hæ thermę duplices & geminæ sunt, nempe viriles & scemineæ, inter se quidē coniunctæ, sed portis diuise contrariis, quibus ingressus non

patet ex thermis alteris in alteras thermas: describam duntaxat viriles, cui similes sunt fœmineæ. In primo aditu habent Apodyterium, ex quo patet introitus in Tepidarium, ex Tepidario in Caldarium, quibus tribus membris thermæ constant inter se aditu cõiunctis, sed tecto & pariete diuisis in rectum ordinem dispositis. Apodyterium est ædificium quadratũ lapide quadrato constructum vsque ad cõcamerationem rotundam opere lateritio factam, cuius ambitus interior continens ducentos & quadraginta pedes, & octo digitos, circumdatur suggestu lapideo lato plus sex pedes, alto tres pedes. Paries Apodyterij à pavimento ad imas radices concamerationis altus triginta septem pedes. In medio Apodyterij solo marmoribus strato Crater magnus marmoreus in ambitu continens triginta septem pedes, altus tres pedes plenus aquis salietibus. Ex Apodyterio duabus portis patet aditus in Tepidarium ædificium in ambitu interiori continens centũ pedes, constans quatuor arcibus sustentibus tectum hemisphericum efficientibus octo cellas, quarum vnã dimidio cæteris minor habes à tergo latrinas, in quas totius balnei aquæ confluunt ad eas purgandas. In huius pariete fistula aquæ defluit, qua Turci, vt solent, ab excrementis redditis lauantur. Ex his octo cellis sunt sex singulæ habentes labrum, sed ita dispositæ, vt ex duobus arcibus singuli in medio habeant vnã cellam, ex qua ad dextram & sinistram ingressus patet in aliam cellam. Alij duo arcus sic cellas habent, vt is, qui est versus portas, ex quibus dixi aditum Apodyterio in Tepidarium, habeat cellam tam magnam, quàm ipse amplius est, in quo

quo labra sunt ubi in pavimento marmoreo pannos Turci lauant. Quartus arcus substructo muro diuidit Tepidarium à Caldario. In medio Tepidarij est Crater cum Siphonibus salientibus. A Tepidario vna porta aditum præstat in Caldarium tertium membrum, quod constat octo arcubus sustentibus hemispherium, efficientibus octo cellas extra magnū hemispherium recedentes circundantibus Caldarium in ambitu continens circiter nonaginta pedes, habens solum marmore stratum, quod medium efficit velut suggestū octogonum in circuitu continentem quinquaginta septem pedes & dodrantem; altum duos pedes & quatuor digitos, quem circundat alueus discurrens inter octogonum & pavementum, quo aditur in cellas, tam altum, quàm octogonum. Cellæ quatuor interiores positæ in quatuor angulis, quoquo versus sunt latæ vndecim pedes & tres digitos, vsum præstantes Laconicorum; quorum sicco calore sudor elicitur, eadem est mensura duarum cellarum extra duos arcus recedentium. Aliæ sex cellæ semicirculæ, quas efficiunt sex arcus, sitæ sunt in ambitu hemispherici Tepidarij largæ inter imas pilas arcuum vndecim pedes, latæ quinque & dodrantem. Singulæ cellæ habent labrum marmoreum, præterea in vna est solium marmoreum magnum in parietibus Caldarij & Tepidarij, & cellarum, nullæ fenestræ sunt, sed duntaxat in tectis hemisphericis, quæ tota ferè plena sunt foraminibus, quæ clauduntur vitreis supra tectum eminentibus, lampadis inuersæ similitudinem gerentibus. Extra thermas est hypocauti præfurniū, largum duos pedes & semissem, totidem altum. Perenni igne milia-

rium æreum inuersum calefacientis, & flammæ vaporem eiaculantis in cuniculos rectos, & transuersos subterraneos calefacientes pauimentū thermarum superimpositum. Riuus ductus ab agro suburbano non longè à præfurnio, canalem efficit largū sex pedes. Ex hoc deriuantur cuniculi siue tubuli discurrentes per medios parietes circum thermas, quorum vnus transiens supra patinam miliariam calidam aquam intromittit salientem in labra epistomiis clausa, alter supra conca-merationem primi canalis transiens frigidā in eadem labra ministrat altioribus fistulis, quas epistomiis clausas referant, quoties lauantes calidam temperare volūt, sed de vsu lauandi Turcorum, & de ratione ædificandi balnea separato loco tractandū est. Nunc redeo ad institutam regionem vndecimam, quæ Palatium Placillianum continebat, cuius Procopius meminit: Cū, inquit, Regem Iustinianum Theodora Regina consolabatur his verbis, Habemus regias alias, quæ Helenæ appellantur, & Placillianæ à Placilla vxore magni Theodosij, quem vt Iustinus Sophiam coniugem illustrauit regiis Sophianis nuncupatis, ita verisimile videtur Placillam nobilitasse Palatio Placillano, quam vehementer amasse Theodosium toti orbi patefecit Theodosij ira, qua ille exarsit in Antiochenos, quos in Laodensium tradidit potestatem, quod Placillæ statuas in foro suo positas euertissent ob nouum vectigal impositum. Non addam iam cur Chrysostomus Andriantes scripserit. Potest etiam legi Palatium Flacillanum, à Flacilla, de qua Claudianus,

Sola nonum Latys vectigal Hiberia rebus

Contu

*Contulit Augustos, fruges æraria miles
Undique conueniunt, totoque ex orbe leguntur
Hæc genera, qui cuncta regant, nec laude virorum
Censeri contenta fuit, nisi matribus aequè
Vinceret, & gemino certatim splendida sexu
Flaccillam Mariamque daret, pulchrâque Serenam.*

Bos æreus in vndecima regione fuit, sed in qua parte, coniiicere possemus ex magna cisterna, quam recentes Historici tradunt conditam fuisse prope Bouem æreum à Niceta Eunuchò temporibus Theophili Regis, si hæc extaret: aut si extat, eius nomē retineretur: aut si forum extaret, quod nonnulli scriptores appellant Bouis forū. Ioannes Tzetzes in sua historia idem esse dicit forum Bouis & Bouem locum ex æreo Boue sic appellatum. Is qualis fuerit, intelligitur ex Zonara, Phocæ, inquit, tyranni corpus infelix combustum fuisse ad locum nuncupatum Bouë, vbi caminus fuit ex ære factus figuram Bouis maximi gerens, ex Pergamo aduectus. Cedrinus scribit in hunc Bouem inclusum martyrem Antypam exustum fuisse. Quanta autem crudelitate laborarint aliquot tyrāni Constantinopolitani, qui maleficos hoc tormento excruciant, ex Tauro Agrigentinorū ostenditur, quem Phalaridi tyrāno fecit Perillus à Plinio vocatus, ab aliis rectiùs Perilaus, Atticus faber ærarius munitus hominis pollicitus igne subiecto, primus illū expertus cruciatum iustiore sequitia artificis: cuius opus, vt Plinius ait, nemo laudat, & diu olim seruatum est, vt quisquis illud viderit, odio persequeretur artificis manus. Quæ causa artificē incitare potuerit, vt caminum effingeret in formam Bouis, non aliam veriore repe-

rio, quàm vsum linguæ Græcæ, quæ caminos appellare solet Boues bonis lateribus, & robore præstâtes. Vt enim camini habent præfurnium in latere velut portam, ita Perilaus portam in latere Tauri effecit. Bouem hunc æreum traductum Constâtinopolim fuisse ex Sicilia, aut Italia, potiùs quàm ex Pergamo, coniicio ex direptionibus regum Constantinopolitanorum, qui totum orbem spoliarunt vt suam nouam Romam ornarent. Iam verò vbi hic Bos æreus fuerit, à permultis ciuibus percunctatus sum; sed à nemine intelligere potui: quâuis non ignorent Bouem quendam fuisse Constantinopoli æreum, quamuis à maioribus suis, quasi per manus oraculum de hoc Boue æreo traditum iactitare soleant. Quamuis eius interpretationem suis temporibus attribuant rectiùs, quam Ioannes Tzetzes vir quidem eruditus, qui in sua varia historia ante trecentos & septuaginta annos scripta ita id interpretatur. Oraculum, inquit, Constantinopoli iactabatur eiusmodi, *Βὸς βοῶν καὶ ταύρος ἢ θρῆνησάτω*. Bos mugiet, taurus lugebit. Ex hoc Constantinopolitani imaginati sunt fore calamitates, & metus, vt innumerabiles exercitus Alemannorum, atque aliarum gentium contra Constâtinopolim venturi essent, omnésque, quòd expectarent vrbis euerisionem, direptionémque obstupefactierant, atque insomniis perturbabantur. Tum vxor Megaletæarchi perterrefacta prænuntiatione exercituum illorum innumerabilium, & peruulgatis versibus fabulosè compositis, effigente animo ea, quæ metuebantur, existimauit se videre per insomnium illa, quæ in sermonem hominum venerant. Constâtinopolim primò quidem habere

beremurum lateritium, circa verò Bouis forum, siue ad Bouem, locum visa est videre exercitum, atque copias armatas, circa Taurum hominem mœstum, percussu manuum & lugubri voce dolorem testantem. Hoc insomnium mulier conspicata præsignificare extremam calamitatem impêdere vrbi arbitrata indicauit Tzetæ, qui interpretatus est murum lateritium prædicere frugis abundantiam, atque annonæ copiam Constantinopoli. Scitis, inquit, qui adestis, vbertatem annonæ, quæ tum fuit, illud verò exercitum, & multas copias armatas circa Bouem esse, atque mœstum hominem ad Taurum sedere, dixit finē esse oraculi peruulgati: illius dico, quod prænūtiat Bouem clamaturum, & Taurum eiulaturum. Sed non vt imaginati sunt ij, qui metus cogitant, sed finem esse ad vtilitatem omnibus nobis ciuibus. Itaque audi Augusta, & doce etiam alios, & dic

” Tzetzes ita me docet, Bouem nos Græci fœminam Bo
 ” uem nuncupamus quanquam interdum Taurum, &
 ” Vitulum Bouem appellamus, Taurum autem propriè
 ” Bouem mârem nominamus, Taurum autem hunc Ita-
 ” lum vocant Latini. Bos igitur nostra nempe vrbs Con-
 ” stantini ex Tauris Italis Romanis condita omni gene-
 ” re armorum plena, & com meatibus, & exercitibus clas-
 ” sicum canet contra hôstes, Taurus verò Italus exercitus
 ” Latinorum expallescet multo metu, & lugebit, si Rex
 ” non feducatur potentis sermonibus. Arguta quidē hæc
 Tzetzis interpretatio, vt hominis adulantis Regina, &
 sibi facile persuadentis, quæ cupiebat: vt est ingeniosa
 hominum imbecillitas ad se circumscribendū. Sed lon-
 gè venior erat illa, quam redarguere Tzetzes conatur,

peruul

peruulgata oraculi interpretatio, quæ tum per animos Constantinopolitanorum peruaserat, exercitum Latinorum expugnaturum esse Constantinopolim, vt reuera paulò post expugnauit, diripuit, incendit, vrbisque tyrannos alios ex Tauri summa colūna Theodosij præcipitauit, alios ad Bouem æreum combussit. Similiter idem Tzetzes argutulus videri cupit coniector alterius oraculi, quod ipse narrat & interpretatur, sed frigidè & ridiculè: vt postea docuit exitus, *ὄαι σοὶ ὠ ἐπ'ἀλοφει ὄλι ε̄ χιλιάσεις*. id est, Væ tibi Constantinopoli, septem colles incolenti, mille annos non ages. Id oraculum fuit alterum Constantinopolitanis, vt illud quod antè dixi, Bos clamabit, & Taurus eiulabit. Postquam, inquit, illud ipsum pulchrè & commodè dissoluissim meæ interpretationi, alterum obiectum est: scilicet, O Constantinopoli, quæ septem colles incolis, non mille annos ages. Sic interpretatus sum, non esse intelligendum, vt vulgò intelligunt *ὄαι* aduerbium luctuosum non esse vnâ partem, sed duas partes orationis, nempe ε̄ negationem, at *αὶ* significare siue: & ita aptandas esse, siue ὄ Constantinopoli mille annos non ages. Sed intra mille annos etsi euertaris, tamen non væ, & luctus tibi, sed gaudiū erit, vt maior extruaris, vt amplius splendeas. Dissolueris enim ad bonum eorum, qui te dissoluent. Occultè adularur principibus ciuibus factionū de imperio contendētium: nam si de hostibus externis intelligeret urbem dissoluturis, delira esset illius interpretatio, sed quoquo modo intelligat, delirat. Nam siue à ciuibus, siue ab externis dissoluta est, non gaudium fuit Constantinopoli, neque modò diuinis oraculorum prænuntiationibus prædi

prædictum est Constantinopolim mille annos non duraturam, sed etiam Astronomorum præscientia. Quidam, sicut ait Suydas, historiarum monumentis prodiderunt Constantinum magnum postquam urbem absoluisset vocasse Astronomum nuncupatum Valétem, illius temporis hominum (qui Astronomiæ darét operam) præstantissimum, eique præcepisse, ut urbis sydus natalitium & horoscopum obseruaret, ut nosceret quot annos esset permanens. Valens in sexcentos & nonaginta annos ipsam duraturam esse vaticinatus est: at hiam multò antè præterierunt. Itaque, inquit Zonaras, oportet Valentis prædictionem mendacè esse, artémq; Astronomiæ aberrare ab horoscopò, aut illos annos Valentem dicere conuenit, in quibus politici mores obseruabantur, & tranquillitas, & Senatus honorabatur, & Constantinopolitani ciues florebant, & legitima erat regij principatus administratio, non tyránis dominantium, communia existimantium propria sua bona, hisque ad suas libidines explendas abutentium. Iam verò ut absoluam oracula, quæ à magnis viris tradita sunt de hac urbe, venio ad Zosimum antiquum authorem, si cum Ioanne Tzetta & Zonara conferas. Ille enim, inquit, Constantinopolim in tantam magnitudinem creuisse, ut nulla urbs alia esset cum ipsa conferèda, neque magnitudine, neque fœlicitate: sed tamen ait, cum diu multúmque considerassem nullam ex deis prædictionem maioribus nostris datam esse de Constantinopolis incremento in meliorem fortunam, multos Historicos, multaque oracula perlegi, ac cum in his dubitationibus longum tempus consumpsissem, incidi tandem in

oraculum Sibyllæ nuncupata Heritrea, siue Phaellis, siue Phaennus Epirotidis: nã & hæc diuino afflatu percita oracula edidisse dicitur, cui obtemperantem Nicomedem filium Prusiæ, & ad ea accommodantem, quæ sibi utilia viderentur bellum suscepisse contra patrem Prusiam Attalo obtemperantem. Oraculum autem Sibyllæ habet sic,

Ω βασιλεῦ θρηνηκῶν λείψεις πόλιμ ἐν περβαΐσιμ.

Ἀνξήσεις ἢ λέοντα μέγαμ γαμφώνυχα δεινόν.

Ἔς ποτ' ἐκίνησε παρίας καιμίλια χώρας.

Γαῖαμ ἢ αἰρήσει μόχθωμ ἄτερ, εἰδὲ σὲ φημί

Σκυπτήχοις τιμαῖσιμ ἐπαγάλλεαις μάλα δειρόν,

Ἐκ ἢ θρόνωμ πείσασμ οἶου κωύου ἀμφίς ἔχρσιμ.

Κινήσεις ἢ ὀδύνηα λύκωμ γαμφώνυχα δειλόν.

Οὐδ' ἔθελον τι γάρ εἴσω ὑπὸ ζυγόν αὐχγία θήσε.

τότε βιθιών γαῖαμ λύκοι οἰκήσουσι

Ζλωὸς ἀδιφροσύναισι ταχὺ δ' ἀδιθήσει.)

Ἄρχη ἀδράσιμ οἱ βύζανθ' ἔδ' ἀκαταναίεττοι

Τεισμακάκωρ ἐφετμαῖς ἢμ λύνθ' ἀνόλυκθ' πῆξη κρατορῆς

Ἵπ' ἀνάγκης οἶμε γάρ εἴσασιμ τι ἔμομ ναίοντο ἔβελον

οὐκ ἔτισι γῆς οἱ πατρός νόου ἀλλά

Ἀναδείξω ἀθανάτων λογίωμ θνητοῖς θυδαίμονα

οἶδαμ. θρηνοσα λυδὲ μέγα πῆμα. τόνθ' ἢ οἱ

οὐκ ἔτι τηλῶ: πᾶσαι πᾶδα κακόν καὶ πῆδε

φρόσαι: πρηχὺ παρ' ἡπείρου πλδυσάς ἐπαναίσιμ.)

Ἐκθ': καὶ μέγαμ οἶδῆσε ταχὺ ἢ ῥαχὸν αἰμορροήσε.

Hoc oraculum, inquit Zosimus, vt ita dicam, reuera ostendit, & anigmaticè dicit omnia futura Bithynis mala ob tributorum postea ex ipsis exactorū grauitatem, & præsignificat, vt principatus celeriter perueniet ad viros,

viros, qui Byzantis sedē incolunt, ac si longo pōst tempore hęc prænuntiata non acciderint, ne quisquam putet excessisse: omne enim tēpus breue Deo semper consistenti, & futuro: & hęc quidem, inquit, ex oraculi verbis, & rerum euentu coniectaui, sin alia sententia oraculi cuiquam videatur, eam sequatur: deinde vt confirmet suam opinionem de hoc oraculo scribit, vt Constantinus magnus eiūsque filij summis tributis Bithyniam, & totū orbem opprefferint, vt vrbes desertæ manserint. Ioannes Tzetzes nobilis Grammaticus, & Historicus, multis seculis post Zosimum oraculum aliter interpretatur, edoctus tempore rerum inuentore. Quidā, inquit, hoc oraculum dicunt esse Sibyllæ, alij verò Epirotidis Phaennus. Epirotis, inquit, Phaenno tot antè seculis prædixit facta paulò ante nostram ætatem, quomodo Regem Romanum vincent Persæ, supràque collum eius calcabunt velut seruituti addicti, & suus populus & Proceres quomodo hunc ab imperio deiiciēt, & quomodo Persæ obtinebunt omnem Bithyniam, & Scythæ quomodo bellū conflagrant, & suscipiēt contra genus Romanorum: *ἢ ἔπ' ἰέγυρα τῶν τε σωματὶ διεργαίω.*
Supradictum oraculum, quod de Turcis vaticinatur. Cæteros eius, inquit, versus prætereo, dicam paucos,

Δὴ τότε Βιθυνῶν γὰρ οἰκήσεσι ζῶνς ὑδιφροσώησι

κακὸν ἢ ὑδιήσετ' αὐδρας οἱ βύζαντες ἔδ' ἰκίταναι ἄσπι.

Oraculum hoc etsi antiquissimum, tamen in tot vrbus ruinis nunquam adeò liquidè patuit, quàm nunc sub imperio Turcorum. In supercilio quarti collis vergente ad Solis ortum visitur templum Pantocratoris illustre memoria recentium scriptorum, cuius parietes in-

teriores vestiti crustis marmoreis varij, quod duplices porticus habet, & plura tecta hemispherica tecta plumbo, quorum maximum sustentatur quatuor columnis Pyrropœcilis, quarum perimeter habet septem pedes: alterum Hemispherium sustentatur quatuor arcubus, quos fulciunt quatuor columnæ marmoris Thebaici. Est item in quarti collis latere meridionali, columna par, & similis ei, quam dixi in Exocionio paulò antestantem nuper traductam in Basilicam Regis Soleimani. Habet in basi circulum illum laureatum, radiatum, similitudinem crucis labaricæ gerentem, qualis in Xerolophi columna cochlide Arcadij videtur. Ad radices quinti collis est duplex murus intra se claudens vicum domorum, quem nunc vulgò appellant Phanarium, ex eo, quòd vna nocte ad lucernam constructus fuerit instante obsidione. Vbi ex Dionysio arbitror fuisse locum, qui Mellacopfas appellabatur, cur ita appellaretur ostendi in Bosporo. In dorso quinti collis est ædes Regis Selini cum Xenodochio, eiusque sepulchro: ibi etiam prope est cisterna ingens in pratum conuersa, spoliata columnis & cameris.

De sexto colle, & decimaquarta regione.

C A P V T I I I.

VRBS descriptio regionum, tradit decimaquartam regionem licet in vrbis parte numeretur, tamè quia spatio interiecto diuisa esset, muro proprio vallatam alterius quodam modo speciem ciuitatis ostendere, esse verò progressis à porta modicum situ planam, dextro autem latere in cliuum surgente
vsque

vsque ad murum ferè plateæ spatium nimis pronā continere in se Ecclesiam, Palatium, Nymphæū, Thermas, Theatrum, Pōtem sublicium, siue ligneum. Quispiam fortasse, qui Constantinopolim non vidit, ex hac descriptione facilè putauerit sciri posse, in qua parte sit decimaquarta regio, præsertim iam vndecim cognitis, & tertiadecima, & duodecima, quammox cognoscendis: at cùm nulla extent, quæ traduntur in ea fuisse, ne pons quidem sublicius, neque aqua, quæ hoc ponte traiceretur facilè cognoscatur, disceptatio relinquitur inquirendi in quo loco fuerit: nam nescio, quæ illa porta fuerit, à qua dicit progressis modicum planam, quod verò ait dextro latere in cliuum surgente, facilè intelligeretur, si scirem quid appellet dextrum latus. Iam verò in quinto colle fuisse hæc non videtur, ex eo, quòd dicit interiecto spatio diuisam, quo exiguo diuisa fuisset, inconsultumque fuisset, iam muro proprio distinguere à propinquis vrbis muris. Huc accedit, quòd nullus pons fingi potest fuisse in quinto colle, neque in sexto aut septimo collibus vrbis, neque extra vrbem vllus pons extat, neque vallis intercedens intra quintum & tertium collem pontem vllum habet, neque aquam, nisi cogitemus sinum aliquem, qui nūc obrutus sit habuisse, qui ponte transfiretur. Iam si existimamus vltra sextum collem, vbi vicus hodie Aiuasarius nuncupatus, facilius quidem constabit illic pontem fuisse, quo traiceretur sinus Ceratinus. Vbi prope fundamenta pilarum pontis videntur, at verisimilius videtur collem sextum vicinum habitatum fuisse propter commoditatem viarum à Thracia, priusque vicinum, quàm longinquum

cenſendum inter regiones vr̄bis, præſertim cùm plerique ſcripſerint ſextum collem habitatum fuiſſe ſuburbio Hebdomo appellato, quod aliâq; ſuburbana ædificia, vt intra vr̄bem includeret, propinquitas loci inuitauit Theodoſiũ minorẽ ad promouẽda vr̄bis mœnia.

De Hebdomo ſuburbio Conſtantinopoleos, & triclinio Magnaura, & Cyclobio, & de ſtatua Maurity, eiusque armamentario, de loco nuncupato Cynegio.

C A P V T I I I I.

SV B V R B I V M Hebdomum appellatũ in ſexto colle fuiſſe, qui nunc eſt intra vr̄bem, oſtendit ædes diui Ioannis Baptiſtæ, quam etiam nunc Græci vulgò vocant Prodromi, ea in latere ad Solis ortum pertinente ſita eſt, à Turcis maxima ex parte diruta, vbi aliquot columnæ marmoreæ extremã rapinam metuẽtes ſuperſunt, ſed pauce ex multis ablatis. Quàm autem illa ſumptuoſa fuiſſet, cùm alia veſtigia indicant, tum cifterna Boni nuncupata (ex eo, quòd eam Patrius appellatus Bonus condiderit) paulò ſupra eã ipſam ſita longa trecentos paſſus, columnis & concameratione ſpoliata, in qua nunc horti virẽt. Sozomenus ait Regem Theodoſium maiorem caput Ioannis Baptiſtæ ex vico nuncupato Coſlao, qui vicinus erat Pantichio loco Chalcedonis, traduxiſſe & poſuiſſe ante vr̄bem Conſtantini in Hebdomo nominato, maximũque & pulcherrimum Deo ibidem excitari templum. Idem tradit Theodoſium cùm educeret exercitum contra Eugenium ex vr̄be Conſtãtini egreſſum, vt ſibi exercituq; bene & feliciter exitus belli eueniret à Deo precatum fuiſſe

fuisse in æde, quam in honorẽ Ioannis Baptiste in Hebdomo ædificauerat. Procopius nimium rhetoricè adulatur Iustiniano, quem instauratorem huius ædis tradit ædificasse eam in suburbio appellato Hebdomo. Zonaras ait regnante Constantino Pogonato Agarenos graui classe urbem obsedisse, quæ stationem habebat à promontorio Hebdomo sito ad Occasum vsq; ad Cyclobion. Similiter historiæ aliæ tradunt à promontorio nuncupato Hebdomo ad Occasum pertinente, siue à domo Magnauræ vsque ad Palatium Cyclobion spectans ad Orientem stetisse classem Agarenorū, ex quibus obiter colligo Magnauram fuisse in Hebdomo. Cedrinus Magnauræ solarium rotundum scribit condidisse Philippicum Regem, illicque in atrio suam statuam armamentariumq; collocasse. Alij scribunt Mauritium Imperatorem Magnauræ triclinium ædificasse, in eiusque atrio posuisse suam statuam, armamentariumque ibidem constituisse, in triclinium Magnauræ hi versus extant incerti Poëta:

Ὁτραλίας τὸ λέπιδον, τόνδε δῶμον βασιλῆος
 Ἀιχμῶ ὀλβοδὲθερον ἀπὸ σαροῖο λαχόντων
 Ἀντὸς αὐτῆς ἑρακλῆς σὺν κωνσταντίνῳ ἦεν.

Cisternam Magnauræ, quæ erat in Palatio Heraclius obruit, quam, vt ait Cedrinus, Macedonius Rex purgauit, in pristinumque statum restituit. Quidam si minus vere, tamen aptè tradunt triclinium Magnauræ nominatum, ex eo, quòd Anastasius Rex cùm ibidem ob horrendam tempestatem ventorum & tonitruum, & fulminum extingueretur, clara voce dixerit: Magna perimus aura. Pulcheria Theodosij minoris soror ab admi-

nistracione imperij remota secessit, & apud se vixit in Hebdomo. Nicephorum Phocam, Zonaras, inquit, appropinquantem vrbi à populi factione Prasina appellata exceptum magno applausu, eúmque in Hebdomo coronatú à Patriarcha Constantinopolitano. Cur verò id suburbium nominetur Hebdomum, existimo à septenario numero suburbiorú, quæ nomina retinuerunt etiam inclusa in urbem. Procopius tradit Iustinianú in regione vrbis, quæ appellaretur secunda, ædè diuæ Annæ ædificasse, ignotus scriptor patriæ Constantinopolitanæ rationem affert, cur appelletur secunda. In loco, inquit, appellato secundo, stabat Iustiniani Rhinotometi statua, hanc demolitus est Bardas Cæsar Michel auus Theophili, & confregit. Appellatus est secundus locus ex eo, quòd Iustinianus in exilium proiectus in Cherfonem à patritio Leone rerum potente, vbi cùm decem annos exul mássisset, profectus est ad Terbelum Regem Bulgarorum, cuius filiam nomine Theodoram duxit, eique exercitus datus est, quem duxit contra Constantinopolim ad repetendum suum principatú, quem ciues cùm nolissent recipere, ingressus est per cuniculos aquæductus in urbem, ad locum vbi restabant fundamenta columnæ suæ, quam aduersarius euerterat: & secundo regnum adeptus. Secundã columnam ibidem restituit, ædémq; ibidem diuæ Annæ ædificauit, ex eoque locus appellatus secúndus. At, vt iam dixi, Procopius tradit magnum Iustinianum eam condidisse in regione secunda, quam ante Theodosium minorem, qui muros vrbis promouit, existimo suburbium fuisse septimi collis, hoc est, duodecimæ regionis ex Cedrino, & aliis.

Fue

Fuerunt, inquit, terramotus horribiles, qui murū vrbis in Exacionio euerterūt, & templa magnifica, & domos splendas in porta vrbis aurea victoriæ signum prostrauerunt, & in secunda regione ad diuam Annam loca tremuerunt. Hæc pluribus dixi, ne quis *ἀντόρου χωρίου* putet esse in numero regionū, quas antiqua descriptio tradit quatuordecim fuisse vrbis. Procopium miror in tot ædificiis vrbis describendis nunquam earum meminisse, cū Iustinianus in suis cōstitutionibus meminerit. Inter Palatium Constantini, & portam vrbis Adrianopolitanam, extat ædes in septimo colle, quæ etsi iam tot secula sit intra vrbem, tamen etiamnum *χρισὸς χώρας* appellatur, ex eo, quòd olim esset extra vrbē ex tribus partibus, vt mos est Græcarum ædium sacrarū: porticu cingitur, parietis eius intrinsecus vestiti crustis marmoris varij quadratis, ita inter se coniunctis, vt distinguantur ab imo sursum versus modulis astragalorum, aliorum baccatorum, aliorum teretium sine bacis. Supra quadratas crustas discurrūt tres fasciæ, & tres velut astragali, quorum duo teretes supremus quadratus velut regula, supra fasciam denticuli, supra denticulos folia Corinthia, deniq; marmor sic mensulis distinguitur, vt in commissuris eluceat labor Corinthius: sed is plenior apparet in æde Sophiæ. Iam verò ex his, quæ post addam, cognoscetur Hebdomū suburbium fuisse in decimaquarta regionum vrbis continente in se Palatium. Nunc ex tot antiquis Palatiis nullius nomē extat, nisi Palatij in septimo colle siti, quod etiamnum appellant Constantini, ex cuius ædificiis restat vnum cum aliquot columnis, & cisterna, in qua elephanti stabu-

lantur. In planitie littorali posita ad radices sexti collis
 vergentis ad ortum solstitij æstiuui, est porta Palatina,
 siue Cynegion appellata, vbi Platani extra portã. Pro-
 pe portam extant intra murum tres arcus magni, nunc
 substructi, olim patentes, per quos ingrediebantur tri-
 remes in portum manufactum intra muros clausum ad
 commoditatem propinqui Palatij, nunc obrutum, &
 conuersum in horti culturam. Cynegion celebre est scri-
 ptis recētium, vt etiam Suydas non alienum putarit in
 suum Lexicon hãc historiam inferere. In Cynegio, in-
 quit, appellato proiiciebantur mortis condemnati, erãt
 quædam illic statuæ. Theodorus Anagnostes eò profe-
 ctus cum Imerio Chartophylace vidit illic statuam par-
 uam quidem longitudine, sed crassitudine magnam,
 me autem contemplante, inquit Imerius. Contempla-
 re, quis condidit Cynegion. Cui respondi, Maximinus
 condidit, Aristides dimēsus est, statim cecidisse colum-
 nam, & afflixisse Imerium, vt euestigio moreretur: ego
 metu percussus ad templum fugi, & quod acciderat de-
 nuntiaui. Id autem hominibus minimè credentibus, iu-
 reiurando asserui, domestici defuncti, & quidam Regis
 ministri, ad locum mecum profecti sunt, qui cùm ad-
 mirarentur casum viri, & columnæ, Ioannes quidam
 Philosophus dixit se inuenisse ab animalculo præcla-
 rum virum interiturum, à quo persuasus Philippus Rex,
 hoc animalculum in eodem loco terra obrui iussit. Iu-
 stinus tertius Tyberium & Leontiũ, qui triennium im-
 perauerant è vinculis eductos per forum & theatrum
 simul iunctos rapi ab equis, atque ad eius pedes detra-
 ctos cùm eorũ ceruices calcasset, in Cynegio spectante
 populo

populo interfici iussit. Id theatrū, per quod dicit simul iunctos raptos, existimo fuisse theatrum venatorium: nam, vt Romæ fuit *θέατρον κυνηγιῶν*. Ita fuit Byzantij ex Procopio, qui tradit Iustiniani auaritia theatra, Hippodromos, Cynegesia maxima ex parte omissa fuisse.

De Blachernis, & de Triclinio Blachernæ, & Palatio, aqueductu, & de multis locis antiquissimis.

C A P V T V.

ANTIQUA regionum descriptio dicit quidem decimam quartam ædem sacram cōtinere, sed non nominat, neque meminit Blachernarum, quamuis ita nominarentur antequam Seuerus Byzantium euertisset, vt pōst declarabo, quæ extra urbem essent non modò eo tempore, quo scripta est illa regionum descriptio, sed etiam viuente Iustiniano, quē Procopius scribit ædificasse templum virginis Mariæ ante mœnia vrbis, in loco appellato Blachernis. Miretur hoc templum, inquit, ingressus, ingentem quidem molem citra vllum periculum constitutam, cernens ipsam magnificentiam ab omni insolentia alienam. Puto Iustinianum hoc templū refecisse, nam Zonaras tradit Pulcheriam Marciani vxorem templum in Blachernis ædificasse, & Mariæ virgini dedicasse. Pomponius lætus hoc à Theodosio conditum tradit, Cedrinus testatur Iustinum nepotem Iustiniani templo Blachernarum duos arcus addidisse. Cùm ex antedictis Procopij constat Blachernas extra urbem esse, tum ex Agathio. Instantibus, inquit, Barbaris permissu Iustiniani omnia templa extra urbem sita, quæ à Blachernis initium su-

munt, vsque ad pontum Euxinum spoliabantur armamentis, & intra urbem seruanda traducebantur, hodie prope Xylo portam & angulum urbis occidentale inter radices sexti collis, & sinum ædis sacrae intra urbem sita, quam virgini Mariæ sacram dicunt fuisse, eiq; fontem sacrum adhuc scaturientem ostendunt Græci, Blachernamque locum nominant, vestigia extabant, cum venissem Byzantiû, quæ funditus nunc ferè effossa sunt, & deleta. Ex imo cliuo sexti collis eminenti supra templum Blachernæum prodiit aquæductus duabus fistulis, eius aqua salit, quarum altera clauditur epistomio, altera perennis fluit, hunc ex Hydralæ fluuio antè dixi Andronicum Regem conduxisse in regionem Blachernâ, vbi antea aqua fluuiatilis nulla erat. Anastasius Rex magnum Triclinium ædificauit in Blachernis, quod etiamnum ætate Suydæ dicebatur Anastasiacum, Tiberium Regem construxisse publicum Blachernarû balneum. Zonaras, & alij scribunt. In Blachernis regium Palatium fuisse etiam nunc ætate Zonaræ, atque multò infra vsque ad Manuelem Regem ex historia liquet recentiorum, vnde verò locus Blachernas appelletur. In suo anaplo Bosporico docet Dionysius Byzantius, à quo loca descripta à quinti collis radicibus, ad extremum angulum urbis, & collis sexti, paucis repetâ. Post locum, inquit, qui nominatur Mellacopfas, hunc antè dixi fuisse sub radicibus quinti collis, duo loca sunt omni tempore anni piscationem ad depressiones extremas, quas efficiunt lingule collium, & ad sinus profundos quietos à ventis largientia, quorum alter Ingenidas dicitur ab heroe Indigena, alter Piræicus, à Piræo Atheniensi,

niensî, vel vt alij dicunt, ab antiquo quodam incola : in quorum medio locus est nominatus Cittos à copia hederæ ibi facilè prouenientis. Piræico loco continuus est Camara locus procliuis, & ventis obnoxium littus, itaque multum à mari percutitur. Inde supra Thalassa : finis totius sinus Ceretini vbi est initium influentium in sinum fluminum, nominata enim siue ob illorum vicinitatem corruptentium naturalem maris aquam, siue quòd immobilis, & minus affecta ventis, ac potiùs ab influxu fluminum, assiduam, mollémque materiam afferentium efficiente mare cœnosum, vbi tamen est copia piscium, huius maris marcidi primus locus appellatur Polyrrhetius à viro Polyrrheto. Post hunc Vateia scopia à mari profundo, tertius Blachernas nomen barbaricū à quodâ ibi regnante adeptus, vltimus Paludes.

De ponte, qui est ad diuum Mamantem, & de eius Hippodromo, & Leone æreo, de Mauritij Regis sepulchro.

C A P V T V I.

NON Historici modò, sed etiam Grammaticus Suydas, tradunt ad diuum Mamântem pontem fuisse duodecim fornicibus constantem, multæ enim aquæ eò defluebãt, vbi etiam Draco æreus statutus erat, propterea quòd illic serpens aliquando habitasse existimaretur, vbi multæ virgines prægnantes fiebant. Basiliscus enim quidam, qui amauit hunc locum, quique ex cohorte Numeriani Cæsaris fuit, illic habitauit, & templum excitauit, quod postea Zeno euertit. Constantinus Iconomachus Andream Calybité memorabilem virum apud Blachernas in Hippodromo

diui Mamantis flagris interfecit. Zonaras narrat Mauri-
 ritium Regem sepultum fuisse in templo diui Maman-
 tis prope murum, quem ædificauit Pharasmanes eunu-
 chus, Iustiniani cubicularius. Cedrinus dicit templum
 Mamantis esse prope portam nuncupatã Xylocercon,
 alij tradunt Crunnam Bulgarorum Regem Constanti-
 nopolim circuisse à Blachernis ad auream portã, quam
 cùm capere se posse diffidisset, cucurrit ad diuum Ma-
 mantem, Palatium illic situm incendit, & Leonem æ-
 reum positum in Hippodromo simul & Vrsum, & Dra-
 conem, & electa marmora, cùm reuerteretur exportaf-
 se. Sozomenus loquens de his, qui expulsi sunt propter
 Chrysofomum, ex vrbe egressos scribit conuenisse in
 locum situm ante urbem, quem Constantinus Rex in
 Hippodromi spectaculũ purgauerat, & muris ligneis
 circundederat, quem arbitror postea appellatum Hip-
 podromum diui Mamantis. Zonaras addit Leonẽ Re-
 gem metu incendij, quò vrbs conflagrabat exiuisse ex
 vrbe, & plurimùm mansisse ad diuum Mamantem. Ce-
 drinus Theophilum Regem dicit certamina equestria
 exercuisse ad templum martyris Mamãtis, in Steno si-
 tum. Ex antè aceruatim collectis patet diuum Maman-
 tem fuisse ad Blachernam, pontemque illic fuisse, id
 quod confirmat Ioannes Tzetzes in sua varia historia,
 cùm ait ex Abydi angustiis vsque ad pontem Blacher-
 narum Hellepontum appellari. Ex quo liquet pontem
 illum fuisse vbi pilæ cernuntur lapideæ antiqui pontis,
 sed non extra aquam eminentes, nisi aliquando æstate
 sitæ inter angulum vrbis Blacherneum, & suburbium,
 quod Turci appellant Aibasariũ, hunc illum iam pro-
 nun

nuntiare possumus esse, quem antiqua descriptio regionum urbis appellat ligneū, & ponit in decimaquarta regione, in qua diximus fuisse suburbium Hebdomum. Hoc vnum aduerte ex Suyda, pontem diui Mamantis habuisse duodecim fornices, itaque lapideum tum fuisse, aut Suydam loqui de alio templo Mamantis alibi sito.

De septimo colle, & duodecima regione, & de columna Arcadij.

CAP. VII.

EX COLUMNA Arcadij, quæ etiamnum extat in septimo colle nuncupato Xerolopho diuiso à sex collibus valle lata, colligo fuisse duodecimam regionem, quæ portam auream à ciuitate petentibus in longum plana omnis consistit, sed latere sinistro mollioribus cliuis deducta maris confinio finiebatur: continebat in se portam auream, porticus Troadeas, forum Theodosiacum, portum Theodosiacum, & columnam intra se gradibus peruiam, quæ Arcadius Imperator excitauit in Xerolopho, etiam nunc in nostram ætatem nomen retinente, & supra ipsam collocauit statuam suam, quæ cecidit regnante Leone Conone terramotu, quo vehementer concussum est Byzantium, & quo multa templa, & domus ceciderunt, multitudoque hominum oppressa est. Cedrinus declarat hanc columnam Arcadij ex omnibus partibus similem columnæ Theodosij in Tauro positæ, habet stylobatem, basim, & capitulum, eius scapus cum spira & capitulo constat lapidibus viginti & vno. Præterea supra capitulum duo lapides existunt, stylobates constat quinque lapidibus
 omni

omnibus adeò coniunctè inter se cõmissis, vt si vel terræmotu, vel vetustate nunquã concussa fuisset, ex vno, eodémque lapide tota columna constare videretur. Hi lapides alij supra alios impositi, & coniuncti tanquam spõdyli intus excauati totum columnæ ambitum vnũ, & perpetuum præstant fenestellis illustrem, & gradus efficiunt. Vnus enim quisque lapis partem graduum efficit, & ambitum scapi velut murum, incœpi numerare à lapide supremo fastigiante columnam vñq; ad imum gradum. Supremus igitur lapis continens portam, qua scanditur supra capituli abacum, altus circiter tredecim pedes, & dodrantem. Concameratus, & conuexus tegit totam columnam, porta alta sex pedes & duos digitos, larga pedes tres & dodrantem: secundus lapis sex pedes altus continet supremum gradum positum supra abacum capituli. Tertius altus quinque pedes & quatuor digitos, continet abacũ, & totum capitulũ. Quartus, altus quinque pedes exceptis duobus digitis. Quintus altitudinem habet quinque pedum minus duobus digitis. Sextus quatuor pedum & dodrantis. Septimus quinque pedum & digitorum duorum. Octauus quatuor pedum, & quatuor digitorum. Nonus sex pedum. Decimus quinq; pedum. Vndecimus quatuor pedum, & quatuordecim digitorum. Duodecimus quatuor pedum, & dodrantis. Decimustertius quinque pedũ. Decimusquartus quinque pedum, & digitorum duorum. Decimusquintus quinque pedum & semipedis. Decimussextus quinq; pedum & semissis. Decimusseptimus quinque pedum, & decem digitorum. Decimusoctauus sex pedum & semissis. Decimusnonus quinque pedum,

& di

& digitorum quatuor. Vigésimus sex pedum & semipe-
dis. Vigésimus vnus, qui initium scapi facit, sex pedum,
& digitorum quatuor. Infra scapum lapides continen-
tes spiram, stylobatem sunt sex, quorum summus altus
quaternos pedes & dodrantem, secundus totidem, ter-
tius quatuor pedes, quartus pedes quatuor, & semissem,
quintus totidem, sextus & infimus quatuor pedes. Sin-
guli supradicti lapides ex se gradus faciunt, & ambitum
velut murum distinctum fenestris quinquaginta sex, gra-
dus autem circiter ducenti triginta tres sunt duorum ge-
nerum. Alij enim per anfractus, alij cochleæ in modum,
stylobates ascenditur quinque anfractibus normatim
assurgentibus, vnusquisq; anfractus areolam vnã ha-
bet, qua ascenditur ex vno anfractu in alterum. Primus
anfractus habet gradus sex, secundus totidem, tertius
octo, quartus nouem, quintus totidem, omnium infimus
vicinus limini infero ianuarum, altus digitos decem, largus
pedem vnum, longus pedes duos, & nouem digitos. Si-
miles sunt totius quinti anfractus, cuius area quadrata
quoquo versus lata duos pedes & nouem digitos. Post
quinque anfractus est initium scapi, cuius gradus primi
alti decem digitos, largi iuxta murulum scapi pedem,
in medio pedem & dodrantem, longi pedes duos & no-
uem digitos, vltimi alti nouem digitos, scapus colum-
næ interior habet ambitum viginti octo pedum, crassi-
tudo muri, quo velut thorace gradus clauduntur, est
duorum pedum & trium digitorum, in ima columna,
at in summa pedis & dodrantis. Iam si quis me curio-
sum dicet, quod singulos lapides mensus sim, curiosio-
rem dicet illum, quem Thucydides probat, quod muri

hostilis lateres numerasset, vt altitudinem deprehenderet: ipse exteriorem ambitum metiri non sum ausus, ne demissum perpendiculum Barbari deprehenderent altitudinem, necesse habui intus latens dimetiri interiores singulos lapides, ex quibus innumerum subductis deprehenditur colúnæ Cochlidis altitudo, id quod videtur primùm extare supra terram, sunt duo gradus compositi ex multis lapidibus. Deinde sequitur tertius gradus, is est lapis altus tres pedes & quatuor digitos, latus quoquouersum triginta tres pedes & semipedē. Supra lapidem, qui efficit tertium gradū stylobates consistit constans quinque lapidibus, quorum incipiens à limine portæ est altus quinque pedes & semissem, in quo quidē lapide est plinthus planus altus tres pedes quinque digitos. Torulus quinque digitos, Apophygis cum regula dodrantem, altera regula superior duos digitos, corona scalpta alta dodrantem. Sophorus egregiè scalptus trophæis ex triplici latere, nam latus ad septentriones pertinens, continens portā, non est insculptum. Coronis stylobatica inclinatur velut tectum, in qua ima est primùm regula, deinde Astragalus baccatus, tertio loco Echinus, quarto Astragalus intortus vt funis, reliqua pars vsque ad summam curuaturam folia ligata in modum manipulorum, recta quidem, & in se curuata voluta. Stylobates emittit velut abacum, in quo fascēs coronario opere laureati bini in singulis lateribus, quorum maior incuruatur vsque ad imam partem abaci. Item in lateribus eiusdem coronati abaci summi existunt septem pueri nudi, tenentes fascem laurcum. Ex vnoquoq; abaci angulo eminet aquila; supra stylobatis

abacum coronarium existit plinthus columnæ minus proiectus foliis adumbratis, supra plinthum torus laureatus alligatus vittis flexuosis. Toro superest apophygis, deinde incipit scapus columnæ scalptus pugnis variis, scalptura procedit in modum columnæ, quæ Romæ Traiano sacra est inter elices binas cochleæ more surgentes. Summus scapus nempe Trachelium est striis rectis distinctus, capituli ima pars apophygis, deinde echinus, tertio loco abacus proiectus extra scapum duos pedes, & digitos quatuordecim. Abacus quoquouerfus patet in latitudinem decem & septem pedum, & dodran tis, supra abacum existit porta, & velut conus columnæ altus portâ continens, altior decem pedibus. Hanc Tuscanam columnam dicere possumus cum basis, & capitulum sint elaborata opere Tuscanico.

De statuis, & antiquissimo tripode Apollinis in Xerolopho statutis.

C A P. V I I I.

S V Y D A S scribit Xerolophon primò quosdam Thema appellasse, ex eo, quòd in eo essent quindecim Cochleæ, & Dianæ statua, & Seueri cõditoris, & Themation, tripus vbi hostias immolabat Seuerus, vbi multa oracula aliquãdo edebantur, & puella virgo immolabatur. Priscianus, quem mihi in memoriam reuocauit Benedictus Aegius antiquitatis acer inuestigator tradit Oeles solitos fuisse interponere F, digamma, quod ostendunt Epigrammata, quæ egomet legi in tripode vetustissimo Apollinis, qui extat in Xerolopho Byzãtij, sic scripta, *Δημοφάτωρ, λαφορέτωρ*. Item alio loco Aeoles solēt inter duas vocales eius,

dem dictionis digamma ponere, quos nos in multis sequimur, ὄφεις, ouis: δάφνη, dauos: ὠφίον, ouum: & quòd hoc verum est, ostendunt Epigrammata vetustissima, quæ literis antiquissimis scripta in multis tripodibus legi, & maximè in tripode Apollinis, qui est Constanti-
 nopoli, in loco quem ξηρόλοφος vocant: sunt autem scripta sic, δειμόφωγ, pro δειμοφώων: λαφοκόφωγ, pro λακοφώων. Ad-
 dunt alij fuisse etiã in Xerolopho iuxta basim colum-
 næ Arcadij columnam Theodosij minoris, & Valenti-
 niani, & Marciani, quæ terræmotu ceciderunt. Zonaras dicit Symeonem Bulgarorum principem crudelem, &
 nunquam quietum contra nationem Chrobatorû exer-
 citum duxisse, à quibus cùm victus esset, exercitumque
 amisisset locorum difficultate, interea quidam Regi
 Constantinopolitano significauit statuam supra fornicem in Xerolopho collocatam, spectatam ad Solis oc-
 casum, designare Symeonem Bulgarum, ac si quis co-
 lumnæ caput abscinderet secuturum Symeonis interitum. Itaque Regis iussu caput columnæ abscissum est,
 & interitus Symeonis ex violento stomachi dolore cognitus est Regi Constantinopolitano diligenter obser-
 uanti illius tempus interitus. Iam verò portus Theodo-
 siacus fuit in hortis, quos hodie appellant Blancham, muro vndique clausis, & sitis in maritima Propontidis
 planitie, subiecta sub radices septimi collis, cuius ostiû
 vergebat ad Solis ortum æstiuum, à quo moles extēde-
 batur ad occasum æstiuum: supra quam nunc muri a-
 structi existunt. Urbis moles adhuc extat larga duode-
 cim pedes, longa sexcentos passus meos, quos conficere
 soleo in ambulando, portus obrutus est, latissimos hor-
 . tos

tos habens oleribus cōsitos, & paucis arboribus: ex quibus, vt Fabius ait, non pendent vela, sed poma. Horti irrigui sunt ex lacubus, quos habēt intra se perennes, vestigia nimirum antiqui portus. Cuius circuitum excessisse milliarium ex mole, & situ loci deprehendo, in faucibus portus adhuc nauium capacibus extra murū vrbis etiamnum videtur turris vndique mari circumdata, & saxa reliquæ ruinarum. Scriptor ignotus patriæ Constantinopolitanæ tradit primò nuncupatum Thema, vbi Cochleas quindecim diximus fuisse, deinde forum Theodosiacum appellatum: mihi potius videtur fuisse Arcadiacum, à proxima Arcadij columna: nam forum Theodosiacum vero propius videtur fuisse prope portum Theodosiacū, cūm ex architectonica ratione, quæ præcipit forum faciendum esse iuxta portū: tum ex nomine conditoris Theodosij, qui forum suum commodius efficere non potuit, quàm iuxta sui nominis portum, quem arbitror etiam portum Eleutherij prius appellatum fuisse, si vera tradunt, qui dicunt Constantinum magnum saxa fluctibus obiecisse à mucrone primi collis vsque ad portum Sophiæ, & portum Eleutherij conditum à magno Constantino præsidente operi Eleutherio Patritio, statuamque Eleutherij statutam fuisse marmoream in eo portu, marmoreum calathum ferentem humeris, & palam etiam marmoream tenentem manu, Palatiūmq; Eleutherij ædificasse Hirenam, eiusque filium Constantinum, atque ab hoc Palatio vsque ad Amastrianum Hippodromum fuisse à magno Theodosio conditū, quem euertit Hirena. Zonaras scribit Hirenam, cūm ab administratione imperij remota

fuisset à filio Constantino in domo sua, quam ædificauerat in Eleutherij partibus vixisse. Porticus, quas regionum vrbs descriptio appellat Troadeas, alij vocât Troadesias, qui dicunt Constâtinum magnum muros promouisse vsque ad porticus Troadesias, portam auream, quam cõtinebat duodecima regio. Troadeas appellatas arbitror, quòd continerent quippiã eiusmodi quale Plutarchus tradit continuisse porticum Variam nuncupatum. Aiunt, inquit, in porticu olim appellata Plesiactia, nunc verò Pæcila Polygnotum pictorem Troadeas pingentem Laodicæ faciem in imagine Elpinicæ fecisse. Nunc ex nomine, quòd mutatum est non agnouissem, nisi ex fonte portæ vicino collegissem, quæ etiamnum appellant χρυσοπύλω, à porta aurea nomen retinentem. Is adhuc perennis scaturit, & religiosè bibitur à Græcis, qui omnes fontes iuxta templa sitos sacros habent, & nominant. Iam templû non extat, quod Procopius describit: Duo templa, inquit, Deiparæ Iustinianus construxit ante muros vrbs, vnum in regione appellata Blachernis, alterû in loco nominato πηγῆ, vbi est sylua magna cupressorum, & pratum floridum, hortusque tempestiuos & formosos fructus producēs, & fons sine strepitu emittens aquam quietam & potabilem. Hęc quidem templa ante muros vrbs fecit illud quidem ad littus maris, alterû prope portas aureas nuncupatas. Quæ quidem templa addit Procopius circa finem murorum esse, vt ambo sint inexpugnabilia vrbs præsidia. Ex quibus conicio tempore Iustiniani angulum vrbs, quem vocant Septem turrium non fuisse intra vrbs. Sed murum terrestrem à porta aurea angulum

lum fecisse vrbis longè interiorem, vt ex studio monasterio colligere licet suburbano olim, quod nunc intra vrbem est penitius, quàm angulus Septē turrium, idem Procopius ait Iustinianum ingrediēti portam auream à dextra parte templum diuæ Iæ vetustate collapsum ingenti sumptu restituisse. Iam non modò ex antedictis portam auream assequor vicinam fuisse septimo colli nuncupato Xerolopho, verùm etiã ex Zonara, qui tradit regnante Leone multa templa, multasque domos terræmotu cecidisse, Arcadiique statuam in columna Xerolophi positam, & in porta aurea Theodosij maioris statuam, & muros vrbis pertinentes ad continētem campestem. Cedrinus ait eodem terræmotu ad portam auream cecidisse Victoriæ statuam: alij addunt eodem terræmotu quinto Kalendas Nouembris factò ædificia sacra profanáque permulta cecidisse, populúmque multum extinctum fuisse, & simulacrum, quod stabat supra Attali portam magni Constantini vnà cum ipso Attalo. Longè igitur errant, qui putāt portam auream esse, quàm nunc Oriam vocant, sitam in parte vrbis septentrionali, quam antè dixi portam Neorij, cum ex antè scriptis liqueat esse in parte vrbis vergente ad Solis occasum æstiuum portam auream, tum ex antiqua vrbis descriptione regionum, quæ tradit vrbis longitudinem à porta aurea vsque ad littus maris directà linea pedum quatuordecim millia septuaginta quinque continere. Cedrinus tradit elephantos collocatos in porta aurea similes esse illis, in quibus olim Theodosius sedens vrbem ingressus est. Quibus adiungunt horú elephantorū statuas in aurea porta statutas ex aede Mar-

tis Atheniensis deportasse Theodosium paruū, qui construxit vrbis muros vsque ad Blachernas. Cedrinus dicit Regem Macedonium ædificasse magnū templum Mocij martyris, & ædem diuæ Annæ in loco appellato Secundo. Procopius scribit hoc vtrunque templum Iustinianum ædificasse, vidi reliquias tēpli Mociani prope cisternam sitam in dorso septimi collis, amplā, non minorem, quā antè scripsi, construxisse Iustinianum, neque paucioribus columnis sustentatam, quibus nunc spoliata spectatur, solum nomen retinens. Mocia enim nominatur, quam non modò Historici, sed etiā Grammaticus Suydas dicit Anastasium Dicorum condidisse. Vide an moneta, quā in hac regione ponit antiqua regionum vrbis descriptio sit ædes Iunonis monetæ, an Aerarium: nam reges etiam hodie in regione septimi collis dicuntur castello Septem turrium vti pro Aerario Suydas affert statuam Iunonis sustinuisse æreum fornicem ad similitudinem forficis capillos tondentis, sed in quo loco, non explicat: itaque ea, quæ adduxi de moneta, sint obiter dicta.

De columnis, quæ nunc extant in colle septimo.

C A P V T IX.

DEDES sacra Studios appellata ab Studio principe ciue Constantinopolitano, is, vt ait Suydas, hanc condidit cū illustri monasterio. Studij meminit Iustinianus in nouis cōstitutionibus, cū ait duas lecticas, quibus mortui efferuntur, in sacro thesauro sitas Studij præclaræ memoriæ, & Stephani magnificæ memoriæ. Studium intelligit monasterium ita

nuncu

nuncupatum, quod nunc non extat, ædes extat translata in religionem Mametanam, in cuius vestibulo sunt quatuor columnæ cum trabeatione egregiè elaborata, in interiori parte ædium vtrinque columnæ sunt septem virides, nigris maculis velut fragmentis alterius generis lapidum insertis distinctæ, quarum perimeter est sex pedum & sex digitorum. Denique earum ratio capitulorum, epistyliorum opere Corinthio elaborata eadem est, quæ columnarum vestibuli. Supra illas sex existunt totidem columnæ in parte ædis superiore. In area ædis Studianæ est cisterna, cuius lateritias cameras sustinent viginti tres columnæ excelsæ Corinthiæ, extra urbem fuit monasterium Studianum olim, nunc est intra urbem, iuxta viam, qua itur ex columna Arcadij ad portam Septem turrium, quas claudit murus urbis habens portam nunc obstructam, olim patentem, cuius Parastades sunt duæ columnæ Corinthiæ marmoris maculosi, venis viridibus distincti, sustinentes octo columellas efficientes tres arcus, in latere portæ sinistro existunt sex tabulæ marmoreæ, singulæ habentes latera clausa columellis aliis teretibus, aliis quadratis, continentes statuas eminenter expressas affabrè scalptas, nudas, clavis pugnantes, quarum superiores habent supra se cupidines velut præcipites ad volandum, in latere dextro sunt item sex tabulæ cinctæ similiter columellis. In prima tabula inferiori iuuenis tenens organum musicum iacet supinus, tibiis implexis, supra ipsum impèdet imaguncula velut Cupido, supra Cupidinem mulier: in tabula superiore est statua nuda tenens clauam erectam, pelle leonis brachio inuoluto, canes ducens manu sini-

stra. Supra ipsam eminent Leæna turgens vberibus. Alia tabula continet duos agricolas ferentes calathos vuis plenos. In alia tabula est eques alatus, equi frenum retinet mulier. A tergo sunt mulieres duæ, in summa parte tabulæ, alia mulier recubat, è regione huius iacet iuuenis. Hæc addidi ob tabularum antiquum opus summo artificio factū. Præterea vidi in septimo colle cùm alias Mameticas ædes, tum quatuor præcipuas habentes vestibula marmorea columnis marmoreis ornata, duas quidem in latere orientali, quarum duæ habēt sex colūnas in vestibulo bene proceras & crassas, duas quidem marmoris Thebæi, quatuor verò obscurè virētes marmoris Miscellanei. Altera est prope columnam Arcadij nuper facta ab vxore Soleimani Regis cum Xenodochio luculento, & Gymnasio profitentium literas Turcicas, & Arabicas, in quibus numeravi plusquam sexaginta columnas varias. In dorso collis spectantur aliæ duæ ædes, quarum vna habet balnea adiuncta, & Gymnasia literaria. In ædis vestibulo sunt sex columnæ Thebaici marmoris, quarum ambitus est septē pedum, & velut calcaneum æreum, bases quidem, & capitula Turcico labore exculpta, sed scapi antiquissimi, præsertim duarum cingentium aditum ædis, habentiū Hypotracheliū subtilius reliquo scapo Hypotrachelij ima pars æqualis scapo habet anulum teretem, supra anulum est alter annulus latus depressus: deinde superest Hypotrachelium depressius reliquo scapo, vt est hominis collum subtilius inter caput & thoracē: nullamque vidi aliam Byzantij habentem Hypotrachelium, tantoperè accedens ad rationē Vitruuij, tradentis Hypotra

potrachelium columnæ Doricæ contrahendum, ita vt in tertio libro de Ionicis est scriptum. Alia ædes Mame tana est in eodem colle, in cuius vestibulo sunt sex co- lumnæ bene excelsæ: in Gymnasij atrio sunt quatuor- decim, totidem in porticu vicina.

De regione tertiadecima vrbis Sycena appellata, & de oppido Galata, siue Pera.

C A P V T X.

GALATAM oppidum fuisse partem Constan- tinopolis ostendit antiqua descriptio regio- num, Nouæ, inquit, Romæ tertiadecima regio est Sycena, quæ sinu maris angusto diuisa societate vr- bis nauigiis frequentibus promeretur, tota lateri mon- tis affixa præter vnus plateæ tractum. Stephanus ait vr- bem Sycas contra nouam Romam esse sitas appellatas sua ætate Iustinianas: cur autem ita appellarentur non explicat, sed si ex eo, quòd Iustinianus eas ædificiis or- narit, aut collapsas restituerit, his enim de causis vrbes solent mutare nomina. Miror Procopium non memi- nisse horum ædificiorum, cùm totius sinus Cornu nun- cupati ædificia à Iustiniano ædificata, vel restituta exa- ctè describat, nisi fortasse erratum sit in Procopio scri- bente Iucundianas pro Iustinianis: cùm ait regias sub- urbanas Iustinianum renouasse in æreo loco, & loco, quem Iucundianas vocant, aut si in Procopio mēdum non est, erratum videri potest in Stephani Codice ha- bente Iustinianas pro Iucundianis, at Stephanus longè ante Iustinianum scripsit. Itaque, si vitium est, Step- hani non est, sed Hermolai Grammatici Constantinopo-

leos, qui Commētaria Stephani redegit in Epitomen, quā Iustiniano dedicauit. At verò Iustinianæ potius, quàm Iucundianæ nominandæ videntur Syca ex collatione multorum Codicum non modo Procopij, sed etiam Iustiniani editorum, & manuscriptorum. Iustinianus in suis nouis constitutionibus illud, inquit, manifestum est, si maius interuallum sit, & plures sint Decani feretro inferuientes, & plures scholæ propter feretri pondus paxillum quiddam ipsis dandum esse. Deinde paulò infrà addit sibi similiter videri, si funus effertur intra nouos vrbis muros, & traiectū τῶν ἰουστινιανῶν ἔξω συκῶν, hoc est, Sycarum, siue Iustinianarū, quoniam non longè distant, neque opus est maiore tempore, aut labore ad illuc proficiscendum, sin autem extra muros huius scælicis vrbis funus ducitur, siue vltra alios traiectus, quàm traiectum Sycenum funus effertur, prætereo cætera. Vbi aduerte πέρασμα Latinè vertendum esse traiectum, non autem terminum, vt habet Latina interpretatio. Ex antedictis patet oppidum Sycas nominatas esse trans sinum, & contra Constantinopolim, sed contra quam Constantinopolis partem non declarat Stephanus: at ex antiqua regionum vrbis descriptione assequor, tradente regionem sextam à foro Constantini vsque ad traiectum Sycenum porrigi, hoc est, Peræum, siue Galatinum nunc appellatum, & ne videar contemnere, recentes afferam. Ex his nonnullos, qui tradunt Absimarum Ducem hostium obsidentium Constantinopolim se recepisse in portum Syca, sita è regione Constantinopolis. Euagrius scribit capita Longini, & Theodori à Ioanne Scytha Constātinopolim missa,

ex con

ex contis appensa ad nuncupatas Sycas in vltiore litore opposito Constantinopoli sitas, Regis iussu erecta fuisse iucundum spectaculum Byzantinis. Idem addit Vitalianum vsque ad nuncupatas Sycas incurfiones fecisse, contra quem habentem in Sycis stationem mittitur à Rege Anastasio Marinus Syrus pugnaturus. Ambæ igitur classes se præparant, vna ad puppim Sycas, altera Constantinopolim habens: primùm remos inhibebant, deinde post excursiones, & leues pugnas vtrinque factas, prælium nauale commissum est circa loca appellata Vitharia. In fugã se coniecit Vitalianus magna ex parte virium suarum amissa, vt nemo hostium deinde in Bosporo inueniretur. Nec me mouet Strabo, qui videtur extra sinum Sycam ponere. Ex promontorio, inquit, fretum Bosporium in quinque stadia stringente vsque ad portum sub Syca positum esse triginta stadia, ex Syca ad Byzantium cornu quinque stadia, quæ non discrepent ab his, quæ antè dixi, si intelligeret Byzantium cornu, vt Plinius intelligit promontorium ipsum Bosporium, in quo Byzantium situm est. At Strabo declarat statim subdens cornu esse sinũ longum sexaginta stadia. Itaque aut erratum esse Codicis Straboniani arbitror, aut ipsum Strabonem errare cùm ex antè scriptis, tum maximè ex Dionysio Byzãtio antiquiore, & suæ patriæ scriptore, tradente Sycodem locum esse iuxta sinum Cornu appellatum, in eo loco vbi hodie extat Galata, vt planiùs declarauit in Bospori circumnavigatione. Longè etiam errant Perotini, qui dicitare solent Ianuenses primos cõditores esse Peræ oppidi, cùm multis antè seculis condita fuerit, quàm Ia-

nuenses Péram emissent, vel nauatæ in bello opere loco mercedis accepissent ab Imperatore Constantino-politano. Cùm Iustinianus ponat Sycas intra urbis muros, & Agathius muris clausas tradat, cùm ait aduentu hostium tantum terrorem iniectum fuisse ciuibus Constantinopolitanis, vt Iustiniani Régis milites armati insisterent muris Sycarum, vt promptè obsistere hostibus possent. Quid quòd Stephanus Sycas appellat urbem, quam postea recentes scriptores, sed antiquiores, quàm Ianuenses Galatam accepissent, castellum Galaticum vocant, tradentes classem Saracenorum stationem à Magnaura ad Cyclobion habuisse. Post autè duos dies cùm vehemens ventus flaret ad castellum Galatam vsque ad Clidion appulsam partem classis exustam fuisse igne, quem Imperator ex Acropoli iacularetur. Zonaras narrat Michaëlem Imperatorem, cùm terra & mari obsideretur in hanc desperationem venisse, vt catenam contenderet ab Acropoli ad oppidulum in contrario littore positum. Adhuc Galatæ porta est, quæ appellatur catena, ex eo, quòd ab Acropoli vsque ad eam portam catena extenderetur. Auctam vero à Ianuensibus non semel, sed iterum ostendunt muri sæpiùs promoti adhuc extantes ab Oriente duplices, ab Occasu triplices, designantes varia urbis incrementa. Iam videre licet antiquas Sycas in media Galata muris clausas, sitas contra regionem sextâ, & traiectum Sycenum rotas affixas lateri montis, quales describit regionum libellus urbis, præter vnus plateæ tractum, quem subiacentium sub eundem montem littorum tantùm præstat æqualitas. Oportuit hanc plateam latam fuisse centum

tum passus Romanos. Nam tanta hodie superest inter montem & sinum planities, & maior fortasse: quoniam tot post annos dilatata fuerit, vt quotidie videmus excrefcere ex proiectione purgamentorum, quæ, vt defideant in profundum, retinentur sub publicis arcas ligneas stabilientibus, quas fistucis defigunt incolæ studio augenda planitie littoralis, & oræ maritimæ efficiendæ propius portuosæ. Verùm vt planiùs intelligatur vbi olim Sycena regio fuerit, Galatæ situm, vt nunc est, describam.

*Descriptio Galatæ, & de templis Amphiarai, & Dianæ,
& Veneris, & theatro Syceno, & foro Honoriano.*

C A P V T X I.

SYCENA regio iam vulgò nominata Galata, siue Pera, rectiùs nominada Peræa, vt Iosephus Iudæam transiordanam nominat Peræam, & trans Euphratem Strabo regionem appellat Peræam. Cur autem appelletur Galata, Constantinopolitani omnes iam prædicant, ex eo, quòd illic olim lac venderetur, aut mulgeretur, decepti nominis allusione: nec dubito si scirent Galatam appellatam olim Sycã, quin etiam auderent eam dicere à ficuum lacte ita appellatam esse. Suamque tum aberrationem à vero tueri possent autoritate Dionysij Byzantij, scribentis Sycam appellatam à multitudine, & pulchritudine arborum ficuum ibi prouenientiũ. Quantò rectiùs coniectassent, si à Galatis populis eam Galatam nominatam fuisse arbitrati essent, adducti Ioannis Tzetæ ciuis Constantinopolitani, & diligentis Grammatici varia historia ab-
hinc

hinc ferè quadringentos annos conscripta, quæ tradit Brenum Gallum Ducem Gallorum, quos Græci Galatas appellant, profectum Byzantium illinc traiecisse: indèq; Byzantiij locum appellatum fuisse Peram ex traiectione Galatarum, à quibus postea arbitror etiam Galatam appellatam. Hæc autem sita est partim in colle, partim in planitie subiecta sub ipsum collem, quæ duæ valles efficiunt, vna ab Oriente, altera ab Occidente, vtraq; longa circiter vnum miliare. Collis dorsum procedit à Septentrione ad Meridiem, latum vbique non minus ducētis passibus, tam longum, quàm valles, quibus vtrinque clauditur: deinde coniungitur cum reliqua continētis planitie, collis meridianum latus, & planitiem sub ipsum subiectam continentes Galatam, circunseribit sinus Ceratinus, Isthmúmq;, & peninsulam ferè semicirculam efficit: vt si lineam duceres ab ore & faucibus sinus ad medium recessum, quem sinus Ceratinus insinuat in vallem, quæ collem Galatinū ab occasu claudit: inclusum videres intra semicirculū, quem designaret ducta linea Galatā accedentem ad figuram arcus intenti, nisi eius Cornu vergens ad occasum dimidio largiùs quàm orientale esset, & minus longum. Galatæ circuitus muro circumdatus patet quater mille & quadringētos passus, latitudo varia: nam media est sexcentorum passuum, quorum viginti intercedunt inter sinum & muros. Iam verò planities procurrens inter sinum & collem, dilatatur in cētum octoginta passus, cliuus verò in quadringentos. Latus Galatæ orientale patet in latitudinem primò quadringentorum passuum, deinde contrahitur in ducentos sexaginta passus. Latus
 perti

pertinens ad Occasum extra veterem Galatam sitū habet mollem clium, & ferè totum ad Meridiē, tendentem præter exiguam procliuitatem subsidentem ad Solis occasum iuxta muros veteris Galatæ sitā: cliui enim collis Galatini duplici deuexitate inclinatur, vna in valles, altera in sinum. Vnde fit, vt vrbs sit pronā triplici procliuitate, vna à Septentrionibus ad Meridiem, altera ad ortum Solis, tertia ad Occasum. Decliuitas per mediam Galatæ latitudinē decurrens tendit à Septentrionibus ad Meridiem, ita pronā, vt in multis locis cliui gradibus molliantur, vt domus ex parte infera scalis ascenduntur, ex supera ad eantur plano pede vsque ad primam contignationem: latus verò tam vergens ad Solis ortum, quàm ad occasum duplicem deuexitatem habet, vnā à septentrionibus ad meridianum cardinem, alteram ad Orientem, aut Occidentem: vt non modò viæ rectæ, sed etiam transuersæ procliuitatem habeant, sed orientale latus procliuius in vtranque deuexitatem, occidentale molles cliuos habet tam rectos, quàm transuersos, deniq; Galata sic pronā est, vt si eadem altitudine omnes domus essent. Superiores contignationes aspectu maris fruerentur, ex eisque velut ex theatris naues ultra citràque traicientes spectarentur, neque modò Galata, sed tota ferè Constantinopolis maris aspectu frueretur, si lex à Zenone constituta, & à Iustiniano sancita seruaretur, iubens intra centum passus neminem posse Constantinopoli impedire maris aspectum, neque rectum, neque obliquum. Plana vrbs pars discurrens inter imos collis cliuos & sinum, nusquā minus stricta ducentis passibus, in cornibus largior est, &

quidem alicubi patet in longitudinem quadringentorum passuum, oppidum triplo longius, quàm latius, latitudo tendit à Septentrionibus ad Meridiem, longitudo ab Oriente ad Occasum, latus occidentale latius quàm orientale, & ferè eadē latitudine qua media vrbs: nam per longitudinem quingentorum passuum nusquam minus lata quingentis passibus orientale latus cōtrahitur molliter, quoad eius extremitas in formam cunei reducitur, vbi lata est ducentos sexaginta passus. Totum littus, quod circuit Galatam, portuosum est, naues admittens vsque dum contingant oram maritimā. Inter mœnia & sinum intermissum est spatium, vbi tabernæ & officinæ mercatorum & cauponæ frequentes, & vacua interualla ad exonerandas naues. Portas habet maritimas sex, quarum tres traiectum frequentem habent ad Constantinopolim. Ita enim cōtra Constantinopolim iacet Galatā à septentrionibus, vt primo, secundo, tertio collibus, & valli primæ & secundæ Constantinopolitanis sit aduersa, præ se habens sinum & Constantinopolim, à tergo suburbana ædificia. Nam supra Galatam multæ domus suburbanæ partim in collis Galatini dorso, partim in eius lateribus triplicibus: nam Galatā non attingit summum verticē collis, imo ex summa vrbe, vbi est excelssima turris, adhuc restat extra urbem ascensus trecentorum circiter passuū, plenum ædificiis, inde iugum planum tendens à Meridie ad Aquilonē, largum circiter ducentos passus, longum duo millia passuum, per quod medium discurret via lata vtrinq; ædificiis cincta hortorum & vinetorum, neque est vlla pars amœnior: ex qua eiusque lateribus videtur

detur sinus Ceratinus, & Bosporus, & Propontis, & septem colles Constantinopolis, & Bithynia, & semper niuosus Olympus. Denique ædificia non modò in colle Galatino, sed etiam in collibus & vallibus circumuicinis sitis in littore Galatino posito contra Constantinopolim, tot colles & valles habente, quot Constantinopolis, vt iam longè dimidio maiorem, quam sit Galata urbem efficere possent, ac si centum annos fœlicitas imperij Byzantini durauerit, altera Constantinopolis futura est Galata. Qui scribunt Byzantem conditorem Byzantij templum Amphiarai ædificasse in Syca, aberrant quidem à rei veritate, sed non procul. Nam Dionysius Byzantius tradit post locum Sycenum fuisse templum Amphiarai ædificatum à Colonia deductoribus, quorum princeps erat Byzas. Amphiaräum cum ceteri Græci, tum Megarenses honorabant Deum, vt haberent, sed Amphiarai templum, & si non esset in loco, quem Dionysius appellat Sycenum, tamen eius appellatio dilatata fuit, postquàm Sycena vrbs condita fuit, vt etiam intra Sycas Amphiarai; & Dianæ Luciferæ, & Veneris Placidæ templa inclusa fuerint, vt planè demonstraui in tractatione Bospori. Sed horù iam nulla restant vestigia, neq; illorum, quæ tradit antiqua regionum vrbis descriptio in regione Sycena fuisse, neq; hominum vllorum memoria viuētium recordatur vestigiorum, vbi illa fuerint, imo non modò eorum memoriam, sed ne nomen quidem Sycenæ regionis quiscquam iam, qui vel audierit, vel legerit, reperitur. Theatrum tamen & forum Honorianum dūtaxat ex architectonica ratione coniciere licet, fuisse illud quidem in

imis cliuis, vt solent esse omnia theatra, quorum vestigia vidi in Græcia. Forum verò in planitie vicina portui, vbi nunc Xenodochium ædificatum est in fundamentis templi diui Michaëlis, quod integrum extabat, cùm venissem Byzantium, eoque aquæ vberiores adductæ sunt inuentis cuniculis antiqui aquæ ductus subterranei. Deniq; nihil antiquæ Sycenæ iam apparet, nam columnæ, quæ antiquæ visuntur in aliquot templis Galatinis à Ianuensibus foris exportatæ dicuntur, quorum nonnullæ antiquo opere elaboratæ sunt. Cisterna diui Benedicti spoliata cameris, & columnis circiter trecentis concamerationem sustinentibus, conuersa in hortorum culturam iam alentium templi editimum indicat opus fuisse antiquæ opulentia. Ex antè scriptis cognoscere potes, quæ monumenta Constantinopolis olim habuerit, quæ verò ædificia publica nunc habeat à Turcis, & qua ratione sint nonnulla à Turcis ædificata, separato volumine essent tractanda. Nunc summatim pauca exponam: Aedes Mametanas continet plus trecentas, quarum sumptuosissima à regibus, & regū purpuratis ædificatæ, sed omnes tectæ plumbeis tegulis, marmoribus, & columnis marmoreis ornatae ex spoliis Christianarum ædium, vt hæ prius ornatae fuerant ex veterum deorum spoliis. Balnea & thermas habet publicas supra centum, quarum quinquaginta magnæ & geminae, & ferè tales quales descripsi à Mametho Rege ædificatas. Xenodochia & publica hospitia longè supra centum habet, quorum illustria aquas salientes in medio atrio habent ex agris suburbanis ductas, sed præcipuè excellunt reges Turcorum in aquis ducendis
 intra

intra urbem. Eusebius quidem laudat Constantinum, In medijs, inquit, foris videas fontes boni pastoris insignia habentes, his, qui sacras literas norunt explorata, Danielem, scilicet & leones ex ære factos laminis aureis fulgētes. Valens & Andronicus magnis sumptibus flumina procul ab vrbe perduxerunt, partim arcibus adhuc extantibus supra terram, partim opere subterraneo, cæterique reges ingentes piscinas, & lacus subterraneos, quos cisternas posteritas appellauit permultas in omni vrbis regione ingentibus sumptibus ædificauerunt, metuentes obsidionem à vicinis hostibus. At Turcica Constantinopolis iam adeò longinquos habet hostes, vt cisternas, aut diruant, aut in alios vsus conueiatur quàm aquarum, atque copia aquarum salientium fruatur perductis ex omni agro suburbano etiam longè remoto: nullum enim est celebre templum, nullum Xenodochium, nullum publicum hospitium, nullæ thermæ nobiles, quæ non habeant aquas salientes in media area. Prætereo bassarum, cæterorumque purpuratorum domos, omitto Regem ipsum, cuius claustrum, occupans vetus Byzantium, passim perennes fluuios habet longè extra urbem adductos, prætereo lacus, & castella vbique in foris, in viis creberrima non modò largos potus largientia, sed etiam ex vsibus hominum exeuntia, immunditias vrbis in mare euerrūt, & impuriorem spiritum & causas grauioris cæli auferunt, quibus vrbes haberi solent infames. Prætereo nunc narrare, vt omnia ædificia Constantinopolitana sint facta ex ruinis incendiolorum terræmotuum humilia, vt non multa habeant duas contignationes, lapide cæmentitio, aut latere non

modò cocto, sed etiam crudo refecta, excipio domos Galatæ à Ianuensibus conditas, & domos aliquot purpuratorum regionum. Christiani Græci suas sexcentas ædes sacras amiserunt, ex quibus nullam retinent nobilem præter ædem monasterij, vbi habitat Patriarcha, reliquæ aut funditus euersæ, aut in vsus religionis Mæmetanæ conuersæ sunt: nam quas habent ædes iam sacras circiter septuaginta obscuræ sunt, Franci circiter decem habent, Armenij septem, Iudæorum verò synagogæ plusquam triginta, vix capientes multitudinem maximæ nationis. Ex antè scriptis faciliùs fortasse cognosces absens, monumenta antiqua, quæ tradit antiqua regionum vrbis descriptio, quam sine his præsens videas Constantinopolim, quod experietur, qui similia inuestigare post me conabitur, quod vt quiuis pròptiùs possit, adiungã statim de regionibus nouæ Romæ Constantinopolitanæ (incerto authore, sed illo tamen antiquo) libellum scriptum ante Iustiniani tēpora.

Regio prima.

PRima regio continet domū Placidia Aug. domum nobilissimæ Marinæ, thermas Arcadianas, vicos, siue angiportus viginti nouem, domos centum decem & octo, porticus perpetuas duas, balneas priuatas quindecim, pistrina publica quatuor, gradus quatuor, curatorem vnum, qui totius regionis sollicitudinem gerat. Vernaculum vnum, velut seruum in omnibus, & internuntium regionis. Collegiatis viginti quinque è diuersis corporibus ordinati, qui incēdiorum solent casibus subuenire. Vicomagistros quinque, quibus per noctem tuendæ

tuendæ vrbis cura mandata est, quos P. Victor, ac siue Sextus Ruffus vocat, vernaculos fuisse in antiqua Roma, hic in noua Roma appellat denuntiatores. Collegiatorum non meminit, neque Ruffus, neque Victor, omnes meminerunt Vicomagistrorum, quos distinxisse videtur Constantinopolitana descriptio in collegiatos, & Vicomagistros, Latiniùs quidem Vicorum magistri appellarentur ex inscriptione adhuc extante in Capitolio antiquæ Romæ:

Imp. Cæsari diui.

Traiani Parthici fil.

Diui Neruæ nepoti.

Traiano Adriano.

Aug. Pontif. maximo.

Tribunic. Potestat. x x.

Imp. i i. con. i i i. P.

Magistri Vicorum x i i i i.

Regio secunda.

SECUNDA regio ab initio theatri minoris, post æqualitatem sui latenter molli subleuata cliuo, mox ad mare præcipitiis abrupta descendit, continet in se Ecclesiam magnam, Ecclesiam antiquam, Senatum, Tribunal purpureis gradibus extructum, thermas Zeuxippi, Theatrum, Amphiteatrum, vicos siue angiportus triginta quatuor, domos nonaginta & octo, porticus magnas quatuor, balneas priuatas tredecim, pistrina priuata quatuor, gradus quatuor, curatorem vnum, vernaculum vnum, collegiatos triginta quinque, Vicomagistros quinque.

Regio

Regio tertia.

Tertia regio plana quidē in superiori parte, vtpote in ea circi spatio longiùs explicato, sed ab eius extrema parte nimis prono cliuo mari vsque descendit, continet in se eundem circum maximum, domū Pulcheriæ Augustæ, portum nouum, porticum femirotundam, quæ ex similitudine fabricæ Sigma Græco vocabulo nuncupatur, tribunal fori Constantini, vicos septē, domos nonaginta quatuor, porticus magnas quinque, balneas priuatas vndecim, pistrina priuata nouem, Curatorem vnum, Vernaculum vnum, Collegiatos viginti & vnum, Vicomagistros quinque.

Regio quarta.

Regio quarta à miliario aureo collibus dextra, læuâq; surgentibus ad planitiem vsque valle ducente perducitur, continet in se idem miliarium aureum, Augusteum, Basilicam, Nymphæum, porticum Fanionis, liburnā marmoream, naualis Victoriæ monumentum, ecclesiam siue martyrium sancti Memnæ, stadia, scalam timasi, vicos triginta quinque, porticus magnas quatuor, balneas priuatas septē, pistrina priuata quinque, gradus septem, Curatorem vnū, Vernaculū vnum, Collegiatos quadraginta, Vicomagistros quinque.

Regio quinta.

Regionis quintæ non modica pars in obliquioribus posita locis planitie excipiente perducitur, in qua necessaria ciuitati ædificia continentur, continet in se thermas Honorianas, cisternam Theodosiacam,

Pryta

Prytaneum, thermas Eudoxianas, strategiū, in quo est forum Theodosiacum, & obeliscus Thebæus quadratus, horrea olearia, Nymphæum, horrea Croadentia, horrea Valentiniana, horrea Constantiaca: portum habet Probosphorianum, scalam Chalcedonensem, vicos viginti tres, domos centum octuaginta quatuor, porticus magnas quatuor, balneas priuatas vndecim, pistrina publica septem, pistrina priuata duo, gradus nouem, macellos duos, Curatorem vnum, Collegiatos quadraginta, Vicomagistros quinque.

Regio sexta.

Regio sexta breui peracta planitie, reliqua in deuexo consistit, à foroque Constantini scalam vsque siue traiectum Sycenum porrigitur spatiis suis, continet in se columnam purpuream Constantini, Senatum, eiusdem loci Neorium portum, scalam Sycenam, vicos viginti duos, domos quadringentas octuaginta quatuor, porticum magnam vnā, balneas priuatas nouem, pistrinum publicum vnum, pistrina priuata decem & septem, Curatorem vnum, Vernaculum vnum, Collegiatos quadraginta nouem, Vicomagistros quinque.

Regio septima.

Regio septima in comparatione superioris planior, quamuis & ipsa circa lateris sui extremitatem habeat in mare decliuior. Hæc à parte dextra columnæ Constantini vsque ad forum Theodosij continuis extensa porticibus, & de latere aliis quoque pari ratione porrectis, vsque ad mare, velut seipsam inclinat, & ita.

deducitur. Habet autem in se ecclesias tres, hoc est Hieronem, Anastasianam, & sancti Pauli, columnam Theodosij intrinsecus vsque ad summitatem gradibus peruiam, equites magnos duos, partem eiusdem fori, thermas Carosianas, vicos octoginta quinque, domos septingentas vndecim, porticus magnas sex, balneas priuatas vndecim, pistrina priuata duodecim, gradus sexdecim, Curatorem vnum, Collegiatos octoginta, Vicomagistros quinque.

Regio octaua.

Octaua regio ex parte Tauri nulla maris vicinitate cotermina, angustior magis quam lata, spatia sua in latitudinem producta compensat, continet in se partem fori Constantini, porticum sinistram Taurum vsque, Basilicam Theodosianam, Capitolium, vicos viginti vnum, domos centum octo, porticus maiores quinque, balneas priuatas decem, pistrina priuata quinque, gradus quinque, macellos duos, Curatorem vnum, Vernaculum vnum, Collegiatos decem septem, Vicomagistros quinque.

Regio nona.

Regio nona prona omnis, & in Nothum deflexa, extenti maris littoribus terminatur, continet in se ecclesias duas, Cenopolim & Omonœam, horrea Alexandrina, domum nobilissimam Arcadiam, thermas Anastasianas, horreum Theodosianum, vicos sexdecim, domos centum & sexdecim, porticus maiores duas, balneas priuatas quindecim, pistrina priuata quindecim,
pistri

pistrinā publica quatuor, gradus quatuor, Curatorem vnum, Vernaculum vnum, Collegiatos triginta octo, Vicomagistros quinque.

Regio decima.

Regio decima in aliud ciuitatis latus à nona regione platea magna, velut fluuius interueniente diuiditur, est verò tractu planior, nec vsquam præter maritima loca inæqualis, longitudini eius latitudine non cedente, continet in se ecclesiam, siue martyrium sancti Acatij, thermas Constantinianas, domū Augustæ Placidia, domum Augustæ Eudoxiæ, domum nobilissimæ Arcadiæ, Nymphæum maius, vicos viginti, domos sexcentas triginta sex, porticus maiores sex, balneas priuatas viginti duas, pistrina publica duo, pistrina priuata sexdecim, gradus duodecim, Curatorem vnum, Vernaculum vnum, Collegiatos nonaginta, Vicomagistros quinque.

Regio vndecima.

Regio vndecima spatio diffusa liberiore, nulla parte mari sociata est, verum eius extensio tam plana, quam etiam collibus inæqualis, continet in se martyrium Apostolorum, palatium Flaccilianum, domum Augustæ Pulcheriæ, Bouem æreum, cisternā Arcadiacam, cisternam Modestiacam, vicos octo, domos quingentas tres, porticus maiores quatuor, balneas priuatas quatuordecim, pistrinū publicum vnū, pistrina priuata tria, gradus septē, Curatorem vnū, Vernaculum vnum, Collegiatos triginta septem, Vicomagistros quinque.

Regio duodecima.

Regio duodecima portam à ciuitate petentibus in longum plana omnis consistit, sed latere sinistro, mollioribus cliuis deducta maris confinio terminatur, quam mœnium sublimior decorat ornatus, continet in se portam auream, porticus Troadeas, forum Theodosiacum, columnam itidem intra se gradibus peruiam, monetam, portum Theodosiacum, vicos vndecim, domos trecentas sexaginta tres, porticus maiores tres, balneas priuatas quinque, pistrina priuata quinque, gradus nouem, Curatorem vnum, Collegiatos decem & septem, Vicomagistros quinque.

Regio decimatertia.

Tertiadecima regio Sycena est, quæ sinu maris angusto diuisa, societatem vrbs nauigiis frequentibus promeretur, tota lateri montis affixa, præter vnus plateæ tractum, quam subiacentium eidem monti litorum tantum præstat æqualitas, continet in se ecclesiam, thermas Honorianas, forum Honorianum, theatrum, naualia, domos quadringentas triginta vnâ, porticum maiorem vnam, balneas priuatas quinque, pistrinum publicum vnum, pistrina priuata quatuor, gradus octo, Curatorem vnum, Vernaculum vnum, Collegiatos triginta quatuor, Vicomagistros quinque.

Regio decimaquarta.

Regio sanè quartadecima licet in vrbs quartadecima numeretur parte, tamen quia spatio interiecto diuisa est muro proprio vallata, alterius quodammodo speciem

speciem ciuitatis ostendit. Est verò progressis à porta modicum situ plana, dextro autem latere in cliuū surgente vsq; ad medium fere plateæ spatium nimis pronna, vnde mare vsque modioris hæc, quæ ciuitatis continet partem, explicatur æqualitas, continet in se ecclesiam, palatium, Nymphæum, thermas, theatrum, lusorium, pontem sublicium, siue ligneum, vicos vndecim, domos centum sexaginta septē, porticus maiores duas, balneas priuatas quinque, pistrinum publicum vnum, priuatum vnum, gradus quinque.

Collectio Ciuitatis.

COgnita vrbe per partes, fas est etiam situm occlusæ iam vniuersitatis aperire, vt magnificentiæ vnicum decus, non solùm videatur opere & manu confectum, sed etiam conspirantibus elementis naturæ felicitate munitum. Prouidentia ergo diuina tot futurorum hominum domiciliis consulente longo tractu in promontorij qualitatem spatiosior terra faucibus pontici maris opposita, sinuosis portuosa lateribus, angustior latitudine circumflui maris tutela vallatur. Hoc quoque spatium, quod solum apertum maris circulus derelinquit, duplici muro acies turrium extensa custodit. Intra quas septa ciuitas continet in se omnia sigillatim memorata, quæ nunc ad infirmioris memoriæ qualitatem summatim collecta referemus. Habet ergo vrbs Constantinopolitana palatia quinque, ecclesias quatuordecim, domos diuinas Augustarum sex, domos nobilissimas tres, thermas octo, Basilicas duas, fora quatuor, Senatus duos, horrea quinque, theatra duo,

Iuloria duo, portus quatuor, circum vnū, cisternas quatuor, Nymphæa quatuor, vicos trecentos viginti duos, domos quatuor millia trecentas octaginta octo, porticus quinquaginta duas, balneas priuatas centum quinquaginta tres, pistrina publica viginti, pistrina priuata centum viginti, gradus centum decem & septem, macellos quinque, Curatores tredecim, Vernaculos quatuordecim, Collegiatos quingentos sexaginta, Vicomagistros sexaginta quinque, columnam purpuream, columnas intra se peruias duas, Colossum vnum, Tetrapylum aureum vnum, Augustæum, Capitolium, monetam, scalas maritimas tres. Habet sanè longitudo vrbis à porta aurea vsque ad littus maris directâ lineâ pedum quatuordecim millia septuaginta quinque, latitudo autem pedum, sex millia centum quinquaginta. Quòd autem quatuordecim regiones non continerët, nisi quatuor mille & trecetas octuaginta octo domos, intelligere oportet domos principum ciuium maiores, vt Sex. Ruff. & P. Victorem tradentes quatuordecim regiones Romæ domos continere circiter mille & septingentas quinquaginta quinque, interpretari necesse est illustres & capaces: cum vtraque Roma vetus, & noua maxima esset, & frequentissimè habitaretur. Nam, vt præteream veterem Romam, profectò noua Roma Constantinopolitana adeò frequens erat eo tempore, quo hæc regionum vrbis descriptio conscripta est, vt etiam, qui habitarent apud vias latas & fora, angustè habitarent: adeoque connexa fuisse ædificia, vt vix locum sub dio apertum inueniretur, vt cœlum quis aspicere posset, suburbanaque ædificia latissimè vsque ad Silym

Silymbriam; & mare ponticum continuarentur, marisq; non exigua pars ambientis urbem obrueretur defixis publicis ædificia sustentibus. Hæc idem monumenta & longè plura olim fuerunt Constantinopoli, quæ nunc nulla extant præter columnam purpuream, & Arcadianam, & ædem Sophiæ, & Hippodromum spoliatum; & cisternas aliquot. Nam quæ fuerint Byzantij antiqui antequàm euersum fuisset à Severo monumenta, nemo scribit, quamuis plurima coniecere licet, florentis diu heroicis temporibus cum ingenia omnium artium erant in pretio, cum Rhodus tria milia signorum habebat non præstantior Byzantio, ex cuius muris tanta arte constructis, quantopere interiora nitèrent existimare possumus. Hoc duntaxat scimus, Datium, Philippum, Seuerum; Byzantij monumenta vastasse, & Byzantios ipsos cum omnia cõsumpissent, tamen Severi militibus restitisse lignis, quæ ex ædificiis detrahebant, & statuis, quas in hostes proiiciebāt. Qui autem à Constantino reædificati Byzantij tot monumenta perdiderunt, partim autem Attici, partim summam perstringam. Primùm imperatores dissentientes, deinde incendia creberrima non modò fortuita, sed etiam ab hostibus tam externis, quàm dissidentibus variatum factionum partibus iacta, quorum nonnulla tres, alia quatuor dies exurere non cessarunt, non modò apta ad comburendum, sed etiam ex marmore statuas & signa, atque omnem structuram ex quauis materia constructam, velut quippiam accommodatum ad extirpandum acervos ruderum exaggerantia instar collium ex omni genere materiæ accumulatorū, priorem aspe-

ctum

Etum confundentia, vt ne illi quidem, qui ipsa construxissent agnoscere possent, quid, vel vbi ea ipsa prius fuissent. Neque modo ab hostibus antiqua monumenta euerfa sunt, sed etiam ab imperatoribus etiam Constantinopoli amicissimis, inter quos primus Constantinus magnus, quem Eusebius scribit templa deorum diruisse, vestibula vastasse, tecta detraxisse, eorum statuas æreas sustulisse, quibus tot seculis gloriabantur, easq; in omnibus foris Constantinopoleos proposuisse non ad honorem, sed ad ludibrium, totamque urbem sui nominis impleuisse æreis operibus summa & antiquissima arte elaboratis, vt eas spectatores ludibrio haberent, aureas autem deorum statuas, argenteasque è medio sustulisse, reliquasque ex pretiosa materia factas spoliasse, statuas verò ex ære factas reliquisse abiectas. Deinde auget Eusebius, quàm infestus Constantinus fuerit Gentilium monumentis, vt ex toto imperio ea deleri curarit, vt lege edixerit Gentilium templa evertenda esse, quàm etiam ipse Eusebius iis infestus fuerit, quàm etiam reliqui scriptores Christianæ religionis, percipitur ex eorum scriptis: nempe tam acerbos fuisse in deorum monumenta, quàm Mametani nunc sunt in nostrates statuas non modò mediocres, sed etiam illi Coryphæi Basilii, Gregorius, qui non modò in monumenta lapidea deorum sæuierunt, sed etiam in eorum libros, qui de eis lasciue scripserunt. Quid alios commorem imperatores Constantini successores omnibus notos, qui adedò infensi imaginibus fuerunt etiam Christianæ religionis, vt non solum ipsas euerterint, sed etiam earum pictores, scalptores, fictores infectati sint,

vt ex

vt ex earum infectatione, velut alij Parthici, ex Parthia deuicta, sic hi Iconomachi nominati. Sileo terræmotus non modò illos scriptis celebratos, quibus sub Zenone, Iustiniano, Leone Conone, Alexio Cóneno vrbs non modò præclara ædificia funditus euerfa sunt, sed etiam tota ferè vrbs, eiusque mœnia corruerint, vt ea in antiqua sede consistere vix perciperetur, nisi Bosporus & Propontis, antiqui Constantinopolis limites æterni locum, in quo olim fuerit, circumscripsissent. Prætereo vastas vrbs regiones post longa incendia, & bella diu iacuisse desertas inopia ciuium, deinde promiscuè ædificari cœptas nulla cura habita vicis dirigendi, sed omissio discrimine ædificasse in ruinis incendiorum, & terræmotuum, ea fuit causa, vt non modò sicut de Roma incensa Liuius inquit, veteres cloacæ, sed etiam aquæductus & cisternæ per publicum ductæ, nunc priuata passim subeant tecta; formæque sit vrbs occupatæ, magis quàm diuisæ. Prætereo regum Turcicorum claustra ingentia mediam vrbs occupantia, regionumq; purpuratorum septa integras vrbs insulas claudentia, & vias publicas occupantia, vel longè auertentia, fundamentaque non modò supra terram extantia, sed etiam substructiones subterraneas abditissimas sagacissimè inuestigatas funditus demoliuntur, ac nisi vidissem per id tempus, quod ego egi Byzantij permulta templa, & palatia adeò penitus à fundamentis imis deleta, & Turcicis structuris postea referta, vt recognoscere nequirem pristinum eorum situm, non tam facile coniecissem, quid demoliri potuissent ab vrbe capta,

quam quotidie, etsi ædificiis publicis ornare student, tamen horridior est, atque obscurior, interdum, quàm olim noctu, in qua pernoctantium luminum claritudo, sicut Marcellinus ait, dierum solita imitari fulgorem ædificiorum splendorem illustrabat. Nunc diei fulgor casarum obscuritatem detegens reddit obscuriorem. Vnde fit, ut si vel Constantinus, qui illam restituit, ornauit, vel alij, qui eam auxerunt, reuiuiscerent: antiquorum ædificiorum situm non agnoscerent. Quid ego externus, quem non antiquorum ædificiorum vestigia, non statuae, non inscriptiones, non numismata, non habitatores studiosi antiquitatis me informarunt, qui alienissimi sunt ab omni antiquitate, sed potius inquirentem impedierunt, ut nihil metiri, nihil percunctari liberè ausus sim, non modò à Barbaris, sed ne à Græcis quidem, quibus nihil à literis alienius, nihil nomini Latino infestius, quod ut caninum mordent, dente canino detestantur, execrantur, neque offa vlla eos mitigare queas, sed multo succo vuae, quos ut impleueris, nisi crebras inuitationes feceris, nisi Græco more exclamaueris te bibere, operam & vinum perdidideris: neque tamen ab eis quicquam reportaueris, nisi leuia quædam, nisi morem bibendi, quem solum retinent ex moribus antiquorum Byzantium. Ad has incommoditates id accedit, quòd ex antiquis scriptoribus Græcis non adiuuari potes ad Constantinopolis cognitionem: non enim Dionysius Halicarnasseus, non Liuius, non Strabo, non Vitruuius, non Varro, non alij infiniti, ad cognoscendam nouam Romam sicut anti-

quam

quam mihi auxiliati sunt, non Blondus, non Fulgofius, non alij plerique mihi digitos ad fontes intenderunt, non ignotus scriptor patriæ Constantinopolitanæ quicquam me docere potuit: ille enim meras nugas habet, & duntaxat docet quis ædes sacras ædificauit, sed in quo loco sitæ fuerint, non docet, qui si reuiuifceret, earum positiones ignoraret: adcò omnia immutata sunt, vt non modò, quæ supra memoriam viuentium antiqua dicere possumus, sed etiam quæ sunt supra singulos cursus ætatis antiqua dici possunt. Sic enim quotidie vastantur, vt senex nesciat, quæ puer vidit, neque modò ædificia antiqua deleta, sed etiam locorum nomina, quæ illa tenebant, amissa sunt, aliæque barbara successerunt, & planè Scythica, inaudita. Sic enim hæc gens suam linguam amat, vt omnium locorum, quæ inuaserit, statim immutet nomina, aliæque imponat noua incognita, non pristinorum nominum interpretationem habentia, sed quiduis aliud potius significantia: nondum enim se rerum potiri putant, nisi nominum potiantur, sic enim Græca & Latina suspecta habent, vt timeant vel à nominibus ipsis. Quid igitur inuestigasti? exigua profectò vestigia cum ex hominum memoria tum ex scriptis authorum quidem tempore recentium, sed vsu antiquorum: quicquid enim est supra memoriam nostram, dicere antiquum possumus in recognitione locorum. Ex illis paucis velut ex vnguibus leonem, deprehendi quatuordecim regiones potius, quàm ex earum descriptionibus non propriis, sed communibus, & ambiguis, aut

ex vestigiis ædificiorum, quæ illæ continebant, & memoria paulò post extinguetur, si Turci valebunt: itaque fiet, vt ne me quidem multò diligentiores postea vlla vestigia reperiant regionum vrbis, eiusque monumentorum, quibus si succurrere magis, quàm anteuertere conatus sum, & vendicare ab interitu proximè peritura, si quidem fortasse errauerim, excusandus sum, & mea mora Byzantina diuturnior, quàm voluissem, non accusanda, sed damnanda fortuna, in quam me coniecit Francisci Regismors, cuius nutu in Græciam accesseram non diu vt desiderem Byzantij, sed vt conquirerem Codices Græcorum antiquos, vt non vnus Byzantij, sed multorum locorum situs describerem, vt iuuarem, si quid possem literas. A quo conatu depulsus, veritus sum redire priusquàm quippiam conatus essem, quamobrem venissem. Itaque meo tenui vectigali Asiam, Græciamque peragrarè conatus sum, vrbesque nobiles describere: quod addere volui, ne quis putet reditum meum retardatum, vel ab aliqua myro Byzantia, vel ab Asiaticis delitiis, quas omnes exopto his, qui maluerint meam fortunam calumniare, quàm probare studium, ad quod non vtilitas, non existimatio, cùm domi meliora, & illustriora præstare potuissem, in animi tranquillitate, & salutari corporis ratione, non Leonis Byzantij, non Pasiadis facetiæ me retinuerunt, sicut nec me retinuit pronuntiandi vehementia Byzantij Pythonis, quem Demosthenes etiam apud inferos horrere dicitur, non Barbarorum voces asperæ, truculentæ, quæ etiam non modò tardigradas
beluas

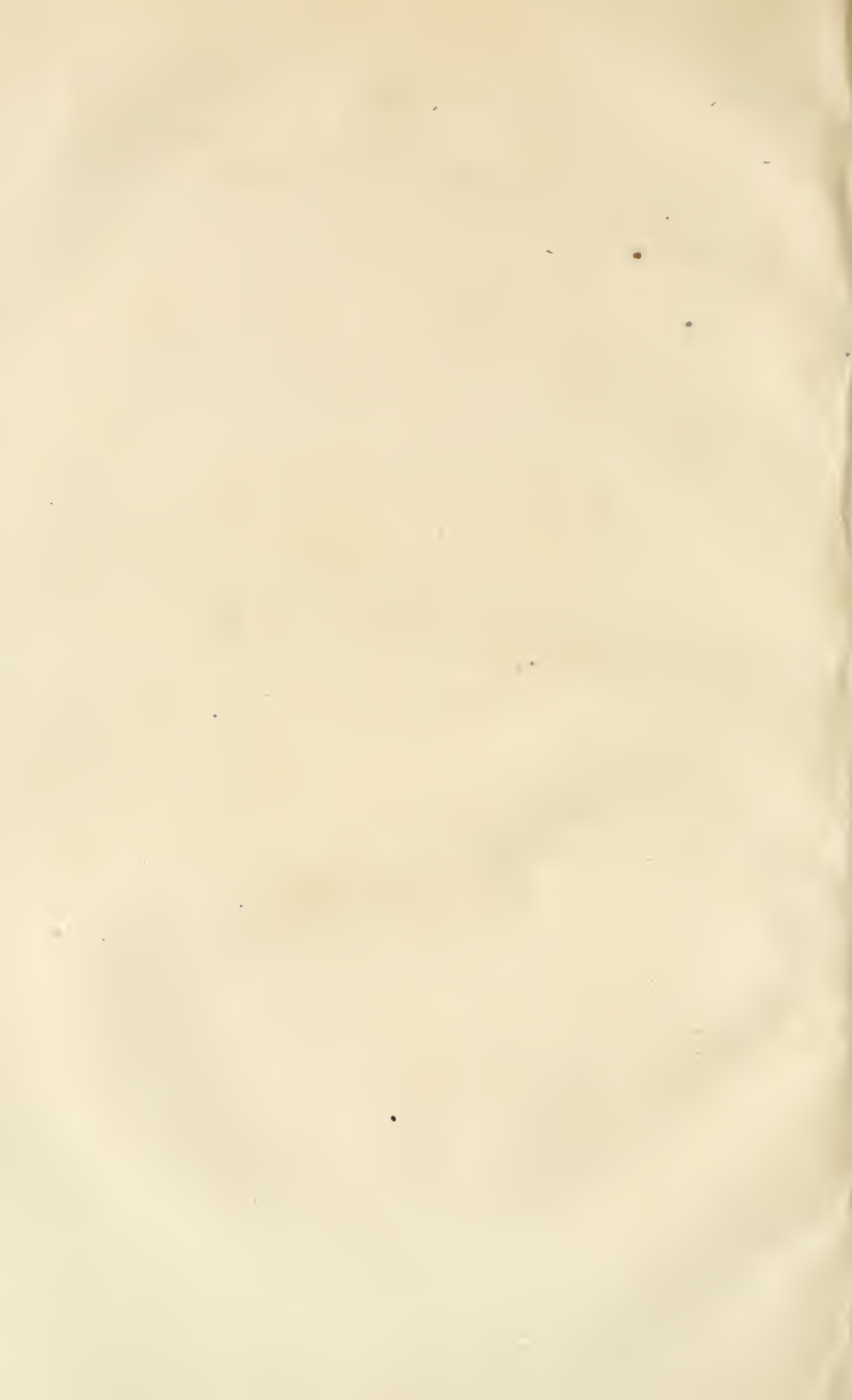
beluas concitare possent, sed etiam Byzantium ipsum Pythonem ad relinquendam patriam me extrudere potuerunt ad reditum celerem nescio, siue fato, quod me in hos errores ærumnosos meliora sentientem rapuit, & scientem, & prudentem in omnia ferè pericula coniecit, siue constantiæ causa, siue rei honestas ad ea me impulit confirmata Platoniorum iudicio, tradentium nullum esse modum vestigandi veri, nisi inueneris, & quærendi defatigationem turpem esse, cùm id quod quæritur sit pulcherrimum.

F I N I S.

1800
The first of the year
was a very cold one
and the snow lay
on the ground
for several weeks
The weather was
very disagreeable
and the people
were much
concerned
for the winter
The snow was
very deep
and the people
were much
concerned
for the winter
The snow was
very deep
and the people
were much
concerned
for the winter

1800

PETRI GYLLII
DE BOSPORO
THRACIO

LIBRI III.

LUGDVNI,
APVD GVLIELMVM ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXII.

Cum priuilegio Regis.

Extrait du privilege du Roy.

A R grace & privilege du Roy est permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne foys ou plusieurs, ce present liure intitulé, *Petrus Gyllius de Bosporo Thracio, en Latin & en François*. Et fait defences de par ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, ne faire imprimer, vendre, ne distribuer, en ses pais, terres & seigneuries, ledit liure, si ce n'est par le consentement dudict Rouille. Et ce iusques au temps & terme de douze ans, à compter du iour & datte, que sera paracheué d'imprimer ledict liure, sur peine d'amende arbitraire, & de confiscation des liures qu'ilz auroyent imprimez. Et afin qu'aucun ne puisse pretendre ignorance du present privilege, ledict Seigneur veüt & entend, que l'extrait. d'iceluy estant mis au commencement desdictz liures, serue pour toute notification, sauf en demander copie audiect Rouille (si bon leur semble) & ce à leur despens. Car tel est son plaisir, nonobstant oppositions & appellations quelconques, comme plus à plein est contenu & déclaré par lesdictes lettres de privilege, sur ce donnees à S. Germain en Laye, le vinthuietieme iour de Decembre, mil cinq cens cinquante huit.

*Par le Roy, Maistre Jean Nicot, maistre
des Requestes de l'hostel, present.*

Signé, Guillaudet.

ILLVSTRISSIMO,

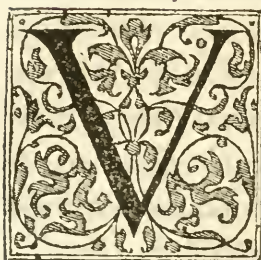
ET AMPLISSIMO DO-

MINO, D. CARDINALI

Armaignacio, Patrono &

Mœcenati suo

ANTONIUS GYLLIVS S. P.

ETERIBVS non solum is fuit mos,
Card. ampliss. eis, qui insignem ob cau-
sam perpetuitatem meruissent, statuas
erigere, sed summi etiam ipsi viri sui cor-
poris simulachra in publico collocata, con-
spici voluerunt, nominis gloria ita consu-

lentes. Quod etsi ambitionis speciem aliquam habere videretur, non vsque adeo tamen fugiendum, sed vt virtutis monumenta quaeque praecleara censeo: ita illud multo perenniùs, quo ingeniorum quàm corporum effigies relinquuntur. Siquidem statuae & imagines vel vi conuulsæ decidunt, aut vetustatis situ decoloratae vanescunt: volumina verò (quæ spirantia sunt hominum simulachra) nullo modo conuelli, aut senio possunt obliterari: imo sanctiora & durabiliora fiunt ipsa vetustate. Quæ cum animo perpenderem, danda mihi fuit opera, vt Gyllij clientis tui, & patruï mei nomen cum tuo sempiternæ memoriæ traderetur, qua te optimo iure dignũ censemus, in quo & vitæ religio & doctrina enitet: quibus haud dubiè vita constat, quòd ex mortalium commercio, eas si sustuleris, omnia

futura sint incondita, nec minus obscura, quàm si Solem & Lunam demas. Pythagoram nanque ferunt, inter alia sua documenta admonitos voluisse discipulos, in primis, ut Deum religione colerent: animum verò disciplinis. Quorum dogmatum, ut tu cultor es, quantum pietas patitur, observantissimus, ita Christiana persuasionis scriptorum assiduus lector, & imitator, ut nulli clarissimorum videaris secundus: nec minus eruditione, quàm Cardinalatu memorandus. Verum hoc unum scio, apicem & primatum hunc; non opes, non nobilitatē (qua vel sola te commēdare poterat) tribuisse tibi, sed religionem illam doctrina coniunctam: quibus sic te adornatum videmus tanquam alexipharmaco quodam. Hinc factum est, ut te consilio pollente in legationibus obeundis & Franciscus & Henricus Reges usi sint: maximas enim res apud summos Pontifices, & ubi visum est, tuo consilio, auctoritate, prudentia, gloriose conficere: neque ab his solum in sapientium numero habitus es, verum & à summis pontificibus Romanis, & illustrissimis principibus. Hac ratione tanto apice & meritissimo, cohonestatus es: quo sane antè dignus eras, quàm acciperes. Quippe viris præcellentibus hoc inest, non ut tam studeant aliquid suscipere, quàm mereri. Tam præclaris animi dotibus illud accedit, quòd literatos diligis, ac foves: illorum benevolentiam expetis, muneribus cōcilias. Etenim qui tuus in omnes studiosos semper fuit propensissimus animus, hūc eundem in Gyllium multis ab annis perspectum habui, maximè cum illo vita functo, te verò legationem regiam obeunte apud summum pontificem Paulum quartum, illius lucubrationes unà cum ipso deperditas nolueris, quas in tui vnius gratiam Romæ cōscribebat; suorum ut errorum prope Ulyxeorū, tibi rationem aliquando redderet, fata nisi in contrarium ei obstitissent. Quin & ex tua singulari
huma

humanitate, benevolentia haud insueta, te in Galliã redeunte post expletum munus, inter cætera id tibi curæ fuit, vt illinc eius conscriptiones, vel fragmenta potius asportarētur, ne quis eos labores tuo nomine dignos sibi vendicaret. Igitur quod ad Gyllium spectat, si quid vtilitatis hinc percepturi sunt studiosi, tibi acceptum ferent, vt qui tanti semper feceris. bonas literas, ab alijs pauci æstimatas. Itaque cùm tu nec clientis industria, nec ille tanti mæcenatis liberalitate vnquam abusus sit, sed eodem animi consilio vterque publicæ & cõmuni omnium vtilitati prospiceret, tu quidem ex animi generositate virtuti, ille ingenio seruire desiderauit. Ita rem habere satis in hũc vsque diem id ostendit, cùm doctrinam doctõsque vacuus à negotijs regijs, adiungis tibi, atque concilias. Hinc est, quòd longè maior laus sit tibi tribuenda, quàm cæteris principibus (absit verbo inuidia) in cuius cubiculũ permulti libri ingressi sunt, qui veri & virtutis viam tradidère. Quæ omnia cum mihi, beneficia experto, constarent, ne ab aliorum nostri temporis instituto recedere viderer, qui cùm sua scripta in lucem proferunt, vel ab alijs exarata, haud sine inscriptionis tutela & patrocinio ea in vulgus emittunt, præclarum hunc morem mihi retinendum putavi, vt auspicijs, ductũque tuo fælicissimo tandem exirent ea, quæ Gyllius conscripsit de Bosporo Thracio, & de Constantinopoli, longè melius ab ipso tot annos lustratis, quàm sint à cæteris, qui hoc idem tentarunt suis libellis. Fecit denique tua benignitas, ea fide & conditione in manus nostras hæc peruenirent, vt vnà cum Aeliano de Animalium historia, & libello Demetrii Constantinopolitani, de curatione accipitrum, ab ipso è Græco in Latinum factis, prælo subiicerentur. Qua in re æquisima ipse mihi deesse nolui, deligēs tuam celsitudinem, cuius fidei & patrocinio hæc opera com-

mitterem : neutiquam aberrans à proposito patrum vita fun-
cti , qui studia sua in tua fide , tanquam in sinu turo , sua-
uissimè conuiescere cupiebat , quorum etiam illi semper
autor fueris. Porrò autem qualecunque munus literato-
rium istud fuerit , Cardinalis illustrissime , & amplissime,
(erit enim mea in te obseruantia pignus , & grati mei
erga te animi argumentum) sic æquo animo am-
plectaris , quo huius generis solitus es. Quòd si
tua amplitudini placere iudicauero : fiet,
ut in his , quæ à te desiderari in-
telligam , voluntati tuæ à me
pro viribus satisfiat.
Bene vale.

AD P. GYLLIVM.

Appellant Itali vulgò sua lilia Gylli,
Nec malè se nomen sic posuisse ferunt.
Gyllius inde tibi est aptum cognomen : ut in quo
Dogmata sub niueis moribus eniteant.

IND

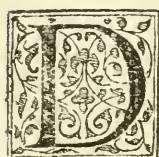
INDEX CAPITVM

HVIVS TRACTATVS

DE BOSPORO

THRACIO.

LIBRI PRIM I.

DE ORIGINE Bospori, & de eius multis nominibus. caput 1.
 De Bospori principio & fine & eius longitudine. c p. 2.
 De latitudine Bospori. cap. 3.
 De figura Bospori, & de eius decursu, certo quidem, sed multiplici.
 caput 4.

De Bospori sinu, Cornu nuncupato. cap. 5.

LIBRI SEC V N D I.

De Bospori ora Europea, eiusque locis intra Constantinopolim. cap. 1.
 De ora sinus Ceratini cingente urbis latus uergens ad Septentriones. cap. 2.
 De flumine Cydari & Barbysa ex anaplo Dionysij. cap. 3.
 De locis appellatis Mandris, & Dryi, & de luco Apollinis, & ponte Philippi, & de cubis Canopi. cap. 4.
 De Isthmo Ceratini recessus, de sepulchro Hipposthenis: de sycis, & delubro Amphiarai. cap. 5.
 De aedibus Dianae luciferae, & Veneris placidae, & de loco Ostreode, & Meropo, & ara Apollinis. cap. 6.
 De Aiantio & Palinormico, & templo Ptolomaei, de Iasonio, & luco Apollinis, & de alijs antiquis locis. cap. 7.
 De Rhodiorum portu, & de Archio loco. cap. 8.
 De sene marino, & parabolo, & de calamo & Bythio. cap. 9.
 De uico Michaelio, & de promontorio appellato Estijs. cap. 10.
 De locis nominatis Chelis. cap. 11.
 De promontorio Herameo, & rapido cursu Bospori: de Pyrrhia Cyone: de Bospori summis angustijs: de ponte Darij. cap. 12.
 Περὶ τῆς ἀλυσίδωνος πέρας: de petra Phidalia, & portu mulierum, & de loco Cyparode. cap. 13.
 De sinu Leosthene. cap. 14.
 De Commarode, & Bacchijs petris, & Thermemeria, & de portu Pitheci, & sinu appellato Pharmacia. cap. 15.
 De sa

- De saxis, & cautibus littoris excelsi, prærupti, præcipitisque, & de clauibus ponti:
de petra nominata Dicæa. cap. 16.
- De sinu nuncupato Profundo, de fluuio eiusdem nominis, & Saronis ara: de agro nomi-
nato Calo: cap. 17.
- De promontorio Simeo, & sinu Scletrina: & de aris Apollinis, & matris deorū. c. 18.
- De Milco promontorio, & sino Byzantiorū: de Serapio, & tēplo Phrygiæ deæ. c. 19.
- De Chryssorhoa fluuio: de secturis metallorum: de Pharo antiqua. cap. 20.
- De portu Ephesiorum, & de Aphrodisio: de portu Lyciorum, & de Myrleanorum
domicilio. cap. 21.
- De Gypopolis, & de aulis Phinei, & Amyci Bebrycis. cap. 22.
- De petra Dotina. cap. 23.
- De Panio promontorio Phari, & de Cyaneis petris. cap. 24.

LIBRI TERTII.

- De scopulo nuncupato Colona, & de Rhebante flumine. cap. 1.
- De promontorio Ancyreo, & de ancora Iasonis. cap. 2.
- De Pyrgo Medæ, & de insulis Cyaneis Asiæ. cap. 3.
- De promontorio Coracio, & de Pantichio, & de scalis nuncupatis Chelis. cap. 4.
- De sino Iouis, & Neptuni, & de aris duodecim deorum. cap. 5.
- De Argyronio loco, & Nymphæo, lecto Hercules: & de Moucoporide portu, & Lau-
ro insana: & de portu Amyci. cap. 6.
- De sinu Catangio: de promontorio, quem Dionysius appellat ὀξύππευ, & portu Phri-
xi: de promontorio Lembo nuncupato, & de Insula exigua. cap. 7.
- De Naumachio, & Ciconio: & de promontorijs nuncupatis παρθέσις: & de duobus
Discis. cap. 8.
- De Chryssopoli, & loco appellato Bone, siue Damali. cap. 9.
- De fonte nominato Heragora, & templo Veneris: & de æde Synodi Chalcedonen-
sis: de Chalcedone. cap. 10.
- De portu Eutropij, & Heræo promontorio, & de antiquis regijs ædibus, appellatis
Heralis. cap. 11.
- De insulis suburbanis Byzantij, & Chalcedonis, & primum de insula Prota, & de
Oxia & Platy. cap. 12.
- De insula Antigono, & de insula Pityode. cap. 13.
- De Chalchitide insula. cap. 14.
- De insula Principis. cap. 15.

PETRI GYLLII

DE BOSPORO

THRACIO,

LIBER PRIMVS.

VM NOVAM Romam Constanti-
nopolitanam sim descripturus, mihi
prius describendus videtur Bosporus princeps creator Byzantij melior
& præstantior, quàm Byzas huius vr-
bis conditor: quanuis hic optimus &
Deo simillimus fuisse traditur, quo vrbs iam tot secu-
la carere potuit, & situs loci alium conditorem inue-
nisset, vt postea deserta inuenit Pausaniam, deinde fun-
ditus euerfa Constantinum: at Bosporo ne punctum
quidem temporis carere potest, supra quem Constanti-
nopolis sita est. in cuius obscuritate illustranda, si lon-
gior ero, id attribuendum erit obscuræ caliginis tot se-
culorum, quæ Bosporum Thracium cimmerico longè
obscuriorem effecerunt, & magis clausum, quàm esset
ante Iasonis transitum, tenuerunt, vt huius non modò
caput ex tanta caligine extaret, hoc est cyanæ petrae,
sed ne eiusdem quidem plus centum loca antiqua olim
memoriæ prodita ab antiquis scriptoribus, quæ latue-
runt in tenebris abhinc ferè ruinis Seueri, quorum ca-
ligo discuti non potest, nisi Phineo cæco, qui nobis ve-

lut Iasoni transitum Bospori demonstrat, oculos restituero, id est, Dionysio Byzantio antiquissimo Bosporici anapli scriptori, iam tot annos in cæcis tenebris iacenti lumen attulero, qui licet hominū in magna luce versaretur, tamen crassa adeò caligine circumfusus est, ut non videretur, nisi quis simili studio, quo uti conatus sum, eius caliginē discuteret. Ita enim eius nomina antiqua ignorata sunt, ut nulla iam dudum nota sint, quæ illustrare ob huius freti excellentiam conabor, quod præstat omnibus fretis. Gaditanū quidem stringit duos orbis, sed incipientes, sed vinculo lato sexaginta stadia: at Bosporus duos medios orbis nodo astringit non latiori quatuor stadiis: adde, quòd Bosporus est commodior, hic enim utroque orbe accolarum multis commerciis coniunctorum frequentatus, portæ habet dispositionem ob communionem mutuam, aliquando ponte iunctus ab his, qui pedibus ex vna continente in alteram transire mallent. At Gaditani freti rarus est vsus ob inusitatam Libycorum communionem cum Europeis, & ob longinquam externi maris navigationem. Thucydides laudat Siciliam, quòd freto viginti stadiorum disiungitur à continenti, sed id duntaxat insulam iungit Italiæ, infame non modò scopulis monstrosis & voraginibus, verum etiam beluis, quibus Bosporus caret, chalcidicum fretum mirabile: sed ob sui euripi inconstantiam ponte quidem iungentis insulam continenti, at non longiori spatio octoginta passibus, quibus patet in longitudinem, in latitudinem circiter quadraginta, qui hominum manu obrui potest: reliquum chalcidici euripi Euboicū
fretum

fretum longū & difficile, non enim alia infestior classi-
 statio est. Nam & venti ab vtriusq; terræ præaltis mon-
 tibus subiti atque procellosi fretum hoc torquēt: Bos-
 porus autem semper portuosus, & nauigabilis, Præter-
 eo isthmum Corinthiacum, qui vt fretum admisisset,
 duos tamen sinus breues coniungeret, qui non magna
 nauigationis circuitione iungi possunt: at Bosporus
 coniungit duo maria, quæ nulla nauigationis circui-
 tione iungi possunt: nisi Bosporo, quem sapienter Eu-
 ripides clauem nominat ponti, rectè physicam ratio-
 nem secuti Poëtæ finxerunt, Bosporum minimè per-
 uium, eundemque transire, sine Phineo rege Bospori,
 Iasonem non potuisse, significantes pontum inuito re-
 ge Bospori adiri non posse. Rectè Hesiodus ait Phineū
 excæcatum fuisse, quòd nauigationem cyanearum &
 ponti, Phrixo indicauisset. Omitto Bosporum Cim-
 mærium triginta stadia latum & vadosum. qui etsi valde
 profundus esset, tamen hostes non arceret, sed auxilia-
 retur hostibus. Conglaciatus enim, pontis vicem præ-
 stat, cuius campi minus mansueti, quàm illius montes.
 Prætereo Hellespontum longè latiore, & sinu By-
 zantiaco carentem, de quo rectè Constantinus iudi-
 cavit: cùm post habito Hellesponto Constantinopo-
 lim in Sigæo promontorio inchoatam eminenti in fau-
 ces Hellesponti transtulit ad Bosporum: prætermitto
 reliquos triplicis orbis limites, pontum Euxinum ma-
 re internum, Tanaim, Nilum, quorum nullus contra
 hostes tam tutus, quàm Bosporus. Illa enim maria la-
 tissimè patent. Tanais gelu concretus pons est barba-
 rorum. Nilus longissimus vno loco, custoditus infinitis

locis transiri potest : Bosporus vna clauē duos orbes, duo maria aperit, & claudit. Piscium copia excellit Massilia, Tarentum, Venetia, sed omnia superat Bosporus: quò velut per portam duplicis maris pisces transire solent. Autumno & verè tam certa lege naturæ, quàm solent grues bis quotannis internum mare peruolare, tantæque multitudine, vt primo cuique magnum piscium numerum capere & ferire liceat: neque modò ab vsu piscandi instructi, sed etiam totius piscationis rudes, atque adeò pueri, & scemina capere possint domi desidentes ex fenestra calathis demissis, hamisque ab esca nudis etiam imperiti piscandi, pelamides capiant tot & tantas, vt toti Græciæ sufficiant, aliisque nationibus. Et ne numerem infinita genera piscium, tot gregalis generis capiunt, vt vno reti permulta nauigia impleant, ostrearum bonitate excellentium tantam multitudinem, cum aliis temporibus largitur Bosporus, tum maximam temporibus, quibus per longis Græci vesci non solent piscibus sanguinis participibus, vt quotidie videas fora multa redundare ostrearum aceruis, hamiarum ignotorum piscium Romæ & Venetiis. Suauissimi cibi crebros greges videre licet in Bosporo, eorundem quoque pugnas cum delfinistales spectare, quales traduntur à scriptoribus. Quòd si Bosporani non tantopere terrenis carnibus abundarent, si piscibus delectarentur, vt Veneti, si liberè piscari possent, ac non pro tributo mediam piscationis partem dare cogerentur, & reseruare non haberent necesse regi omnes pelamides ex ponto descendentes, profectò omnia fora Byzantina piscium multitudine implerentur. Græci ex antiquo

tiquo quodam prouerbio extollunt Helleſpontiorum piſcium copiam. Sic enim inquiunt, cùm quis temerè ea, quæ abundant, aliunde affert vt rara, dicere ſolebant, noctuam Athenas, aut buxum in Cytorū, aut piſces in Helleſpontum, quo multo præſtantior Boſporus, per quem primò piſces, paſtionibus ponti pingues facti descendunt: deinde ex his, qui Boſporanorum piſcatorum inſidias effugerunt, latioreſ tranſeunt Helleſpontum. Quid quòd ſua dulcedine ſuperat cætera maria, & ſuæ dulcedinis fœcunditate contendit cum mirabilibus fluuiis, inter quos excellit Nilus Aegypto quidem fœcunditatem dans, ſed non tam ſuis natiuis aquis, quàm cœli & terræ ſiticolofæ natura, id quod deprehenditur ex riuulis fontium Arabiæ, Africæ, Mediæ, Babylonix: hi enim ſicut Nilus vicina loca, quæ alluere poſſunt, fertilia efficiunt. Vnde Byzantiis agris Libyæ tam eximia fertilitas, vt terra agricolis fœnus reddat cum centeſima fruge: niſi ex vicinis mediocribus fluuiis ſaxorum mole primùm retentis, deinde per foſſas diuiſis? Quot in Gallia deliteſcūt flumina, quæ ſi per arenas mediam ferè occupantes partem orbis tranſirent, non mediocrem arenis fœcunditatem darent? Boſporus ſua dulcedine piſcium multitudinem Niliacis arenis numeroſiorem alit, non modò à ſe procreatorum, ſed etiam ab utroque mari, tum mellis & ceræ, frumenti & vini, cæterarumque rerum copiam largitur non modò Boſporanis: ſed etiam inſinitis nationibus longinquis, atq; ad eò ipſi Nilo Aegyptoque permulta impertitur. Iure igitur Boſporus vulgò dicitur, Autumno aureus, Vere argenteus, rectius

appellandus Chrysochoros, quàm quisquã alius, etiam si esset Chrysochoros Damascenus. Hic enim vnus Damasci agros irrigat duntaxat, præterea nihil fert, innauigabilis. Iam quispiam cœlum Bospori damnabit, vt caliginosum, Apolloniũmque afferet, cùm scribit Argonautas ex alta specula insulæ Cyzici prospexisse *νερόειν σόμα βοσπόρου λίου ἀερδῶν ἢ τι ὀμιχλῶδῶν*. Id enim non ex Bosporici cœli natura, sed ex longo interuallo accidit, quo amplius octoginta millia passuum à Cyzico abest Bosporus. Loca enim longinqua, & si cœli natura lucida sint, tamen ex longinquo interuallo prospecta obscura videntur. Erit alius, qui non probabit Bospori oras, vt asperas & planè thracicas: at hæc miti amœnitate certant non solum cum omnis maris littoribus, sed etiam cum ripis nobilissimorum fluminum. Nilus quidem suam amœnitatem ex vna ripa ostentat, ex altera deformat, patefaciens exustos, & latissimè retorridos campos. Vidi Penei ripas, quas amœnas efficiunt illa nobilia Tempe Thessalica in nemorosa conualle inter Ossam & Olympum sita, per quæ media Peneus viridis labitur, amœna, vt dicuntur, sed angusta: & breuia vndique, montibus in altitudinem immensam elatis coarctata, vt terror adsit prætereuntibus, qui augeatur, si Liuiο credimus, strepitu Penei agreste quiddam resonantis. Vidi item ripas amœnas aliquot fluminum Mediæ, hæc enim sunt illa decantata Tempe medica, virore quidem plantarum manu satarum læta, sed vndique montibus asperis arenaceis, qui natiuis arboribus carent, circumdata: veruntamen nulla amœniora spectavi valle, per quam defluit Bosporus vtrinque: cinctus

etus collibus molliter assurgentibus, vallibus leniter
 pronis vtrisque partim nemorosis, partim vitiferis &
 frugiferis, partim amœnitate viretorum, floribus, her-
 bis, arboribus etiam fructuosis enitentium, inter quæ
 excellunt horti Regij: quos singulos quid aliud esse di-
 cam, quàm Thesalica illa Tempe amœnissima, sed
 longè amœniora, nisi ea. Lapithæ Centauri velut dra-
 cones Hesperidum hortos custodirent, procúlque spe-
 ctatores arcerent. Sileo riuos perennes & perlucidos
 circiter triginta hinc atque illinc delabentes in Bospo-
 rum, prætereo fontes gelidos. Quid vnum iam com-
 memorem Nymphæum Chalcedoniorû situm iuxta
 Bosporum à permultis antiquis commemoratû, cùm
 valles Bospori plusquã quinquaginta nihil aliud sint,
 quàm Nymphæa virore nemorum & pratorum, topia-
 rio & coronario naturæ opere spectabilia. Ora autem
 maritima collucet plus triginta sinibus portuosus ad
 marginem vsque profundis, inter quos excellit sinus
 Chrysoceras, hoc est Cornucopiæ. siquidem aurum o-
 mnium rerum copiam largitur. Collucebat olim ab
 initio Bospori ad finem ædificiis continuis, quæ lon-
 gis bellis euerfa iterum excitantur, vt ab initio sinus
 ceratini iam littus ad promontorium Estias, littus pa-
 tens in longitudinem circiter decem miliarium ex-
 edificatum sit ferè continuis ædificiis, non modò in sic-
 co, sed etiam media ex parte in mari substructis non
 modò ad hominum habitationem, sed etiam ad sta-
 tionem scapharum, atque excipulas piscium: quæ o-
 mnia patitur mitis Bosporus. Non enim fremebundo
 æstu efferuescit in ædificiorum fundamenta, sicut ex-

tera freta, quæ littoribus fracta, spumarum feruorem in ædium pauimenta furiosè iactant, & fremitu terribili murmurantis maris littora plangentia maritimas vrbes vexant, sed lenis vrbe[m] & suburbana alluit, neque sese effert extra littus, quanuis humile & planum. Itaque Iasonem duodecim diis apud Bosporum sacrificasse, templumque condidisse arbitror, iudicatem non modò hominum, sed etiam omnium deorum domicilium esse Bosporum. Apollo quidem sex templa habuit iuxta Bosporum antiquissimum in vrbe Chalcedone, nullis oraculis cedens, duo Byzantij, vnum in Xerolopho, cum tripode antiquissimo, alterum cum luco laurorum iuxta finem sinus cornu, quartum, iuxta eundem sinum, quintum in promontorio nuncupato Metopo, sextum in suburbano vico appellato Daphne à profundo luco laurorum Apollini consecrato, qui in Olympia, vt Mercurium cursu secum certantem præuerterit, ita periclitaretur certans in medio Bosporo cum Mercurio, qui semper præfuit promontorio Hermæo, obsidente maximas Bospori angustias, cuius radices cum sustinerent Darij pontem, eiusque sedem in saxo excisam, ostenderunt Mercurij ingenio Darium Asiam Europæ quasi compedibus alligasse. Iustius apud Bosporum perenni certamine Iuno, Venus, Pallas contendunt: quàm vbi semel contendisse dicuntur. Dulcis Venus mare (vnde nata est) dulce ostendat excellere. Iuno colles vberes profert, & promontorium Bosporium, in quo fuit ædes Iunonis acræ. Pallas arces Byzantias proponit non iudici Paridi iuueni pastori, sed Ioui antiquissimo imperatori, & Neptuno, præsid

præsidentibus Bosporo, cuius portas Neptunus serua-
re traditur, & clauis ponti custodire, adiutore filio By-
zante fabro clauis ponticæ, hoc est arcis Byzantiæ con-
ditore, in qua antiquum Neptuni templum fuisse scri-
bit Dionysius. Iupiter Vrius, imperatorque quandiu
multumque Bospori angustias tutatus sit, declarat fa-
num Iouis Vrij, in hunc diem nomen retinens: decla-
rat eiusdem statua in Bosporo sita, quæ, cum tam mul-
ta bella ex ponto emerferint, seruata est, cum interim
sua signa Iupiter pateretur ex Macedonia, ex Græcia
auferri. Cum Lucullus ex ponto auferret coloseû Apol-
linem, tamen illam, etsi in toto orbe pulcherrimè fa-
cta haberetur, attingere non ausus est: nec arce prius
cessit, quàm Christus ei successit verus Iupiter Vrius, &
Imperator: adeò ille Bosporû amore prosequutus est,
quem nonnihil augere potuit, id quod sempiterna no-
minis memoria Bosporus testatur se transuexisse Io,
quam Iupiter amauit, Bosporiq; accola Semystra edu-
cauit Ceroessam Iouis & Ious filiam matrem Byzan-
tis, qui condidit Byzantium. Acriùs igitur & commo-
diùs in Bosporo, quàm in Olympia de Orbis imperio
Iupiter cum Saturno colluctari potuisset, nec modò
deorum hominûmque pater, sed etiam mater deorum
Bosporum accoluit, suisque ædibus arcem oppositam
arci Iouis Vrij illustrauit: neque modò dij deæque in-
ter se, sed etiam secum de pulchritudine Bospori cer-
tant, in quo mari Venus dulciior, quàm in dulciore pō-
ti, cuius aqua potui pecorum vtilior, quàm dulcium
fluminum. Itaque accolentes pontum omnia pecora
ad mare ducunt, vt ex eo bibant, vbi Venus placidior,

quàm in placido Bosporo, vbi Veneris placidæ ara in sinu auricornu nuncupato, eiusdémque templum in suburbano proximo Chalcedoniæ: & in portu Lyciorum, vbi etsi Bosporus frigidus, tamen Venus frigere non potest compressa collibus Bacchi & Cereris feracibus. Iuno circa Bosporum duplex & gemina, nempe vtraque continens certat non solum de similitudine, sed etiam de paritate collium, vallium, fontium, frugum, fructuum: vbi Pallas vrbium, arcium tutrix, arcem architectari potuisset commodiorem ad retinendum vtrunque orbem, quàm in Bosporo, vbi Pallas Bospori primas sibi partes deberi contendat, quàm in arce Byzantij, quò primùm egressi Coloniae deductores Mineruam coluerunt, aramque Mineruæ ecclasiæ ibi erexerunt, & Palladè adiutrice statim pugnarunt tanquam pro terra patria, nempe Byzantio, quod lumen est clarissimum Bospori. Habuit item alterã aram supra Bosporum, quam Megarenfès coloniae deductores Palladis dissipatoriæ appellarunt ab hostibus Barbaris dissipandis. Diana item, & Ceres, & Bacchus contendunt ornare Bosporum. Ecquodnam aliud tam breue spatium sex templa habuit illustria Dianæ, quàm Bosporus: in cuius exordio fuit Dianæ fanum adeò celebre, vt idem fanum ab aliquibus dicatur Dianæ, ab aliis Iouis. Nusquam Diana sua retia marina tendit felicius, quàm in Bosporo, in quo mediò fuit ædes Dianæ dictynæ. Finis Bospori habuit templum Dianæ Orthosiæ, & ædem Persephone in promontorio Bosporio: itémque in opposito littore delubrum Dianæ Luciferæ, atque in Bospori portu Lyciorum nuncupato

templ

templum Dianæ phosphori. Sed quid tam multa de diis? cùm possem Bosporum suis variis & propriis laudibus efferre, nisi hæc pauca præloqui voluissem, non tam vt laudem Bosporum ex iudicio Deorum, quàm vt Bospori nomina antiqua summam informē vsurpata atque appellata ab aris, templis, cæterisque Deorum monumentis. Itaque Bosporum deorum domicilium appellavi, quòd in eo omnium maiorū deorum ara, ædésque multæ & celeberrimæ fuerunt. Iure igitur nonnulli Bosporum, sacrum ostium appellarunt: iure Iason duodecim diis fanum consecrauit propterea, vt mihi videtur, quòd omnes dij ad eum ornandum contendisse videntur cõtra Sostratum, qui Bosporum asserit Neptuni opus esse: mihi potius ab orbe condito ipsum patefecisse videtur architectus ille summus, qui elementa creauit & distinxit, quomodo Neptuni fortuita vi Euxinus pontus tam scitè Bosporū aperire potuisset? in quo nihil fortuitum videtur, sed summa ratione factum, vt vix vlla humana mens maiore artificio excogitare posset commodiorem ad nauigandum: aut si quis tentaret Bospori os aliter fingere, ille esset, qui in alia corporis parte os hominis, quàm est, commodius esse debuisset, frustra probare niteretur. Primum suum introitum inter cyaneas largum viginti stadia, montibus cinctum velut brachia distendit in complexum introeuntium, deinde sensim per longitudinem duorum miliarium vsque ad promontorium Myrleanum coarctatur in angustias miliarias, post in longitudinem quinque miliariorum: quoniam rectus procedit, multos sinus portuosos efficit, atq; ad finem

vsque magnis anfractibus, & crebris sinibus pergit flexuosus vsque ad mœnia Byzantij, cuius mucrone velut rostro scinditur in duas partes, quarum rapidior & maior in Propontidem progreditur paulatim, oris recedentibus, vsque dum inter Chalcedonem & Byzantium dilatatur in quatuordecim stadia, similiter pari introitu ascendentes excipiens in pontum, vt excipit descendentes ex ponto. Altera pars sinum efficit, cornu nuncupatum. sed quid plura de Bosporo? sine quo Byzantium nunquam extitisset, aut vulgaris vrbs remansisset, cuius conditor & genius Agathodemon Bosporus iure dici potest & debet, sine quo non modò viuere cum dignitate, sed ne nasci quidem potuisset. Et ne habeam inculcare, quæ postea dicam de Byzantio, id ferè omne Bosporo acceptum referre oportet, quod laudis tribui potest Byzantio.

De origine Bospori, & de eius multis nominibus.

CAPVT I.

BOSPORI Thracici origo est pontus Euxinus. supra pontum est Mæotis, quam matrem & nutricem ponti diuulgauit hominum sermo, iam ab vsque antiqua memoria traditus, Mæotidis finis Tanais, limes Europæ & Asiæ Mæotidem Cimmerico freto excipit pontus, auctus Mæotide, & multis magnisq; fluminibus per Thracium Euripum exit in Propontidem. Et vt magni lacus fluuium aliquem emittere solent, ita pontus emit tit in mare Aegæum velut flumen maximum, in principio angustum, in medio amplum, in fine strictum. Finis appellatur Hellespontus, medium verò lacus similitu

militudinem gerens Propontis, principium Bosporus. Hunc multis nominibus scriptores appellant: Græci quidam *αὐλῶνα*. Pomp. Mela, canalem, alij Euripum Thracium. Herodotus modò ponti os appellat, modò *αὐχίνα*. Laurentius vertit collum, poterat purè & Latinè reddere fauces pontici maris: Græci nostræ ætatis *λαμύου* nominant. Turci eodem sensu Bogazin: fauces, inquit Liuius, *συνά* vocant Græci, Bosporum quidam recentes scriptores stenon nuncupant. Pomp. Mela etsi interdum totum fretum nominat fauces, tamen partem vltimam Bospori positam inter Chalcedonem & Byzantium propriè appellat fauces, reliquam oris partem vocat os. In Bospori, inquit, faucibus oppidum in ore Templum est. Oppidi nomen Chalcedon, Templi numen Iupiter, vbi distinguit fauces ab ore, idq; aptè: siue existimat pontum, vt omnes existimant, exire in Aegæum velut per meatus cuiuspiam animalis, nempe primò per Bosporum, quasi per os & fauces subire in aluum, hoc est in Propontidem: deinde per Hellepontum, tanquam per vesicæ fauces delabi in Aegæum: siue putat mare Aegæum exire in pontum, id quod putare videtur, sed falsò, vt paulò infrà ostendam. Tum enim, reuera, Aegæum à Propontide velut ab aluo eiceretur in pontum per fauces & os Bospori. Non igitur minus rectè Threicias fauces Bosporù appellabimus, quàm Lucanus Hellepontum appellauit. Cicero Bosporum nunc introitum ponti, nuncos, atq; angustias dicit. Similiter Aristides Bosporum appellat *ἐκβολὰς τοῦ πόντου*. rectius Philostratus *ἐκβολὰς τῆς πόντου*. Cùm Bosporus sit ponti exitus potiùs, quàm introitus Pomp. Mela an-

gustias introitumque maris venientis, nos fretum: Græci *πορθμῶν* appellant. Procopius restrictius hunc præfinire videtur in libro inscripto *περὶ τῆς ἀνατολῆς*, quem scripsit contra Iustinianum, contraque eius uxorem Theodoram. Byzantium, inquit, utrinque fretum habet, unum in Hellesponto circa Sestum & Abydum, alterum in ponti Euxini ore, ubi fanum nominatur: in Hellesponti freto tributum quidem minimè exigebatur. Præfectus verò à Rege missus in Abydo sedebat perscrutans, si qua navis ferens arma sine Regis permisso iret Byzantiū, aut si quis Byzantio soluisset, qui non ferret literas & signa hominum, quibus hæc cura mandata esset. Non enim fas quenquam ex vrbe Byzantio enavigare sine dimissione virorum operam dantium magistratui appellato magistro non dimissorum. Similiter si quis ad Barbaros mearet, apud fanū Iouis præsidebat, qui perscrutaretur, si qua ex Romæorum ditio-
 ne ferret, quæ ad hostes efferre non liceret: nihil tamen huic præfecto exigere licebat ab his, qui illac nauigarent. At ex eo tempore, quo Iustinianus accepit imperium in utroque freto, constituit tributum publicum, & stipendio quidem utrique freto præfectos afficiebat. Verùm edicebat, ut omni vi quàm plurimas pecunias inde auferrent. Prætereo cætera, quæ Procopius colligit contra acerbam exactionem à Iustiniano utrique freto constitutam, hoc unum duntaxat ex his percipere, Procopium Bospori & Hellesponti summas angustias strictè nominare fretum, ut Titus Liuius fretum Chalcidici Euripi vocat summas angustias canalisi Eubœæ diuidentis à Bœtia: certis & propriis etiam aliis vocabulis

bulis Bosporum scriptores nominant. Ptolemæus os occiduum ponti. Apollonius Argonauticorum poëta *σκολίεσ ᾠόρεσ σείνοπορυ* appellat. Arrianus fretum Mysium à Mysiis populis, cum id Mysij accoleret: deinde Thracium à Thracibus accolis. Potuit etiam appellari Bithynicum, & Mygdonium, & Bebrycium, cum Bithynia, quæ claudit Bospori latus dextrum, Asiaticumq;. Fuerit etiam appellata Mygdonia & Bebrycia. Herodotus nominat Bosporum Chalcedoniæ. Strabo os Byzantiacum. Ioannes Tzetzes appellat Bosporum Damaliten sua ætate nuncupatum, vulgò Prosfhorium. Aristides ianuam ponti vocat, imitatus Pindarum, qui fretum Gaditanum portas dicit Gaditanas. Ora enim similia portis habentur: inde fluminum exitus ostia dicuntur. Plinius fretum Gaditanum appellat limen interni maris. Euripides clauem Ponti nuncupat Bosporum. Vnde autem vocetur Bosporus, etsi omnibus clarum, à bouis meatu: tamen dubium controuersumque inter vetustissimos scriptores est, quænam bos illa fuerit, & quæ transierit, quod non tantopere quærendum putare, nisi hoc perspicuo facto, planè intelligere non possumus, vbi locus appellatus Bos siue Damalis, vbi Chrysolis. Poëtæ tradunt Inachi filiam mutatam in bouis speciem, ira Iunonis fretum hoc transisse, ex eoque Bosporum appellatum fuisse. Polybius addit transisse ex Europa ad locum sua ætate nuncupatum bouem. Arrianus ex quorundam sententia adiungit aliã, bouem fuisse, quæ huic freto nomen dederit, quam dicit Phrygibus vrgentibus incolumẽ transisse fretum, positum inter Chalcedonem & Byzantium, ducemq;

illis extitisse, quibus diuinum oraculum datum erat, vt bouem transitus ducem facerent, cui obtemperantes incolumes transferunt, huiusque meatus monimentum tradit esse bouem æream, excitatam à Chalcidonensibus, locumque illic esse, qui vsque ad suam ætatem forsitan ex hac appellaretur Damalis. sed vbi fuerit locus Bos siue Damalis dictus, postea suo loco ostendā. Dionysius Byzantius affert quosdam tradere bouem cæstro stimulatam ad promontorium, in quo postea conditum est Byzantium delatam traiecisse meatum medium, ex eoque hunc Bosporum, illud Bosporium nominatum fuisse. Alij verò testantur ideo sic nuncupatum, quòd omne fretum appellare olim solerent Bosporum, nonnulli scribunt accolas, siquando olim hoc fretum traicere vellent, rates alligasse adiunctis bobus, atque ita traiecisse. Ex eoque nomen adeptum fuisse. Nymphis tradit Acarionem historiam mandasse Phryges traicere volentes nauem ædificasse bouis caput in prora habentem. Hæc quidem ex antiquissimis scriptoribus attuli, vt cognoscatur num verè recentes scriptores tradat, inter quos Ioanes Antiochenus, qui scribit à Byzante conditore Byzantij bouem in hoc fretum immissam traiecisse ad Chrysopolim, ex eoque Bosporum appellatum fuisse, cum Byzas nepos fuerit Iouis, quæ antequam Byzas nasceretur, hunc canalem traiecerat.

De Bospori principio, & fine, & de eius longitudine.

C A P V T I I.

ERODOTVS Bosporum Thracium scribit longum esse centum & viginti stadia, sed loca vnde incipit, & desinit, non explicat. Polybius

bius similiter longum esse dicit, & loca quibus terminatur, nominat, nempe ex parte ponti fano nuncupato ex parte Propontidis, Chalcedone. sed fani nomen non declarat, Iouisne, an Dianæ, an Neptuni: nam horum trium fana ponuntur in ponti introitu. Sed Menippus, & Arrianus in suis periplis Bithyniæ id fanum nominant Iouis Vrij, & ponunt in Asia, eandem Bosporo longitudinem dantes à fano Iouis Vrij ad Chalcedonem. Similiter Pomp. Mela oram Bospori Asiaticam persequens tradit templum in ponti ore positum authore Iasone ædificatum, cui nomen esset Iupiter. ex eoque templo dicit, vt ingens pontus sese aperit: quem Herodoto teste, vt videret Darius apertum, profectus est ad Cyaneas à Græcis Planctas nuncupatas, vbi in fano sedens contemplatus est pótum mirabilem, ex quibus dubium cuiuspiam videri possit an fanum Iouis fuerit in Cyaneis petris: cum etiam Dionysius Orbis terræ scriptor tradat ex ore Bospori Thracij (vbi fama est petras Cyaneas errantes per altum inter se concurrisse) mare multum aperiri. sed ingens pontus non modò ex insulis Cyaneis sese aperit, verùm etiam ex fano Iouis, quod etiam hodie *ισπὸν* Græci appellant, posito intra Bosporum distante ab insulis Cyaneis quadraginta stadia atq; adeò pontus patescit à loco Bospori longè interiori distante à Cyaneis plus sexaginta stadia, quem Dionysius Byzantius appellat clauem ponti: vbi dicit pontum eminentibus promontoriis tectum incipere aperiri, nullo impediante amplius verùm aspectum maris, Symplegadasque appellatas olim fuisse flexiones multiplicium promonteriorum. Itaque Cyaneas

petras esse non modò insulas nuncupatas Symplegadas, sed etiam rupes cingentes littora Bospori, & radices promontorij, vbi hodie spectatur fanum, ex quo Darius contemplari potuit pontum longe latéque. At fanum nuncupatum alibi, quàm vbi hodie extat, non fuisse videtur ex Strabone, Distant (inquit) fanum Byzantium, & fanum Chalcedoniorum à Cyaneis insulis viginti stadia, quorum alterum fuit Iouis Vrij, alterum Serapidis. Quamobrè in sinu, quem Græci huius ætatis appellant Dios sacra, fanum Iouis fuisse videri potest. Præsertim cùm supra id, quod nunc vocât *Ἰσπύριον*, Bosporus pergat angustus vltra duo miliaria, nimirum vsque ad Dios sacra, sed vt ibi aliqua Iouis ara fuerit. Tamen templum Iouis Vrij terminus Bospori ab authoribus celebratus illic non fuit, & erratum esse in Straboniano Codice, vel ex ipsius Strabonis verbis liquet, cùm ait apud templum Byzantium, & Chalcedoniorum fretum strictissimum esse totius Bospori, id quod non est apud sinum nuncupatum Dios sacra, tum magis ex Arriano tradente Cyaneas quadraginta stadia distare à fano Iouis Vrij, vbi idem totius Bospori os strictissimum esse dicit, ibidémque esse ostium ponti addit. Philostratus, & Dionysius Byzantius dicunt esse quatuor stadiorum, at obiicietur Polybius scribens fanum Iouis distare ab Europa duodecim stadia, obiicietur etiam Procopius, tradens Asiam atque Europam circum Abydum, & Sestum prope inter se accedere, iterumque circa Byzantium, & Chalcedonem vsque ad petras Cyaneas olim appellatas, vbi fanum nunc ita appellatum. In his enim locis decem stadiorum

rum interuallo, còque minus vtraque continens separatur ab altera. Quibus obiectis respòdendum est: non intelligere Polybium de latitudine Bospori, sed de distantia fani ab Europa: fani enim arx sita fuit in supercilio promontorij, vbi etiam nunc castrum est, quod vulgus etiam Græcorum nominat *ἰσπὸν*, id est fanum, aut si intelligit fanum iuxta litus Bospori situm, codicis Polybiani erratum esse, aut ipsum errare dicemus, Procopium prorsus à vera mensura aberrare, siue intelligit de interuallo inter Cyaneas sito, inter quas fretum intercedens ex Strabone, & meo iudicio patet in latitudinem viginti stadiorum, siue intelligit Cyaneas cautes, cingentes Bosporum, & promontorium nuncupatum fanum, vbi scriptores longè antiquiores dicunt duntaxat quatuor stadia latas esse angustias supra quas eminent duo castella, alterum ex Asia, alterum ex Europa, quæ Græci vsque ad hanc diem vocant *ἰσπᾶ*, vbi antiqua fana fuisse cum ex antedictis assequor, tum ex meis oculis & pedibus: quibus infra ostendam ab vltimis Bospori faucibus inter Chalcedonem, & Byzantium sitis, ad castella *ἰσπᾶ* esse centum & viginti stadia, quorum situs ostendit nullum locum in Bosporo tam aptum esse ad obsidendas Bospori fauces, quàm locus, vbi hodie *ἰσπὸν* dicitur eiusmodi, qualis à Polybio describitur fanum esse locum natura munitissimum situm in ponti ostio, quæ Byzantij ingenti pecunia mercati fuerunt oportunitate loci pellecti, ne vllam cuiquam commoditatem relinquerent in pontum, vel ex ponto nauigandi, nisi id cum voluntate faceret Byzantiorum. Is locus si ad superiorem ponti introitum

intercurrentem inter Myrleium & sinum nūcupatum Dios sacra fuisset, vbi Bosporus largior, & multo rapidior, & vndique ferè rupes præruptæ, nō tam ipsi alios impedissent, quàm semetipsos non habentes neque commodum accessum, neque portum. Adde quòd hostibus commoditatem reliquissent muniendi promontorium quod fanum etiamnum appellatur natura munitissimum. Ad cuius radices fretum est angustissimū totius Bospori, adde etiam hoc promontorium plenum ruinis retinere adhuc vestigia veteris oppidi, in cuius summo etiam nunc extat castrum muris cinctū, quod Turcorum præsidio diligenter custoditur, oppositum oppido Europæ similiter in ruinis iacenti: quod cum Byzantij tenerent sitū è regione fani Asiatici ab Strabone nuncupati Chalcedonici, perspexerunt commodissimum esse vtrunque tenere ad occupandas introitus pontici fauces angustas vtrinque portum habètes, olim cathenis claudi solitas, quæ vsque ad hunc diem in arce fani Asiatici seruari dicuntur. quod distat à pharo huius ætatis quadraginta stadia, cui vicinas insulas Cyaneas infrà ostendam, ex quibus pleniùs liquebit fanum hodie nuncupatum esse illud Iouis Vrij fanum antiquissimum, quod Polybius, Herodotus, Menippus posuerunt finem Bospori. Quos miror non vlteriùs posuisse saltem duo miliaria, vsque ad sinum Dios sacra appellatum, quò vsque canalis Bosporius pergit angustus, vbi non multo latior alicubi, quàm ad angustias fani, quum etiam rectiùs finem Bospori ad Cyaneas insulas posuissent: vt Dionysius Byzantius, vt alij plerique. Inter quos Strabo. Cyaneæ, inquit, in ore ponti
sitæ

sitæ duæ perparuæ sunt insululæ, quarum altera Euro-
 pæ propinqua, altera Asiæ, diuisæ inter se freto lato vi-
 ginti stadia. cui consentit Dionysius orbis terræ scri-
 ptor. Sed siue Bospori initium sit à Cyaneis insulis, siue
 à fano Iouis, longitudo, quam Strabo attribuit Bosporo,
 dissentit ab aliorum longitudo: nam si initium sit
 à Cyaneis insulis, quas Strabo dicit distare à fano vi-
 ginti stadia, non conuenit cum Arriano, neque cum
 meo iudicio. Illas enim Arrianus dicit distare quadra-
 ginta stadia à fano, à quo si Bosporus incipit, Strabo-
 nis mēsurā iusta non est: quam ponit hoc modo: Cūm
 inquit, ex angustissimo freto intercidenti inter duo fa-
 na processeris decem stadia, obuiam sese offert fretum
 coarctans Bospori fauces in quinque stadia: cūm ab an-
 gustiis fanorum ad alteras angustias, quæ sunt ad Her-
 mæum promontorium sint amplius quinquaginta sta-
 dia. Id quod ipse mensus sum. Et Herodotus cōfirmat.
 Darius, inquit, ponte Bospori transitum coniunxit ad
 eum locum, qui est medius inter fanum, & Byzātium,
 locūmque vbi pons iunctus est, continuatis nauibus.
 Polybius appellat Hermæum promontorium, à quo
 vsque ad Byzantiorū cornu nuncupatum Strabo non
 absurdè quadraginta ponit stadia, si rectè dimensus
 sum, & priusquam dimetirer, collegeram ex Sozome-
 no. A promontorio, inquit, nuncupato Estiis ad Con-
 stantinopolim nauigatio est circa triginta stadiorum,
 à promontorio Hermæo ad promontorium Estias re-
 cta nauigatio excedit miliare. Ex quo patet à fano Io-
 uis ad cornu Byzantiorum stadia esse amplius nona-
 ginta. At ex Strabonis mensura essent duntaxat sexa-

ginta, cùm à Byzantio ad fanū ex antiquioribus Strabone scriptoribus stadia constet esse centum, & viginti: à quibus mensura codicis Pliniani etiam ab Hermolao emendati dissentit. Bosporus, inquit, D. pass. intervallo Asiam Europæ auferēs abest à Chalcedone XII. M. D. pass. Inde fauces primæ VIII. M. CCL. pass. vbi Phinopolis, si errores ibi non sunt notularum numerarium, vt esse longitudinis non videntur Hermolao, certe mihi errare videtur ponēs XII. M. D. pass. à Chalcedone ad angustias Bospori largas D. pass. siue eas intelligit esse in Hermæo: vt intelligere videtur alio loco. Angustia, inquit, Thracij Bospori appellantur latitudine D. pass. quā Darius pater Xerxis ponte transiit copias. At, vt iam dixi, Strabo ab angustiis Hermæi promontorij ad cornu Byzantium ponit quadraginta stadia. Herodotus ab his angustiis ad Chalcedonem miliaria designat circiter septem, & quingētos passus, cùm locum vbi Darius pontem fecit, medium esse dicit inter fanum, & Byzantium: vnde fauces primæ non abessent à Chalcedone octo miliaria. Siue Plinius intelligit angustias fani, tum enim magis fallitur. Nam ex Polybio à fano ad Chalcedonem sunt centum & viginti stadia. Quòd autem addit ab his angustiis ad fauces primas, vbi Phinopolis est, VIII. M. CCL. designat fauces prope Cyaneas, cùm dicit ibi esse Phinopolim, quam alio loco dicit esse iuxta Bosporum: aberrare videtur. Nam siue à promontorij Hermæi angustiis intelligit, sunt amplius XII. miliaria ad Cyaneas, siue à fani angustiis, quas Arrianus tradit distare à Cyaneis quadraginta stadia. Sed quid diutiùs me
torquet

torquet Plinij inconstantia, qui alibi non veretur scribere Cyaneas distare ab ostio M. xiiij. ab Europa. M. D. quæ profectò non distant ab Europa plus octoginta passibus Romanis: neque ab ostio, etiam si eius initium sit à fano Iouis amplius quinque miliaribus. Verùm illi non ferendi ignorantibus initium, & finem Bospori, quos designat Eustathius. Thracicum, inquit, Bosporum alij dicunt esse angustias Anapli nuncupari. Ego verò postea ostendã Anaplum esse prope Estias promontorium, deinde adiungit Eustathius diligentius perfectiusque tradere qui dicunt supra Chalcedonem esse os ponti, vbi etiam sunt maximæ angustia: nempe designat angustias, quas dixi vnas apud promontoriũ Hermæum, alteras ad fanum Iouis. In quo errore cognoui esse nonnullos Byzantios illic extimãtes Bosporum diei ex eo quòd boues vltro citroque transire solitos sæpe viderint. Plinius similiter angustias Bospori propriè Bosporum appellare videtur, Cùm ait, Bosporus D.P. interuallo Asiã Europæ auferens abest à Chalcedone xij. M. D. P. inde fauces primæ. Nam quòd Xenophontis codices tam editi, quàm nondum editi habeant Chrysopolim Asiã urbem extra ponti ostium sitam esse, sic enim græcè est, ἔξω τῆς σόματῶ, sed existimo legendum ἔσω, vel ἔισω τῆς σόματῶ, cùm omnes Geographi intra Bosporũ constituunt Chrysopolim, quæ in penitioribus Bosporo est: quã Chalcedon, & Byzantiũ vrbes ab omnibus principibus geographis in Bosporo constitutæ. Itaq; miror Herodianũ scribere Byzantiũ sitũ esse in angustissimo Propontidis freto, quæ facile pateret, si dũtaxat dixisset sitũ iuxta Propontidem. Quod for-

tasse etiam Herodiani aetate Byzantium aliqua ex parte, sed minima ex tribus Propontidem attingeret. At ex ea parte fretum angustissimum non est, ac potius nullum fretum est, sed lata Propontis, nescio an imitatus sit Polybium, qui Hellespontum appellat Propontidis angustias. Varro Propontidis fauces dixit, ubi Xerxes pontem iunxit. At hi etsi poterant appellare ponti secundas angustias & fauces, tamen recte appellarunt Propontidis. Nam influit in Hellespontum Propontis, at non item in Bosporum: quin nusquam Bosporus rapidior fertur aduersus Propontidem, quam circa Byzantium. In eodem errore est Eustachius, ponens Chalcedonem in Propontide, sic enim interpretatur Dionysij versum, χαλκίδες μὲν πρῶτα πρὸ σόμα γαῖαν, τῆσι πρὶ σόμα, ἤγρυ πρὶ τῆ προποντίδα, cum potius interpretari Bosporum debuisset. Similiter labitur Priscianus sic eundem versum latine reddens: Sunt Chalcedonij primi post ostia ponti, contra Herodoti Polybij. Strabonis, & reliquorum summorum scriptorum sententiam, qui intercedens fretum inter Chalcedonem & Byzantium appellant Bosporum. Dionysius Byzantium antiquissimus Bosporici Anapli scriptor promontorium, in quo situm est Byzantium appellat Bosporium, ex eo quod bos illa, quæ nomen dedit Bosporo, ex hoc promontorio transierit in Asiam. Sed quam interdum Geographiæ negligentes fuerint, etiam insignes Grammatici cum ex aliis perspexi, tum ex Eustachio, & Prisciano, tum maxime ex Ioanne Tzetze, qui Bosporum Thracium appellandum esse Hellespontium, & totam Propontidem Hellespontiam præscribit, magis quam docet.

cet. Sed quàm arroganti licentia, ex ipso loquente cog-
 nosce. Bosporus, inquit, apud nos appellatur Thra-
 cius, & Hellepontius, is, qui communi consuetudine
 Prosporon vocatur. Disce etiam Hellepontum, vnde,
 & quousque tēdat. Ex Abydi angustiis, & ex omni-
 bus mediis interiectis, vsque ad pontem Blachernarum
 Hellepōtus appellatur, Bebrycium mare in medio po-
 situm circumcludens, marēque Heracleæ Thracicæ.
 Quis autem maris scriptor de Bosporis duobus scrip-
 serit, & de Helleponto, è turba multorum Historicor-
 um haud scio, tamen Tzetzem ne mentiri in huius-
 modi rebus existimes, sed exactiùs dicere omnibus hi-
 storicis, & magis memoriter, quàm quisquam viuentium.
 Quis talem græculam vanitatem, vel potius abas-
 gicam ferat? Profitetur se nescire quis è multis histori-
 cis scripserit de Bosporo. Et cum hæc nesciat, tamen
 asseueranter affirmat se omnium optimè scire, quis sit
 Bosporus, & Hellepontus. De quibus cum nihil doceat,
 sed Tyrannicè præscribat pauca, & in his paucis à seipso
 dissentit. Hellepontum enim dicit appellari omne mare,
 quod intercedit inter Abydi angustias, & pontem
 Blachernarum, hoc est rotam Propontidem, & partem
 Bospori. cur Hellepontum finit pontem Blachernarum?
 Cum prius definierit Bosporū Thracium appellari
 Hellepontium etiam in mediis angustiis, vbi Darius
 pontem iunxit. Quid causæ hunc mouerit, cur tam temerè
 Bosporum præscripserit, dicam ne, an iusserit Hellep-
 ontium esse appellandum? Non reperio: nisi fortè in
 Homero legerat *πλατὴν ἑλληνικῶν ὄντων*. At Eustathius
 exponit Hellepontum angustum esse inter

Setum & Abydum : latum verò ad Sigæum, & Rhœtium promontoria. Dionysius Alexādrinus Acolidem regionem sitam esse dicit supra magnum Hellespontum, unde aliqui interpretati sunt Hellespontum sibi partem vicinam maris Aegæi vindicare, partemque Propontidis, at propinquam, alij Tzetze similis *πλατὴ καὶ μέγαμ: ἑλλησποντοῦ* minus rectè interpretati sunt totam Propontidem, vt ostendam in tractatione Propontidis. Nam Eustathius cùm vno loco ait Propontidem esse os ponti, corrigendus esset, nisi alio loco resipiscere videretur, cùm inquit, exactiùs, & emendatiùs dicunt, qui tradunt os ponti esse supra Chalcedonem, vt tradunt omnes Historici, Geographi, Poëtæque. Dionysius Alexandrinus, & Apollonius Rhodius, qui omnes, vt partiti sint Hellespontum, & Propontidem aliàs dicam: vt verò Bosporum terminarint, iam dixi, cuius de initio, & finè. quid certissimum habeam, si quis meam sententiam fortè requirit: Dico non modò ex capitis, sed etiam ex pedum sensu, initium Bospori à Cyaneis non à fano mihi videri intuenti à promontorio Phari, cui proximæ sunt Cyaneæ insulæ Europææ ad promontorium Asiæ contrarium, propinquum Cyaneis Asiaticis pontum, coarctari in fretum latum viginti stadia. Vt tam rectè ibi Bosporus vocari debeat, quàm à Chalcedone, vbi finitur. Nam vt spatium, quod intercedit inter Chalcedonem, & Byzantium, dilatatur in stadia circiter viginti, deinde sensim in septem stadia stringitur, sic inter Cyaneas fretum interiectum latum est viginti stadia. Deinde sensim stringitur vsque ad Myrlianum promontorium in angustias paulo latiores angustias

gustius fani. sed de Cyaneis copiosius dicitur. Iam de initio Bospori loquor, quod à Cyaneis duci assèueranter affirmo. Ergo, dicet quispiam, errarunt Polybius, Herodotus, Menippus, atque alij plerique antiquissimi, & eruditissimi, qui Bosporum fano Iouis terminarunt: errasse non dico, sed ita intelligēdos censeo, cūm id spatij, quod intercedit inter fanum, & Cyaneas Insulas suburbanis duorum fanorū solo freto diuisorum plenum esset ædificiis, hæc omnia tunc fana fuisse nuncupata, vt nunc eadem loca vocant *ισπὰ*, atque ipsa os ponti ab arcibus fanorum ad Cyaneas vulgus vocat *ισπὸν*. Ita enim malo intelligere tantos auctores, vt eos reuerer, potius quàm accusem negligentiam. Quamuis Polybius, id interuallum situm inter fana & Cyaneas excludere ab ore ponti videtur, cūm ait, à Cyaneis ad fanum Iouis Vrij, vbi est ostium ponti, quadraginta esse stadia. Quid enim necesse erat definire, esse os ponti, vbi est fanum, cūm etiam id sit, vbi sunt Cyaneæ? Similiter Strabo sentire videretur, cūm ait, Cyaneas inter se diuisas esse freto lato viginti stadia, tantundemq; eadem distare à fano Byzantiorū, quod est strictissimum totius Bospori Thracij, quodque etiam est ostium ponti, nisi prius dixisset Cyaneas Insulas in ponti ore sitas esse. Itaque Polybium similiter, vt Strabonem sentire dici cōuenit, potius quàm accusare negligentiam metiendi Bospori veram longitudinem, quæ si à Cyaneis incipit, longior est quadraginta stadiis, quàm si exorditur à fano. Non vt mihi soli videtur, sed & Arriano scribenti, à Cyaneis ad fanum Iouis Vrij esse quadraginta stadia, à fano ad portum Iaurus insanae quadra-

ginta à Daphne Byzantium octoginta stadia. Quare miror Dionysium Byzantium scribentem Bospori longitudinem centum, & viginti stadia patere, cum Insulis Cyaneis is Bosporum terminet. Nisi arbitrer ipsum secutum aliorum iudicium, ponentium initium Bospori in fano, potius quam suum: aut fortasse erratum est Codicis transcripti à nescio quo, existimante in Dionysio ita legendum, vt in aliorum scriptorum Codicibus Bospori dimensionem legerat. Iam cum ex antedictis liqueat, totius Bospori longitudinem esse centum, & sexaginta stadiorum, longè errat Solimus Historicus, Bosporum tradens longum trecenta circiter stadia. Et promontorium fanum nuncupatum in ore ponti situm, distare à Chalcedone ducenta stadia, siue intelligit medium & directum cursum Bospori, siue eius oram terrestrem, quam ipse, quo ad fieri potuit, meis passibus mensurus sum, motus tanta authorum dissensione, quæ me currentem incitauit, vt pedibus semel, & navigatione iterum, & sæpius Bosporum perlustrarem. Atque ita metirer à fine Bospori ad promontorium Bosporium plus minusve sex stadia esse, à Bosporo promontorio ad Metopum, fauces sinus Ceratinij mensurus sum oculis totidem stadia patere, à Metopo ad fanum pedibus profectus secundum litus Europæum ambulauit circiter triginta nouem millia passuum meorum, qui deductis flexibus & sinibus aduertit absconatam non esse mensuram eorum, qui à fano ad vltimas Bospori fauce, inter Chalcedonem & Byzantium sitas numerant centum & viginti stadia: inde vsque ad Pharum, vbi Cyanea Europa oculo quantum æstimare potui, rectè Arrianus numerat

merat quadraginta stadia, pedibus metiri non potui ob prærupsum littus rupibus præcipitibus. Quamuis littus totum circuire tentauerim, constanti quidem nixu, sed inconstanti mensura, vt enim pedibus manibusque ad virgulta adnitens ascenderam, confestim obiecta rupe præcisa & directa mihi cum periculo descendendum erat. Sed satis superque de Bospori longitudine, atque de eius principio & fine, quem aliqui ponunt, vbi principium existit, habentes ratione nauigantium ex Propontide in pontum, magis quam naturalis principij Bosporici incipientis à ponto, & desinentis in Propontidem. Quod nihil mihi aliud esse videtur, quam ostia fluminum appellare initia. Eorumque fontes finem: vt Cæsar ostia Rheni vocat capita, alij scriptores fluminum, fontes nominare solent capita.

De latitudine Bospori.

CAP. III.

VARIA Bospori latitudo est, ne quis forte seducatur, Herodoto, aliisque simpliciter præfinitibus Bospori latitudinem quatuor aut quinque stadiis, ea enim intelligenda est angustissima, vt profecto est duobus locis. Primus est ad fanum Iouis, vbi Arrianus & Strabo aiunt Bosporum angustissimum: Philostratus & Dionysius Byzantius idem sentiunt, atque definiunt largum quatuor stadia. Alter locus est ad Herinæum promontorium, quæ Strabo, & Pomp. Mela dicunt latum quinque stadia. Polybius similiter sentit, additque strictissimum esse oris pontici. Dionysius Byzantius ait: Quatuor stadiorum has vtrasque angustias fune mensus essem, nisi suspitiosi

accolæ me deterruissent. Sed tamen quantum oculis iudicare poteram, mihi videbantur, eadem fere latitudine dimidio quidem arctiores, quam Hellesponti, tamen si Lucæus Hellespontias aut arctiores, aut non minus arctas designare videtur his versibus,

Threiciâsque legit fauces, & amore notatum

Aequor, & heros lachrymoso littore turre.

Quâ pelago nomen Nephelias abstulit Helle,

Non Asiam breuioris aqua determinat vsquam

Fluctus ab Europa, quamvis Byzantion arcto

Pontus, & ostriferas dirimat Chalcedonæ cursu.

Hæ Bospori solæ duæ angustiae sunt notatae literarum monumentis. At piscatores nostræ ætatis alias ponunt angustias. Vnas quidem à promontorio Europeo nuncupato Estiis, ad littus Asiaticum, quod vulgò vocatur Cecrium, easque piscatores nonnulli testantur tam angustas esse, quàm ad Hermeum promontorium, alias angustias definiunt piscatores inter promontorium Argyronium, & Milton. Quas tam angustas inquirunt, quàm ad fanum Iouis. Equidem ipse alias animaduerti angustias inter Coracium promontorium, & portum Lyciorum. Alias inter promontorium Chidium, & litus contrarium vicinum Vico Stauro nuncupato. Reliqua Bospori latitudo varia est, sed vix vsquam excedit duodecim stadia, nisi vbi in aliquos sinas dilatatur. Atque vbi principium est inter Ouaenas latum viginti stadia, & finis inter Byzantium & Chalcedonem, quem Polybius dicit patere in longitudinem quatuordecim stadiorum. Antoninus Pius in suo itinere traiectum ait à Byzantio ad Chalcedonem esse quatuor mille passuum.

suum. Plinius Chalcedonem scribit distare Byzantio septem stadia. Idem alio loco, Pelamidū, inquit, omnis captura Byzantij. Magna Chalcedonis penuria m. pass. interfluentis medij Euripi: sic enim legebatut ante castigationem Hermolai. At is legendum censet D. aut DC. & Strabonem affert id interuallum tradere *ωυτε-σάδ'ιοι*: quasi verò duntaxat de loco Bospori angustissimo intelligi possit. Quasi verò, vt Plinius ait, ex eo loco territi pilces saxi aspectu miri candoris peterent Byzantium. At locus vbi fuit hoc saxum non fuit in Euripi angustis quinque, aut quatuor stadiorum: sed, vñ infra ostendam, in traiectu lato plus minús ve mille passibus. At enim quantum oculis aestimare potui, Euripus intercedens inter Chalcedonem & Byzantium, non attingit duo de viginti stadia Dionysius Byzantius canalem Bospori intercurrentem inter promontorium nuncupatum Bouem siue Damalim, & contrariū promontorium Bosporium nominatum, in quo Byzantium situm est, scribit latum esse septem stadia.

*De figura Bospori, & de eius decursu, certo quidem,
sed multiplici.*

CAP. IIII.

VAE Bospori figura, quive decursus an continuatus a principio ad finem decurrere perseueret, an interdum intermittat defluere, qui flexus, qui sinus, vtrum canalıs per planitiem, an inter montes: rapidus ne sit locorum angustis, an obiectionibus promontoriõrum, quodnam eius litus præceps, & præruptum, & quod planum: iam declarare conabor. Bosporus non rectus procedit, sed

flexuo

flexuosus, vt scribit Apollonius Rhodius & Heratosthenes, σκόλιος, at quo modo: non scribunt. Progreditur enim non Meandri more, aut aliorum fluminum, quæ recuruis & tortuosis flexibus feruntur, non aptis ad nauigandum: sed ita ipsum natura incuruauit, vt subinde ad parallelas promonteriorum eminentias fractus, per multosque anfractus retentus, sedatior mearet, aptiorque ad nauigandum decurreret, & indique motibus cinctus. Vnde fit, vt non modò triginta portus nobiles habeat, sed totus fere portuosus sit, qui si planitie cingeretur, aut rectus pergeret, valde ad nauigandum incommodus esset. At per anfractus portuosos, & amplos pergens ad formam normæ ad nauigandum commodissimus habetur. Vt enim norma fabrilis constat regulis duabus, ita iunctis capitibus duobus, & diuicatis alteris capitibus, vt rectum angulum efficiant: ita Bospori decursus ex ponto exiens à positione cæli media inter Orientem solstitialem, & Septemtriones ad Hybernum occasum directo cursu procedens amplius duo miliaria primum latus anguli normalis efficit ad sinum Bathycolpon nuncupatum, à quo flexus ad Orientem Hybernum recto itinere pergens in longitudinem paulo amplius duorum miliarium alterum latus normæ complet. Exinde à lio facto angulo normali accedit ad promontorium Hermæum circiter tria millia passuum Romanorum ad occasum versus. Inde à septemtrionibus ad meridianum cardinem à regione cæli media inter Septemtrionem, & ortum solstitialem ad occasum Hybernum peruenit Byzantium: vnde à Septemtrione ad Meridiem rapitur in Propontidem. In summa, ab initio
ad finem

ad finem septem facit anfractus non modò Bosporicus canalis, sed littus etiam vtrisque canalem cingens. Hi septem anfractus alterni retundunt alternas septenas rapidas confluentis percussiones, & reuertunt in contrarium littus. Primus decursus effluentis Bospori ab initio rectus defertur in Europam ad locum appellatum Petram Dicæam. Alter in Asiam ad locum Glarium nuncupatum. Tertius in Europam contra Hermæum promontorium. Non igitur decursus Bospori à ponto ad Hermæum promontorium similis est ob similitudinem, vt Polybius ait, locorum vtrisque Bosporum attingentium. Cùm iam viderimus ob similitudinem duos decursus confici vltra promontorium Hermæum diuersos à communi decursu Bospori. Id quod ego iterum, & sæpius vidi, & piscatores testantur, atque Dionysius Byzãtius inter Dicæam petram, & promontorium Hermæum ponit ὁξύρρονον καὶ ἠδύρρονον, promontoria ita nuncupata à vehemēti defluxu Bospori Quartus decursus defertur in Asiæ promontorium vulgò nominatum Moletrinum. Quintus in Europam, ad promontorium, & à quo violenter reiectus, ita fertur in Asiam vt exiliter deinde repulsus ab Europa iactetur fluctuans iuxta Asiam primò ad vtrumque promontoriũ, claudens vicum Chrysoeramum, postea ad promontorium dictum Bouem, siue Damalim. A quo septimus repulsus rapidus fertur ad promontorium Bosporium, siue Byzantium nuncupatum. Cuius mucrone dicissus defluit in duas partes, quarum rapidior præcipitat in fretum ad Propontidem versus. Altera debilior exilit in sinum Cornu appellatum. Hi septem decursus flu-

Etuam adeo impetu rapido feruntur, vt remos præter nauigantium vi rapiant, molasque versare valeant: vt nouem locis moletrina constitui possint. Neque tantum molas, sed & naues remis, & velis impulsas retardent, & longè retro interdum conuertant: atque adeo pisces ipsos, & caneros à celeritate nominatos equites iter terrestre inire cogant. In cæteris locis defluxus Bosporici feruntur similes ob similitudinem locorum ex vtraque parte canalem attingentium. Quibus similibus vtriusque continentis contractus fluuij in modum descendit. Vnde autem fiat, vt hi septem decursus defluxionis Bosporicæ sint rapidiores cæteris fluctibus, & efferuescentes in terram, cum littus attigerint, referuescant, & reuoluantur idemdem. Profectò id fieri existimo, non tam locorum angustiis, vt quidam putant, quàm anfractibus promonteriorum obiectorum, quibus vt refractus retardatur, sic angustiis procliuior, incitatiórque labitur. si enim angustiis locorum id fieret, rapidior esset apud fanum Iouis. At ibi rapidus non est ob directum canalis alueum. Nam primus anfractus, & vltimus patentes in latitudinem circiter miliaris, non tam angustiis vtriusque continentis refringuntur, quàm obiectiõne promonteriorum fluctus reicientium in contrarium littus, vt ab Hermæo promontorio tanquam ictu quodam repulsus in opposita Asiæ loca recidat, illinc rursus reuertens, ad promonterium Estias fertur, à quo refractus incurrit in locum Bouem. Tantòq; impetu hi anfractus retorquentur, vt non modò vndarum partem maiorem & violentiorem deorsum detrudat: sed etiam debiliore, & communem Bospori decursum sursum

furfum verſus recurrere cogant. Vidi etiam reflante ven-
to reiectos fluctus à promontorio Boſporio per verti-
ces ferri ad Eſtias verſus promontorium, vbi collucta-
tio quèdàm vorticofa videtur contrariorum fluctuum,
aliorum deſcendentium, aliorum aſcendentium. Sic
enim vndarũ curſus fertur contra promontorium Boſ-
porium, vt & fluuios ingredientiſ ſinum nuncupatum
cornu, & fluxum Boſpori illuc reiectum exire non per-
mittat: ſed cogat eos aſcendere vltra tria miliaria, id
quod percipitur etiã oculis vulgi, cùm flumina ſinum
cornu ingreſſa turbida ex multis pluuiis, non poſſunt
ſubire curſum fluxus delati à loco Boue nuncupato ad
promontorium Byzantinum. Vbi videntur aqua turbida
aſcendentes amplius ſtadia quindecim diuiſa à
decurſu fluxus clari & cerulei deſcendenti à promon-
torio Eſtiis. Ad quod decurſus rapidus quidẽ defertur,
ſed paulo infra multis vorticibus circumfertur ob reie-
ctiones aliorum promontoriorũ. Itidem fluxus ad pro-
montorium Aſiæ, quod vulgò vocant Moletrinum, &
ſi aſſiduo, & rapido curſu deiicitur, vt eius murmur cir-
cumſonans audiatur. Tamen paulò infra variè & mul-
tipliciter reuoluitur ob repulſiones contrariorum flu-
ctuum. Itaque duplici curſu ferme vſque ad fanum Io-
uis fluxus Boſpori mouetur, vno quidem deorſum ver-
ſus depulſus à locorum anguſtiis & reiectionibus pro-
montoriorum, alteri furſum reiecto à violentia fluxus
deſcendentis, & cohercito ſinibus, & flexibus. In ſum-
ma, quos dixi promontoriorum & fluctuum anfractus
ſepties curſum communem Boſpori ſiſtunt, & violentè
cohercent, vt cogant ipſum retrorſum currere. Ni-

mirum primus decursus contra petram Dicæam olim nuncupatam delatus retundit fluxum Bospori communem in Bathicolpon sinum ita nominatum, vsque ad Scletrinum sinum. Secundus, à promōtoriiis Asiæ, quorum vnum appellat Dionysius ὀξύρρον, alterum πείρρον: repulsus decursum repellit communem in sinum Soltanicum dictum, vsque ad promontorium Turcicum nominatum. Tertius, à promontorio Hermæo reiectus reicit in sinum Phidalie, vsq; ad Commarodes. Quartus, à promontorio Moletrinario in sinum Anapli appellatum, vsque ad promontorium Amanolum. Quintus, à promontorio appellato Estiis in sinum τῆν χιλδν, ad Neocastrū vsque. Sextus, & septimus refracti à Damalico & Bosporio promontoriis, reiciunt defluxum debilem ad loca superiora, ad promōtorium Estias versus. Hæc quidem multa attuli, vt planius percipiantur Hipparci per pauca verba, sed multi momenti. Is enim narrat Bosporum, & si solum defluxum habeat, & non refluxum, tamen μονὰς ποῖε ποιεῖσθαι, hoc est, mansiones facere, stare, subsistere. Ex ante dictis iam facilè cognoscimus Mæotim esse matrem ponti, & pontum Bospori patrem, & propontidis. Et Hellesponti, contra Propocium scribentem duo maria Aegæum, & Euxinum nominatum Pontum coire inter se ad Byzantij partem Orientalem, contra etiam eos, qui asserere audent illorum originem esse à freto Gaditano. Per quod dicunt mare ingrediens nusquam desinere, quoad in Colchos peruenerit. Nam quod, vt ipsi etiam fatentur, effluxus ponti velut fluuius descendat ad urbem Byzantium, dicunt nihil ad rem referre: omnibus enim fretis affectio-

nes

nes accidere solitas esse, quæ nulli rationi perspicuæ videntur, quas nemo vnquam explicare potuit, ne Aristoteles quidē ratiocinationis naturalis princeps. Qui huiusce rei causa ad Chalcidē Eubeoæ profectus Chalcidici freti, quod Euripum nominant, rationem naturalem exactissimè scrutari volens, cùm diu multùmque huius cursus instabiles, & vagos considerasset, miserè mortuus est. Maxima pars scriptorum tradit hunc Euripum septem cursus in die definire, totidémque referre. Quid Cicero inquit Chalcidico Euripo in motu idētidem reciprocando putas fieri posse constantius? T. Liuius contradicit, ventósque attert, ab vtriusque terræ præaltis mōtib; subitos, ac procellosos deiici, fretúmque ipsum Chalcidici Euripi ciere, eiúsq; motum non septies die (sicut fama fert) temporibus Itatis reciprocari: sed temere in modum venti, nunc huc, nunc illuc verso mari, velut monte præcipiti deuolutum, torrentem rapi. Equidem in Chalcidem cùm venissem, Liuij sententiam probare non poterā, cùm nullo flante vento certis temporibus contemplarer modò ferri ab ortu Solis, modò ab occasu tanto impetu, vt ventos contrarios, & plena nauigia contra nauigantia secum asportaret: molásque multas ab eo versari vidi aliquot horas ab ortu ad occasum Solis, aliquot ab occasu ad Orientem. Cùm autem ipse à moletrinariis, qui ex molarum motu accessum, & recessum omnium maxime animaduertere habent necesse, percunctatus essem, quoties, & quot horas nunc huc, nunc illuc conuerterentur molę, responderunt communiter, intra viginti quatuor horas cursum quater mutari solitum esse: sex horis ab vna

parte accedere, totidem ab altera recedere. Cùm autem adiungere inciperent, esse quædam tempora, cùm has certas vices non obseruaret: & ipse nimium attetò vultu, & animo excipiens illorum sermonem, & rei veritatem scire cupiens, quænam essent illa tempora inquire aggressus, deprehensus à quibusdam Coryceis, & repente correptus, vt explorator aliquãdiu in custodia retentus sum. Iam in freto diuidente Italiam à Sicilia multa præter rationem fieri solent. Videtur enim ex mari Adriatico fluxus illuc accedere, & ex mari Thirreno: sed hoc repente crebros vortices à nulla nobis perspecta causa cire, & naues perdere perspicitur. Propterea quæ à Poëtis dicuntur à Charibdi, absorberi. Qui verò dicunt in freto siculo multa fieri præter rationem, iidem putant plurima eiusmodi præter rationem fieri in omnibus fretis, ex proxima vtrinque terra, cuius angustis aiunt cursum fluxus in quasdam necessitates cogi, rationem non habentes, quamobrem etsi fluxus à fano Iouis ad urbem Byzantium videtur ferri: tamen nemo, inquit, recte asseret mare Aegeum, & pontum illuc desinere, quorum opinionem confirmare videntur piscatores nostræ ætatis piscari in Bosporo soliti. Hi enim testantur Bosporum immensos gurgites, & voragines habere. Neque omnino totum Bospori fluxum abire Byzantium, sed eius quandam partem superam, & summam hominum oculis perspicuam ex ponto deferri Byzantium versus, alteram vero partem inferam attingentem vadum contra decursum superi, & summi fluctus procedere, id quod ipsi se colligere dicuntur ex eo, quòd postquam retia deiecerunt in profundam altitudinem,

semper

semper ab imo fluxu asportata feruntur sursum ad fa-
 num versus. Vidi tempestatibus nauigia demersa nus-
 quam extitisse, neque eorum vectores, quod argumen-
 to est fretum hoc quosdam abyssos & voragines habe-
 re: in quam altitudinem contrariis fluctibus præcipi-
 tia agantur, ea quæ demerguntur. Sed de his vt quisque
 volet, iudicet: ego tamen pontum per Bosporū in Pro-
 pontidem non modò decursus perpetuos medijs aluei
 tenere, sed etiam ad certos anfractus conuersiones per-
 petuas sempiternasque cōficere cū ex antedictis per-
 spicio, tum ex illis causis, quas vt probent paludem
 Mæotidem exsiccandam esse, & pontum conuersum
 iri in paludem, quidam afferunt nimirum multitudi-
 nem fluminum exaggerantium, differētiam vadorum:
 ex his enim causis pontus mihi potius assiduo decursu
 defluxurus per Bosporum, quàm aut Mæotis in terram,
 aut pontus in paludem conuertendus esse videtur. Di-
 cunt enim permeantium in alueos fluminum multitu-
 dine cū humor cōtinerenter augeatur, nec aliunde exi-
 tum habeat, necesse fore, excreuat, vt tandem efferri per
 ostia cogatur: propterea que cœni, arena que, & relique
 materię multitudine, quā continenter innumeri amnes
 defluentes in Mæotidem, & pontum deuehunt adeo al-
 ueos Mæotidis, & ponti complendos esse, vt superflue-
 re humorem, & per ostia exire futurum sit necesse, tan-
 demque Mæotidem in terram, & pontum in paludem
 conuersum iri. Nam quòd ad Mæotidem pertinet, Ari-
 stoteles tradit eius vadum exaggeratione eorum, quæ
 assiduè deferuntur à fluminibus excreuisse, vt naues sua
 ætate multò minores, quàm anno ante sexagesimo quæ-

stus gratiam in Mæotidē ingrederentur. Mæotis enim, vt Polybius ait, iam repleta est, & altissima eius pars quinque, vel ad summum septem vlnis altior non est. Miror intra sexagesimum annum maiorem exaggerationem factam esse, quàm ab hinc ætate Aristotelis, & Polybij. Nam nauæ nostræ ætatis testantur similiter adhuc habere septem vlnas, quid quod ratione, qua demonstrare conatur pontum ex accumulatis fluuiorum coaceruationibus replendum esse. Eadem probare possemus mare internum ex ponti perpetuo influxu exaggerandum esse. Nam quòd dicunt vadum ponti minus altum, quàm maris Aegei, idcirco tardius pontum existimo paludem fore, quàm si magna altitudine esset; nam vt fluminum lubrici congeitus assidui ponticum vadum sublimiùs reddiderint, sic pontus in sublime elatus decluior delabitur in Aegeum, & quantò hinc, atque illinc fit pressior, atque angustior, tantò celerior in Bosporum deuoluitur. Quòd si in minorem altitudinem Aegeum mare deprimeretur, quàm pontus, eò putarem pontum exaggerationem fore, repulsante Aegei vado eminentiori. Adde, quòd antequam pōti os apertum esset, facilius exaggerari debuit pontus, cùm vndique circumclusus esset montibus, at tum infinitis seculis exaggeratus non est. Eo minus exaggerabitur, cùm habet exitum, per quem continenter tantum possit efferi, quantum infertur, ac si vadum magis alleuaretur, tamen palus non fieret. vt enim illud extolleretur, ita pōtus assurgeret, præsertim infinitis fluminibus auctus, & eminentibus montibus clausus. At maris natura est, vt sua vi spirabili reiiciat ea, quæ ingerantur. Neque eadem.

eadem maris ratio est, quæ fluminum, quantum pertinet ad exaggerationem. Illa enim in ostiis suam vim ostendunt. sed suos aggeres paulo ultra ostia promovent, vel sua imbecillitate, vel repellente vi ponti. Ac tantum abest, ut ostiorum exaggerati congestus ponti vada efferant, ut pontum, si fortasse paulo angustiores reddere possunt, eò violentiorē facere debeant ad trāsmittendam fluminum materiam reiectam, atque vehementiorem ad vada excavanda in maiorem altitudinem; cur tot lacus immēsa profunditate vndique influentibus, nullis manifesto effluentibus, paludes non efficiuntur? Cur sinus Bospori nuncupatus cornu, tanta altitudine est: in quem cum duo flumina deuehant assiduam terræ aggerationem, & purgamenta Constanti-nopolis, vtrinque proiiciantur, non tot annis aggeratur? præsertim rapido cursu Bospori fluxum sinus retardante & impediante: quia tanta est Bospori rapiditas, ut sensim ea extrudat in Propontidem. Quare ut ex his rationibus pontus obruendus esse non videtur: ita Bosporus maiori impetu effluere videtur per Bosporum. Quò enim magis ponticum attolletur, eò facilius deferetur, quàm si id in altam profunditatem deprimere-tur, quàm si abyssos haberet, per quas penetrans in tar-tarum Platonium secū aquæ partem deportaret, quas si, ut Oceanus vnde recedunt & accedunt omnia flu-mina, haberet, profectò minus efflueret in Bosporū: ex eo etiam colligitur Bosporū existere ex ponti accessu, & non Aegæi maris, quòd illius aqua dulcis sit, ut pōtī longè dulcioris mari Aegæo ob copiam fluminū pon-tum subeuntium. Dulcem pontum Arrianus probat ex-

eo, quòd pecora circumuicina eius aquam bibant, ipse Bosporum etiam percipio similiter dulcem esse. Quòd totus aliquando conglaciauerit tempore Copronymi tyranni, anno enim à Christo concepto septingentesimo, & quinquagesimo sexto, hyems fuit perfrigida acerrimáq; & gelu maximum, vt ponti Euxini ora maritima in latitudinem centum milliarium glacies rigore in lapidis duritiem conuersa sit: glaciésque à summo mari ad profundū crassa extiterit triginta cubita. Præter hæc cū eiusmodi glacies fuisset niue tecta, creuit viginti alia cubita ita mare, vt cōtinenti assimilaretur, & pedibus calcaretur hominum, cæterorūmq; animalium mansuetorum & agrestium à Zicchia ad Danubium, & reliqua ora maritima vsq; ad Mensembriam. vt Bosporum Thracium vltro citróque transirent iumenta onusta, & boues plaustra onusta trahentes, deinde Februario mēse glacies in plurimas sectiones colibus & Insulis multorum iugerū similes, & pares disrupta, & ventorum vi Byzantium per Bosporum acta in Propontidem, & in Hellespontum, in quibus essent animalia māsueta & agrestia viua, & mortua gelu constricta: ex his glaciei sectionibus quædam in Acropolim Byzantij impacta contriuit gradus, quibus è mari in urbem ascendebatur; alia glaciei sectio ingentis molis ad murum allisa illum magno impulsu concussit, vt non modò muri, sed etiam domus vicinæ labefactarentur: atque alia pergrandis glaciei moles à manganis ad Bosporium portum, hoc est primum collem olim Byzantium, nunc Regis claustrum cinxit. Cuius altitudo muros superabat. Equidem ipse vnā, & alteram hyc-

mem

mem Byzantij frigidam fensi, semelque & iterum vidi Bospori sinum nominatum Cornu ab ostiis fluminum ad Galatam conglaciassse, non quidem glacie, quæ sustineret homines, sed tamen tanta, vt scaphæ vltro citroque commeare non possent, nisi remis ante glacies frangeretur: sed hæc hæctenus generatim de Bosporo. Nunc per partes singula eius loca tam antiqua, quam noua proferam, tum promonteriorum, & vallium situs, & fluuiorum ortus, & perennitates, & portuum commoditates, & sinuum felicitatem, è quibus primū tractabo sinum Cornu appellatū, Bospori nobilissimā partem.

De Bospori sinu Cornu nuncupato.

C A P. V.

V' M E X ponto Bosporus ad Byzantij accessit promontorium Bosporium appellatum, huius promontorij rostro in duas partes scinditur, quarum maior & violentior inter Chalcedonem & Byzantium per fretum pergit ire ad meridiem, altera debilior cursum suum inflectit ad occasum in sinum, quem efficit Bosporus intercedentem inter Constantinopolim & Galatam: hunc sinum Procopius scribit indigenas appellare Cornu, à Ceroessa matre Byzantis: qui Byzantiū condidit. Dionysius Byzantius similiter Cornu nuncupat, & rationem huius nominis affert à similitudine, quam habet cum cornu. Strabo appellat cornu Byzantiacum, & declarat, cui cornu similis sit, nempe ceruino, nam in multos sinus perinde, quasi in ramos quosdam diffunditur. Plinius, eiusq; simiolus Solinus, promontorium, in quo

situm est Byzantium, vocant modò Chrysocheras, modò Auri cornu. Marcianus Capella ceras Chryseon, arbitror Capellam, & Solinum secutos Pliniani Codicis erratum, aut Plinium ipsum errare, id quod vel ex Plinij verbis percipi potest, cùm ait ex ea causa Byzantij promontorium Auri cornu appellatũ esse, quod Thunni aspectu saxi albi in littore Asiæ siti repente territi semper præcipiti agmine promontorium Chrysocheras petant, cùm ea de causa potius sinus appellandus sit Auri cornu, præsertim ciuibus Byzantinis ita sinum suum appellantibus, è quorum numero est Dionysius Byzantius, cui potius, quàm Plinio fidem adhibere debemus, & Straboni, quos vidisse constat Ceras Byzantiacum. At Plinium fortasse decipere potuit ambiguitas Polybij, scribentis Bospori fluxum repulsum à loco Asiæ nominato Boue ferri Byzantium, à quo inquit scissi Bospori parua pars in sinũ suum delata definit Cornu nominatum, maior verò fertur per meatũ. Aut si Plinius deceptus non est ex eo, quòd fortasse Polybius sit in eadem sententia, poterimus vtrumque appellare Cornu. Cùm permulta promontoria à Geographis cornua appellantur, vt Cyprus ceras à multitudine promonteriorum, præsertim cùm Byzantij promontorium multos Colles habeat, quibus curuata in tria cornua Constantinopolis tricornis rectius, quàm triangula appellari possit. sed illi ferendi non sunt, qui tabulis etiam iterum & sæpius editis tradunt cornu Byzantium esse promontorium Galatæ, situm contra Constantinopolim. Sinus initium faciunt duo promontoria, vnum à Meridie appellatum Bosporium, alterum à Septétrionibus

nibus Metopum olim dictum. Tria enim promontoria triangulum efficientia inter se, distantia plus minusve milliare supra Bosporum eminent. Duo quidem ab Europa in faucis sinus impendent, scilicet Bosporium & Metopicum, tertium ab Asia Damalicum appellatum: à quo Bosporus tendens ad occasum flectitur ad Meridiem, ex quibus cognoscitur Procopius errare, tradens à Sycis nūcupatis fretum cornu nominatum incipere. Ostia cydari, & Barbisæ fluminum sinui cornu finem constituunt, cuius longitudo ab ortu æstiuo procedit circiter octo stadia ad occasum hyemalem, deinde ad occasum æstiuum, inde flectitur ad Septétriones, quem iure ceras Chryseon appellauit antiquitas: cū & piscofus, & portuosus maximè sit, vno ore multos intra se portus amplectens, vniuersos vsque ad marginem litoris profundos montibus circumdatos efficientibus octo flexus, quatuor quidem à latere dextro ingredientium, in quo est Galata primum flexum in longitudinem circiter bis mille passuum collis Metopicus, & Galatinus leuiter incuruant, vt nusquam hic flexus latior sit centum passibus. Secundus flexus fit à colle Galatino, ita eminenti in sinum ceratinum, vt ille ex tribus partibus eò alluatur, collisque Galatini latus vergens ad occasum hunc flexum efficiat longè intus recedentem, vt si ab intimo flexu rectam lineam duceres ad collem Metopicum, eminentem supra ostium sinus intra lineam, includeres totum oppidum Galatam, & maximam partem ædificiorum suburbanorum, partim eminentium supra Galatam, partim in collis iugo sitorum. Huius flexus maxime portuosi recessus longior, quàm

nauale longissimum triremium regiarum in circuitu
 eiusdem explicatū, altero tanto latiore reddit sinum
 ceratinum, quàm patet inter Constantinopolim, & Ga
 latam. Terminatur Macrone vireti Regij inchoante
 tertium flexum minus curuum, sed eadem ferme cir
 cuitus lōgitudine. Post quam sinus inflexus ad septen
 triones, quarto flexu mediocri accepto finitur ostiis Cy
 dari, & Barbyfæ. Iam verò sinistrum sinus latus, in quod
 eminent sex colles Constantinopoleos, similiter qua
 tuor flexus admittit vrbis, primus collis adeo eminent in
 sinus ostium, vt totus vltra alios colles in altum proie
 ctus sit, & tanquam de industria immissum brachium
 protegat sinum à ventis, secundus, & tertius colles in
 teriùs recedunt ad Meridiē versus. Reliqui sic eminent
 in septentriones, vt duos recessus duorum arcuum simi
 litudinem gerentes accipiant Quorum primum expri
 munt radices primi, & quinti collium eminentes. Alte
 rum quinti, & sexti in sinum proiectæ, hos duos recess
 sus tertius maximus flexus intra se includit. Adeo enim
 extra ceteros sinistri lateris colles eminent, primus col
 lis efficiens angulum vrbis ab ortu Solis, & sextus infle
 ctens alterum vrbis angulum ab occasu, vt si lineam
 ab horum alterutro. mucrone duceres ad alterum mu
 cronem intra lineam, includeres sinum Ceratinum, &
 Galatæ planitiem maritimam. Id quod diuino munere
 tributum tuetur sinum, atque defendit à ventis. Quar
 tum recessum extra vrbem recipit sinistrum latus, vbi
 sinus ipse, & colles circumfurgentes inflectūtur ad Se
 ptentrionem magno naturæ beneficio. Ne ab occasu
 venti incurrere directi possint in longitudinem sinus.

Vnde

Vnde fit, vt ex omnibus partibus excipio fauces circū-
 datus collibus perpetuo dorso coniunctis, quos inter &
 si intercedunt crebræ valles, tamen dorsum non pene-
 trant, & breues sunt. Aut si vna aut altera oblonga est,
 in valliculas definit flexuosas, inter quas interiectus ali-
 quis collis in earum fauces eminent. Strabonis longitu-
 do, quam sexaxinta stadiorum attribuit sinui ceratino,
 congruit fere cum mea dimensione, Procopij longè dif-
 sentit à rei veritate, tradentis sinus ambitum continere
 quadraginta stadia: lōgiùs verò aberrat Laonicus Chal-
 condylus scribens Byzantij portum secundum urbem
 intus procedere ad stadia octoginta, sinus altitudo va-
 ria. Nam ab ostio ad medium sinum nusquam minor
 dicitur viginti passibus, vbi multis locis excedit trigin-
 ta, alicubi quadraginta, aut amplius. Cùm autem vltra
 Byzantium processit vsque ad ostia fluminum, partim
 vadofus est, partim palustris, vt nauicularum cursus di-
 rigatur palis fixis signantibus partem nauigabilem. Pri-
 mò enim fyrtes, deinde paludes, & permulti Euripi cir-
 cumdantes plusquam triginta Insululas. Illius similiter
 latitudo varia est in faucibus plus minus sex stadiis, pa-
 tet. Deinde paulatim stringitur vsque ad mediam Ga-
 latam, vbi in stadia paulò plus tria coarctatur: quæ ar-
 etiori cathena claudi possint, quàm latior eius alueus
 inter Acropolim & Galatam situs contra hostium na-
 ues olim constringi cathenis solitus, neque modò tor-
 mentis bellicis saxa emittentibus ex vtroq; littore, sed
 etiam machinis ignem liquidum profundentibus ho-
 stiles naues ab his aditu arceri, atque etiam exuri igne
 speculari posse demonstrauit Proclus, quem dicunt spe-
 cula

cula ignifera, quæ ipse fabricatus esset, ex muro Constantinopolis appendisse contra naues hostiles, quæ his speculis ignem ex solaribus radiis cõceptum in se ipsas proiectam conflagrarunt, atque vectores. Quod olim Dion Archimedé excogitasse narrat obsidentibus Syracusas Romanis, denique sinus vbi latissimus est, sex stadia non excedit. Nec dubium est, quin olim latior esset, plurésque recessus haberet, quàm nunc habet, coarctatus emissitiis purgamentis assiduis, & substructionibus ædificiorum. Ne quis miretur, si minus cornu ceruino similis sit, minúsque in multos sinus perinde, vt in ramos quosdã, vt Strabo ait, scindatur, in quos irruentes pelamides capiãtur. Nam cùm ex Sublicis, quas crebras vidi, immitti & defigi in littore sinus in substructionem ædificiorum, atque ad oram maris efficiẽdam magis portuosam, tum ex Dionysio Byzãtio percipio, alios recessus, aliãque oram olim fuisse, quàm nunc est: tum ex Zosimo, qui ante mille annos scripsit, vsque adeo urbem excreuisse hominũ multitudine, vt etiam in foris angustè habitarent, vt non parua pars maris circum urbem in terrã conuersa esse palis in circuitu defixis ædificia sustinentibus. Verùm vt ex his sinus alicubi coarctatus fuerit, profectò non minus profundus factus est, atque adeo magis portuosus, vt nauis appulsæ puppis mare intueatur, prora verò terræ assideat: velut utroque elemento inter se certante, ytrum magis possit vrbi inseruire. Hic sinus omnes portus maris commoditate applicandi præstat: in ceteros enim, omnis portus vi remorum aut ventorum applicatio fit: in illam sine ventis, sine remis, naturalis & perennis Bospori cursus

curfus naues inducit, & reducit. Postquam enim naues ad huius ostium aditumq; accesserunt, deinde absque gubernatione eunt, & sua sponte ad portum appelluntur: totus enim sinus portus est. Et hæc quidem ab initio Bospori ad finem deorsum versus generatim dixi, nunc oram maritimam per partes describã à fine littoris Europei sursum versus ad initium, quod est ad Cyaneas. Inde deorsum Chalcedonem vsque imitatus Anaplum Dionysij, quem potissimum sequor, Menippique & Arriani, aliorumque Periplos in declarandis nominibus locorum antiquis, quæ cum republica Byzantium floreret, in vsu erant ante Seueri ruinas.

LIBER SECVNDVS.

De Bospori ora Europea, eiusque locis intra Constantinopolim sitis.

CAPVT I.

BOSPORI latus Europeum in angulo desinit, quo urbis latus Orienti expositum flectitur ad occasum, & Propontis incipit efficere latus urbis Meridianum. Simul & ab eodem flexu urbis latus ad ortum Solis spectans incipit procedere ab occasu ferme brumali ad ortum solstitialem in longitudine plus minus miliarij vsque ad tigna in speculam sublata piscatorum regionum. Deinde amplius quatuor stadiis pergit à Meridie ad Septentrionem ad promontorij Bosporij rostrum vsque, quo Bosporus scinditur in duas partes: quarum maior cingit urbis latus vergens ad Orientem, id est urbis frontem, & primam peninsulani

promontorij partem: in qua olim fuerunt illustria loca nuncupata mangana, & Arcadianæ Thermæ. Et primæ regionis pars, quæ continebat domum Placidiaæ Augustæ, domum nobilissimæ Marinaæ, porticus perpetuas duas, gradus quatuor. In hac etiam vr̄bis fr̄onte fuit pars secundæ regionis, quæ ab initio theatri minoris post æqualitatē latenter molli subleuata cliuo, mox ad mare præcipitiis abrupta descendebat, continebat in se templum magnum, & antiquum, senatum, tribunal, thermas Zeulippi, porticus magnas quatuor, nunc continet claustrum regij partem sitam in latere primi vr̄bis colli pertinente ad Solis ortum, quem quidem collem circuit vltima pars Bospori propriè à Dionysio Byzantio appellata promontorium Bosporium, in quo situm fuit antiquum Byzantium. De promontorio inquit, quod Bosporium appellamus, peruulgatur sermo, bouē cætro stimulatam ex promontorio Bosporio transnatasse in Asiam. Idem Dyonysius alibi ait, parum abfuisse, quin Byzantium conderetur in loco nuncupato Smyltra à nutrice Ceroessæ matris Byzantis, nisi coruus rapuisset ex media flamma partem victimæ, eamque in promontorium Bosporium tulisset, quod signum secuti coloniæ Megaricæ deductores Byzantium condiderunt in promontorio Bosporio. Idem alio loco, dum loquitur de Metopo loco ita appellato: Ostreodē inquit locum excipit Metopon appellatum, ex eo quòd vr̄bis aspectui obiicitur. Nam intuetur ipsum promontoriū Bosporium, quod Nicephorus hiltoricus appellat promontorium aquilonare. Prospiciebatur inquit classis Latinorum iam præternauigans Byzantij aquilonare promonto

montorium, vbi duæ turres constructæ existunt ex la-
 pidibus albis, & expolitis, vbi etiam Demetrii martiris
 constitutum est templum, videbatur autem Latinis la-
 boriosus flexus ob maris vertices, & velut labyrinthos
 quosdam, qui illic semper fieri solent ad similitudinem
 Scyllæ, & Carybdis, quas Græci decantant in freto si-
 culo esse. In hoc promontorio Dionysius ponit arā. Mi-
 neruæ Ecbasiæ ex eo nominatæ, quòd huc egressi pri-
 mum Coloniae deductores. statim tanquam pro patria
 terra pugnassent. Similiter Cyzici fuit ara Apollinis Ec-
 basij Argonautæ, inquit Apollonius, cùm nauem extra
 urbem appulissent Cyziceni illos interius nauem appel-
 lere suaserunt in portum vrbis, vbi Ecbasio Apollini in
 littore aram excitarunt ex eo, quòd nauis Argo in Do-
 lioniam egressa fuisset. Deilochus templum esse dicit,
 non Ecbasij Apollinis, sed Iasonij Apollinis. Socrates
 dicit id templum appellari Cyziceni Apollinis, quam
 Dionysius appellat Ecbasion, Mineruā possemus etiā
 appellare Ecbateriam, vt Syphnei Dianā appellarunt.

*De ora sinus Cæratini cingente vrbis latus vergens ad
 septentriones, & de eius antiquis locis.*

CAPVT II.

MÆCRAE vrbis à propontide vsque ad mu-
 cronem promontorij Bosporij alluuntur ex-
 tremis faucibus Bospori nullo spatio à mœ-
 nibus & mari intermisso, nisi paulo ante-
 quam perueniatur ad Bosporium mucronem ducen-
 torum passuum in longitudinem: vbi nauale exiguum
 regionum Lemborum, quibus enauigare Rex solet in

agros suburbanos, & machinæ bellicæ. Inde à mucrone promontorij Bosporij, vnde incipit ora sinus Cera-
tini claudens latus vrbs cõuersum ad Aquilonem vs-
que ad finē vrbs, mœnia non attingunt mare: sed spa-
tium relinquunt. Quod quale sit, & quantũ, quibusve
rebus occupetur, dicam per partes. Id spatij, quod est in
summo mucrone, patet in latitudinem alicubi circiter
viginti passuum, sed latioremediam, nempe circiter
octoginta passuum, vbi est porticus tecta plumbo, su-
stentata duodenis colūnis marmoris ophitisi, laqueata
lacusculis auratis, & persica arte pictis, exiguo vireto
cincta præ se habet Bosporum: à tergo portam ferream,
qua patet aditus in claustrum regium. Hæc aperta nau-
igantibus reteggit viam decumanam Regij horti mol-
liter assurgentem ad Regis palatium, ab hac porticu
vsque ad vrbs portam Oriam appellatã, ora intermissa
inter murum Regios hortos claudentem, & littus ma-
gnis saxis præmunitum inclusa tenetur à Rege consita
malis punicis, cæterisque plantis: in qua media est me-
diocris recessus maris opere abductus in tectam statio-
nem nauigiorum, quibus cultores regionum hortorum
vtuntur ad vehenda Regi necessaria. Iuxta est domus
amœna præ se habens mare, à tergo portam, qua patet
aditus in regios hortos. In hanc domum secedere soli-
tus regiis hortis præfectus negotiatur cum vrbs incol-
lis. Hæc ora priusquam esset conuersa in claustra regia,
continebat domos piscatorũ, & forum piscarium, cum
verò Byzantium respublica floreret, duos portus in-
tra murum cathenis clausos habuit, quorum brachia
sustinebant turres valde eminentes. Fuit etiam portus

Phospho

Phosphorius ab Stephano commemoratus. Fuit Neorium, fuit scala Timasi, vt in tractatione vrbis plenius monstrabitur. Pro porta quam vulgo vocant Oriam corruptè, quasi olim Neorij portam, spatium iacet vacuum ad exonerandas naues accommodatū, patet ducentos quadraginta passus in longitudinem: in latitudinem verò ante portam centum passuum. Paulò vltra portam in quinquaginta stringitur, vnde traiectus est ad Chrysolim, & Chalcedonem, vbi etiam oræ maritimæ præfectus tribunal habet, vbi item domus portorij Turcici, vt in contrario littore Galatino est altera domus constituta ad exigendum portoriū Francorum. Post hoc interuallum est forum piscarium, ex quo magnus traiectus patet ad Galatam, quem antiqui appellabant traiectum Sycenum. A tergo est vrbis porta piscaria nuncupata, qua ascenditur ad magnum forum, quod Turci nominant Bezesten. A porta piscaria ora maris frequens suburbanis in longitudinem quadringentorum quinquaginta passuum continuatur ad portam fructuariam, quam Turci appellat Gemicapi, vbi omne genus fructuum tam recentium, quàm conditorum, & frugum esculentarum venalium, mercatus habetur: vnde magnus traiectus existit ad Galatā. A porta fructuaria ad portam lignariā ab acervis lignorum venalium constructis in ampla area ante portam Explicata appellatam, intercedunt ducenti passus iuxta litus, pleni ædificiis, & variis tabernis: aliis obsoniorum, fructuum, aliis aliarum rerum. Inter ædificia & murum vrbis excurrit via lata silicibus strata, & iuxta muri crepidines constituta sunt aquæ castella, quorū alia perēni

fistula aquam largiuntur, alia operculis ad tempus referantur. A porta lignaria in longitudinem trecentorum passuum inuenio domos perpetuas exceptis viis intercurrentibus, alias vbi ligna materiaria venduntur, alias vbi capsae fiunt. Deinde succedit spatium trecentorum passuum ab aedificiis vacuum solam viam sili-
 cibus stratam, & Escharidas à Græcis dictas, in quas subducuntur nauigia, & palos defixos, ad quos illa alligantur, continens, aquasque salientes extra muros ex aqueductibus vrbis claras & liquidas, partim potabiles, partim resiliens in Euripos, marmoreos ad panos lauandos: deinde breui spatio exaedificato succedit porta farinaria, à Turcis vocata Vmcapı. Ante portam est area lata, vbi frumenta & farinae venduntur. Est etiam aedificium magnū, plenum saccis farinae quadratis, lanceis. Iuxta naues stant frumentariae permultae, & scaphae plurimae, traicientes in vltiora suburbana. Est item aedes Mametana plumbo tecta, cum turri excelsa, vnde exclamare preces presbyter, & euocare solet incolas viculi suburbani siti ante hanc portam, ex qua ingressus patet in viam assurgentem per mediam vallem, tertio & quarto vrbis collibus clausam. Hæc quidem etsi peruulgata, tamen negligenda non censui, vt facilius perueniatur in notionem antiquorum locorum, quæ à promontorio Bosporio ad portam farinariam ponit Dionysius Byzantius. Supra etiam inquit, promontorium Bosporium templum est Neptuni antiquum, apud quod fuit lapis in mare eminent, quem Byzantini in locum ornatiorem supra stadium transferre conantibus non permisit se transferri, siue amans locum mari vicinum, siue.

.. siue ostendens parui momenti esse pietati diuitias. sub
 .. templo Neptuni intra vr̄bis murum, in locis, in plani-
 .. tiem explicatis erant stadia & gymnasia. At ex maris
 .. parte erat nauigatio in sinum ceras leniter fluens, pri-
 .. mam promontorij Bosporij conuersionem, circumfle-
 .. xionem, quæ excipiebat tres portus, quorum medius sa-
 .. tis profundus à cæteris ventis tegebatur, ab Africo tu-
 .. tus omnino non erat: deinde turis bene magna rotun-
 .. da continenti iungebat vr̄bis mœnia. Primus post mœ-
 .. nia campus erat peninsulæ ceruicis sensim descendend-
 .. tis ad littus, & ne vr̄bs esset Insula prohibentis. Post erat
 .. templum Telluris super mare, cuius quidem fastigium
 .. recto carens significabat antiquam terræ libertatem.
 .. Eius parietes, quibus claudebatur, erant facti ex lapide
 .. expolito. Paulò supra Telluris ædem erant templa Ce-
 .. reris, & Proserpinæ paria, in quibus picturæ multæ pri-
 .. scæ felicitatis insignes reliquæ, & statuæ exactæ artis,
 .. nihilo summa arte elaboratis inferiores erant. Item in
 .. abscessu maris duæ ædes Plutonis & Iunonis, quarum
 .. solum nomen extat. Illud enim Persæ exusserunt in ex-
 .. peditione Cyri contra Scythas, ea vlciscentes, quæ By-
 .. zantina ciuitas commisisse cõtra Rẽgem accutabatur.
 .. Plutonis templum Philippus Macedo inopia materiæ
 .. demolitus est, locorum verò nomina remanserunt. Hic
 .. enim Plutonis acra, ille Iunonia acra dicitur, vbi quot-
 .. annis victimam primo anni die maçtat gens Megari-
 .. ca. Hæc quidem Dionysius, qui cùm ait Iunonis & Plu-
 .. tonis ædes fuisse *ἢ ἀπόβασις ἐν θαλάσσης*, videri potest
 .. acram significare oram maris, potiùsque promonto-
 .. rium, quòd nullum sit in hac oræ parte, nisi Dionysij
 .. tempo

temporibus mare attingeret radices secundi collis. At nunc ab huius radicibus, simulque à mari intermissa est planities. Ac si ætate Dionysij non attingeret mare radices secundi collis, possumus interpretari *ἢ ἀπέλασιμ ἢ θαλάσσης*, ad recessum abscedentem à mari. Nam Iunonia acra mihi fuisse in cliuis potius secundi collis, quàm in ora maris, sub ipsum subiecta videtur ex Colonia Byzantinæ deductoribus partim Megarésibus, partim Corinthiis, qui magna religione colebāt Iunonem acream appellatam ex eo, quòd statuta esset in acropoli Corinthi. Fuit etiam non longè à Corintho altera Iuno acra in promontorio sita, cuius meminit T. Livi-
 Promōtorium inquit, est aduersus Sycionem Iunonis, quam acream vocant, in altum excurrent. Post acram Plutonis & Iunonis Dionysius ponit Scyronias petras nuncupatas à Corinthiis participibus colonix deductæ Byzantium, qui his petris nomen imposuerunt à similitudine loci difficilis, qualem habebant petra Scyronia, sita inter Megaram, & Isthmum Corinthiacum. Ex his Dionysij verbis has petras etsi nunc non extantes, olim excisas ad molliendos vrbis cliuos, tamen extitisse ad imas collis tertij radices ostendam in descriptione vrbis. Nunc redeo ad continuandum spatium inter sinum & mcenia situm, quod reliqueram ad portam Vncapam, vltra quam in longitudinem quadringentorum passuum ora sinus procedit, occupata aut ædificiis, aut aceruis coctorum laterum venalium, partim integrorum, partim in puluerem contritorum ad testacea & signina opera conficienda, inde domus piscatorum vsque ad portam Blacherneam tenent oram
 sinus

sinus patentem in longitudinem ter mille, & quadringentorum sexaginta passuū, quorum primi octingenti finiuntur porta Iubalica nuncupata, contra quam est medius flexus naualis regij siti in contrario littore. A porta Iubalica ad portam vulgò appellatam Agiam à vicina æde diuæ Theodosiæ trecenti sexaginta passus. ab Agia porta ad secundam portam Phanarij sexcenti passus. Phanarium est pars vrbs oræ maritimæ, quam murus vrbs claudens duas portas habet, in quas eminent cliui quinti collis, quibus finitur flexus sinus primus inchoatus à promontorio Bosporio, & incipit secundus flexus finitus radicibus sexti collis. Quicquid est muri inter portas Phanarias, caret turribus, sed est duplex murus, alter in littore, alter in cliuo collis quinti: vterque cingit locum nominatum Phanariū. A porta Phanarij, cuius è regione est finis naualis regij, processu octingentos passus, vsque ad portam appellatam Palatiam, contra quam in vltiore littore est finis vireti regij, & initium frequentis vici, quem Agiam paraſceuen Græci vocāt. Ultra portam Palatinam progressus circiter centum viginti passus, animaduerti tres magnos arcus astructos vrbs muro, & substructos, per quos olim Imperatores subducebāt triremes in portum opere factum, nunc exiccatum & conuersum in hortos cōcauos præ se gerentes speciem portus obruti. Ab his arcibus discedens trecentos passus offendi spatium in centenum passuum longitudinem ab edificiis vacuum: Vbi attingit muros mare vadosum, vt facile sit super id ædificare: post octingentis passibus confectis, perueni ad portam Blacherneam, qua finiūtur domus pisca-

torum ex media parte fundatæ in terra, ex altera parte substructæ sublicis in mare vadosum defixis. Inter sublicas locum relinquunt portuosum, quo nauigia piscatoria subducuntur in stationem sub domos piscatorum. Pisces velut in latibula & pascua refugientes, capiuntur retibus appellatis hypocis suspensis ex tigno, hoc genus piscationis tanquam domesticum exercent fœminæ. Viri autem procul piscantur: neque ad hanc piscationem opus est magnis instrumentis, sed duntaxat vno tigno sine stipite, siue arboris trunco, siue nauis exoleſcente malo, siue antenna habente infimum caput intra domum piscantis subnixum, alterum supremum extra domum eminent leniter pronum. Ex cuius summo capite appensam hypocam fune per trochleam traiecto demittunt in aquam fœminæ fenestris insistentes, & subtrahunt aliquantò post, cùm fœminis licet esse otiosis à ceteris negotiis domesticis: aut si nihil aliud negotij habent, sedent in tabulatis prominentibus, vel mœnianis nentes aut farciētes, aut omnino animi causa otiantes, speculantur pisces retia subeuntes, ad eosq; subtrahendos assurgunt, & remissis hypocis, ad officia domestica redeunt. Cùm hanc piscationem spectarem, videbar intueri tale quippiam, quale etiam fieri vidi in palude prasiade, quam accolentes supra defixas sublicas in media palude tabulata collocant sustinentia cassas, vno ponticulo aditum habentes ex cōtinenti. & fores inter tabulata compactas deorsum ad paludem versus deferentes, in quibus degunt. Puerorum paruulorum pedes fune alligant, metuentes ne in paludem delabantur. Tanta est in hac palude pisciū copia, vt quoties

ties quis ianuam referauerit, ex eaq; calathum aut spor-
 tam demiserit vacuam, paulo post retrahat pisciū ple-
 nam. Paulò vltra portam Blachernæam obiicitur mu-
 rus transuersus, à mœnibus vrbs sinúque intermissum
 spatium secans, habens portam, ex qua sexagenis passi-
 bus confectis, alter murus transuersus obducitur primo
 muro similis, abhinc centum passus vrbs finitur angu-
 lo vno, ex tribus, grandibus vrbs triangulam efficien-
 tibus. Ab hoc angulo ad portam Neorij via lata patet,
 silicibus constrata secans spatiū, quod dixi ambire mu-
 ros, contractū quidem, sed variæ latitudinis. Nam ante
 vrbs portas plerasq; latius est quinquagenis passibus.
 Id minutatim excutere volui, vt pateant loca facilius
 antiqua, quæ Dionysius Byzãtius describit à tertio col-
 » le ad sextum collé. Post, inquit, Scyronides petras, quas
 » antè dixi fuisse olim ad radices tertij collis, longum lit-
 » tus ad piscatum, atque ad vadi altitudinem nullis litto-
 » ribus etiam optimis deterius: nam ex paucis vsque ad
 » marginem profundum est, & mare placidum & quietū,
 » & littus aditu facile, nuncupatum Cyclæ, ex eo quòd in
 » hoc littore Græci barbaros circumclusos deuicissent.
 » In eodem littore ara consecrata est Mineruæ dissipato-
 » riæ, designans ex circumclusione multitudinis dissipa-
 » tionem. Hucusque Dionysius. Cyclæ & ara Mineruæ
 » dissipatoriæ fuerunt in maritima planitie subiecta sub
 » vallem vrbs tertiam, quam efficiunt tertius & quartus
 » colles, Cyclobium à posteris appellatum arbitror ex
 » Zonara, cùm ait: Imperatore Constantino pognato
 » Agarenos graui classe vrbs obsedisse, quæ stationem
 » habebat à promontorio Hebdomo sito ad occasum vs-

que ad Cyclobion. Similiter alij Historici tradunt ab Hebdomo promontorio, atque à domo Magnaura ad occasum pertinentibus vsque ad palatium Cyclobion, spectans ad Orientem, stetit classem Agarenorum. Quid sit Hebdomum promontorium, ostendam in tractatione vrbis. Deinde Dionysius: Cyclas, inquit, Melias sinus excipit, piscosus quidem si quis alius: in omnibus enim omnes superat promontoriis prominentibus, & cautibus sub aqua delitescentibus vtrinque conclusus. Hic sinus à quodam Heroë indigena nuncupato Melia nomen adeptus, vt plurimum nunquam fallit piscatorem. Cùm ex his verbis Dionysij, tum ex eius anapli ordine sinum Meliam existimo alibi esse non potuisse, quàm in tertia vrbis valle cincta vtrinque promontoriis tertij & quarti collis, quæ etsi iam intra muros vrbis clausa est, tota exadificata & sicca, tamen eam olim recessum maris fuisse, posteaque exiccatam, & terra aggeratam fuisse ad suscipiendas domorum sedes, vero proximum videtur, cùm ex eo, quòd eius longa planities ad libellam ferè æquata, supra mare parùm eminent, tum ex illis causis, quas suprà demonstravi, cur Bosporus minus nunc sit sinuosus. Post Melianum sinum Dionysius ponit locum nominatum *λεῖπρον*, aítque nomen adeptum esse ex terra inter paucas, ad culturam hortorum idonea, maris verò lucrum aduentitium acquisuisse. Non enim mare olim ibi indagabatur, sed otiosum manebat, cùm tamen piscibus diuersoriùm præbere solet. *ἄψαρσιόν* ab Arcadio nominatum in hoc loco situm est, & Iupiter *ἄψαρσιόν* colitur, ita vocatus à Dionysio, nisi Codicis erratum sit: cùm tamen à Callimacho in

cho in iambis Apesas appellatus sit, sicut Stephanus scribit. Non Ioui Apesanti sacrificauit equas arcadicas. Pausanias supra Nemeam inquit, Apesas mons, in quo Perseum primum Ioui Apesantio rem diuinam fecisse tradunt. Statius Papinius de eo sic dicit:

*Mons erat audaci seductus in aethera dorso,
 Nomine Lernei memorant Apesanta coloni.
 Gentibus Argolicis olim sacer.*

An Byzantius $\kappa\alpha\pi\tau\omicron$ sit ex his, quos adeptus est auus Demosthenis Gylon appellatus, assequi nō possum ex Aeschine tradente Gylonem figulum auum Demosthenis, cū hostibus prodidisset Nymphæum ponticum, quod tum Atheniensium erat, mortis condemnatum ab Atheniēsis, effugisse, & peruenisse ad Bosporum, & illic accepisse donum à tyrannis, nominatis $\kappa\alpha\pi\tau\omicron$: neq; declarat Aeschines, neq; quisquam alius, an apud Bosporum Thracium, an Cymerium, hi horti fuerint, an tyranni illi essent Byzantij, qui tum ab Atheniensibus defecerant, & potentibus ciuibus tyrannicè gubernabantur, an Nymphæum prope Heracliam ponticam consanguineam Byzantium, nempe coloniam Megaricam situm Glyconis proditione adepti sint. Post

» Apfasion Dionysius ponit promontorium plurimum
 » super alia promontoria eminent, vëtorum violentiam
 » excipiens. Huius promontorij eminentia abrupta abit
 » in mare, & haud firma præterit profundum mare. Nam
 » promontorij pars inferna sectionem petrae in multam
 » auulsionem abrumpens exigua coniungitur continen-
 » ti dissolucundæ, & quàm mox ruinam edituræ similis:
 » vnde similitudo aspectus illi nomen dedit. nam Mella-

pocoplas nominatur. Ex hac Dionysij descriptione, & ordine narrandi alibi esse non potest hic locus, quàm ad radices quinti collis, vbi paulò antè dixi, nunc esse locum Phanarium nūcupatum. is etsi opere excisus est iam ante tot secula, tamen adeò natura rupibus præruptis & præcipitibus existit, vt nondum penitus excisus sit, quin adeò alicubi præcisus, vt ob directos cliuos ædificia non habeat: & si qua pars habet, ea casuris similia videntur. Inde Dionysius post locum inquit, qui appellatur Mellapocoplas, duo loca sunt, omnibus anni temporibus piscium captum largientia à summissionibus promonteriorum, & remissione maris in hæc loca refusi, altè sinuosi, placati & tranquilli. Horū locorum vnus appellatur Ingenidas, alter dicitur Pireicus, vt multorum hominum habet sermo, à Piræo Attico: vt quidam dicunt, à quodam antiquo Heroë indigena. Inter hæc duo loca est Cittos locus ita dictus à multitudine hederæ ibi facile prouenientis. Pireico succedit continuò Camara accliuus, & ventis expositum littus, quod multam maris refractionem excipit. Ex his, quæ iam dixit Dionysius, & postea dicet, Ingenidam & Pireicum, & Camaram fuisse existimo partim in radicibus sexti collis, partim in ima planitie vallis quartæ clausæ quinto & sexto vrbis collibus, sinum efficientibus in mediam vallem insinuatū: sed temporibus Dionysij longè penitus insinuabatur, nunc minus in vallem recedit tot seculis aggeratus substructionibus vrbis. A radicibus sexti collis sinus incipit esse vadofus ex parte vrbis ob breuia, & syrtes, ex altera parte profundus, deinde vtrinque vadofum frequentia nauigatio

palis

palis defixis regitur, vt à flexu, quo incuruatur ad Septentrionem vsque ad ostia fluminum, sit palustris & lutulentus, vt vento agitatus turbidus fluat, frequentibusque Insulis sit aggeratus, quas habet amplius quadraginta syluis cannarum tectas, infirmas, vt etsi in aliquarum parte siccis pedibus insistere queas, tamen in alia cœnosa nequeas. Prima Insulula incipiens à radicibus collis siti inter flumina, diuidens eorū ostia, producit in passuum longitudinem circiter sexcentorū, reliquæ diuisæ exiguis Euripis parum altis & cœnosis, qui dudum obruti essent cœno, delabente ex proximis ostiis fluminum, nisi ex crescentes Insulas ad fingendos lateres rescinderēt laterum figuli. Hi vbi palàm in terram palustrem defixerunt, sese totos demergunt, ne capitibus quidem supra aquam extantes, vt palàm frusto terræ exciso onustam extrahere queant. Insularum Euripi piscosi sunt, latibula piscibus præbentes, qui cùm hyeme alij capiuntur, tum æstate Mugilum copia supra storeas exilientium ad id præparatas, vt Venetiis solent supra rates ad horum piscatum accommodatas. Nunc in his Insulis cerui non sunt, vt olim erant, propter proximam vicinitatem vr̄bis, proptérque propinquos vtrinq̄ colles antiquis nemoribus spoliatos, quibus olim vestitos fuisse ostendam ex Dionysio Byzantio: nunc quàm pulchrè describat hanc Bospori partem palustrem, subiungam. Locum, inquit, nuncupatū Camaram, quem antè dixi fuisse ad radices sexti collis, excipit *σαπρὴ θάλασσα*, id est, marcidum mare finis totius sinus. Iacet enim in fundo sinus nuncupati cornu. Inuenit hoc nomen, siue à vicinis fluminibus in se exeun-

tibus

tibus, natiuas aquas maris corrumpentibus, siue ex eo
 nomē reperit, quia immobile ventis agitari non potest
 ob vadorum aggerationem, quam deferūt ostia flumi-
 num continuam & mollem, palustre efficientes mare,
 in quo etiam pisces capiuntur. Primus huiusce maris
 marcidi locus appellatur Polyrrhetius à viro Polyrrhe-
 to. Post hunc locus est nominatus *βαθεία σκοπία*, hoc est
 profunda specula ab altitudine maris. Tertius vocatur
 Blachernas à quodam Rege ibi regnante. Hęc quidem
 Dionysius. De his paludibus intelligit Nicephorus hi-
 storicus, cū ait, Aduentante classe Latinorum Regis
 Constantinopolitani, triremes subductas fuisse circum
 fluminis ostia, vbi & sinus finis & fluminis, vbi exag-
 gerata multa arena & materia vtrinque stringens os, &
 vix angustum quendam aditu difficilem meatum in-
 termittens, non modò magnis triremibus, sed & dicro-
 tis, & vacuis nauigiolis ob breuia & vada. Ex Dionysij
 verbis postremis percipitur, quæ fides adhibenda sit re-
 centibus scriptoribus Blachernas tradentibus ex eo ap-
 pellatas fuisse, quòd ibi sinus palustris sit, proptereaq;
 obrutum fuisse dicunt illis temporibus, cū Marcia-
 nus & Pulcheria magnum templum Blachernarum æ-
 dificarunt. Verūm etsi obrutus fuit, & Græci vulgò in
 hunc diem locum palustrem appellare soleant *βλακόν*,
 vnde illi putant Blachernas vocatas fuisse: tamē Dio-
 ny시오 antiquissimo scriptori potius credendum censeo.
 Is deinde subiungēs: Maris, inquit, marcidi vltimus lo-
 cus appellatur paludes, ex eo, quòd in illo subsideat lu-
 tulenta fluminum secessio. Non enim illius vadum are-
 na, sed cœno tectum est, neque nauigiis, nisi perparuis
 nauig

„ nauigabilis est. Inde cœnū sublime vsque ad exitus flu-
 „ minum, quorum vterque fertur separatus ab altero : in
 „ exitu ambo coniunguntur, & velut per vnum ostium
 „ exeunt in sinum cornu. In mediis paludibus boum nu-
 „ tricibus sunt prata vberes pastiones largientia, etiam
 „ ceruis : hos Deus designauit cum deductoribus Colo-
 „ niæ consilium petentibus, vbi conderent urbem, appel-
 „ latam Byzantium, ita respondit:

„ Ὀλβιοι οἰκέντω πόλιμ ἀνέροσ οἰκήσοισι,
 „ Ἀκτῆσ θρηκίησ ὑγρόμ παρ ἄκρομ σόμα πῶσῆσ,
 „ Ἐνθα ἰκθῦσ, ἔλαφῆσ τε νομόμ βόσκεισι τ' αὐτόμ.

„ Hæc quidem dicta sunt de re, quæ accidit. Cerui enim
 „ tempore hyberno ex syluis descendentes depascunt pa-
 „ lustrem arundinem: pisces verò maris, & fluminum par-
 „ ticipes in tranquillitate sinus Ceratini delitescunt pi-
 „ gri, in vbertate pabuli deglutiūt vadī radices. Hæc qui-
 „ dem Dionysius. Mihi verò potius oraculum videtur,
 „ hunc locum non intellexisse, sed promontorium Bos-
 „ porium, vbi extremum os Bospori, vt postea admonuit
 „ Apollo, coloniæ deductores deceptos illo loco, qui cūm
 „ ad has sinus extremas paludes pararent condere By-
 „ zantium, coruus rapuit victimæ partem, eamque defe-
 „ rens ad promontorium Bosporium, declarauit oracu-
 „ lum præsignificare Bosporium promontorium, quod
 „ definit extremum os Bospori, vbi cūm essent nemora,
 „ & oræ maris palustres compascuæ, iisdem pastionibus
 „ vescebantur cerui, & pisces. Verūm vt ab initio litoris
 „ Europei vsque ad finem urbis, quæ olim loca antiqua
 „ habuerit, quæ ve nunc noua habeat Bospori ora, decla-
 „ rauit: ita deinceps vsque ad Cyaneas declarare ab urbis

fine constitui. à quo quidem fine in longitudinem bis mille passuum progressa ad flexum, quo sinus tendens ad occasum incuruatur ad septentriones, maritima planities continuatur cum ima vallis planitie, in bis mille passuum longitudinem, & latitudinem quadringentorum patente, & paulò quidem amplius: quàm vallis insinuatur in plures quàm quindecim valliculas alias rectas, alias transversas, omnes in vnum collium dorsum desinentes natura fauente quieti sinus. Hæc planities, siue maritima, siue in vallem insinuata, tota ædificiis ferè occupata est, suburbanis vicum efficientibus, partim in planitie, partim in collibus positum quatuor milia passuum circuitu complexum. Non enim vbiq; ædificia inter se continentia, sed sparsa vagantur. Totus à Mechmetanis vicus habitatur. Itaque vndecim ædes habet cæremoniæ Mechmetanæ. Earũ cæteris præstant tres, ad quarum maximam Turcorũ Rex sacrificium, quod Corbanum vocant, facere solet, cùm quippiam arduum aggreditur, iuxta ædis vestibulum, ornatum duodecim columnis marmoris Thebæi. Situm est sepulchrum Hemispherio Cylindraceo, clausum nescio cuius hominis, quem Turci valde sanctum habent, & perpetui sodales Flamines custodiunt, circūlucentibus noctes diésque amplius septuaginta funalibus cereis, tectum purpura, hunc Turci vocât Aibasarium, à quo vicus nomen adeptus est. Sæpe ab his Flamini- bus percunctatus sum, quis sanctus esset Aibasarius, à quibus nihil aliud assequi potui, nisi Aibasarium appellari Mechmetanæ religionis vnũ ex assertoribus, inter quos numerant tanquam principem Arium, Græcus nescio quis

quis mihi confirmabat esse sepulchrum reliquiarum Iob, sed nihil ex monumentis literarum proferebat, in quibus duntaxat legi Arcadium Imperatorem ossa Samuelis prophetae à Iudæa Constantinopolim transtulisse, tam hilariter obuiam illis procedente populo, quam si Samuelem viuentem cernerent. Quidam afferunt Aibasarium vicum appellatum ab Agio Basilio, sed nullum ex literis producunt testimonium, mihi potius locus hic sacer fuisse videtur, diuo Mamanti, ut literatis testimoniū ostendam in descriptione vrbis. Ab hoc vico vsque ad ostia fluminum ora sinus in septentriones flexa aliquantum spatium procedit hortis frequēs, & ædificiis paulò ultra castellū aquæ defluentis ex collis valde proni medio cliuo, vbi sacer fons perennis fluit, quem circūdant fundamenta antiquæ ædis, quam vulgus Græcorum appellat diuam Photinem: cū tamen in hoc loco, aut non longè remoto fuisse videatur ædes diui Cosmæ & Damiani ex Procopio, cū ait ad finem sinus in loco arduo, & vehementer sublimi templum diuis Cosmæ & Damiano iam ab antiquis vsque temporibus constitutum fuisse: quod statim videtur ab ingredientibus sinum Ceras. Iustinianus Imperator habitus medicis iam vicinus ad moriendum, diuorū precibus seruatus, ut illis gratiam referret, templum illis sacrum immutata pristina forma, quæ ignobilis erat, & ornamentis expers, pulchre & magnifice instaurauit, & luminum splendore illustrauit id templum. Si fortè accuratiùs exquirere velis, vide Anthymi martyris eodem, quam Procopius ponit è regione in littore vltiore. Iam autem à fonte diuæ Photinæ ad ostia fluminum,

& promontorium Semystræ ambulauit circiter mille passus. Cur verò vocetur Semystra, & quibus nominibus appellentur flumina, Dionysius Byzantius docet.

De flumine Cydari & Barbysæ ex anaplo Dionysij.

CAPVT III.

FLVMEN, inquit, Cydaris venit ab occasu æstiuo, Barbyses verò à Borea vento. Barbysen alij dicunt educatorem Byzantis, alij nauigationis ducem eorum, qui cum Iafone, & Mineis nauigarunt ad Colchos, quidam Heroëm indigenam fuisse, vbi flumina delata ad obuium promontorium crassum inter se coeunt in mare exeuntia: ibi ara est Semystræ, à qua locus nomen inuenit. Semystra nutrix fuit Ceroëssæ matris Byzantis. Io enim cum Iouis arte in vaccam conuersa, iraque Iunonis æstro alato stimulata multas terras percurrisset, apud hunc locum parturiendi dolore affecta. nam erat diuini seminis plena, infantem fœminam peperit. hanc tollens Semystra lactat, & nutrit gerentem insigni transformationis maternæ, cornuum enim typi ex fronte eminebant, vnde appellatur Ceroëssa: ex hac & Neptuno genitus est Byzas, vir similiter vt Deus honoratus, à quo Byzantium conditum est. Semystra locus parum abfuit, quin vibs efficeretur, nam ibi duces Coloniae urbem condere constituerant, nisi ex media flamma coruus rapuisset partem victimæ, eamque in Bosporium promontorium tulisset. Hoc ab Apolline ostentum coniecerunt Græci à pastore edocui, qui ab specula intuitus erat, vbi coruus victimę rapinam deposuisset, secutique signum cond

condiderunt Byzantium in promontorio Bosporio. Hucusq; dicta sint ex Dionysio, quæ iam inde ab antiquissimis temporibus peruulgata, si quis me otiosior altiùs consideret, non sine physica ratione inueniet lo vaccam cornigeram peperisse Ceroëssam iuxta fluuio- rum ostia, hoc est cornua, iuxtaque sinum Cornu nuncupatum: è quibus aqua dulcis prodiens supra salinam sinus, & freti summam aquam, fertur velut altera Io, si- nùsque Ceratinus agnosceretur verus filius Ceroëssæ & Neptuni, id est, aquæ dulcis & salinæ, veriùsque quàm quisquam Byzas deprehēdetur conditor Byzantiæ. Iam quale sit promontorium, ad quod dicit Dionysius flu- mina exire in mare, profectò obtusum, & vt ille ait, crassum in altitudinem editum amplius mille passuù, quorum septingenti inferiores sunt decliuiores, qua- dringenti superiores minus procliuies. Iugi ceruix, quæ promontorium adnectitur dorso mōtis, latior non est triginta passibus, angustata duabus vallibus, vna à Me- ridie, in qua summa depressa est fossa conseruatrix ni- uium, suis labris sustinens ligneum tugurium fastigia- tum in mucronem metæ, cuiusmodi plurimæ circa vr- bem videntur: altera valle promōtorij stringitur à Se- pentrione, in qua ima est sacer fons, quē Gæci Agias- ma appellare solent. Promontorij radices partim attingunt ripam Cydari, partim impendent in planitiem à ripa & promontorio intermissam, latitudinis trecetos, longitudinis plus minus quingentos septuaginta pas- sus habentem, circuitu complectentem circiter mille & quingentos passus. Secundum hanc mediam est coi- tus Cydari & Barbyse fluminum, quorù vterque paulò

supra eandem planitiem fluit ab altero separatus pro-
 montor o longo & acuto: id existimo esse, quod Dio-
 nyfius Drepanum vocat. A tergo, inquit, Semystræ, pau-
 lō supra fluminum ostia initium circumflexus in alte-
 rum latus sinus ceratini efficit promontorium Drepa-
 num inflexum, cuius cacumen acutum appellarunt Bu-
 colon, hoc est, Bubulcum, grata memoria profecuti in-
 dicem, ex hoc loco speculatum vrbis conditorem cor-
 uum. Ex his Dionysij verbis aduerte, quem is appellat
 Barbysem, Suydam, reliquosq; recentes scriptores scri-
 bere Barbyssum. Quàm rectè fides sit penes emenda-
 tos codices. Barbyle nomen adeò iam ignotū est etiam
 accolis, vt aliter appellare Byzantini nesciant, quàm
 Chartaricon fluuium ab officina ostiis fluminum pro-
 pinqua, vbi chartæ contusæ explanantur: rustici, qui ac-
 colunt eius fontes, hunc nominant Pectinacorion à vi-
 co ita nuncupato illius fontibus vicino. Longus est cir-
 citer quindecim miliaria: lenis adeò fluit, vt in neutrà
 partem moueri videatur, adeoque profundus, vt pon-
 tibus etiam tota æstate transeat. Eadem est eius lati-
 tudo, spatio ferme decem miliariorum, in quo quidem
 spatio Euripi ab eo deriuati omni anni tempore præ-
 cipites veſant molas moletrinarū sexdecim. Fluit per
 mediam vallem planam & pratensem, vt à fontibus vs-
 que ad ostium sit perpetuum pratum, cuius maximam
 partem Rex possidet. Quæ quanta sit, coniectare etiam
 absens potes ex quadringentis agricolis Christianis,
 quos, cum illuc profectus essem, offendi vno ordine
 dispositos herbã secantes, quibus præerant Turci quin-
 que equites, octo pedites opus vrgentes, totidem qua-
 drigas

drigas feno onustas inueni, singulas vno pare boum tra-
ctas, quatuor rotis sustetatas posterioribus maioribus,
excellioribusque ad excipiendas priores. Incidi item in
Genisarios, qui circiter trecenti emissi dicebantur ad
colligendas fluminum & lacuum nymphæas, quibus
Barbyses & Cydarus abundant, quibusque regie po-
tiones fiunt Regi vsitatae, vt Chriltianis vinolente. Sed
redeo ad Barbysem, primò à Septentrione ad Meridiem
aliquot miliaria procedit, deinde varios flexus efficit,
nunc ad ortum æquinoctialem, nunc ad hybernum,
nunc inter ortum & Meridiem, tandemque spatium
quatuor miliariorum progrediens ab ortu solstitiali ad
occasum hybernum, exit in sinum ceratinum. Illius val-
lis per anfractus normales similiter, vt Bosporus pergit,
quem habet parallelum, ita vt si is porrigeretur vique
ad pontum, vt quidam ipsius vallem porrigi dicunt,
Insulâ efficeret Barbyses & Bosporus, qui ab illius ostio
proficiscuntur ad eiusdem fontes. Vident illum à ripa
dextra duos fluuios accipere, vtrosque venientes ab or-
tu Solis, tota æstate perennes: vnum in medio cursu, al-
terum paulò infra suos fontes perlucidum, etiam totam
æstatem molas versare valentem, quem scriptores vo-
cant Hydrallem: nunc eius nomen ignorantes, alij ap-
pellant Belgradum à vico prope ipsius ripas sito: alij
flumen nominant Camerarum à fornicibus, quibus du-
cebatur Constantinopolim. Hunc enim Andronicus
Rex excelsis fornicibus, operèque subterraneo in vr-
bem perducere aggressus est, cum, vt cætera vrbs aqua
abundaret, tum maxime hi, qui habitarent circa Bla-
chernas, vbi cogitabat magnum nymphæum construere,

vt ibi

vt ibi habitantes copiosiorē aquam haberent: at morte interceptus, opus reliquit imperfectum, quod posteri Reges absoluere neglexerunt, vt opus nimium sumptuosum, vt etiam Isacius Rex, qui Andronicum & regno, & vita priuauit, turrem & palatium, quæ Andronicus ad secessum temporis æstiu prope fornices fluminum ædificauerat, demolitus fuerit, hoc pulcherrimum factum Andronico inuidens. Hac ætate prope fornices, quos dixi transuersos secare Barbysem, vicus est, quem Pyrgon vulgò appellât, etiam si iam pridem ibi nulla turris, nullum palatium sit, tamen olim fuisse Pyrgi incolæ dicunt, faxâque effossa ex fundamentis murorum se vidisse testantur incisum nomen Andronici habentia. Iam Hydralis influit in Barbysem fornicibus disruptis, quibus Constantinopolim ducebatur. Cydarus fluuius, quem vulgò Machleuam appellant, similiter, vt Barbyses fornicibus trãsuerfis secatur, Hydralē, & Barbyfæ partem Constantinopolim ducentibus longior quidem est, quàm Barbyses, sed minor, similiterque fermè, vt Barbyses per anfractus fertur, à quo velut ferè parallelo curuo ipse curuus distat vario quidem interuallo, sed perpetuo collino inter fornices vtriusque patente in latitudinem circiter quatuor miliariorum, vario etiam cursu progreditur. Nam à fornicibus, vltra quas non progressus sum, vidi ipsum ab occasu ad ortum Solis tēdere, deinde flecti ad Meridiem: postremò amplius duo miliaria à Septentrionibus ad Meridiem proficiscētem influere in sinū Ceras. Quamobrem Dionysium, cū ait Cydarum venire ab occasu æstiuo, intelligere non oportet, cū interuallo circiter

circiter duum miliariorum ostio propinquus accedit.

De locis appellatis Mandris, & Dryi, & de luco Apollinis, & ponte Philippi, & de cubis Canopi.

CAPVT. IIII.

* **P**OST buculam, inquit Dionysius, sunt loca
 * nuncupata Mandræ, & Drys: ille quidem à
 * loco quieto & tecto, mari enim tranquillo al
 * * luitur. Drys verò habet lucum Apollini sa
 * * crum. Post promontorium est longus sinus Auleon ap
 * pellatus. Id promontorium à Septentrione clauditur
 * valle Barbyfæ, à Meridie, valle efficiente sinū longum,
 * quæ Dionysius appellat Auleona, cuius ora lunata pa
 * tet in longitudinem mille & septingentorū passuum,
 * in qua media est Regis viretum insinuatum in imam
 * planitiem vallis à Septentrionibus clausæ promonto
 * rio elato in passus circiter octingentos, quorum imi tre
 * centi valde decliues, reliqui leniores. Dionysij ætate pu
 * to imam vallem, in qua nunc est Regis viretum, fuisse
 * palustrem, & partem sinus Auleonis, siue Aulonis, cu
 * ius è regione in vltterione littore fuit locus nominatus
 * * Semystra. Post Auleona Dionysius dicit esse pontem
 * * Philippi Macedonis opus, quo sinus. Cornu traicere
 * * tur. Philippus enim in vadum saxa deiecit, eorūque
 * * multitudinem supra vadum accumulauit multis ope
 * * ris, vt pontis commoditate vti posset abundè ad com
 * * meatum terrestrem. Nam classe Byzantiis par non fuit,
 * * multo mari imperantibus. Iuxta hunc pontem fuit Ni
 * * cei heroïs ara, & locus leniter circumflexus ad capien
 * * dos pisces receptaculum, & locus, qui dicitur Neosbo
 * *

los, is est nouus iactus. Inter promontorium, quo sinus prius pergens ad occasum flectitur ad septétriones, interque vicum Albafarium supra aquam paulum extantia videntur ætate pilarum fundamenta, quæ an sustinuerint pontem Philippi, an aliorum, iudicare non possum. Hoc vnum duntaxat possum ex Dionysij verbis elicere, vel in illa loco, vel propinquo fuisse pontem Philippi. Ante trecentos annos fuisse pontem, vel in prædicto, vel propinquo liquet ex Tzetze, vt alibi dicetur. Nam ante mille annos fuisse pontem sublicium ostendemus in antiqua descriptione regionum Constantinopolitanarum, qui omnes bellis subsecutis euersi sunt. Mechemetes Rex, qui Constantinopolim cepit, vt urbem strictius obsideret, pontem effecit à contrariæ continentis regione appellata *ἢν λερομαρείων*, ad urbem ferentem dolis ligneis inter se aptè colligatis & firmiter, vt traicere posset milites ab exercitu obsidente Sycas, ad urbemque, vt eam vndique obsideret. Iam verò in littore, quod modò descripsi à loco appellato Mandris vsq; ad aram Nicei herois, percipitur ex Procopio fuisse templum Anthymi martyris, cum ait Iustinianum in cliuo arduo ad finem sinus ædificasse ædem diuorum Cosmæ & Damiani, in alteraque sinus parte templum, vbi nullum prius fuerat, dicasse Anthymo martyri secundum sinus oram, vbi maris fluxus templi crepidines alluit iam mitigatus. Non enim cum fremitu murmurantis maris ad illius saxa frangitur, sed iam mollis & lenis, tacitusque accedit ad id templum, in magnam altitudinem editum, lapidum decore, auróq; ornatum, nunc nulla extant illius vestigia, neque quicquam

quam reperitur, qui, in quo loco id fuerit, à maioribus audierit, aut legerit. quin potius omnes prorsus ignorant vllum templum in hoc littore fuisse, à promontorio, quo dixi sinum incuruari ad septentriones, incipit flexus longus, & molliter curuatus, finitur mucrone vireti regij ab Abramo Bassa confiti. Huiusce flexus ora ædificiis plena est, & figlinis laterculorum coctilium & crudorum cum in multas insinuata valliculas, tum penitius in vallem diuæ parascuæ longam duò miliaria, cuius ima planities attingens sinus oram, lata quadringentos passus, deinde statim stringitur in ducetos, sensimq; angustata attollitur in cliuos. Clauditur duobus collibus, vno exædificato ab occasu treis tumulos emittente, qui in sinum eminentes efficiant duas valliculas: ab ortu Solis includitur altero colle ex tribus lateribus pleno ædificiorum, vsque ad oram maris, vt mediæ ædificiorum partes sublicis sustineatur in sinus vadum defixis. In summa valle olim fuit templum Panteleemonis iuxta fontes riui perennis, olim in sinum influentis: nunc partim deriuatus est opere subterraneo in propinquum Regis viretum, partim in balneum, & hortos sub vallem subiectos consumitur. Ne quis miretur, si illum iam non videat supra terram fluere, qualem Dionysius informat, describēs hac loca. Circa, inquit, locum re, & nomine Actinen, sunt cubi, Canopi, & fontes: valde enim locus irriguus est. Cubi autē sunt insignia Persicæ historiæ: huc enim nonnulli descendeant ad animorum remissionem, & ludos, vt amenitate littoris perfruerentur. Canopi nomen inuenit à similitudine deliciarum, quæ huic loco est cum Aegy-

ptio Canopo. Cifon fluuius, hanc oram secans sinui no-
 men dedit. Fluit perennis, sed haud nauigabilis est. Hæc
 quidem Dionysius, quæ miror ex eo, quòd ait, non esse
 nauigabilem, cùm iam tam exilis sit, vt ad irrigandos
 hortos totus consumatur. Itaque arbitror partim terræ
 motibus, quibus obnoxia est regio Constantinopolita-
 na, partim subterraneis subductionibus in regiù hor-
 tum attenuatum esse: nunc in hoc loco vicus est longus
 aquis abundans, quò Constantinopolitani frequentes
 secedere solent, vt maris & terræ delitiis fruantur, re-
 ctè appellatus hic locus Cubus Canopi, siue quia Aegy-
 ptiorum Plato *λυβία* inuentum esse dicit, & Canopum
 mollioris remissionis Aegyptiis ludus erat, siue quia
 Byzantij coloni Attici mores sequebantur Atticorum,
 vnde oriundi erant. Attici enim maximo studio *λυβία*
 amplectebantur, vt etiam in ædes sacras congregati ta-
 xillis lusitarent. Hunc locù iam Græci appellant Agian
 parasceuen, quem Imperatore Iustiniano diui Lauren-
 tij appellatum fuisse existimo ab æde diui Laurentij in
 hoc suburbano constituta, quam Procopius antea igno-
 bilem & obscuram, tradit Iustinianù nobilem & præ-
 claram reddidisse, in sinistra sinus parte sitam è regio-
 ne diuæ Mariæ in Blachernis nunc neutra extat: fundi-
 tus enim vtraque euerfa est, exceptis fundamentorum
 exilibus vestigiis. Procopius obscure locutus videri po-
 test, cùm ait Laurentianam ædem in sinistra sinus par-
 te sitam fuisse: neque addit, quorum ratione ingredien-
 tiùmne in sinum, an egredientium: ego illam appella-
 ui dextram, habens rationem ingredientium, & natu-
 ralis sinus principij, quod nascitur à Bosporo, non ab
 hostiis

hostiis fluminum, vbi sinus finitur. Ultra templum diui Laurentij Procopius scribit, Prisco & Nicolao diuis ædem Iustinianum ex integro construxisse, vbi Byzantij loci amore capti plurimum versantur, partim loci amœnitate ducti, partim venerantes diuorum ædem decoram, quam longè in altum Rex vim impetui maris afferens constituit. ¶ De Regio nauali, & de locis antiquis, quæ olim fuerunt, vbi est nunc nauale. Post vicum suburbanum Canopicum sequitur viretum regium, quod olim partem fuisse Canopi existimo ex loci situ, & ex auditione senum testantium, priusquam id consitum esset, Constantinopolitanos frequentes eò secedere solitos ob loci amœnitatem, amplius decem stadia circuitu complectitur. Eius media pars posita in maritima planitie, altera in colliculis & valliculis sylua cupressorum, arborumque fructiferarum adumbratur, vt regia domus arboribus circumscita à præternauigantibus non perspiciatur, distinctum est viis & herbis consitum eo ordine, quo cætera vireta, quæ cupressos non obliquis ordinibus in quincuncem dispositas, sed secundum vias habent directas in ordines rectos. Vireti ora maritima, parietibus clausa media, angulatum mucronem agit, procurrètem in sinum, velut linguam cùm natura, tum magis opere productum: ex quo extremo ædicula in sinum eminent velut specula sublicis sustentata, quibus velut clatris pisces subeunt in piscinam proximam. Huiuscemodi ædiculas vndique fenestratas Turci Sardaca appellare solent, quæ vel in locis eminentibus, vel vndique patentibus, vt in mediis domorum arceis, aut in earum frõtibus velut Meniana

construere solét, aut quadrata, aut hexagona, aut octogona, aut ligneis testudinibus, aut hemisphæriis præclare laqueatis, & Persica pictura collucentibus, illa ædicula finitur flexus à nobis iam excursus, incipitque alter finitus sycarum promontorio: recessus intimus abductus in hunc medium flexum cuneatus est, deinde molliter dilatatur in longitudinem octo stadiorum, occupatam triremium regiarum sicco nauali loculato. Sic enim triremes centum & tredecim in aridum subductæ existunt, vt totidē ædificiis, velut loculamentis continuis separentur, clausis ab vtroque latere parietibus tectum imbricatum sustinentibus à fronte, à tergo apertis, præ se habentibus sinum, à tergo murum claudentem totum nauale. is, cum venissem Byzantium, ex crudis factus erat laterculis, post ex lapidibus cœmentitiis, atque inter loculamenta & murum additæ sunt cellæ vsibus triremium accommodatæ, etiam addita ædificia armamentaria plumbo tecta supra naualis partem, quæ pertinet ad occasum, eminent colliculi, valliculis distincti, tecti sepulchris Turcorum & Iudæorum, à medio sinus & naualis flexu vallis nascitur pergens à Meridie ad Septentriones, cuius ima planities ad libellam æquata angustior non est quadringentis passibus, neque vbi in valliculas insinuat, latior sexcentis. Eius maritima pars attingens nauale, habitatur frequenti vico, quem vocant Cassin Bassam: à Satrapa, qui in eo loco amplas thermas construxit plumbo tectas, vario marmore constratas: reliqua vallis planities tota consita est hortis vberibus, per hanc mediam fluvius, sed haud perennis fluit. Olim perennem fuisse existimo,

stimo, nunc partim permultis iugibus puteis vsque ferè ad labrum plenis, partim aquæductibus & teræ motibus exhaustus, cursum æstiuum perpetuare nequit. Vallis latus, quod efficit collis sycenus editum in altitudinem septingentorum passuū tegitur sepulchris Turcicis, quæ ornant stellæ lapideæ, & virentes sylvæ cypriflorum: alterum vallis latus ad Solis ortū pertinens, procliuus quidem, sed non altiùs quadringentis passibus, continens sepulchra Iudæorum, tecta aut mensis lapideis, aut carinatis operculis. Hæc vallis cum procellit quatuor stadia in longitudinē, obiectu duorum collium singulorum vicos singulos habentium, scinditur in treis valles pratis, hortis, vineis cultas, quarum duæ extremæ maiores, quæ in valliculas quatuordecim interciduntur, desinētes omnes in dorsum perpetuum, alias flexuosas, alias tortuosas, id quod efficit nauale tutiùs à ventis septentrionibus. Palustrem fuisse olim hanc vallem & nemorosam, coniiicio ex Dionysio Byzantio. Post, inquit, cubos Canopis, est palus habens radices sub aqua latentes, claudens sinum, vbi est receptaculum piscibus capiendis aptum, saxis concauis ad ipsos introitus obuiam procedentibus, in quæ delabuntur pisces noctis tenebris errantes. Post paludem sunt Choæragia nuncupata, à rebus, quæ ibi fiunt, nominata. quoniam apri ex montibus descendentes, ad hæc loca abacti, à venatoribus fraude capiuntur. Omne enim inus latus ventò notò obiectum, syluis plenum erat. Ex his Dionysij verbis percipio, vallem illam palustrem fuisse, nunc exiccata est, vel exædificationibus, vel agriculturis, vel puteorum copia, vel aquæductibus,

atque

atque omne sinus latus vento noto expositum, ab arboribus nudum est, nisi manu satis.

*De Isthmo Ceratini recessus: de sepulchro Hippothenis:
de Sycis, & delubro Amphiarai.*

CAPVT V.

EINDE Dionysius addit secundum locū, ad quem desinit recessus Ceratini sinus. Incipit Isthmicum promontoriū apertam iam & multam Propontidem prospiciēs, in quo sepulchrum Hippothenis extat heroīs Megarensis, à quo locus nomen adeptus est, quod Isthmicum promontorium Dionysius dicit: id intellige esse collem, in quo nunc situm est oppidum, nuncupatū Galata. Nam si à primis faucibus Ceratini sinus lineam duceres ad eiusdem recessum intimum, in quo antè dixi Regium nauale esse, intra lineam includeres collem Galaticū: ex cuius iugo prospicientibus multa aperitur Propontis. Post Hippothenem, inquit Dionysius, locus est appellatus Sycodes à multitudine & pulchritudine ficuū arborum: quidam curiosiores dicunt, primam ficum arborem ibidem natam esse. Locum hunc cū declarabo, Sycenam regionē decimam tertiam vrbis, ostendam esse Galatam, quam olim primū appellarūt Sycas, post Iustinianas: postremò Peram, siue Galatam. Inde Dionysius persequens suum anaplum, ponit Amphiarai delubrum, quod Byzantij Megarensium coloni construxerunt memoria & honore prosequētes Amphiarai Oiclei filium. Amphiaraum cū ceteri Græci, tum Megarenses honorarunt Deū, vt haberent, atq; ab eius

ab eius solo, in quo fuit humatus, oracula peterent.

*De adibus Diana lucifera, & Veneris placida, & de loco
Ostreode, & Metopo, & de ara Apollinis.*

CAPVT VI.

» **P** O S T, inquit, Amphiarai delubrū est Syā-
 » phas locus Auletes nominatus, is vnā cum
 » aliis colonis Byzantium deductus fuerat, cui
 » Apollinis ars reliquit nominis memoriam.
 » Inde est Bolos, is est iactus ad piscationem hybernā
 » percommodus loci natura, in quo est templum Dianæ
 » luciferae, & Veneris placidæ: existimatur enim largiri
 » ventorum commoditatem, eosque turbulentos placā-
 » re. Deinde est locus Ostreodes, à rebus, quæ ibi fiunt, no-
 » minatus. Maris enim vadum ostrearum multitudine
 » exalbescentium constratum fit perspicuum aspicienti-
 » bus maxime in tranquillitate & quiete ventorum. Hic
 » autem locus semper alit, quòd impendatur, & in com-
 » mune conferatur. Est enim luxuriosus locus generatio-
 » nis ostrearū contendentis cum earū piscatione. Ostreo-
 » da locum excipit nuncupatum Metopon, hoc sub aspe-
 » ctum vrbs subiectum est: aspicit enim Bosporium pro-
 » montorium, nomen inuenit à figura. Nam ex continen-
 » tis parte planum est terrenis tumulis, ex parte maris, de-
 » cliue & præceps: non tamē diuini testimonij expers est,
 » etenim apud ipsum colitur Apollo. Ex his Dionysij ver-
 » bis scimus Metopon esse frontem ante vrbs oculos po-
 » sitam, quam prius nisi cognitam habeamus, assequi ne-
 » quimus, intra ne oppidum Galatam, an paulò, an lon-
 » gè extra Galatam fuerint templa Amphiarai Dianæ

luciferæ, & Veneris placidæ, & locus Ostreodes. Cùm igitur nulla pars Europæ posita sit ante oculos Byzantij, nullaque rectè intueatur promontorium Bosporiû, nisi collis nascens prope portam Galatæ, cùm eius frõs tota subiecta sit sub aspectum promontorij Bosporij, patet illum esse, quem Dionysius appellat Metopon, Græci huius ætatis appellant acram Spandoninam, quæ quàm sit in conspectu Byzantij Rex Soleimanus declaravit, cùm nullam aliam ob causam id vsurpauit longo vireto, quàm vt in conspectu suo colles haberet sylua virenti vestitos, & vt excluderet oculos id incolentium despicientium in claustrû sui palatij in promontorio Bosporio siti. Quale illud iam sit, subiungam. Ex duabus partibus mari alluitur, ab ortu Solis Bosporo, à Meridie sinu ceratino, interiùs ad septentriones recedit, quàm collis Galatinus, quem antiqui Sycenum appellabãt: vt velut de industria cedere videatur colli Syceno. Ne illi aspectum Solis Oriëntis tollat, duobus cornibus prominet, vno in sinus ostium, altero in portam Sycenam triplici latere deprimitur, primo in vallem, qua clauditur ab occasu, quaque separatur à colle Syceno, vineis, hortis, ædificiis plena, desinenti in planitiem, quæ ante portam Sycenam explicatur, in qua iacent globorum marmoreorum magni acerui, simulq; magna multitudo machinarum bellicarum, vnde porta nomen habet: vbi thermæ & officinæ fabriles fusiliû machinarum bellicarum. Alterum promontorij latus demittitur ad Meridiem, totum obiectum oculis veteris Byzantij valde proclive, vt eius ascensus gradibus, aut anfractibus molliatur, vsque ad mare pronû deiicitur, vt

tur, vt littus sit excelsum, præceps, præruptum: lateris media pars intumescit duobus tumulis ab infera parte præcipitibus, à supera explicatis in planitiem leniter assurgentem ad promontorij fastigium, porrectum in longam planitiem. Ora maritima sub hoc latus subiecta producit in longitudinem mille passuum, quorum quadringentæ sycenæ portæ propinquoires patent in latitudinem quinquaginta passuum, vbi communis ambulatio suburbana platanis adûbratur, in qua olim ædes diui Constantini, cuius superficies nunc non extat. Duntaxat gradibus lapideis in fornicem subterraneam Græci descendunt ad potionem aquæ fontanæ: Constâtino sacræ: reliqua oræ maritimæ pars tota procliuis, excepta via humano opere explanata. Tertium promontorij latus, similiter valde procliue & præceps vsque ad littus, vergens ad Solis ortû, intuens promontorium Asiæ Damalicum, quo Bosporus contendens ad occasum flectitur ad Meridiem. Ex antedictis apparet, Metopon esse, aut totum promontorium, aut eius partem eminentem in primas sinus fauces, quam vulgò appellant acram Spandoninam: si totum Dionysius intelligit, existimare debemus Bolum, templa Dianæ & Veneris, locumque Ostreodem fuisse intra urbem Galatam, eamque urbis partem non comprehensam fuisse intra locum Sycodem, vt non videtur ex antiqua regionum descriptione, urbis ponente in latere Galatæ meridiano Sycenam regionem, quæ etiãnum cernitur in media Galata propriis muris clausa, opposita Constantinopoleos valli, in qua ima est traiectus Syce-nus, Galatæque latus vrgens ad Solis ortum post Syc-

dem fuisse, quod incipit ab angulo diuæ Claræ, quò sinus tendens ad occasum brumalem, flectitur ad occasum ferè solstitialem, quoque finitur recessus, inchoatur à promontorio Spantonino, longus duo millia passuum, quorum octingenti intra urbem, iactus hybernæ piscationi aptus videtur angulus soli expositus, à ventis septentrionibus tectus, in quo hodie spectantur duæ ædes sacre, quarum vnã Franci appellant diuam Clarã: alteram Græci Photinẽ, quasi Phosphoron, non sine antiqua ratione, quoniam hîc esset ædes Dianæ phosphori, & Veneris placidæ, quæ etiam Phosphoros, ea est lucifera, nominatur. Nam primi illi propagatores religionis Christianæ, quò facilius nationes à cultu antiquorum deorum ad verum pietatis cultum paulatim abducerent, verãque religionem illos colere assuefacerent, sub antiquis deorum nominibus noua induxerunt diuorum nomina. Suidas scribit Constantinum Regem Romæorum, filium Leonis Isauri Iconomachi Venerem coluisse, eique humanas victimas mactasse in regione vrbis Peræa, vbi diuæ Mauræ tẽplum esset, quod is demolitus, locum effecit homicidiarium, quem Mauram nominauit, in quo nocte pueros sacrificabat. Existimo illam ædem primò appellatã Phosphoron à Diana lucifera, deinde Photinã, post Mauram. Vide, an sit vitiatus Codex Suidæ habens sanctæ Mauræ pro sancta Photina. Nam cùm Iconomachus Constantinus imaginũ cultum oppugnaret, verisimile videtur ædem diuæ Photinæ contumeliosè appellasse diuæ Mauræ: nunc nemo est, qui audierit, aut legerit in regione vrbis Peræa diuæ Mauræ ædem fuisse, sed dun-

taxat

taxat Photinæ. Adde, quòd littora contraria multa de paritate & similitudine inter se contendunt, vt duæ Cyanæ, vt duo angustiarum fana, vt alia pleraque, vt littus diuæ Photinæ fortasse. ideo ædem Dianæ Phosphori habuit, quòd sit è regione Phosphorij portus in contrario littore siti, ex eo appellati, quia illic Diana Phosphoros lucem Byzantiis attulerit contra Philip-pum Macedonem cuniculis Byzantium oppugnâtem. Venus verò placida non commodiùs collocari potuit, quàm in hoc littore, vbi Bosporus labitur placidus & silens: in qua parte regionis Peræ Constantinus Veneris cultor colere Venerem meliùs potuit, quàm in antiquissima Veneris sede. Iam cognitis ædibus Dianæ luciferæ, & Veneris placidæ; & Metopo, iudicare possumus Ostreodem locum fuisse inter ædem diuæ Photinæ, & primas radices promontorij Spantonini, præsertim si id totū intelligit Dionysius Metopon esse: quauis ostrearum piscatio frequentiùs hodie exerceatur à sycarum porta ad finem promontorij Metopici, & eò vterius ob vadum maris purgatum & apertū, in quod spargūtur & disseminantur quotannis ostreæ integræ, non, vt olim falsò acceperam, diuisæ atq; disruptæ. Tamen antequam esset littus subiectum sub partem oppidi Galatæ obiectum Orienti, ostrearum piscationem copiosam præbere potuit. Postea verò quàm huius littoris pars vadosa edificata est, pars quotidie, aut obruitur proiectis oppidi purgationibus, aut frequētium nauigiorum stationibus occupatur. Piscatio ostrearum nunc minus exercetur in hoc suburbano littore, etiamnum exalbescente ostreis sua sponte prouenientibus,

non autem seminatis, vt seminantur circa promontorium Metopicum quotannis in hunc modum. Postquam Græci à piscibus sanguine participibus suã longam abstinentiam sustentarunt ostreis luculentis quidem, sed sanguinis, vt ipsi putant, carentibus, ex locis paulo remotioribus ab vrbe naues ostreis plenas ad hæc loca maritima vrbi propinquiora adducunt, atque in mare palis abiiciunt ostreas integras, non dissectas, vt mendaces quidam môstrofarum narrationum fictores in Italiã sparserant & disseminauerant, vt me imprudentem deceperint, vt vix cùm venissem Byzantium, prudens factus, à peritis piscatoribus dissuadere potuerim imperitorum opinionem iam dudum confirmatam. Ex illa igitur sparsione & disseminatione fit, vt quotannis ostrearum genus renouetur, luxusq; morum Græcorum redintegretur. Sin autem minus totum promontorium intelligit Metopon esse Dionysius, sed solam promontorij linguam eminentem supra primas sinus fauces: tum coniectare possumus Ostreodem locum occupasse oram maritimam alluentem vrbis latus Orienti aduersum, & radices promontorij Spantonini spectantes ad meridianam cœli regionem.

De Aiantio & Palinormico, & templo Ptolemæi, de Iasonio, & luco Apollinis, & de alijs antiquis locis.

CAPVT VII.

ED REDEO ad Dionysium; qui à Metopon deinceps ita anaplum persequitur. Post, inquit, Metopon, est Aiantion nomen ademptum ab Aiace Telamone, quem propter quan-

» quandam vaticinationem colunt Megarenſes, ex inſti-
 » tuto eorum, qui deduxerunt coloniam. Inde proci-
 » præcipitium conuerſum in mare, nominatum eſt Pali-
 » normicum à ſecunda applicatione. Poſtquàm enim Co-
 » loniæ deductores ad eum locum naues primò appuliſ-
 » ſent, ex eoque ſoluiffent, ruruſ ad eundem locum re-
 » uerterunt. Paulò ſupra præcipitium Palinormicon exi-
 » ſtit templum Ptolemæi Philadelphi, quem Byzantijs æ-
 » què ac Deum venerati ſunt, quòd ex eius in urbem ani-
 » mi magnitudine fructum magnū accepiſſent. Etenim
 » Byzantijs Ptolemæus in Aſia regionem, frumentique
 » multas myriades, & ſagittas, & pecunias dederat. De-
 » inde eſt locus dictus Delphinus, & Charandas. cauſa
 » nominum hæc eſt: Vir Chalcis nominatus, genere By-
 » zantijs, ſcientia citharæduſ, nullis ſummis citharædiſ
 » inferior, cùm Orthium carmen caneret, Delphinuſ ex
 » pelago extitit, ſequè ad audiendum crexit cantilenæ
 » impetum, maritimæ oræ inſiſtens, extra mare eminèſ,
 » aſpectum ſublimem gerens, vt vehementi cantu im-
 » pleretur, ob audiendi ſtudium, nihil à vadi commotio-
 » ne læſuſ: cùm autem Chalcis canere deſinebat, Delphi-
 » nuſ mare ſubibat, ad locumque conſuetum redibat.
 » Charandas paſtor accola, ſiue inuidia, atque odio in
 » Chalcidem, ſiue auaritia incitatuſ, Delphino inſidia-
 » tuſ eſt ſenſim ad maris oram allabenti, cùmque ſubli-
 » mem accedentem interfecit: non tamè n piſcatione po-
 » tituſ eſt. Chalcis enim ſuum auditorem magna ſe-
 » pultura affecit, lociſque nomina Delphinum & Cha-
 » randā impoſuit, illum donans honoris memoria: hunc
 » ignominia. Poſtea eſt acra in breuè reſceſſum inſinua-
 » ta, baſiſ

ta, basis ipsius & radix petra in fundo Thermaſtis appellatur. Poſt hanc ipſam littus noto vento apertum nominatur Pentecontoricon à nauibus quinquaginta remos habentibus ad littus id appulſis. Scytham enim dicunt nuncupatum Taurum ex ſuis ſedibus migrantem huc appulſum fuiſſe, atque ad Cretam nauigaſſe, Paſiſphaën Minois filiam ſupraſſe: vnde nata fabula amoris, & prolis ex ipſo procreatæ. Deinde ſuccedit Iaſonium, ex eo nomen adeptum, quòd Iaſon nauigans ad Colchos, illuc appulſus fuerit, vbi eſt nemus profundæ laurus plenum, araque Apollinis: littus autem longum, omne vêtis occiduis & meridianis expoſitum. Vbi infra oſtendero Iaſonium eſſe vicum, quem Græci hodie vocant Diplociona, Turci Biſitas, facilius percipietur Aiantion templum Ptolemæi, Delphinum & Charandam petram Thermaſtin Pentecontoricon loca ſita fuiſſe inter Metopon & vicum Diplociona. Ea vt magis perſpicua ſiant, priùs pergo exponere ſitum reliquæ oræ maritimæ, quam cõtinuare intermiſeram ad promontorij Metopici mucronem præcipitem & præciſum vſque ad mare, via duntaxat intermiſſa humano opere explanata, iactis in mare vadofum & faxoſum ædificij, aut molis ſubſtructionibus, vbi finitur longus flexus à promontorio Clidio inchoatus. Ab illius igitur mucrone ſeu reſtro paſſus trecentos progreſſus, incidi in vallem diuidentem Metopicon promõtorium à colle, in quo eſt ſuburbanum Aiatis Baſſæ, cuius imæ radices maritimæ porriguntur in paſſuum longitudinem circiter octingentorum, quorum primi quadringenti maritimam habent planitiem patentem in paſſuum

suum circiter quadringēta latitudinem. Suprà impendent cliui, imi quidem præcipites, & ferè directi in altitudinem ferme centenum passuum: inde à medio colle ad summum verticem exiguè proni: at reliqui quadringenti planitiem maritimam non habent, sed cliuos à mari ad supercilium collis præcipites, excipio imam planitiem valliculæ mediæ inter cliuos interiectæ, quæ medium Aiacis viretū, perennibus fontibus irriguum secans cingitur duobus tumulis præcipitibus & præruptis, altero eminente supra scalam commerci, vbi fundamenta videntur antiquæ molis, partim sub aqua delitescētia, partim supra mare extantia, quæ piscatores vocant Caridata: nescio an quasi fortasse Charandam à Dionysio nuncupatam, altero tumulo præcingitur vsque ad mare præcipiti atque imminente in vallem, qua à septentrionibus clauditur, lata iuxta littus ducentos octoginta passus. Ipsa à septentrionibus clausa colle radices præcipites agente, & propagante ad mare vsque latas centū passus. Ab earum initio ora maris, quæ tendebat à promōtorio Metopico ad cœli partem mediam inter Vrsam & Aquilonem, flectitur ad ortum æstiuum. Iam vallem & collem occupat regius hortus circuitu quatuor millia passuum complexus, virens sylvia cupressorum arborumque frugiferarum, Carabolus vocatus à Satrapa illius constructore: quem aiunt piscatores obruisse maris recessum insinuatum in imam horti vallem, cinctam à septentrionibus colle, radices præruptas & saxneas vsque ad mare spargente. Sub his radicibus Dionysius ponere videtur petram Thermastin. Nam, vt ipse ait, hæc acra insinuabatur in breuem re-

cessum, & post eam littus est noto vento apertum, quæ aut excisa est: aut si nunc extat, non agnoscitur. præsertim si Dionysius acram non intelligit esse promontorium, sed simpliciter oram maris, quæ tota ab hoc loco ad collis Metopici promontorium alluitur mari vadoso crebris petris supra aquam eminentibus inculcato. Earum quæ nam sit Thermaestis, internoscere difficile est, iam tot seculis ora maritima immutata, aliis saxa litorea excidentibus, aliis imos collium cliuos explanantibus, aliis sinus vallium obruentibus. Hæc commutatio me impedit, quò minus iudicare audeam, an Palinormicon fuerit iuxta collis Metopici promontorium, an ad radices collis eminentis in scalam commercij. Hoc vnum arbitrari possum Palinormicon fuisse, secundum radices alterutrius horum collium à vallícula regij horti, ad quam coniectavi fuisse Thermaestin petram, ora maritima, quæ dirigebatur ad septentriones, flectitur ad plagam cœli mediam, inter solstitialem & æquinoctialem ortum: in qua plaga longi latique horti Rostanni Bassæ, & Aenobarbi regię classi præfecti, eiusq; sepulchrum iuxta littus situm, circumclusum ædicula rotunda desinente in conuexum, tegulis plumbeis tectâ ædiculam area quadrata circumseptâ muris, platanis, & populis adumbrata: & ne maris fluctus mortuum pyratam submergant, quem vivum submergere non potuerunt, cum aliis saxis littus muniuerunt, tum duabus columnis marmoris Thebæi terræmotu collapsis, à quibus stantibus vicinus vicus proximus appellatus est Diplocion, constitutus in maritima planitie, cuius plurima pars patet in latitudinē quadr

quadringentorum passuum, & amplius, cum insinuat-
 tur in duas valles, quarum vna diffunditur in planitiem
 septingentis passibus longiorem, hortis collucentem,
 fontibusq; perennibus vtrinque collinis vineis, & agris
 frumentariis cinctam, in qua est vicus Diplocion, vbi
 olim fuisse Iasonium, aramq; Apollinis, & lucum pro-
 fundæ laurus coniicio cum ex eo, quod situs hic locus
 est in littore longo vntis meridianis, occidentisque ex-
 posito, vt ait Dionysius, tum ex eius ordine narrandi
 ante dicta loca, & consequentia. Locum, vbi fuit ara
 Apollinis, & magnus lucus laurorum, vero proximum
 videtur eum fuisse, quem posteri appellarunt Daphnē,
 cuius meminit Stephanus. Daphne, inquit, insana, por-
 tus est iuxta os ponti, in dextro littore constitutus nau-
 gantibus ad pontum: in sinistro verò ascendentibus ad
 anaplum extat suburbium Daphne nūcupatum, quod
 etiam appellatur Sergium ex Procopio, aliisque scri-
 bentibus, anaplum esse ad promontorium Estias, hoc
 duntaxat assequimur, Daphnen suburbium esse inter
 Byzantium, & promontorium Estias, nulliusque scri-
 ptoris traditione propius accedi potest ad cognitio-
 nem Daphnē, quàm ex his, quę modò Stephani & Pro-
 copij attuli. At verò Dionysius ad ipsius notionem nos,
 aut quàm proxime perducit. Quispiam fortasse obii-
 ciet, in hoc sinistro latere fuisse itē Daphnen Medæ,
 quam postea ex Dionysio ostendam fuisse inter locum
 nūcupatum senem marinum, & promontoriū Estias
 in valle, in qua etiam nunc visuntur rudera ædis De-
 metrianae, dubiūmque sibi atque controuersum videri
 dicit, vtra Daphne fuerit suburbium Byzantij. Mihi

vero propius videtur Byzantios Daphnen, arámq; Apollinis coluisse & frequentasse, quàm Daphnen Medææ Pharmacidis. Cultus enim deorum loca incolis frequentia efficere solet. Vt enim Antiochia Daphnen suburbium frequentans effecit nobile & maximum ob cultum Apollinis daphnici: ita Byzantiû Daphnen, arámque Apollinis frequêti cultu effecit suburbium Daphnen in planitie Diplotionis ampla, culta, vrbíque vicina, vitibus & vitiferis collibus cincta potius, quàm in vallicula Demetriana angusta, vndique asperis collibus circumclusa, nondum exadificata, lógè ab vrbe remotiori, quàm Diplocionis planities, in qua potius, quàm in valle Demetriana fuisse suburbiû Daphnen. Præterea coniicio ex historia Euagrii narrantis Mammianum insignè senatorem in Daphne suburbio construxisse Antipharon è regione balnei publici, in quo statuta esset Ammiani ænea statua. Antipharon appellatam arbitror, ex eo quòd sita esset contra Pharam, quam Marcellinus dicit fuisse Byzantij in promontorio Chrylocera nuncupato, quod Dionysius appellat Bosporium. Illa si fuisset constituta in valle Demetriana, non vrbi aduersa fuisset, sed prorsus ab vrbe auersa longè posita extra conspectum vrbis impeditum in medio colle excelso Clidio appellato, Agathium historicum suburbanum habuisse in vico Daphne coniicere possumus ex eius Epigrammate inscripto in hortum maritimum:

Εἶξον ἔμοι Δάφνης ἱερὸν κλέτας, ἕκθε πόντου

κέκλωνος ἀρχαῖο κάματο ἔρμουσιās

Ἐνθάδε γὰρ νύμφαι διγυθισίδου, αἴτ' ἐνὶ πόντῳ

Ἡ κρείσσον ξυλῶ θύει σιωπῆσιν

Ἄμφι ἐμὲ γὰρ μάρανθ, δίκασε ἢ λυανοχαί τε:

Καὶ μὲ παρ' ἀμφότεροῖς μέσομ' ἔθηκεν ὄρον.

Si Agathij poëmata, quæ inscripsit Daphnica, nactus fuisset, scrutatus diligenter essem, num à suburbio Daphne daphnica sua poëmata appellauerit, ex hoc Apollinis luco tripodem illum factum fuisse verisimile videtur: cuius Sozomenus meminit. Cum tempore Valentis Imperatoris, inquit, Hellines quosdam in Philosophia præstantes habitos religionis Christianæ incrementa ægrè ferentes, scire studentes, quis Valenti successurus esset omnibus vaticinationibus exquisivisse: denique tripodem ligneum ex lauro confecisse, & nominibus, & verbis, quibus soliti erant, peregrisse, ut comprehensione literarum secundum unumquodque elementum sub machinatione tripodis & vaticinationis significantium demonstrarent nomen Regis. Cùm autem ipsi inhiarent Theodoro Hellinicæ religionis viro in aula regia præclaro, in re militari eximio, Theodori nominis literarum compositio accedens usque ad delta decepit Philosophos, ut quàm mox Theodorum regnaturum sperarent. Etenim hoc facinore patefacto, ad eò Valens exacerbatus est, ut iusserit comprehendi Theodorum & tripodis artifices, imperavitque illum quidem viuum exurendum, illos verò securi feriendos esse, adeoque Valens effreni ira exarsit, ut etiam in eos, qui Philosophi non essent, sed simili veste, atque Philosophi vterentur, cædes processerit.

De Rhodiorum portu, & de Archio loco.

CAPVT VIII.

OST Iasonium lucumque Apollinis, Dionysius anaplum continuans, ponit Rhodiorum τ . π ριβολου, ad quem rudentibus naues alligabant Rhodij, metuentes maris tempestatem. Cuius ut idem scribit, tria saxa ad suam aetatem seruata extitisse dicit, reliqua permulta temporis vetustate cecidisse. Hunc Peribolon fuisse, ut existimem eo in loco, quem hac aetate piscatores nominant Rhodacinion, non modò nominis similitudo, sed etiam Dionysij ordo narrandi antecedentia & consequentia me adducit. Hoc enim proprium habet imperitū vulgus, ut nomina locorum, quæ non intelligit, immutatione literarum in alia nomina aliquid sibi notum præsertim ridiculum deriuat. Dicax enim vulgus & ridiculum esse solet, præsertim Græculum, quòd omnia nomina finire gaudet hac terminatione acion, quam literatifolent attenuare, & diminuere in ion, vel arion: ut ψ ωμος, ψ ωμιον. π ρις π ριδιον, vel ω κεδ $\acute{\alpha}$ ριον; vulgus ψ ωμάκιον, ω κεδ $\acute{\alpha}$ κιον: sic ρ οδ $\acute{\alpha}$ ιον ν εδ ν detorsit in ρ οδ $\acute{\alpha}$ κιον ν εδ ν . Hæc quidem nimium fortasse minutatim excussa, sed quæ indicent magnam deprauationem antiquorum nominum. Iam verò quod Rhodacinion appellat, nihil aliud est, quàm saxum supra aquam emines, ad alia saxa adnites, olim ad portuosæ molis substructionem in vadum deiecta: distat quidem aliquot passus ab ora maris, at ab Aenobarbi sepulchro passus circiter sexcetos. Post Rhodiorum Peribolon Dionysius ponit Archium nūcupatum locum campestem, agri bonitate præditum, & vitium

aman

„ amantem, collibus cinctū circumfurgentibus, ad mare
 „ procidentibus: per medium eorum fluuius descēdit in
 „ maritimam oram mollem & profundam. Hunc inco-
 „ luit Archias Thasius Aristonymi filius: qui cum in hoc
 „ loco urbē condere pararet, à Chalcedonensibus prohi-
 „ bitus est, metuentibus exadificatum locum contra se
 „ fore. Archias illis, qui cum eo solum vertissent, Aënon
 „ dedit habitandum, locoque nomen reliquit Archium.
 Archias Thasius etsi locum hunc terra marique præ-
 stantem delegerat, tamen quòd præterita sede Byzan-
 tij hunc locum elegisset, non minus cæcus fuit, quàm
 Archias Megarensis, quem Pomponius Mela scribit
 cōdidisse Chalcedoniā. Archium locum, esse vicum,
 quem nunc Græci Agion phocam appellant; situs præ-
 se fert constitutus in maritima planitie vallis, in valli-
 „ culas amplius quinque diuisa, patētis in longitudinem
 „ plus minus duobus millibus passuum: in latitudinem
 „ iuxta mare circiter sexcentorum: fertilis vitium & ce-
 „ rasorum, ab utroque latere collibus cincte procumben-
 „ tibus ad mare, per quam mediam defluit riuus alueo
 „ prope oram maris profundo, vtrinque ingentibus saxis
 „ munito: is æstate etsi perennis non fluit, tamen eius gur-
 „ gites perennes restant. Bonitate terræ incolæ dicunt
 hanc vallem præstantiorem & fertiliorem valle Diplo-
 cionica, iuxta vicum nominatum Agion phocam, si-
 tum in illius vallis planitiæ, ora maris mediocriter si-
 nuosa portum efficit assiduis nauibus frequentem. Ora
 maritima inter Iasonium & Archium media passuum
 millibus amplius duobus in longitudinem patens ex-
 planata est, partim excisis imis cliuis collium impen-
 den

dentium, non in magnam quidem altitudinem elatorum: sed præcipientem & penè directam, partim obruto oppressoque mari à seruis Aenobarbi, qui breui tempore eam totam exædificarunt, portuosamque effecerunt vsque ad marginem maris magnarum nauium pacem, perpetuaque ædificia, & continuos hortos substruxerunt in mari vadoso, marisque partem intra substructiones intermiserunt, quæ portus vicem præstat, & piscinæ crebræ piscium frequentia multorum quotidie subeuntium, exeuntiumque.

De senè marino, & parabolo, & de calamo, & Bythio.

CAPVT IX.

DIONYSIVS loca oræ Bosporicæ sinistræ prosequens, post Archium, inquit, promontorium eminet, in altitudinem præcipientem abrumpitur discedens, ad mare, fluctus maris densos & violentos, quibus crebris verberatur, excipiens. In promontorij vertice senex marinus statutus est, quem alij aiunt Nereum, alij Phorcyn, alij Proteû, quidam patrem Semystræ, nonnulli indicem navigationis, & demonstratorem Iasoni fuisse, ducemque angustiarum Bosporiarum. Quidam vates Latiades oraculum in somnio sibi visum dedit posteris colonis Megarensium, oportere sacrificare marino seni: itaque in hoc loco publicè colitur senex marinus. Hunc senem marinum statutum fuisse in promontorio, quod nonnulli Historici, atque etiamnum vulgus Græcorum appellant Clidion, assequor cum ordine Dionysianæ narrationis antecedentium locorum & consequentium,

tum

tum situ oræ maritimæ, quæ ab Archio loco quadringentos passus vsque ad Clidion progressa nullum promontorium, nullum littus habet, cui conueniat descriptio loci senis marini, quàm promontorium Clidion: quod vt melius noscatur, subiiciam, quale nunc existit. Id præceps & præruptum vsque ad mare excipit suo mucrone fluctus, ictusque maris adeò vehementer, vt hi postremò ab ipso repulsi, deferantur iuxta Asiam vsque ad Byzantium, littusque Europeum, non amplius excipiat fluctus Bospori descēdentes per anfractus, sed à promontorio Clidio velut claue claudatur, & protegatur, nomen adepto ex eo, quòd Byzātinis Bosporum claudere & finire videtur. Bospori enim aspectus ex vrbe Byzantio sursum versus iuxta littus Europeum nauigātibus non patet vltra Clidion, cuius cliuus medius in altitudinem ducentorum passuum adeò pronus est, vt scandi non possit, nisi anfractibus in latitudinem patens plus minus quadraginta passuum. Inde breui ceruice lata sex passus dilatatur assurgens in altitudinem bis mille passuum, ab Aquilone cingitur planitie insinuata in vallem Demetrianam: ab altera parte cingitur valle, in tantam edita altitudinē, in quantam ipsius promontorij iugum. Sed redeo ad Dionysij anaplum.

» Marino, inquit, seni vicinus est $\tau\alpha\beta\omicron\lambda\omicron$: is est iactus temerarius nuncupatus à piscatione temeraria, incertaq;

» ob maris asperitatem inæqualem. Fluctus enim descēdens in littus asperum, piscationes efficit temerarias, parum voti cōpotes, & ferè frustratorias. Deinde est Calamus, & Bythios: ille à Calamorum multitudine, hic ab alta protectione promontoriorū circumfurgentium

nominatur, in ipso est laurus Medæ Oetæ filia, plan-
 ta, vt fama est: huic parallelus est collis sensim superius,
 declinans ad mare, nominatus Bacca Isidis matris deo-
 rum. Ex his Dionysij verbis consequimur Parabolon,
 Calamum, Bythiam loca esse inter Clidion promon-
 torium, & promontorium claudens vallem Demetria-
 nam ab Aquilone. Hæc duo promontoria sinum effi-
 ciunt leniter inflexū, in quo insulæ, seu scopuli, seu syr-
 tes, quarum vna est vadosa & sicca, arenosa, paulum
 eminens supra aquam, statio auium marinarū. In hunc
 sinum desinunt duæ valles, minor prima est, distans à
 mucrone Clidij quingentos passus, in quo interuallo
 olim fuit Parabolos, nunc exædificatus est. Ultra valli-
 culam septingentis passibus cōfectis, incipit maior val-
 liculā, habens contra se turrim vireti regij, in littore A-
 siatico sitam, nominatā Phylacē: desinit in medium
 sinus flexum, Demetriana nominata ab æde diui De-
 metrij sita in cliuo, vbi fons diuo Demetrio sacer, exi-
 lis quidem, sed perennis scaturit, ex alto specu conca-
 merato hominum opere, in valliculæ maritima plani-
 tie porrecta in passuum longitudinem circiter octin-
 gentorum, existūt etiam nunc pauci calami, olim mul-
 ti, à quibus locus nominatus fuit: deinde Bythias, à quo
 arbitror Bytharia, quorum meminit Euagrius, cum ait
 Vitalianum vsq; ad nominatas Sycas incurfionem fe-
 cisse, contra quem in tentoriis versantem ad Sycas desi-
 xis Rex misit marinum Syruin. Congressi igitur ambo
 exercitus, ille à prora habens Sycas, hic Constantinopo-
 lim, primò se continebant, deinde post leues pugnas,
 inter duos exercitus prælium nauale cōmissum est circa

Bytharia appellata. Fugit Vitalianus læsa prora, & magna parte exercitus amissa, reliqui fugerunt, vt nulli hostes reperirētur neq; in Anaplo, neq; circa vrbem. Promontorium, quod ab Aquilone vallem Demetrianam claudit, saxum eminent in mare, in quo olim Baccam Ifidis fuisse puto. Id intus recedit, neq; impedit mutuos aspectus promonteriorum Clidij, Estiarúmque; vltra hoc promontorium eminentiū, flexum admittentium amplius tria millia passuum circuitu littoreo complectentem, intra se includentem duos sinus, Demetrianum & Michaelium diuisos promontorio Bacchico.

De vico Michaelio, & de promontorio appellato Estijs.

CAPV T X.

PROMONTORIO iam dicto progressus sexcentos passus, perueni ad vicum Michaelium in maritima vallis planitie situm, lata iuxta mare quingentos passus, longa sexcentos: inde supra maritimam planitię vallis mille & quadringentos passus in altitudinem erigitur, tota validę angusta & procliuis circumfurgentibus collibus vsque ad fluuij ripas valde pronis, excepta semita humano opere facta. Summa dilatatur in campestrem planitiem, ex qua nascitur fluuius æstate exilis, sed perennis, & qui omni anni tempore fistulę quincunciali sufficere possit. Per mediam vallem delabitur ad vicum Michaelium, quem Græci hodie appellant Asomaton, ab ade olim nobili Michaelis Archangeli militis incorporei, quod Sozomenus Constantinum magnum tradit extruxisse in Estiis aliquando nuncupatis, atq; ex eo, quod

ibi Michael Archangelus apparuisse creditur, locum dicit Michaelium appellatum esse iuxta medium fretum Bospori situm in dextro latere ex ponto nauigantibus Byzantium, distantem à Constantinopoli itinere marino stadia circiter triginta quinque, terrestri circuitu septuaginta: ora maritima ab ortu ad occasum præcurrens, in qua dixi situm esse vicum Michaelium. Circuit sinum intimum valde portuosum vsq; ad marginem magnarum nauium capacem, quem colles vndique tuentur ab omnibus ventis, excepto meridiano, quem frangunt cursus rapidè incitati cōtra Meridiem præcipitantes: locum quem Sozomenus appellat nunc Michaeliū, nunc Estias, Procopius appellat Anaplum. Duo, inquit, erant templa Michaeli Archangelo dicata, inter se opposita, Bospori freto diuisa, vnum in loco appellato Anaplo in sinistro littore nauigantibus ad pontum Euxinum, alterum in contrario littore, quod antiqui *πρόδος* nominarunt ex eo, existimo quia litus multum proiiciatur ex hac ora, nunc autem nominatur *βρέχος*, temporis lōgitudine, accolarum inscitia deprauante nomina. Hæc duo templa cū vetustate temporis sacerdotes prospicerent ruinas editura, & metuerent eorum casu oppressum iri, à Iustiniano deprecabantur instaurationem amborum ea forma, qua olim fuerat. Non enim vlla ædes sacra ædificari noua, vel exolescēs reædificari poterat, nisi ex pecunia regia non modò Byzantij, sed ne vsquam quidem locorum Romani imperij. Rex his motus, vtrunque à fundamentis demolitus est, quorum alterum in Anaplo reædificauit in hunc modum: Saxis iniectis oram illam circūplexus
ad teg

ad tegendum portum, littus maris in forum transformavit. In hoc loco mare quietum communicat applicationem nauigiis, quæ mercatoris ad saxa iniecta appellentis merces ex transtris nauium in terram exponunt. Aula post maritimum forum ante templum sita est, qui illic spatiantur, marmorum decore lætantur, & aspectu maris, fruuntur cõmunibus auris excitatis tum ab impetu vndarum, tum ex collibus impendentibus. Porticus in orbem ambit templum, solùm ab Oriente intermittens sacrũ adytum, templum mille coloribus variatur, tectum in tholo sublime effertur. Quis pro dignitate huius operis enunciare possit elegãtes columnas, & totius ædificij structuram? quis marmorum venustatẽ, quibus muri & sola vestita sunt? quis auri multitudinem immensam circa omne templum velut ipsi innatam fusam? Hoc igitur templum in Anaplo nuncupato in hunc modum Archangelo elaboratum est. In contrario littore paulùm à mari distat locus natura quidem planus, compositione verò lapidum in altum effertur. Hic Archangelo cõstructum est templum decore quidem excellẽs, magnitudine verò primum. hæc ex Procopio addere volui, ex eo quòd in æditiis codicibus Procopij non habentur tum necessaria futura ad declarationem contrarij littoris. Horum templorum etiam fundamentorum substructione effoderunt, vt nihil ex his iam supersit, nisi vt in oculis erutis fossæ & scrobes effossarum substructionum. Hoc loco Procopius restrictiùs definit Anaplum, quàm Dionysius, qui scripsit Bospori Anaplum esse totam nauigationem ab vrbe Byzantio ad pontum Euxinum. Similiter Stepha-

nus Anaplum ponit in dextro Bospori latere, cum ait Chryfopolim esse prope Chalcedonē in Bithynia, Anaplum nauiganti in dextra: idem tamen aliis locis, siue Stephani compēdiarius Hermolaus Grammaticus restringit Anaplum. Portus, inquit, mulierū est circa Phidaliā inter Anaplum & Olosthēnium, vbi intelligit Anaplum esse aut ad promontorium Hermæum, aut apud Estias. Scholia in Dionysium scriptorem orbis incerta tradunt fretum Bospori angustissimum inter Ciconium & Anaplum: verum vbi Ciconium sit, suo loco explicabimus. Sed ne quis decipiatur incertitia illius, qui in libros Sozomeni edidit Elenchos, dum Michaelium locum, quem Sozomenus dicit esse in locis quondam nominatis Estiis, enarrat esse Sosthēniū procul inde remotum amplius duodeviginti stadiis. At Estias alio loco esse non posse, statim monstrabo quam ad promontorium, claudēs ab Aquilone Michaelium sinum ex Polybio. A promontorio, inquit, Hermæo, quod infra ostendam nunc appellari Neōn castrum, decursu Bospori conuertitur in Asiæ oram, inde rursus in Europam ad promontorium Estias. Qui norunt Bospori decursus deferri per anfractus alternos Asiæ, Europæque, planè illi sciunt illos ex Neocastro deferri in promontorium Asiæ, vbi molæ versantur, inde rursus conuerti in Europam ad promontorium, quo excipitur nominatum à Græcis Mega rheuma, cingens ab Aquilone vicum Michaelium. Quale autem sit Mega rheuma, & promontorium Estiæ, Dionysius Byzantius apertius declarat. Post collem sensim supinum, inquit, promontorium protenditur multum, portum insinuās
crasso

» crasso præruptoque incurſu boreales maris ic̄tus præ-
 » pulſans. Ab occaſu enim portum præbet ſufficienti ma-
 » gnitudine, protectum à ventis: reliqua promotorij pars
 » excipit fluctuum vim multam, audacemque, & ſimi-
 » lem ſtatue virili: nunc enim mare miſcet & conuoluit
 » in orbem, nunc impetus vndarum in contrariam par-
 » tem impellit. Multas naues vidi onuſtas ſecundo vento
 » currentes retroceſſiſſe fluctu oppugnante ventum: ur-
 » ſus verò ad ſaxa promontorij reuertitur impetus vn-
 » darum, & ex reſractione velut auulſus & ſeparatus à pe-
 » lago contra pelagum ipſe per ſe currens vrgetur: vnde
 » fit, vt nauæ neceſſe habeant iter pedibus conficientes,
 » funibus naues trahere, in quas fluxus multus incurſans,
 » nauas vi agit, & retrahit in contrariam partem, me-
 » tuisque & deſperatio ſubit. Tanquam non iterum ten-
 » tandum ſit, nonnunquam fluctibus cedentibus ad ipſa
 » ſaxa crepidinis littoreæ contendunt contra fluctus fir-
 » mantes remos ad cautes, & vim maris inhihent auxilio
 » continētis. Poſtea verò quàm coloniæ deductores pro-
 » montoriū Boſporium prætergreſſi, viderunt magnam
 » multitudinem Barbarici exercitus tenere oram mari-
 » timam, in quam deſcendendū erat, occuparunt locum
 » nuncupatum Eſtias, vacuum à cuſtodibus, & Barbaris
 » anteuerterunt. Fuit enim illis compendiaria nauigatio,
 » at Barbaris longus terræ circuitus ob ſinus. Demon-
 » ſtrantur autem quædam ſemite, impreſſiones in ſaxis
 » cancrorum marinorum pedestri itinere rapidiſſimum
 » fluxum prætereuntium. Hæc quidem Dionyſius rectè
 » narrat. Vidi ipſe ibi ſaxa attrita longo cancrorum ex-
 » curſu, ac ſi non vidiffem, à vero remotum non exiſti-

maſſem,

massem, cancrorum forcipibus duris posse atteri saxa, cum assiduo pedum attritu formicas excavare silices, viamque facere videamus. Quæ de cancrorum itinere terrestri Dionysius scribit, Aelianus confirmat, sed in qua Bospori parte id fiat, non explicat. In Thracio, inquit, Bosporo fluctus rapidi ex ponto deferuntur, & angustiis diffringuntur, ut cancos contra venientes facile euertere possint: quod ipsum cancri præsentientes, postquam eò peruenerunt, singuli in sinuoso quodam loco se tenent, simul & reliquos expectant, deinde in eundem locum congregati, adrepentes per præcipites crepidines, in siccum ascendunt, & fluctuum vim euadunt, iter pedibus conficientes. Cum autem hanc violentiam pedibus prætergressi sunt, rursus per crepidines in mare recurrunt. Aduerte non modò hoc promontorium Estias appellari, sed etiam magis propriè maritimam planitiem promontorio clausam, ubi vicus Michaelius, quem Sozomenus situm esse dicit in Estiis nuncupatis, cui consentit Polybius, cum antedictum promontorium appellat τὰ πρὸ τὰς Ἑστίας ἄκρα καλόμενα. quæ Perotus vertit promontorium Estiæ: rectius vertisset promontorium circa Estias, aut Estiam, nisi hunc locum Estias in numero plurium appellarent Polybius, Sozomenus, Dionysius Byzantius. Ex cuius causis, quas affert, cur appellentur Estiæ, verisimilius videtur Coloniae deductores prætergressos promontorium Bosporium, cum vidissent maximam multitudinem Barbarici exercitus tenere oram maritimam, ad quam descendere ipsi constituerant, classem appulisse in sinum subiectum sub planitiem vicus Michaelici, quam applicuisse.

cuisse ad ipsum promontorium importuosum. Ex antedictis iam manifestum est, promontorium Estias esse id, ad quod defertur fluctuum vehemens incurfus, quem Græci huius ætatis μέγας ῥόσμος propriè appellant: à maximo fluctu totius oræ Europæ, qui etsi promontorio refringitur, longèque & valenter repellitur in contrariam partem, sæpe autem repulsus, sæpius rursus impellitur, vrgeturque à contrauenientibus fluctibus, vt eorundem à fronte, à tergo, à lateribus repulsorum colluctatio quadam vorticosa videatur, etiam nullis flantibus ventis, qui aliquo promontorio repercussi, atque in se volutati facere solent vortices non modò in terra, sed etiam in mari. Tamen hîc tanta est decursus præcipitantis Bospori, vt rapido cursu semper deorsum secundum promontorium feratur, vt nauigantibus sursum versus partim sit in terram descendendum, nauisq; funibus trahenda: partim remis adnitendum ad saxeam maris oram. Neque modò Cancris iter pedibus suscipiendum, sed etiam vidi Hamiarum piscium impetu fluctuoso gaudentium celeritatem retardari: qui etsi hamos maximè internoscere solent, tamen nusquam minus hamorum insidias deprehendunt, quàm hîc fluctibus impediti: itaque frequentissimi ibidem capiuntur, reliquorumque piscium greges fluxu retardati pigre ascendunt, vt interdum ex terra, lapide, aut bacillo, aut conto eos ex nauis ferias, ac capias: ac si tot, & tantas molas versare posset, quot moletrina collocari possent iuxta promotorij radices Orienti obiectas, tamen non collocantur, ne impediatur nauigatio. Nulla enim nauis silentibus ventis sursum nauigare potest, nisi ex

tērra funibus trahatur, aut valenti remigatione impellatur. Quale autem & quantum sit Estiacum promontorium, quod tantos fluctus efficit, profectò non in magnam aut altitudinem editum, aut latitudinem protensum, sed humili, non latiùs quadringentis passibus, neque trecentis excelsius, neque circuitu octo stadiorum patentius, duos sinus claudens, alterum à Meridie, alterum à Septentrionibus: illud ipsum duplici valle clausum, altera Michaelica, quæ multò longior, quàm promontorium ipsum: altera tam longa, quàm id longum existit. Ab eius radicibus Orienti obiectis in longitudinem minus quingentorum passuum protēsis cliui saxei attolluntur in altitudinem plus minus ducentorum octoginta passuum: inde iugum planū non excedens quingentorum passuum longitudinem: in quo constituta sunt moletrina ventis versatilia. Reliquum promontorium totum vndique proclive est, excepta ceruice plana quidem, sed quaternorum passuum latitudinem non excedente, qua assurgit in excelsum collem triplici cliuo depressum, in passuum altitudinē elatum circiter duum millium, clausum duabus vallibus, vna desinente in sinum Michaelium, altera in sinum, in quo postea Dionysius ponit τὰς χιλιάς. In collis summo vertice extat luculenta cisterna, lateritio opere facta, perennem optimamque etiam nunc aquam continens in mediis substructionibus antiqui ædificij dudum diruti, vnde videtur tota ferè Propontis, & Bosporus à Byzantio ad Daphnen insanam, non impediēte excelso promontorio Hermaeo, quo ille excelsior existit.

De locis nominatis Chelis.

CAP. XI.

EINDE adiungit Dionysius. A promontorio Estiaco flexus iam navigationē quietam stabilēque efficit. Post Estias sunt $\chi\eta\lambda\alpha\iota$ nuncupata à similitudine figuræ: harum

quidem alteræ breuiores, alteræ maiores, ambæ verò portus existunt: apud ipsas templū est Dianæ dictymæ. Hoc loco Dionysius scaldas, siue molis brachia appellat chelas à similitudine forcipum siue brachiorum, quibus portuum moles scaldæque similes esse solent, siue sint rates in mare proiectæ, siue saxa in vadum abiecta, ponticulorum vicem præstantia, quæ Hellines à figuræ similitudine Chelas propriè appellarūt, posteri Græci Bathra, Latini Scaldas, seu gradus nominarunt ab vsu potius quàm à similitudine scaldarum nauticarum. Hæ ab scandendo dictæ, nihil aliud sunt, quàm trabes latæ inclinatae, in gradusque exasperatae, illæ verò planæ collocantur, & plano pede adeuntur. Sed tamen ex illis ad naues, quia velut gradus iacitur, ideò iam dudum inueterata consuetudine etiam scaldæ nominantur, deprauatè quidem. Nam primùm $\chi\eta\lambda\alpha\iota$, deinde $\chi\alpha\lambda\alpha\iota$ à Græcis iam ignorantibus, quid significant $\chi\alpha\lambda\alpha\iota$, deinde vulgi consuetudine, quæ literas deprauare solet, scaldæ: ut iam Græcorum vulgus ignoret, quid sibi velint $\chi\eta\lambda\alpha\epsilon$, quid $\beta\acute{\alpha}\theta\rho\alpha$, sed duntaxat nouit scaldas. Quàm autem celebres olim essent hæ Chelæ, declarant piscatores, qui ex tot oræ Bosporicæ nominibus vix paucula quædam retinentes, medium sinus fluxum Estiaco & Hermæo promontoriis clausum etiam nunc appellant chalas, quasi $\chi\eta\lambda\alpha\epsilon\varsigma$, cùm tamen in hoc sinu nulla portus bra-

chia, nullæ scalæ sunt publicæ, nisi breues paucis trabibus compactæ, parum in altum proiectæ, & quæ excipere duntaxat possunt parua nauigia, quibus Rex, Regisque olitores descendere solent in hortos proximos fontibus perennibus irriguos, virentes syluis cupressorum, plantisq; fructiferis, sitos partim in ima valis planitie desinente in medium sinus flexum, partim in eius cliuis eminentibus supra sinum circuitu terrestri ter mille & septingentos passus complectentem, è quibus mille & quadringentos occupant regij horti, maritimam oram attigentes. Scalæ aut molis brachia hîc constituta non fuerunt ad protegendam portam à ventis, nam vtrinque excelsis montibus clauditur, emit tentibus quidem ex sese quinque valliculas in sinum valde pronas, & minimè montis dorsum penetrantes. Sed quòd sinus intimus vadosus sit, idèò *χίλαϊ* astructæ sunt, vt è nauibus in alto stantibus pateret descensus ad templum Dianæ dictymæ situm in medio sinus flexu: nam descendendi alia, quæ causa fuisset, nisi templum Dianæ dictymæ, quod piscosi Bospori permulti piscatores frequentabant, hæc quotidie sursum deorsumque transeuntes. Non enim, vt quidam existimarunt venatorum Solis retibus, sed etiam piscatorum Diana præest. Non enim video, cur si solis venatoribus dictyma faueret, Byzantij illi veteres non ignari, vnde Diana dictyma appellata esset, eius templum secundum lictus remotum à venatione posuissent.

De pro

*De promontorio Hermao, & rapido cursu Bospori: de
Pyrrhia Cyone: de Bospori summis angustijs: de
ponte Darij.* CAP. XII.

MONS diuidens duos sinus Chelarum & Phidaliæ clausus non modò his sinibus, sed etiã duabus longis vallibus in hos sinus desinentibus, supra cæteros oræ Bosporicæ montes ex Europa in Asiam longè prominet, & promotorium velut mucronem procul in Bosporum proiicit, vt Bospori fretum cogat in summas angustias, vt radices maritimas vsque ad littus pronas propaget in longitudinem excedentẽ ter mille & quadringentos passus, cùm eius ceruix interiecta inter summas valles, quibus ipse cingitur, latior non sit septingentis passibus, eiusdem latus meridianum claudens sinum Chelium, mari quieto alluitur: oriẽtale verò tertio anfractu ex septem decursibus fluctuum, quos antè dixi facere Bosporũ, cùm totum ferè inquietum, tum maximè duobus locis, primò medium latus oriẽtale transuerso impetu circumsonante percutitur: deinde ad eiusdem lateris finem secundum arcem oppositam arci Asiæ appellatã Neocastrum, in promontorij mucrone non amplius transuersus fertur, sed reẽtus præcipitat rapido impetu, vt naues sursum nauigantes iuxta marginem oræ procedere cogat, & mordaciter vrgeat, vt ruffus ille canis, à quo Byzantini locum hunc nominarunt Pyrrhiam Cyonẽ, quasi malitiosum canem. Laus enim comæ apud antiquos erat ruffus color, sed Comædia postea hunc in malam partem vertit, vt iam apud comicos Pyrrhiæ & Xanthiæ appellentur serui malitiosi. Post, inquit Dio-

nyfius, Dianæ dictymæ ædem turbulenta est, & vehementer contento fluxu commota nauigatio. Locus autem dicitur Pyrrhias Cyon, vt mihi videtur, à similitudine, quam habet mare hoc cum cane. Vt verò plurimorum obtinet sermo à cane pastoritio littus hoc circumcursante latrantéq; eos, qui violentia fluctus iuxta marginem littoris nauigare haberent necesse. Ibi quoque meatus freti arctissimus, dirimens duas continentes. Ibidem etiam dicitur fuisse Darij transitus. Hinc enim Androcles Samius pontem iunxit in Bosporo. Hic locus cum alia præbet historiæ monumenta, tum sellam in petra excisam, in hac enim aiunt sedenté Darij spectatorem fuisse pótis, & transeuntis exercitus: quam Dionysius *δέσποιν*, Herodotus *προεδρία* appellat. Omne saxum mouissem, quo sellam Darij inuenirem, nisi arcis custodes non modò pedibus iter faciētes, sed etiam nauigantes scrutarentur, perennique vigilia hoc littus circumcursarent serui Pyrrhiæ acerbiores, non modò canibus Pyrrhiis, sed etiam odiosiores Pyrrhæis hominibus, de quibus olim peruulgatum est prouerbum, si quid mali contingeret, deprecabatur Pyrrhæis odio omnium vicinorū execrabilibus. Sella Darij iam non extat excisis saxis in ædificationes, aut oppressis iactato fundamento arcis totum littus occupantis, quò Darij pons pertingebat. Herodotus non meminisse sellæ Darianæ in Bosporo excisæ, sed in Hellespóto scribit Xerxi præparatam fuisse: qui postquam in media Abydo fuit, videre voluit omnem exercitum. Erat enim illic incliuo solium prius factum ei aptum ex albo lapide. Id enim fecerant Abydeni Regio mandato, in quo Rex sedens

sedens spectavit exercitum, & classem. Verisimile est Darium sedentem in folio, spectasse exercitum transeuntem, cum more Persico reges Persarum delectati sint conspectu exercitus sui, ut Xerxes Darij filius pugnam etiam navalem commissam ad Salaminem spectauerit etiam sedens. Ex Aeschilo, qui in tragœdia nuncupata Persis, sic ait:

Ξέρξης δ' ἀνώμωξε κακῶν ὄρων βάθῳ.

Ἔδραυ γὰρ εἶχε πάντος θυγατρὸς στρατῷ.

Ἰψήλομ ὄχθον ἄγχι πελαγῶς ἄλας.

Itémque hac in re verisimile est, imitatum fuisse Xerxem patris Darij ratione, præsertim cum Darius Mandroclém haberet Darianæ gloriæ studiosum, quem est vero proximum, in cliuo emiaente supra pontem excidisse folium, cum is ponte confecto à Dario magnis præmiis affectus, ad viuum depinxerit totum pontem Bospori, & Regem Darium in regio folio sedentem: eiusque exercitum transeuntem, eaque depicta in Heræo, hoc est templo Iunonis, cum hac inscriptione suspenderit, & dicauerit:

Βόσπορον ἰχθυόσυντα γεφυρώσας ἀνέθηκε.

Μανδροκλέης ἦν μνημόσμων χερσίν.

Ἀὐτῷ μὲν σέφανου ποιεῖς ἀμύοισι ἢ κούδῳ.

Δαρείῳ βασιλῆϊ ἐκτελέσας ἦν νῦν.

In edito Herodoti Codice *μανδροκλέης* legitur: in quodam manuscripto *αῦδροκλέης* nomen Græcis vsitatum est & nobile, illud ignobile, & prorsus pastoritiū. Quo loco fuerit *ἦραϊον*, cui hæc dicarit Androcles, non explicat Herodotus, an id esset iuxta Bosporum, an illud, quod inter Chalcedonem, & promontorium nuncupatum.

patum. Acritas ponit Menippus in periplo Bithyniæ: an cùm Samius esset Androcles in loco Thraciæ appellato *ἱραία* à Samiis habitato, an in templo Iunonis Samiæ, quod illustre Samos Insula habebat, eam picturam suspenderit. Quod si *ἱραῖον* fuit in loco, vbi Darius pōtem iunxit, vt verisimile videtur, miror Herodotum, cùm ait: Locus Bospori, quem pōte iunxit Rex Darius, mihi, inquit, coniectanti videtur medius inter Byzantium & fanum in ore ponti situm, cur non locum nominauerit *ἱραῖον*. Neque Dionysius Byzātius meminit, cùm caterorum templorum iuxta Bosporum sitorum meminerit: at neque Hermæi meminit, cùm ex Polybio Hermæum alibi esse non possit, quàm vbi est Pyrrhias Cyon. Hermæū Europæ, inquit Polybius, in promontorij eminentia quadam, iuxta os ponti, inter Byzantium & fanum situm, distat ab Asia quinque stadia, secundum locum strictissimum totius oris pontici, qua aiunt Darium ponte Europam iunxisse Asiæ, cùm trāfīret contra Scythas. Censerem in Polybio legendum *ἱραῖον*, potiusquàm *ἑρμαῖον*, nisi omnes codices Polybij, quos mihi videre contigit, haberent *ἑρμαῖον*. Cur verò ita appellatum, nemo scribit, an à templo Mercurij, an à lapidum aceruo in viis dubiis consecrato, an à lapidibus quadrangulis Hermæis nuncupatis, quales esse potuerunt stela, quas marmoris albi Darius in hoc loco posuit, in vna incidens literas Assyrias, in altera Græcas. Itaque rectè potuisset Herodotus Darij stelas appellare Hermas: vt Aeschines nominat Hermas honoris causa excitatos cum inscripta laude alicuius. Sic enim ait Aeschines contra Ctesiphontem. Dedit populus Atheniensis,

nienſis eis honores magnos, tres lapideos hermas ſtatutos in porticu Hermorum, atq; in ſingulis inſcripſit laudem illorum: deinde narrat, quid inſcriptum in primo Hermorum, quid in ſecundo, quid in tertio, denique omnes ſtelas lapideas, omnes cippos Hermas appellare poſſumus. Tzetzes nobilis Grammaticus, & qui exactiùs omnibus Historicis, Geographisq; ſe Boſporum ſcire gloriatur, hunc locum non appellat Hermaum, ſed Heræum: cùm ait, Mandrocles Samius architectus, Boſporum Helleſpõtium nauibus iunxit ſiue circa Damalim, ſiue circa Heræum, idque Herodotum ſcribere aſſerit. Equidem fateor Herodotum ſcribere, vt Androcles, quæ pinxiſſet de ponte, & Dario, eiùsque exercitu, ea ſuſpenderit ad Heræum: ſed in quo loco id fuerit, Herodotum declarare nego. Veruntamen non abſurdè, vt Tzetzem puto coniectiſſe, Heræum fuiſſe circa locum, vbi Darius pontem iunxit. ita abſurdiſſimè ambiguum ponit locum, vbi pons iunctus eſt, eſſe ſiue circa Heræum, ſiue circa Damalim. Qui ſi exiſtimaveſſet, vt exiſtimare debebat Herodotum verum, & diligentem Geographum fuiſſe: ſi Herodoti hiftoriam, quam citat, perpendiſſet, nunquam Boſporum appellaveſſet Helleſpontium, non confuſiſſet tria maria, quæ Herodotus tribus nominibus diuidit in Boſporum, Propontidem, Helleſpontum, nunquam ſcripſiſſet Darij põttem iunctum fuiſſe circa Damalim. Damalis enim, ſiue Bos, locus ex his, quæ antea attuli, & poſtea afferam, fuit in promontorio Scutarico ſeptem ſtadia diſtante ab urbe Byzantio, vbi ſi pons iunctus fuiſſet, alterum pontis caput aut attigiſſet Byzantium, aut litus, vltra

Peram situm, vbi Bosporus octo stadiis latior est. At ex multis scriptoribus scire poterat, Darij pontem fuisse in angustiis quinque stadiorum, Herodotumque animaduertere poterat, cum ait: locus, vbi Darius pontem iunxit, mihi coniectanti videtur medius inter Byzantium & fanum. Vbi recte scribit Herodotus, qui non vt Tzetzes se scire gloriatur, sed simpliciter dicit se coniecere: vbi reuera medius non est, si Herodotus μέγυ intelligit in duas æquas partes diuisum. Nam cum Bosporus sit longus centum viginti stadia, oporteret locum, vbi pons iunctus est, distare Byzantio sexaginta stadia, cum non distet amplius quadraginta quinque stadiis, vt non mihi soli videtur, sed etiam Straboni, qui ab angustiis vsq; ad Byzantium numerat quadraginta quinque stadia: cui accedit Sozomenus, inquiring, Estias distare à Constantinopoli triginta quinque stadia. Ab Estiis ad promontorium Hermæum coniicio rectam nauigationem plus minus esse decem stadiorum: sed Sozomenus non recte Estias dicit esse in medio Bospori freto. Iam ex antedictis deprehenduntur etiam illustres literarum monumentis, imperiti fuisse Bospori, in quorum numerum redigere possem Eustathium cum aliis locis, tum eò quòd nusquam locum, vbi pontem Darius iunxit, nominare audet, cum illi opportunitas frequens data fuerit, præsertim vbi ait Thracium Bosporum Darij iunxisse ἡψὶ τῷ τῷ ἱερῷ στόμα: qui si intelligit sacrum os, vt alij plerique, partem Bospori inter duo fana sitam, longè errat: sin Bosporum totum, profectò præ se fert ignorare nomen loci, vbi pons iunctus fuit. Nam quid attinebat addere circa alicubi sacrum

os, potius quàm circa Hermæum promontorium, ut Polybius clarè dicit? Præterea alia eius loca, ubi prope-
modum necessitas eum adducebat, ut nominaret Her-
mæum, præsertim ubi disputat, quæ pars Bospori existi-
manda sit strictissima, alios ait existimare, ubi sunt an-
gustia: circa Anaplum nuncupatum, neque declarat, in
quo loco sit Anaplus, cum explicare debuisset se intel-
ligere Anaplum circa Hermæum, aut Estias. Quod si il-
lius sunt etiam scholia in Dionysium, quæ vidi anti-
quis literis scripta tradentia totius Bospori fretum an-
gustissimum esse inter Anaplum & Ciconium, magno
beneficio nos affecisset, si nobis explicuisset, ubi Cico-
nium, ubi Anaplus: quod utrunq; cum sit aut ad Estias,
aut ad Hermæum, cur abstinet ab eruditis antiquisque
nominibus? Nam Iornandi homini Gottho ignosco to-
lerabili scriptori rerum Gothicarum, in quibus tradit
Darium nauibus à Chalcedonia ad Byzantium tabu-
latis petiisse Thraciam. Iornandes Bosporum non vi-
derat, at Tzetzes & Eustathius totam fere vitam vixe-
runt apud Bosporum. Laonicus Chalcondylus in histo-
ria, quam scripsit de bellis Ottomanorum regum, ar-
cem in Hermæo promontorio sitam, quæ nunc à Græ-
cis appellatur Neon castrum, id est noua arx, ut propriè
nominat *λαινοκοπίω*, quasi Bospori fauces frangentem,
ita non rectè eam dicit sitam esse in Propontide, cum
ex iam dictis constet, illam esse iuxta medium Bospo-
rum, sed ut à quo, & quando hæc arx constructa sit, &
qua ratione, ipsum Laonicum audiamus. Ineunte, in-
quit, vere Mechmetes Amurati filius in Europa iuxta
Propontidem, ubi ex Asia angustissimus Bospori traie-

ctus est in Europam, ædificauit oppidulum Læmocopien appellatum, húcque Asianis Europeisque coactis, & partibus huius oppiduli tributim ædificandis datis, celeriter opus confecit. Id autem effecit, vt sibi tutus vltro citróque traiectus esset, & vt ne occidentales homines triremibus se à transitu prohibere possent, résque in Asia innouare, magno etiam vsui hanc arcem fore sibi in obsidionem Byzantij prospiciebat. Aedificauit autem turres tres maximas omnium, quas vidimus, duas quidem versus continentem, tertiam versus mare, easque plumbo textit. Muri quidem latitudo crassa est viginti duos pedes: turrium verò crassior triginta pedibus. Post autem quàm in hunc modum spatio trimestri hanc arcem ædificauit, statim excurrit solum hosticum. Ineunte hyeme Turachanem misit in Peloponnesum, iterúmque ineunte vere Mechemetes exercitum duxit in obsidionem Byzantij, quem traiecit angustias freti, vbi prius in Propontide arcem ædificauerat Læmocopien, quam in hunc diem Turcicum præsidium vigilanter tuetur. A solis Turcis hæc incolitur. Turribus eius vtuntur pro carceribus ad tuendos principes viros Christianos in bello captos. Extra arcem secundum littus ædificia continuantur in longitudinem circiter quatuor stadiorum, habitata similiter à solis Turcis, vbi ædes Mamethanæ religionis, & balnea publica, & aquæ salientes subterraneo opere adductæ. Iam ex antè scriptis liquet, pontem Darij fuisse in angustiis Bospori iuxta Pyrrhiam Cyonem, Hermæúmque promontorium, sed in qua parte angustiarum, coniecturæ relinquatur eius, qui cum iudicio vidit Bosporú. Nam

inter

interuallum angustiarum ab Europa in Asiam obductum transuersum patet circiter quinque stadia: at sursum versus secundum decursus Bospori in longitudinem circiter trium stadiorum directum. Diuersus est defluxus Bospori. alicubi enim rapidior, alicubi sedatior in primo stadio pertinente sursum strictior est, & sedatior: at in aliis duobus stadiis rapidior & vorticosior. A porta enim Neocastri ad finientem latus orientale angulum, quo promontorium Hermæum abducitur in occasum ad sinum Cheleum, fluxus rapidus est & vorticosus, & minus angustus trajectus. Itaque Mandrocles nobilis architectus euitare debuit vortices, & rapidum fluxum. Ultra igitur Neocastri portam pons iunctus fuit, non recta via à castro Hermæo procedens ad castrum Asiæ, sed obliqua paulò supra castrum ad locum, quem iam Græci appellant Cormum, corruptè quasi Ciconium, quod ex Anaplo Dionysij post ostendam, eo loco fuisse, quem nunc appellant Cormû. Darij pontem quanuis Herodotus non aliter describit, quàm duntaxat nauibus iunctum fuisse: tamen talem, qualem postea Xerxes Darij filius in faucibus Helle-sponti iunxit. Verisimile enim est filium secutum patris architectos, tum ratio suadet melius fieri non potuisse à Dario, quàm aut à Xerxe in Helle-sponti angustiis, aut à Romanis in Rheno, Eufratéque & Tigri: fecerunt hunc ferme in modum. Naues planæ à littore ad lirtus contrarium, certum interuallum distantes, inter se disponuntur, quarû proræ contra decursum confluentis directæ stabiliuntur ancoris, aut aceruis lapidum, virga aut ramo circumtorto circumclusis, in va-

dum deiectis, ex prora appensis. Supra naues trabes transuersæ immittuntur nauigia colligantes & stabilientes, partim inter se, ne collidantur, partim vt axes sustineant, transitû præbituras: præterea duo validi funes, aut ferreæ catenæ sublimes supra nauigia ex vtroque latere suspensæ, vna paulò supra proram, altera infra puppim succulis contentæ in littore defixis stabiliant naues, atq; tuentur contra ventos: à tergo, à fronte, à lateribus trabes transuersæ positæ defendunt. His præscitis faciliùs intelligetur dubia & perplexa Herodoti descriptio, cùm ait Xerxem, vbi primus pons, qui nauibus iunctus fuerat in Hellesponto, dissolutus fuit, indignatum trecenta verbera mari inflixisse, duoque vincula ferrearum pedicarum iniecisse in mare, vt id tanquam seruum constringeret, & pro vno ponte, duos pontes ex trecentis circiter nauibus fieri iussisse, ancorisque firmari, vt immotæ manerent, atque à continenti ad contrariam continentem validis, simos funes contendisse vnguibus ligneis, hoc est, quasi succulis. Equidem ipse primum pontem puto non ancoris, sed lapidum aceruis, non catenis, sed funibus stabilitum, tempestatibus dissolutum fuisse. Itaque Xerxem duos pontes postea fecisse trecentis circiter nauibus, totidemq; ancoris ferreis, dupliciq; catena ferrea stabilitum, hocque Græcos poëtas Xerxis hostes, quibus Herodotus interdum seduci solet, designasse, cùm tragicè exaggerantes traiectum Xerxis, dicunt Xerxem dissolutò primo ponte trecenta verbera Hellesponto inflixisse, hoc est projectione trecentarum ancorarum Hellespõtum tanquam ictu percussisse, & duo vincula ferrearum pe-

dica.

dicarum iniecisse, id est duplicem catenam, ut apud oppidum nuncupatum Zeugma ex eo, quod nauibus ibi pons iunctus diuturnus permāserit duplici catena corroboratus ferrea, quam ab ætate Alexandri ad suam ætatem Plinius tradit extitisse apud Euphratē in vrbe appellata Zeugmate, qua Alexander magnus ibi pontem vinxerat, cuius annulos, qui refecti fuissent, ait rubigine infestatos fuisse, carētibus ea prioribus. Cūm ex mediā per Mesopotamiam iter faceremus ad Syriacam Beroam, quam nunc vocant Calep, in arce Byrana sita in Mesopotamia iuxta Euphratē, inter Zeugma etiamnum appellatum, & Hierapolim extabat ferrea catena, eam antiquissimam esse dicebant, quæ cūm tot secula illęsa permanisset, paulò post, quā hęc exercitus traiectus est, dissoluta est. Alij dicebāt, metu Persarum, alij auaritia, ferrique attriti vetustatē: quo attritissimo, opera quę dicuntur damascena fieri solent, Turcorum Satrapas adductos, catenā hanc dissoluisse. Quę, vtrum esset illa, quam Plinius commemorat, scire non potui, peruetustam certē coniectavi ex annulo vno, quem vidi Beroæ vetustissimum quidem, sed penè totum rubigine carentem. Miror Pomp. Melam exaggeratē mirum, atque ingēs facinus, Xerxem ex Asia in Græciam peditem maria transgressum fuisse, Ciceronēque in immensum Xerxis traiectum extollentem. Xerxes, inquit, maria ambulauit, terrāmque nauigauit. Idem alio loco: Maria pedibus peragrauit, classibus montes. Cūm mare Adriaticum tempestuosum intercedens inter Hydrontum, & Apolloniam ampliùs sexagenis millibus passuum latiorē Hellesponto pedestri continuare exer-

citu:

citu: pontibus iactis primùm Pyrrhus Epiri Rex cogitauerit. Post eum M. Varro cùm classibus Pompei piratico bello præfset; sed vtrunque aliæ impediuerè curæ. Rex Turcorum quoties exercitū traicit in Asiam, paucis diebus posset Bosporū nauibus cōsternere ponte superimposito, totūque exercitum breui tempore traicere, sed vtriusque Continentis dominus multos dies consumere potest in exercitu transportando, quæ paucis nauibus triremium similitudinem gerentibus latis traicit ita accommodatis, vt plano pede in nauem, velut in pontem ex littore ingrediantur equi.

Ἐπὶ τῷ κλύδωνῳ ῥοῶδης: *de petra Phidalia, & portu mulierum, & de loco Cyparode.*

CAPVT XIII.

POST Pyrrhiam Cyonem Dionysius ponit cc promontorij in directam altitudinem editi cc oram maritimam sursum nauigantibus ar- cc duam & difficilem præteruectis ob violentum cc coitum vtriusque Continentis repugnantem angustè præterfluenti Bosporo. Fluctus enim ebullit efferuesciturque continuis vorticibus non minus, quàm lebes igne subdito efferuescere, flammæque excessu ebullire, æstuosòque sonitu strepere solet. Itaque ora hæc à natura sua nominata est ῥοῶδης, hoc est fluctuosa. Ex his Dionysij verbis, tum maximè ex locis antecedentibus, & consequētibus cognosco eam oram esse, quam Græci nunc vulgò appellant φωνῆα corruptè, quasi φωνιμα, à vociferante sono fluctuum, qui ex contrario littore Asiatico reiecti, magno impetu in medium incur-
runt,

runt, latus vergens ad Solis ortum promontorij Hermæi intumescens in multos tumulos: quorum medio ex latere tumulus impendens in oram maritimam nuncupatam *φώνημα* præcipitibus, & directis rupibus pro-
 pendet, vsque ad littus, excepta via in rupe humano opere excauata, explanatâq; Locus dictus Phonema passus paulo amplius mille, totos ferè exædificatos suburbanis ædificiis Læmocopiæ, distat à mucrone promontorij Hermæi: totidem abest à sinu Phidaliæ, & portu mulierum: quem vbi statim ostenderitis illum esse, nunc à Græcis appellatum Sarantocopam, sine vlla dubitatione assequemur promontorium *ῥοῶδα* aliud esse non posse, quàm Phonema, cùm inter Pyrrhiam Cyonem, & sinum Phidaliæ ad nullam maritimam oram tantopere fluctus resonent, quàm ad medium Hermæi promontorij latus: quod etsi à medio vsque ad finem sui mucronis decursu Bospori incitato alluitur: nullâ tamen promontorij pars tam apertis oculis, quàm media percipitur circumsonare murmure circumfluenti. Ab hac enim parte fluctus refracti resonant, partimq; reuoluuntur, partim iuxta littus deorsum rapidi præcipitant, vt nauæ sursum nauigantes necesse habeant nauem remorum contentione impellere, & ne deorsum retrocedant, contorum firmitudine ad littoris crepidinem adniti, hunc fluxum, què Dionysius tradit in medium promontorij latus efferuescere. Polybius dicit in finem lateris ad frontem Hermæi promontorij incur-
 rere: cùm ait secundum alia loca decursum Bospori similem esse ob similitudinem locorum, vtrinque Bosporum cingentium. Cùm autem incurrit in Europæ

Hermæum promontorium, vbi ostium ponti angustissimum non patet amplius quinque stadiis, vbi Darius ponto nauibus iuncto Bosporum transiit, tum defluxus in angustias coactus, velut plaga accepta à promontorio Hermæo se vertit ad contraria Asiæ loca, at plagam non accipit ab ea promontorij parte, ad quam Darij pons iunctus fuit, vbi duntaxat rapidus defertur secundum litus: sed longè amplius mille passibus à medio promontorij latere. At ferendus Polybius, vt communis historicus geographicè res ipsas describens communiter intelligit totum decursu Bospori à medio latere ad finem vsque, quem Dionysius topographicè & propriè distinguit in duos vehementes defluxus: vnum appellat ἄκραν ῥοώδης: alterum Pyrrhiam Cyonem. Deinde, inquit Dionysius, promontorium prætergresso occurrit Petra à natura, non ab hominum manu facta, colore albo, alarum similitudinè aquilæ præ se gerens, & tanquam plantam pedis extēdens, atque in altera parte contrahens velut ludicrum quiddam naturæ omnia imitantis, nominatur Phidalia, quam nescias dicere ne debeas Insulam, an Continētē: illam quidem ob naturam, hanc verò ob vicinitatem. Quidam aiunt appellatam esse φαδάλια, ex eo, quòd primùm in ea piscatio appareat: alij dicunt filiam Barbyssæ fuisse. Cùm autem complexu venereo se miscuisset cum Byzante, commotam verecundia stupri, & metu patris, se in mare proiecisse, atq; periisse. Neptunum autem progenitorem cùm misericordia adductum, tum benevolentia sui generis, continentis magnam partem abrupisse, eamque in profundo defixisse, ac firmasse, posterisque Insulam habitam fuisse sepulchrum Phidalix.

„ Sinus ab Oriente interiùs recedit profundus, & satis ca-
 „ pax, breui Continentis circuitu conclusus. In medium
 „ sinum descendit *χευάγος*. is est riuus hybernus: nam sum-
 „ ma æstate deficit. In hoc sinu est portus mulierum no-
 „ minatus, siue ex eo, quòd nihil offenditur neque à ma-
 „ ri, neque à Continenti. Non enim minus à fluctibus ma-
 „ ris tutus est, quàm à vehementibus ventis, terra prote-
 „ ctus: siue ex eo ita appellatus est, quòd absentibus viris
 „ magnam multitudinem piscium hunc portum ingres-
 „ sam mulieres ceperunt. Hæc quidem Dionysius. Ste-
 „ phanus verò vrbium scriptor aliam rationem adfert,
 „ cur Phidalia, & portus mulierum appelletur. Circa, in-
 „ quit, nominatam Phidalam mulierum portus est in-
 „ ter Anaplum & Leosthenium, vbi dicunt Phidalam
 „ vxorem Byzantis, vnà cum mulieribus vsque ad hunc
 „ locum eos, qui cum Stræbo fratre Byzantis ciuibus vi-
 „ ris absentibus urbem inuasissent, inscutam fuisse, ac
 „ vicisse, indéque portum mulierum nominatum fuisse
 „ Suidas scribit, cùm in palatio Heraclius versaretur, ap-
 „ pellato Heræo, præfectusque exercitum collegisset, &
 „ nauigiis pontem in freti angustiis iunxisset, ad littora
 „ sinus Phidalix traiecit, & per pontem Barbyssæ ad vr-
 „ bem accessit: præter hos nemo meminit portus mulie-
 „ rum, nisi Plinius. Sed ex tot portibus Bospori percipere
 „ ex Plinio non poteram, neq; planè ex Stephano, quan-
 „ uis tradente illum esse inter Leosthenium & Anaplum,
 „ qui cùm non doceat, vbi Leostheniũ, vbi Anaplus, du-
 „ bium mihi relinquebatur, quis in tam portuoso, tam
 „ sinuoso Bosporo esset portus mulierum, nisi tandem
 „ incidissem in Dionysij Anaplũ, ex quo assecutus por-

tum mulierum esse inter Pyrrhiam Cyonē & Leosthenium, quem post ostendam eum esse, quem iam Græci appellant Solthenium, sine vlla dubitatione assero sinum Phidalia, & portum mulierum, illum esse, quem Græci nostræ ætatis appellant Sarantacopam, cùm inter Pyrrhiam Chionem, & Leosthenium nullus sinus intercedat, in quem fluuius descendat, nisi Sarantacopeus ita nuncupatus à pōte ligneo, quadraginta sublimis velut pilis sustentato; passus circiter trecentos longo, quo paludes transeuntur cannis plenæ. Hic sinus portuosior & profundior à Septentrione est, quàm à Meridie, procedit ab ortu ad occasum, illius recessus interior paulò ampliùs octingentos passus circuitu litoreo complectitur. Desinit in paludes cannis plenas, in quas medias descendit fluuius ex valle, quæ à medio sinus flexu pergit ad occasum, ytrinque continetur arduis collibus vitiferis, & pomiferis: paulò supra paludes in duas scinditur vallis, rectam & obliquam, vtrunque in multas insinuatam valliculas, omnes refertas vitibus & cerasis. Ex recta valle riuus descendit perennis spatio millium circiter trium & quingentorum passuum: deinde assumpto exiguo riuulo, sed perenni defluente ex obliqua valle ad dextram manum sita, defluit in paludes paruus quidem, sed tamen gurgites habet omni anni tēpore piscosos, & fluit perennis etiam summa ætate, contra quàm tradit Dionysius, qui profectò hunc perennem dixisset, si tam diligenter eum perscrutatus fuisset, quàm alios non perenniores, neq; maiores, quos perennes esse tradit. Inde addit idem Dionysius portum mulierum, continuò subsequitur

locus

locus *λευπάρδης*, nuncupatus à cypresso arbore. Ad hūc
 vsque diem piscatores nomen retinuerunt. Locū enim,
 quo finitur flexus cœptus à Pyrrhia Cyone etsi in valli-
 cula situm, cypressis quidem carenti, & tota consita vi-
 neis, Cyparillon tamen appellant, distantem à ponte,
 quo transiri dixi intimam sinum Phidalix, circiter se-
 ptingentos passus. Post Cyparodem Dionysius ponit
 templum Hecatæ super petram, quæ accessu ventorum
 fluctibus percussa valde resonat. Circum enim ipsam
 fluctus concitatus diffringitur: hæc verò quantum in se
 suscipit, tantum reiicit sub crepidinem oræ maritimæ.
 Piscatores huius ætatis locum maritimum situm inter
 Cyparodem & Leosthenium sinum appellat Triuiam,
 Latino nomine, ignorantes Hecaten Græcum nomen,
 longa Romani imperij consuetudine aliquot Latina
 nomina vsurpare assuefacti: à vallicula Cyparode qua-
 dringentos passus progressus sum ad alteram vallicu-
 lam, ex qua vsque ad portum mulierum totum litus
 excelsum est, atque præruptum & saxeam, in quo ferè
 toto videntur fundamenta antiquorum ædificiorum:
 inde ampliùs octingentis passibus confectis per oram
 maritimam leniter pronam perueni ad imam tertiæ
 valliculæ planitiem, à qua circiter ducentos passus ab-
 est sinus Leosthenij initium.

De sinu Leosthene.

CAP. XIII.

INVS Leosthenius ab ortu Solis ad occa-
 sum porrigitur in passuum longitudinē cir-
 citer mille & quadringentorum: eius latitu-
 do varia. Prima enim in ostio patet in latitu-

dinem paulò minus quatuor stadiorum: media non patientior duobus stadiis, deinde sensim coarctatur in ducentos, postremò in sinu intimo centum non attingit. ex tribus partibus excelsis collibus cingitur, itaque vndique ab omnibus ventis tutissimus est, etiã ab Oriente flãtibus. nam solstitiales repellit cornu lateris dextri eminens in sinus aditum: reliquos Orientis ventos, vt debiliores facilè frangit ora Bospori Asiatica, quæ æditis collibus continetur: ac si in medium sinum vallis intimum penetrat, tamen ad portum non adspirat ventorum vis ob flexiones vallium obiectusque collium, quibus fit, vt etiã in medio sinu nauigantibus is ex parte vallis clausus esse videatur, valde portuosus est, vt naues admittat vsque ad marginè littoris ob profundam altitudinem eiusdem latus dextrum, quod situ differt à latere sinistro: nam sinistrum ab ostio in longitudinem circiter mille passuum habet littus excelsum, præceps & præruptum, inde per longitudinem quadringentorum passuum planitiem intermittit angustã quidem, sed hortis & ædificiis plenã. Dextrum latus planitiem maritimam habet, ædificia admittentem, hortosque, quod à Græcis habitatur frequenti vico, tam ferme longo, quàm ipsum latus longum est. Turci intimum recessum accolunt frequentiori vico sito in maritima planitie vallis ab ortu Solis ad occasum excurrentis, cuius ima planities in pratorum pastiones diffusa, cineta vtrinque collibus vitium, aliarumque arborum fructiferarum feracibus: à sinu progreditur librata paulò amplius bis mille & ducentos passus, nusquã strictior centum passibus, neque latior ducentis, in duas inde valles diuid

diuiditur, vtrasque tantundem fere longas, ex quibus
 riui descendunt, qui simul coniuncti, omni anni tem-
 pore perennes per mediam vallis planitiem defluunt in
 medium sinum intimum emittentes profluentem in al-
 ueo angustiore exiguum quidem, vt qui summa ætate
 circulum implere possit haud multo patientiorem cir-
 cuitu sesquipedali. Veruntamen maior esset, nisi ex eius
 fontibus opere subterraneo ad hominum potiones &
 lauacra deduceretur in vicum Leosthenium, per quem
 medium fluuius partim falsus delabitur, auctus ex re-
 cessu sinus octo passus in latitudinem patēs scaphis tu-
 tam stationem præbens: sed vt & sinus & fluuius magis
 perspicui & clari fiant, afferam ea, quæ de his Diony-
 sius scribit. Post templum, inquit, Hecatae sequitur La-
 sthenes appellatus à viro Megarensi Lathene, similis
 sinui nuncupato cornu. Est intimo recessu palustri, &
 promonteriorum eminentia, & profunda altitudine,
 quantum magna cum paruis licet conferre, ad introi-
 tum strictus est, procedens autem valde dilatatur: tran-
 quillus & tutus est; circumdatus montibus, quibus ve-
 lut muris munitur contra ventos, in quem descendit
 quidam fluuius perennis quidem, sed nauibus inaccessi-
 bus. In hoc loco Amphiarus ex oraculi diuino præce-
 pto colitur. Dionysius introitum sinus appellat recessu-
 sum intimum, cum tamen introitus rectius appellare-
 tur ostium, aditusque, quo Bosporus ingreditur in sinum,
 & quo nauigantes introeunt in portum. Sed in hac re
 ille similis videtur magnis scriptoribus, quos antè dixi
 introitum Bospori appellare exitum, ostiâque flumi-
 num vocare capita. Quem Dionysius appellat Lathene-
 num,

nem, Stephanus Leosthenium nominat. Leosthenes notum & nobile nomen: Lasthenes ignobilis est, & minus notum. Itaque mihi potius Leosthenes, aut Lasthenes legendus videretur, nisi etiam Lasthenem, hoc est saxeo robore præditum dici posse ex Plinij, colligi possit codice habente Casthenem, pro Lasthene. Quidam Byzantini hodie appellant Sthenion: alij Sosthenium, utriusque depravatè: in eodem errore sunt recentes scriptores, inter quos est Leontius Scholasticus, aut qui hanc inscriptionem scripsit in Leontij versus:

Λιοντίου Σχολαστικῆ εἰς εἰκόνα ὀρχιστρίδος ἰσα-

μῆνης ἐν τῷ σατιγίῳ.

Εἰμὶ μὲν ἐλλαδίῃ Βυζαντίας, ἐνθάδε ἔστω

ἤχι χοροσκίη ἄαρι, δῆμιον ἄγλ.

Ἐπίθι. πορθμῶ γαῖα μὲρ ἰζεῖ: ἀμφοτέραι γὰρ

Ἀντιγὼν ὀρχιστρίδος ἦνεσαν ἡμετέρας.

Quòd autem Dionysius Leosthenium sinum similem esse dicit sinui Cornu appellato, rectè addit, qua re similis sit, nempe profunda altitudine, circūclusione montium, recessuq; palustri: at figura dissimilis videtur. Ille enim similis cornu ceruino, hîc Bubulo, quod non depravatè à medio retorquetur paululum in lunatū mucronem, cuiusmodi nonnulla habentur, quibus pulverem machinæ bellicæ milites gestare solent. Iure igitur Leosthenium appellare alterum Bospori cornu possumus. Nam post sinū Chrysoceas maximus sinus Leosthenius, & tutissimus portus totius Bospori maximè sinuosi & portuosi censendus est. Solus Plinius meminit portus Senum, oram Bospori Europeanam persequens hoc modo: In Bosporo, inquit, sinus Lasthenes, portus Senum,

Senum, & alter mulierum, qui ~~si~~ rectum ordinem seruat, Lathenes sinus est portus Senū, cum inter Lathenem, & portum mulierum nullus portus sit, præsertim si honorificè appellatus est ex eo, quòd senili consilio vti viderentur, qui ad eum vndique tutum appellerentur, siue ridiculè ita nominatus, quòd debilis nauet̃ etiã nauigia infirma eò applicare possint. Dicaces enim Bosporani nonnulli, nihil cedentes Leoni, aut Pasiadi Bosporianis, quos per facetos habitos fuisse legimus. Sed hæc coniectura non minus incerta, quàm Plinius incertus in persequendo recto ordine locorum. Quid si portum Senum coniciamus esse sinum diui Demetrii, ex eo, quòd claudatur promontorio nuncupato sene marino: at hoc incertum. Quòd si ea de causa eum putemus appellatum, qua Chij portus, cuius Aelianus meminit. In Chio, inquit, ad portum nominatum *γὸρὸν*, magnus cicurum est piscium numerus, quos Chij ad solatium senectutis exacta ætate affectos alūt, adhuc dubium erit, in quo Bospori loco ille fuerit. Quamobrem cum sententiam meam fluctuantem nullis ancoris retinere queat portus Senum, hunc non minus incertum, quàm Plinium, qui illum introduxit, relinquo, meque ad Dionysium, velut ad Helicem nauet̃, dirigo certissimum Bospori circumnauigatorem omnium senum, qui Bosporum nauigarūt iam inde à ruinis Seueri, qui Byzantium & Bosporica loca euertit, & longissima caligine circumfudit, à dextro cornu sinus Lathenici septingentos passus progressus sum, vsque ad riuum hyberno tempore fluentem per vicum magnum, quem Neochorion appellant, ex eo quòd recenter habitari

ceptus sit: ex cuius riuo procedens, mille & quingentos passus inueni flexus angulum, quò littus pergens ad plagam Septentrionum vicinam ortui solstitiali incuruatur ad occasum solstitaliam. Hunc angulum piscatores iam appellant Commarù, cùm tamen iam pridem huiuscemodi arbor nulla ibi extitisse dicatur, sed fuisse olim liquet ex Dionysio.

De Commarode, & Bacchijs petris, & Thermemeria: & de portu Pitheci, & sinu appellato Pharmacia.

CAPVT XV.

OST Læstheniù, inquit, Commarodes existit, à sylua Commarorum nominatum, mari fluctuoso verberatum. Post Commarodes consequitur littus editum, asperum, cautésque concauè ex mari eminentes, quas antiqui Bacchias nominarunt, ex eo, quòd circum ipsas concitato motu fluctus furere & bacchari videntur. Hic Demetrium Philippi ducem exercitus cùm vicissent Byzantij, *Ἰσθμὸν* nominarunt locum à re ipsa, quæ contigerat. pugnam enim naualem illius diei magna solertia, & summo ardore pugnaverant. Sub oram autem prominentem subit, & succedit sinus, in quo est portus Pitheci; quem aiunt Regem Barbarorum hunc locum acculentium à Steropeo vnà cum suis filiis ducem extitisse traiectionis in Asiam. Huic continens est ora prærupta & præceps, deinde consequitur littus inclinàs in sinum nominatum *ὁὐδίου καλῶν*, què circuit littus & mare exiguo spatio contractum, vt continens quidem natura existat: at aspectu Insula esse videtur. Inde statim succedit

» cedit sinus nuncupatus Pharmacias à Medea Colchi-
 » de, quæ in hoc loco reposuit Pharmacorum arculas. Est
 » autem pulcherrimus & commodissimus ad piscatio-
 » nes, & ad naues appellendas aptissimus. Etenim vsque
 » ad marginem litoris profundus, à ventisque maximè
 » tutus habetur. Piscium multitudinem ad se allicit. Syl-
 » uæ autem densæ, & profunda nemora omnis generis, &
 » præta impendent, velut arbitror, certante terra cum ma-
 » ri. Eius circuitus adumbratur sylua imminente in ma-
 » re, per quam mediam in sinum descendit fluuius sine
 » strepitu fluens. Pharmaciam locum illum esse, quem
 nunc Græci appellant Therapiam, paulò infrà osten-
 dam, quàm declarauerim, quo iam nomine appellen-
 tur, & quo siti loco sint Pitheci portus, & sinus vocatus
 Ὀρεὶαλός. Hos cum esse constet inter Commarodes &
 Pharmaciam, subiiciam, quale & quantum littus inter-
 iectum sit inter Commarodes & Pharmaciam: (hoc
 enim littore cognito percipiemus facilè, in qua litoris
 parte illi positi fuerint ab angulo flexus, qui incipit à
 loco Commarode) secundâ oram Bospori præruptam
 & præcipitem mille & ducentorum passuum processus
 feci vsque ad vallem, quam Græci Libadion, id est, her-
 bidum locum appellant, nunc pratensis non est, sed to-
 tus vineis consitus: fuisse tamen antea dictitant, ignari
 λιμὸν αὐθιχὸν traductum fuisse in Libadion vulgi con-
 suetudine soliti ea, quæ non intelligit, traducere ad si-
 milia sibi nota. Sed vocent Græci iam, vt libet, tamen
 alibi, etiam si nomine careret, esse non posse, quàm se-
 cundum vallem Libadicam, percipio ex eo, quòd inter
 Commarodes, & Pharmaciam nullus sinus manifestus

existit, nisi Libadicus, leniter curuatus, profundus, & portuosus vsq; ferè ad marginem littoris, duobus promontoriis præruptis, & præcipitibus interclusus. Sinum intimum attingit ima vallis Libadicæ planities lata passus circiter ducentos, in qua olim vicum fuisse apparet ex ruinis fundamentorum. Iam explorato perceptoque portu Pitheci percipiuntur inter Libadicam vallem & Commarodes extitisse saxa illa, & cautes, quas Bacchias appellauit antiquitas: quæ si tot & tantæ nunc non extant, quantæ traduntur à Dionysio: id attribuendum vel auaritiæ, vel inopiæ hominum, qui, vt exigua impensa feruorum ædificent, saxa ex litomiis, non eruunt: sed agrestes cautes, non modò cæmentitiis operibus ineptas, sed etiam abhorrentes à calce, ex omnium littorum crepidinibus & præcipitiis excindunt ad structuram vilium ædificiorum. A valle Libadica littus excelsum & abruptum paulo plus mille passus excurrit ad vallem, quam appellant Linon, sitam prope sinum Pharmaciam, cuius maritima planities ducentorum & sexaginta passuum latitudinem complet. Olim habitam fuisse ostendunt permulta ædificiorum fundamenta. Vallem subsequitur promontorium, diuidens sinum vallis à sinu Pharmacia, quod in centenum passuum latitudinem suam radicem agit, sub qua existit Insulula, seu potius scopulus in multa saxa diuisus, in passuum longitudinem circiter centum sexaginta, ab ortu solstitiali ad occasum brumalè porrectus: distat à Continenti quadraginta passus, circumdatus mari vadoso, genu tenus alto, à Græcis appellatur Catergo, hoc est triremis, à similitudine, quam præ se gerit triremis. Hoc scopulo

scopulo & promontorio super scopulum impendente ab occasu solstitiali clausus sinus, sub vallē Linon subiectus, ab ortu brumali cinctus promontorio præcipiti, & penè directo ille ipse est, quem Dionysius nominat *ὈΨίου καλόν*, id quod percipitur cū ordine Anapli Dionysiani, tum situ exiguæ Insululæ, qua clauditur. Adeò enim exiguo maris spatio ea separatur à Continenti, vt cū natura sit insula, aspectu videatur Continens. Temporibus Dionysij Insulam non fuisse, sed visam fuisse patet ex eius verbis, cū ait: Littus id, quod claudit sinum *ὈΨίου καλόν*, adeò contractum fuisse breui maris spatio circumdatum, vt cū natura esset Cōtinens, aspectu Insula videretur: nunc à Continēti abscisa est, vel temporis longa vetustate, vel potiùs hominū opere omnia saxa, vel deformissima in viles ædificationes excidentium, atque vt clariùs noscatur sinus Pharmacias esse, quem hodie appellant Therapiam, subiiciam, qualis sit ab ortu æstiuo ad occasum æstiuum, in passuum longitudinem circiter septingentorum procedit varia latitudine. Nam à faucibus ad medium in passus laxatur paulò plus trecentos: à medio ad intimum recessum astringitur in plus minus ducentos, ambitu litoreo amplius mille & quadringentos complectitur. Profundæ altitudinis est à latere pertinente ad septentriones, & nauium capax vsque ad oram maris: littus Meridianum magna ex parte vadofum & præruptum, vndique à ventis tutum est: à Meridie quidem excelsis collibus, quorum vltimus efficit promontorium, quo sinum *ὈΨίου καλόν* antè dixi seiungi à sinu Therapico: ab omnibus ventis septentrionibus atque solstitialibus

illum protegit promontorium peninsulanum, ab vna parte freto Bosporico, ex altera clausum sinu: vndique proclive, excepta ceruice media, & mediocri dorso, in quo statuta sunt moletrina vento versatilia: ex eodem paulò ante eminebat turris olim Pharus nauigantibus, quam à Turcis euerti vidi. Promontorij mucro in tria latera decliuem radicem in passuum latitudinem agit sexaginta, editur in altitudinem centenum passuum: inde dorsum molliter assurgit. Ab Occidente, etsi sinus leniter aperitur valle: tamen hæc postquam ab intimo sinu in planitiem centenum pedum processit, in duas diuiditur valles obiectu collis, qui valles recuruat, ne directi venti deorsum descendant in sinū. Ex altera valle fluuius omni anni tempore perennis defluit in mediū sinus recessum. Aestiuo tempore existit ea magnitudine, qua fluuius Leosthenicus. Vidi eius fontē ab ostio, & sinu distantem paulò ampliùs mille & quadringentos passus, ab aestiuo occasu ad Solis ortum similiter aestiuum per vallem decurrit angustam, ex qua nascitur, sed non ex summa: nam ea vltra fontem altiùs assurgit. Iam etsi colles vallésque sinum Therapicum cingentes, nemorosi non sunt, vt tradit Dionysius eos esse, qui claudunt Pharmaciam, sed exculti vineis, & cerasis confiti, aut vbi hæc desunt, erycis tecti, tamen sinum Pharmaciam alium esse non posse, quàm Therapicum, cum ex antedictis intelligi potest, tum ex consequentibus locis Anapli Dionysiani, à quibus ad Commarodes nullus sinus est, in quem descendat fluuius aliquis, neque in quem conueniant cætera, quæ tradit Dionysius: nimirum solus inter sinum Leostheniū, & Bathycolpon.

colpon, paulò ultra sinum Therapiae situm pulchritudine portus, & copia piscium excellit. Quòd autem syluæ densæ, & profunda nemora non circumsepian sinum Therapeuticum, vt Dionysius scribit circumsepire Pharmaciam, id agricultura accidit, non natura loci. Nam olim cùm eodem ex Dionysio nouerimus totum sinus Ceratini littus syluis tectum fuisse, nunc à nemoribus nudum, videamúsque oram Bospori Asiaticam, sinui Therapico oppositam, nemoribus vestitam, quis dubitat, quin littus Bospori Europeum fuerit nemorosum, similiter vt Asiaticum, non ob aliam causam syluestre, quàm quòd abhinc centum annos agricultura vacat, conuersum in saltus venationum regiarum. Sinum Pharmaciam appellauit Therapeuticum, à vico sito in eius littore, quem Græci iam dudum nominant Therapiam, ex eo arbitror, quòd vulgus Græcorum aliter venenum appellare nescit, quàm Pharmacû, quod venenatum, & expiabile nomen mutarunt in expiatum & salutare, ne nauæ portum optimum detestarentur, execrarenturque vt venenû, vt *καθαγια*. Erat enim Pharmacum olim tale, si deorum indignatione fames, aut pestis, aut alia quæpiam calamitas urbem apprehenderet, hominem omnium deformissimum in urbis laborantis expiationem ad victimam ducebant, ipsiq; pro hostia statuto de manu dabant caseum, offam, ficus, quem tanquam Pharmacum vbi septies scyllis, & ramis ficuum agrestium concidissent, igne ex agrestibus lignis factò, cremabant, eiusque cineres ad expiandam urbem laborantem proiiciebant in mare. Itaque non sine causa commutatum nomen arbitror, etiam intercedente

cedente regis decreto, cuius maximè intererat nobilem portum vindicare ab infami nomine. Nam nisi regio iussu, difficile videtur pertinaciter dicacem nautarum nationem abstinere potuisse à tandiu inueterato nomine mordaci, idque perniciosum acerbumque salutare nomine mitigasse, præsertim mulierum precibus malè audientium, ob Medæ cistam ibi depositam, ut malè in hunc diem audiunt Thessalæ mulieres ob Cistam Pharmacorum, quam fugiens Medea abiecit in Thessaliam: neque modò nomine Medæ, sed etiam re ipsa in hunc diem malè audiunt, ut Pharmacides. Equidem cùm perlustrarem Thessaliam, incidissèque in pænyricum totius Græciæ, maximum celebrari quotannis solitum, mense Maio apud vicum nuncupatum Moscolurum, non longè distantem à Pharsalia, percontatus sum ab hospite, num essent in Thessalia Pharmacides, qui affirmabat nonnullas esse, quæ edere crederentur non minus mirabilia, quàm illa, quæ de Thessalis mulieribus tradit Lucianus.

De saxis, & cantibus littoris excelsi, prærupti, præcipitisque, & de clauibus ponti: de petra nominata. Dicaa.

CAPVT XVI.

PHARMACIAM, inquit Dionysius, subsequuntur saxosa littora, & præcipitia in mare impendentia, velut visionis flexamina: ex eo, quòd oculis flexibilem aspectum obiciant. Aperitur enim pontus tectus eminentibus promontoriis nullo amplius impediète verum aspectum. Quod

„ Quod enim crebrò finis esse videtur, idque rursus inue-
 „ nitur principium, postea maris latentis visio conciliat
 „ fidem rei, quæ non credebatur. Illa autem saxa, & cau-
 „ tes littoris nominarunt *κλείδας καὶ κλείθρα ἤ πόρτες*. hoc est
 „ clauēs, & claustra ponti. Iam prætergresso clauēs aspe-
 „ ctus magis quàm pōti adest petra in acutam verticem
 „ fastigiata, nucis pineæ similitudinem gerens, quæ Di-
 „ cæa, id est, iusta nominatur, ex eo, quòd triremibus na-
 „ uigantes in pontum mercatores apud hanc petram de-
 „ posuissent aurum, pacti inter se, non prius alterum illud
 „ esse sublaturum, quàm ambo simul ad petram conue-
 „ nirent. Altero pactiōne prætergresso, sermo hominum
 „ habet, aurum delituisse, recusante petra impiam fidem
 „ socij perfidi, quousque simul ambo eò cōuenientes de-
 „ positum acceperunt: petræ autem præmium remansit,
 „ huius iustitiæ nomen. Quantopere res humanę inter se
 „ differant felicitate memoriæ & posteritatis, cùm ex vr-
 „ bibus & libris antea animaduerteam, quorū non me-
 „ liores, sed bonum genium sortiti peruenerunt ad æter-
 „ nam posteritatem, tum nuper considerauī ex petra Di-
 „ cæa, cuius historia vsque ad hanc diem remansit in me-
 „ moria & sermone Bosporanorum, cùm memoria alio-
 „ rum nominum longè nobiliorum funditus interierit.
 „ Nunquam cognouissem petram Dicæam, nisi forte in-
 „ cidissem in sermonem piscatorū de petra in littore sita
 „ narrantium historiam, quam narrat Dionysius de pe-
 „ tra Dicæa, quæ vbi & qualis sit, postea dicam, quàm o-
 „ stendero, vnde incipiunt aperiri claustra ponti. Supra
 „ littus saxosum, & rupibus crebrum, quas velut radices
 „ in mare proiiciunt, cliui prærupti & præcipientes, à The-

rapia progressus sum quingentos passus vsque ad vallem, quam Græci hodie appellant Dialithra corruptè, quasi *τὰ λεῖθρα*. Ab hac valle aperiri incipit pōtus, sensimque latiùs panditur vlteriùs pergentibus. Ima huius vallis planities maritima, nunc est plena vineis, olim ædificiis: vt ostendunt rudera non modò parietum, sed etiam columnarum marmorearum. Hanc ipsam vallem mille passus prætergressus exigua semita vix vnus hominis capace, transuersa inter directos & præcipites cliuos eminentes supra littus arduum & saxeam perueni ad locum appellatum Brologenem, vnde mihi relictus Bospori canalis vsque ad pontum perspiciebatur, & simul tota porta ponti aperiebatur, atque pōtus ipse tantum patens, quantum porta retegebat, longè prospiciebatur recta via petere locum, vbi iuxta petram Dicæam subsidebam in cliuo, quod in altitudinem circiter centenum passuum ex mari editum erat. Inde paululum recreatus surrexi ad considerandam petram, an esset illa Dicæa, quam describit Dionysius. Circumspexi eam passus circiter sexaginta ambitu cōplecti, ipsamq; dimensus sum à latere supernos cliuos suspiciente, erigi in altitudinem duodenum pedum: à contratio latere despiciente mare, dimidio altiorem esse, cùm ex mari suspicitur, similis est nuci pineæ, non modò lateribus: sed etiam vertice in multos mucrones leniter fastigiato, pineorum nucleorum similitudinem gerentes. Quò enim longius remotam prospicis, eò propius accedere videtur ad similitudinem pineæ nucis: nam longo ex interuallo conspicitur, etiam vltra Cyaneas ex ponto eam assequebar desinere in verticem acutum. In hanc
petram

petram cùm ascendissem, ex eius summo vertice vidi foramen in altitudinem concauâ deprimi penitus abditam, penetrans latus petræ, despiciens ad mare, quòd imum velut fundum pertusum fuisse videtur ab hominibus longa auditione opinantibus ex superno foramine aurum penitus abditum fuisse. Iam Bosporani hanc petram nonnulli dicunt esse illam, in quam aurum abditum fuit. Alij aiūt, sub hac ipsa fuisse alteram petram huic similem, sitam in littore, vndique mari circumdatam, sed ante paucos annos, quàm huc venissem, à feruis Aenobarbi Turcicæ classi præfecti incitatis auri cupiditate, quam hauserant ex sermone hominum, aurum ibi delitescere, excisam in fragmentaque dissectam fuisse, quam piscatores soliti erant appellare Brologenem, adiunguntque vnum ex eius excisoribus oculum amisisse ex reiectione cæmentorū petræ, nomen iustitiæ, vsque, arbitror, ad interitum retinentis. Verùm vt petram exciderint, semper versabitur sermo, illic thesaurum absconditum fuisse, vt longè antea versatum fuisse arbitror, quàm à Dionysio petra hæc diceretur similitudinem gerere pinæ nucis. Nam, vt quidam scribunt, Lampfacum urbē Hellepontiam prius, Pythiam appellatam, ex eo, quòd Phrixus thesauros hîc posuerit. Thraces enim thesaurum *πυθίω* dicunt. Ita petram Dicæam primùm Pythyam nominatam fuisse, quam amissa antiqua cognitione Thracicæ linguæ posteri ignorantes Pythyn à thesauro nūcupatam fuisse, postea fortasse petram *σφοδισαδὴν* dixerunt esse, ex eo, quòd *σφόδρα* sit *ἡ πυθὺς*, *ὃ δὲ καρπὸς αὐτῆς*.

*De sinu nuncupato profundo, de fluuio eiusdem nominis,
& Saronis ara: de agro nominato Calo.*

CAPVT XVII.

DICÆA petra littus recedere in sinum incipit introrsus in profundum angulum, qui conuertit, circumscribitque primum anfractum Bospori: hunc sinum Dionysius appellat Bathycolpon. Prope, inquit, petram Dicæā nuncupatus. *Βαθύκολπον*: is est sinus profundus, non tam circumscriptione sui intimi recessus perpulchri, & in profundam latamque arenam porrecti, quàm magna altitudine maris. Cliui enim ardui & præcipites vicini proximi sunt oræ maritimæ. Fluuus in sinu exit, cui idem, quod sinui nomen est. Hic existit Saronis herois Megarici ara, & iactus piscium sibi idoneo & maturo tempore conferta, & continenti natatione primò sursum, deinde deorsum Bosporum commeantium maris altitudine deceptorum. Hunc Megaricum heroem arbitror esse illum Saronem deum marinum, qui nauticarum rerum scientiæ præesse existimatur, à quo Megaræ vicinus sinus Saronicus appellatur, cuius ara facilius vt cognoscatur, vbi sita fuerit, & qualis sinus sit nuncupatus Bathycolpos, subiungam littus, quod sub petram Dicæam succedit, à qua quingentos passus discedens, imam vallis attingi planitiem, quæ panditur in passuum latitudinem quadraginta, vbi vestigia quædam ædis diuæ Euphemix spectantur: in littore vltra vallem ducentos passus est fons Euphemix sacer, perenni riulo scaturiens, lateritio opere concameratus. A fonte octingentos passus progressus sum ad petram mari circumdatam,

datam, paululum ex aqua extantem, quam piscatores Trapezam appellant, ex eo quòd tanquam mensa plana supra aquam emineat. Ab hac Trapeza breui decurso spatio est profundæ vallis ima planities, intimum Bathycolpi recessum claudens, mótanam finiens oram maritimam, quæ à Commarode incipit pergere ab ortu brumali ad occasum solstitialem, saxea, montosa, in quam impendent ardui cliui, per quos transfuersos iter fit malè tutum obliquis semitis exiguis, valde à littore altis, ex quibus permultis sine præcipiti casu ne transfuersum quidem pedem discedere licet. Bathycolpos ad similitudinem quandam anguli normalis accedit, quòd Bosporos prius pergens, ad occasum ferme brumalem flectitur, ad ortum hyemalem normæ similitudinem gerens, non modò alueo, sed etiam vtraque ora angulum normalè efficiens, inter Bathycolpon & promontorium in contrario littore situm, quod mucrone intus recuruato angulum Bospori interiorum agit. Bathycolpos in exteriorum anguli partem incuruatur. Hic sinus etiam olim appellari potuit Saronicus, siue ab ara Saronis in eo statuta, siue à querno nemore, quo olim redimitus erat. Saronem enim antiqua Græcia quercum appellabat, vnde Saronicus sinus & Saronidæ Philosophi Gallorù, alio nomine Druydæ appellati. Aram Saronis iam constat esse in littore Bathycolpi, sed in qua sinus parte, etiam ex verbis Dionysij consequentibus assequimur. Paulò, inquit, sub promotorio Saronico situs est *καλὸς ἀγρός*, ob vtranque commoditatem terræ & maris à natura nomen habet. Vsq̄ue ad hanc ætatem nomen retinet, senes enim antiqui *καλὸν ἀγρὸν*,

iuuenes *καλὸν ἄβρὸν* appellant agrum, qui claudit Bathycolpon, quo cognito percipimus; aram Saronis fuisse in promontorio intercedente inter Trapezam & maritimam planitiem vallis claudētis intimum recessum Bathycolpi, in quem medium descendit fluuius Bathycolpus, à sinu nomen adeptus per latam vallem, quam Turci appellāt alij Biutere, quasi magnum nemus, alij Biudere, quasi magnum fluuium, quod olim à Græco nomine transtulisse videntur. Græci iam nesciunt vbi sit Bathycolpos, sed Turcico nomine appellant Biudere, aut *καλὸν ἄβρὸν*: is hodie qualis sit, quantusq; fluuius Bathycolpus, vt faciliùs percipiatur, describam vallem continentem boni agri maximam partem, per quam mediam fluuius Bathycolpos defluit in sinum sui nominis. Hæc ab ortu Solis æstiuo ad occasum æstiuum procedit, cuius ima planities librata patens septingentos passus in latitudinem, primùm à mari pergit pratensis in passuum longitudinem circiter octonum millium, cincta vtrinque collibus vitiferis, & frugiferis: inde insinuatur in multas valliculas nemorosas, ipsa tota nemorosa, circumsepta collibus syluestribus, vbi vagantur greges ceruorum & aprorum. In valle intima ac penitus abstrusa sunt regij horti, quos irrigant riuuli perennes ex summa valle in vnum alueum coeuntes, altis ripis coercitum, & dēsis arboribus circumuestitum, vt introrsus perspicere nequirem. Itaq; fortasse primùm Bathys appellatus nomen dedit sinui, siue à profundo alueo, siue à profunda valle, recedēte in profundos saltus excelsis roboribus obscuros, ex valle Bathycolpo longè latèq; porrectos ad pontum vsque, atq; ad fontes

Barby

Barbyſæ, & Cydari agreſtium animalium venationibus refertos. Fluuius Bathycolpus exiguam paludem prope oſtium efficit, omni anni tempore perennem: etſi ipſe ſumma æſtate uſq; ad mare perennis non fluit, ex eo quòd partim in regis hortos, partim in prata conſumitur, partim priuatur riuo manante ex ſumma valle deſinente in vallé Bathycolpon deriuato; opere ſubterraneo ad uſum uici Turcici iuxta ſinum ſiti, cui uicinus eſt alter uicus explicatus in paſſuum longitudinem circiter duum millium, maxima ex parte à Græcis habitatus, totus tractus continens hos duos uicos, & uallem Bathycolpon, collésque impendentes, nunc uulgò *λαλὸς ἀγρὸς* appellatur, idque rectè: abundat enim ex terra frugibus fructibusque, ex mari piſcium multitudine, ut nuſquam in toto Boſporo piſcatio luculentior exerceatur denſis piſcium gregibus in hunc ſinum aberrantium anniuerſariis tranſitionibus: quas quotannis bis factitare ſolent, primas ſurſum uerno tempore: alteras deorſum ineunte hyeme.

De promontorio Simæo, & ſinu Scletrina: & de aris Apollinis, & matris deorum.

C A P. X V I I I.

BATHICOLPI ualle trium millium & quadringentorum paſſuum ora maritima progreſſionem habet ad uicum, quem etiam nunc Græci nominant Scletrinam, ſitum in ſinu, quem à Meridie claudit promontorium, ſub quo piſcatorum ſpeculæ tres in littore defixæ ſunt: ſingulæ duobus tignis conſtantes in excelsum excitatis, quæ intercipiunt & iungunt trabes crebræ immiſſæ ad ſilem

lem ascensum speculatoribus præstandum. Id promontorium Dionysius appellat Simam. Post, inquit, *καλὸν ἄγρον* est Simas promontorium, & Veneris meretriciæ statua. Simam enim quandam habet hominum sermo valde pulchram & ingeniosam, & solertem hunc locum incoluisse. De præternauigantibus merere solitam stipendia Veneris hanc primum existimo appellatam Simetham: deinde, vt vulgus contrahere solet nomina, Simã à Simætha meretrice Megarica, nobilitata amore Alcibiadis, & versibus Aristophanis, cùm inquit:

Ἦρόνλω ἢ σιμαίθαι ἰόντων μεγάραδε,

νεανιαὶ κλέπτουσι μεθύσκοῦσα βοί.

Megarenses enim, qui Byzantium Coloniam deduxerunt, cùm alia Bospori loca nobilitarunt nominibus suorum nobilium ciuium, tum hoc promontorium illustrarunt sua nobili Simætha, à qua multas postea meretrices Byzantias, vt ab vrbe Megara oriundas appellatas fuisse Simæthas, vero proximum videtur. Ad hæc Dionysius adiungit, Promontorium nuncupatum Simam prætergressos excipit Scletrinas sinus, nescio vtrū ex asperitate syluestris terre, an ne à flumine in seipsum descendente: atque etiam succedunt aræ Apollinis, & matris deûm, & breui interuallo ad pōtum nauigatio. Promontorium Simethicum à Meridie continens Scletrinam sinum, radices maritimas agit in passuum longitudinem quingentorum, à quibus imi cliui eriguntur in ascensum præcipitem trecentorum passuum: inde æquior ascensus existit ad verticem, quo vallis Bathycolpica diuiditur à valle Scletrina. Hæc quidem à fluminis ostio, ab ortúque æstiuo proficiscitur in passuum

suum longitudinem circiter duum millium: inde flectitur ad septentriones interuallo duorum plus minus milliarium, cuius ima planities partim pratensis & vitifera, partim cerasis consita, quæ, quantum oculis æstimare potui, non minus patet, quàm quadringentos latitudinis passus, in longitudinem mille passuum. Inde vallis coarctatur, circumfurgentibus montibus arduis, adeoque procliuiibus, vt eius latus meridianum ascendi solitum sit longis anfractibus, vestitum: profundis syluis, ceruos, apros, aliasque feras adumbrantibus continuatis cum nemore Biutericæ vallis. Latus claudens vallem à septentrionibus præcipites quidem imos cliuos habet, superiores verò longè remissiores, præsertim vbi metallorum secturæ eminent. Flumen Scletrinas à summa valle oritur, post ex eius lateribus augetur riuulis cum aliunde manantibus, tum maximè à lateris meridiani cliuis continentibus tria monasteria soliuagorum hominum sustentata præcipuo vectigali, quod colligitur ex cerasis, inter se paruo interuallo distantia, è quorum fontibus tres riuuli, omni anni tēpore perennes in Scletrinam delabuntur singuli implentes fistulam ferme quincuncialem. Sed etsi multis riuulis perennibus augetur: summa tamen æstate eius alueus exarescit, ex eo quòd alicubi absorbetur terra arenosa & rara in longitudinem quatuor stadiorum: deinde in longitudinem octingentorum passuum existit vsque ad ostium, & vicum Scletrinam secundum mare situm, vbi exiguam paludem cannis plenā efficiens, duobus ostiolis in mare exit, quæ ambo efficerēt ea magnitudine fluminum, qua existit Pharmacicus.

De Milto promontorio, & fano Byzantium: de Serapio, & templo Phrygiae dea. CAP. XIX.

VALLE Scletrina perrexi mille passus ad vallem nuncupatam Cerasiam à cerasis, in huius maritima planitie consitis, patente inducentorum latitudinem passuum, totam vitiferam. Ab hac progressum feci sexcentorum passuum ad alteram vallem, quæ maritimam planitiem habet non latiore ducentis passibus, vitium tamen feracem, arborumque fructiferarum. Huic valli succrescit promontoriū, quod Dionysius appellat Amilton, iam Græci nominant Tripition, nescio an à Tripode Apollinis, cuius aras Dionysius in sinu Scletrina paulo antè posuit. Mons ipse, qui Tripition promontorium longè in Bosporum emittit, hinc clauditur valle posita contra fanum Iouis, illinc valle Scletrina, à qua sensim suas maritimas radices projicere & flectere ad Solis ortum incipit, ut eius promontorij mucro, & Simæū promontorium efficiant latiore sinum Scletrinam: inde paulatim ad Septentrionem flectitur in vallem Iouis fano oppositam, mille & septingentos passus circuitu maris arenosi, & vittis quibusdam in vado distincti complectuntur promontorij Amilti radices directæ, præruptæ, præcipites, ut via nulla pateat in littore, sed in cliuis arduis semita duntaxat humano opere explanata, quæ non minori complexu maris circumeuntur, nec minus in Bosporum proiiciuntur, quàm radices promontorij Hermæi. Duas angustias illæ efficiunt, vnas obliquas ad promontorium fani Asiatici, alteras rectas ad promontorium Argyronium in littore contrario situm,

tum, quas nonnulli piscatores dicunt proximè accedere ad angustias fani, quod obliquum habet, ac si recta è regione oppositum esset fano Iouis, angustia fani tribus stadiis astrictiores, aut profectò nō laxiores essent. Sub promontorium Amilton subit vallis opposita fano Asiæ, diuidens collum fani Europei ab ipso promontorio Amilto, quæ post breue longitudinis interuallū, quam suam imam planitiem mare attingentem explicuit in latitudinem plus minus quadringentorum passuum, coarctatur in duas valles angustas & nemorosas obiectū collis intermedij, quarum altera claudit à septentrionibus montem, ex quo proiicitur promontorium Amilton: altera superiorem collis partem fani Europei: nam inferiorem huius partem claudit planities vallis nondum in duas valles diuisæ. Collis hic triplici decliuitate propendet, vna ad Solis ortū, altera ad Meridiem, tertia ad Occasum. Siquidem ipsum à lateribus cingunt valles præcipites, & penè directæ, à fronte verò Bosporus, in quem ille ipse collis demittit dorsum in omnem partem procliue, eminens supra Bospori angustias sitas inter duo fana, inter se quidem opposita, & Bosporum in summas angustias cogentia, aliquantum differentia. Nam fanum Asiaticū situm est in promontorio extra cæterum littus Asiæ proiectum in Bospori fretum, submittens dorsum ab Oriente ad septentriones. At Europeum fanum positum est in colle emittente dorsum à septentrionibus ad Meridiem, impendente quidem in Bosporum, sed non proiciente suas radices extra oram maris antecedentem & consequentem. Nam antecedēs longè altius proiecta est à vicino pro-

montorio Amilto: consequens verò attingens vallem,
 & radices collis fani Asiatici, æqualis, & par lōgè cum
 subsequenti progreditur. In collis cliuis vergentibus ad
 Solis ortum, & Meridiem oppidulum situm fuit, quod
 Dionysius appellat πολίχνιον, Polybius, Serapion, Strabo
 farum Europæ Byzantium, Græci hodie appellant
 ἰσθμὸν ῥωμείας, ex eo, quia situm sit in ditione Europea,
 quam nominant ῥωμείαν. Illius muri amplius decē sta-
 dia circuitu complectuntur, vt patet ex ipsorum fun-
 damentis, quæ anno, antequam hæc scriberem, ferè to-
 ta extabant, humiliora quidem paulò supra terram, at
 excelsiora in altitudinē viginti pedum etiamnum emi-
 nebant: sed eorum maritimam partem ad eò funditus
 euerti vidi, vt ne subtractiones quidē reliquerint. Mu-
 ri per cliuos sic excurrebāt præcipites, vt totum ipsum
 oppidum valde propēdebat, excepta Acropoli sita par-
 tim in cliuis, partim in collis ceruice breui & plana in
 viginti circiter passus coarctata, vtrinque vallibus col-
 lem cingentibus. Inde ceruix paulatim assurgit in ex-
 celsum verticem montis, vnde Constantinopolis vide-
 tur, in quo quidem vertice veterem Pharū fuisse postea
 ostendam ex Dionysio. Vt enim collis fani emittit an-
 gulum quoquo versus decliuē ad suas radices eminentes
 supra Bosporum, ita oppidum proiciebat mucronem
 vndique procliuem, partim obliquè eminentem supra
 vicum, quem nunc vocant Bostnicum à Bostnis
 cum incolentibus, partim recta impendentem supra
 angustiarum Bosporicarum portum, quem Græci ap-
 pellant Mauram molem, hoc est nigram: à ponto Euxi-
 no proximo, quem Græci iam aliter appellare nesciūt,
 quàm

quàm mare nigrū: contra Aristotelem, qui cenſet pontum Euxinum albiorem eſſe mari Aegeo ob fluminum multitudinem pontum ingredientium. Sed Græci nau-
tæ magis perſpexerunt cœli conditionem, quàm colo-
rem ponti. Is enim frequenti caligine circumfundi ſo-
let, vt non modò littora vectores, ſed ne gubernator
quidem in puppi ſtans proram videre queat. de quo
rectè Valerius Flaccus:

Illic vmbroſa ſemper ſtant æquore nubes.

Et incerta dies.

Ita enim Cimmeri longè latèque tenebras ſpargunt in
pontum, vt Conſtantinopolis interdum caliginibus cir-
cumfundatur. Noſtrates ex antiqua fama pontum Eu-
xinum rectè vocant mare maius. Heroicis enim tem-
poribus ſimpliciter ponticum pelagus, vt quendam O-
ceanum arbitrati ſunt. Qui illud vſque ad nauigabant,
non aliter in exteriora ingredi maria credebãtur, quàm
qui extra columnas progrediebantur. Quamobrè pro-
priè pontum appellauere, ſicut Poëtam intelligimus
Homerum. Portus Mauræ molis ſubiectus erat ſub fa-
num Europeum, portu naturali carens, qualem habet
fanum Aſiaticum. Idcirco Byzantij, cùm nolent ſe in-
uitis quenquam in pontum nauigare, oram ſub Byzan-
tiacum fanum ſubiectam portu carentè, quò aſtrictiùs
oſiderent anguſtias, molibus munierunt, vt earum ex
vno brachio in Boſporum ampliùs octoginta paſſus
Romanos proiecto, catena extenderetur vſque ad lit-
tus fani Aſiatici, vt inuitis fanis nemo nauigare poſſet
in pontum. Itaque adhuc commerciij ſcalas appellant
ruinoſas moles etiã nunc extantes. Illic enim olim por-

torium perfoluebatur. Catena etiam hac ætate afferuari dicitur in arce fani Asiatici. At moles iam pridem diminuta erat, sed tamen paulò supra aquam extabat. At nuper auaritia quorundam Barbarorum infinita saxa inde asportata sunt in ædificationes suas magno dāno nauigantium, qui iam non vident illius exca fundamenta sub aqua delitescantia. Sed quid sentiat Dionysius de promontorio Amilto, & de oppido fani Europæi, ipsum loquentē audiamus. Post, inquit, Scletrinam existunt Milton promontorium nominatum à similitudine coloris, atque contigua domus cuiusdam nauarchi, & litus arduum directumque & præcipitium ad Solis ortum inclinatum. Circa autem ipsum est mare tenis distinctum, & fanum cunctum contra frontem fani Asiatici situm. Aiunt hîc Iasonem litasse duodecim diis. Hæc fana sunt oppidula iuxta ponti ostium posita. Est etiam templum deæ Phrygiæ sacrum illustre & publicè cultum. Ex his Dionysij verbis cognoscimus etiam tum fana fuisse oppidula; vt ex vestigiis murorum vsque ad hanc diem percipitur. Strabo fanum Europæum appellat fanum Byzantiorum. Asiaticum verò fanum nominat Chalcedoniorum; ambòque dicunt pari interuallo distare à Cyaneis. Polybius scribit, cum rediret Iason à Colchis, sacrificasse duodecim diis in loco fani Asiatici siti contra Serapion Thraciæ: ex quo patet Serapion fuisse apud fanum Europæum. Cuius non meminisse Dionysium, significare videtur Polybium & Dionysium non eadem ætate vixisse. Dij duodecim hi habentur, Iupiter, Iuno, Neptunus, Ceres, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Diana, Vesta, Mars, Venus, Minerva. Tem

ua. Templum Phrygiæ deæ matris deorum Rheæ nuncupatæ in cliuis debuit potius esse, quàm in maritima planitie, ex eo, quòd montibus gaudeat, ideòque *ῥηῆα* appelletur, & turrita dea: quia olim arces, quibus Rheæ patrocinator in montibus sitæ essent, ob loci robur Rheam habentem caput turritum mulieres Cilices, & Turcicæ, & Mysiæ imitantur, ferentes capitis tegmen, turris similitudinem gerens. Itaque illius templum mihi fuisse videtur in his locis, vbi hodie duæ ædes sacræ sunt, altera diui Nicolai, altera diuæ Mariæ. Iasonem excitasse aras Rheæ verisimile est, cùm duodecim diis in contrario littore excitaret, præsertim Argonautis Rheam maximè venerantibus, vt cuius statuam constituerent in Dindymo monte eminenti supra Cyzicû: item aliis locis, vt apud Phasim. Arrianus ait in sinistro latere Phasim ingredientibus statuam fuisse deæ Phasianæ, quam ipse Arrianus Rheam existimauit fuisse ex figura. Nam manibus gestabat Cymbala, & leones sub throno habebat, in quo Rheæ sedebat, vt Athenis in æde matris deorum, quam à Iasone similiter statutam fuisse colligo, ex eo quòd Arrianus ait in loco, in quo fuit Rheæ ara. Fuit etiam ancora lapidea Argous, qua Iason profectus est ad Colchos. Illam verò quam statuit apud Bosporû, similem conicio Phasianæ Rheæ & Dindymenæ: nam Dindymena similiter leones habebat, quam Constantinum magnum in forum Byzantinum vnâ cum leonibus Zosimus tradit traduxisse.

De Chry

*De Chryssorrhœa fluuio: de secturis metallorum: de
Pharo antiqua.*

C A P. X X.

VALLE cingente fani collé amplius mille & sexcentorum passuû ora maritima processum facit ad vallem, in qua summa est ædicula Mariæ virginis, quam vocant Castanotam à sylua castanearum circumuigentium, in qua est fons sacer, perennem etiam summa æstate riuum emittens per vallem angustam, & iuxta ripas maximâ ex parte inaccessam. Hic riuus ille est, de quo Dionysius, post quàm commemorauit fanum deæ Phrygiæ, sic ait: Post hæc Chryssorrhœas fluuius per angustam & aditu difficilem vallem à tergo positam delabitur leni fluxu, arenam auro similem deferens: circa hunc secturæ sunt, & terræ fossiones, & cuniculi acti ad scrutandas metallorum venas antiquorum virorum opera scrutantium diuitis terræ facultates. Paulò vltra fluuiû sunt nuncupata chalçæa, locus vicinus mari fluctuoso quidem, sed tamen piscoso: nominatus est ab ære metallo. In summo vertice collis, secundum quem descendit Chryssorrhœas, existit Timæa, turris admodum excelsa, circumspecta, & permulto mari illustris, ad salutem nauigantium excitata. Vtraque enim pōti pars caret portibus naues excipientibus. Nam maris infedati & turbulentis littus longum in neutram continentem flexiones habet. Ex hac turre faces, ardentes noctu sublatae perferebantur, rectæ viæ ad ponti ostium duces. At Barbari verarum facium fidem auferebant prætendentes ex Salmydessi littoribus fraudulentas faces, vt in errorem nautas inducerent, in naufragiâque subducerent.

Ora

„ Ora enim maritima importuosa est, & maris vadum
 „ ob excessum aquarum ancoris non firmum, & paratum
 „ his, qui aberrarunt à recta via, naufragium, signis veris
 „ confusis cum falsis significationibus. Iam verò lucer-
 „ nam extinxit tempus omnia consumens, & turrim ma-
 „ gna ex parte dissoluit. Ex his Dionysij verbis cùm cæte-
 „ ra ponti littora assequimur, tum maxime Salmydessi
 esse importuosa, Thracésque naufragiorum depræda-
 tionibus maxime deditos esse. Dionysio consentit Xe-
 nophon, cùm ait Græcorum exercitum, cuius ipse dux
 esset accessisse ad Thraces, qui incolunt Delta regio-
 nem sitam supra Byzantiū: deinde Salmydessum per-
 uenisse ad ea littora è mari in breuia, & quasi æstuaria
 quædam impactas naues quamplurimas in pontum ve-
 nientes frangi, easque Thraces prædari diuisis inter se
 littoribus, columnarum positione per interualla ere-
 ctarum. Nam antequam id fieret, inter eos de præda cæ-
 des plurimæ fiebant. Equidem à Bosporo obiui pedi-
 bus ad Salmydessum oram ponti importuosam, longè
 latèque apertam septentrionibus ventis; in medio iti-
 nere vidi locum, quem Xenophon appellat Delta: cæ-
 teri scriptores Delcon, siue Delconem: hodie nomināt
 Dercon, id oppidum est, quod ab vrbe Byzantio abest
 iter pedestre vnus diei. Ex tribus partibus clauditur la-
 cu dulci, nisi cùm tempestatibus mare incitatum exi-
 guo Euripo intromittit, à quo piscis Delcon appella-
 tur ab Athenæo commemoratus, is qualis sit, in nostris
 piscationibus informabitur. Inde rediens ad Cyaneas,
 vidi nauem nigra caligine ponti aberrantem ab ostio
 Bospori in littus importuosum, aquilonibus impulsam

collidi, naufragosque omnes vectores incolumes enatare in littus, Thracésque accolae opem naufragis ferre, à prædâque se abstinere: siue olim longa Romani imperij consuetudine mansuefacti, siue nunc coërciti acerba seueritate dominantium. Ex antedictis iam liquet, Pharum antiquam ostij pontici non ibi fuisse, vbi nunc est iuxta Cyaneas petras, imo longè interior in summo montis emittentis collem fani vertice eminente supra vallè, per quam defluit Chyforrhoas fluiuius; vnde longè lateque patet pontus, & Bosporus, & Propontis, & Constantinopolis. Locus enim commodior neque tutior fuisse videtur ad Pharum efferendam in altum, quàm hic omnibus verticibus Bosporanis excelsior, vicinus fanò Europeo sub ipsùm subiecto, vnde defendi poterat còtra Barbaros hostes Phari, quam prope fanum olim fuisse Philostratus significat; atque adeò ostendit expressa pictura, quam sub oculos postea subiiciemus, cum ad fanum Iouis perueniemus: aut si Pharus non extitit in vertice collis eminente supra latus meridianum vallis Chryforrhoæ; certè eminuit supra latus cingens eandem vallem à septentrionibus, idque ex his, quæ postea affert Dionysius, coniectura assequimur. His, inquit, antè commemoratis locis proximus succedit Phosphorus locus, qui vel à Diana, vel à vicina antiqua Pharo cognomen traxit. Huic adiunctum & continens longum littus vocatum Ephesiorum est portus, à multis nauibus Ephesiorum huc appulsis.

De por

De portu Ephesiorum, & de Aphrodyfio: de portu Lyciorum, & de Myrleanorum domicilio.

CAPVT XXI.

 OST Ephesiorum portum, inquit Dionysius, est Aphrodyfium, formidabili tectum præcipitio. Hunc post, est portus Lyciorum, is subarenosum littus & sterile habet, in paruo ambitu valde bonus & firmus, tutusque est. Super hoc est Myrlæum domicilium eorum, qui ob seditio- nem à Myrlæa in exiliū proiecti huc solum verterunt. Cùm ex Dionysij descriptione, tum ex his nominibus in hunc diem retentis perspexi Ephesiorum portū esse, vel eum, quem Græci iam appellant magnam Aphosi- atin, vel eum, quem paruum nominant Aphosiatin, vel vtrunque angusto promontorio diuisum. Græci vs- que ad hanc diem Myrelium appellant sinum quidem paruum, sed portuosum, ac primum totius Europei lit- toris Bosporici intransibus ostium ponti, quo cognito, intelligo portum Ephesiorum alium esse non posse, quàm eum, quem vulgò nuncupant Aphosiatin. Nam à promontorio, quod à septentrionibus claudit vallem Chryso- rrhoæ vsque ad portum Myrileium nulli por- tus sunt, nisi Aphosiatis magnus, & paruus: hi cuiusmo- di sint, iam designaturus sum. Littus fermè rectum pro- cedens, quod intercedit inter vallem Chryso- rrhoæ, & promontorium diuidens magnum Aphosiatin à par- uo Aphosiate. Pedibus obire non potui, propter mare contingens imos montiū cliuos valde pronos: sed qua- tenus oculis assequebar, octo stadia superare non vide- batur. Promontorium, quod à magno diuidit paruum

Aphosiatin, inter vtrunque portum patet in latitudinem passuum circiter ducētorum. Totum saxeam existit rupibus paululum sinuosis eminens in mare directis ad perpendicularum more muri, ex ea præsertim parte, quæ attingit paruum Aphosiatin directa præcisa in semicirculum, in conum velut turris in tectum fastigiata: ab hoc promontorio paulo amplius mille passus vsque ad promōtorium ab Aquilone claudens magnum Aphosiatin, littus fabulosum procedit in formam arcuatam. In hunc valliculæ etsi desinunt, à ventis tamen non minus tutū ipsum præstant, quàm colles: non enim dorsum montis penetrant, atque etiam commodiorem descensum in portum præbebant villis, quas olim fuisse in supercilio vallium apparet ex fundamentis ædificiorum, vbi fontes perennes. Promontorium, quo dixi claudi hunc sinum ab aquilonibus, excelsum est, vndique præceps, & præruptum, & quod pedibus iuxta littus circui nequit, ter tanto proiectius in mare, quàm promontorium diuidens magnum Aphosiatin à paruo Aphosiate. Inter portum magni Aphosiatidis, & Myrileium sinum, intercedunt plus minusve mille & quadringenti passus, quantum metiri potui, incedens in dorso montis per semitas pastorum, densis dumetis implicatas. Nam cliui excelsi à supercilio ad littus præcipitibus rupibus abrupti subsident, vt nulla via pateat: à Meridie clauditur promōtorio toto saxeo, quod ab exteriori parte habet cauernosas rupes altè sonantes, cum sunt tempestates, vt præternauigantes ignari putēt tormentorum bellicorum sonitum esse: ab interiori parte sinum attingēte admittit cauernas, è quibus vna longa est plus

est plus triginta passus, vtrunque præcisa ad perpendiculum, cuius ima depressio tantundem patet, quantum summa labra. In hoc promontorio etiamnum extant vestigia quædam antiquorum ædificiorum, reliquæ domicilij Myrelei. In Dionysiano codice legendū puto potius Myrleium, quàm Myreleium: nusquam enim reperio Myrleia, sed Myrlæam urbem Bithyniæ, postea appellatam Apameam. Myrleanus igitur sinus ab occasu insinuatur in vallem, per quam descendit fluuius in sinum ortus à vertice collis eminentis supra vallem Chrysorrhœæ, in quo dixi antiquam Pharum olim fuisse, & à fontibus pergit, à Meridie ad septentriones in longitudinem circiter quatuor miliariorum: inde ad Orientem procedens circiter octo stadia ingreditur sinum Myrleanum: omni anni tempore fluit liquidus, & clarus, quo factum est, vt sinus hic sæpe à diuersis habitatus fuerit, primùm à Thracibus Phineo Regi subditis, deinde à Lyciis: postremò à Myrleanis, vnde sinus appellatus Lyciorum, deinde Myrleanorum. Profundus est, & magnarum nauium capax, vndique ferè tutus: ab ortu Solis contra se habet sinum vulgò nominatum Dios sacra: eius saxa sunt obscurè Cyanea, vbi sunt totius Bospori viciniora ponto. Iam verò vbi fuerit Aphrodisium, quod ex Dionysio ante posui inter portus Ephesiorum & Lyciorū, id existimo fuisse propiùs portum Lyciorum, quàm Ephesiorum. Vt enim Ephesij Dianam colentes verisimile est Dianam Phosphoron posuisse prope portum Bosporanum, Ephesiorum dictum: ita Lycios existimo statuisse prope portum sui nominis statuam Veneris, quam cultu eximio

profequebantur, vt Lyciorum Reginā versibus decantatam Procli Lycij Philosophi. Prope enim Myrelium formidabilia præcipitia, quorum ima pars subsidet, & subducitur, summa proiicitur, vt domorum proiecta tecta, quibus statua araque Veneris, vt ait Dionysius, tegebatur. Itaque rectiùs interpretandum putavi Dionysium, cum ait: ἐπ' αὐτῷ λιμένι λυκίων μυρλαίου ὄρε. Supra hunc portum Lyciorum est Myrelium, quam si interpretati fuisset. Post hunc portum Lyciorum est Myrileium, nam tum Lyciorum portus esset magnus Aphrosiatis, & Aphrodisium fuisset in promontorio, quod paruum Aphrosiatin à magno diuidit: at ibi Aphrodisium non tectum fuisset formidabili præcipitio. Illud enim non ab imo subducitur, neque à summo proiicitur, sed dirigitur ad perpendicularum.

De Gypopoli, & de aulis Phineis, & Amyci Bebrycis.

CAPVT XXII.

ROMONTORIVM, quod à septentrionibus claudit sinum Myrleium, totum faxeum, & parum latum existit, vt quod in passuum longitudinē plus minúsve latitudinem passuum non excedat aliam ducentorum, aliam trecentorum. Ex tribus partibus mari, aut flumine circundatur, à Meridie quidem sinu Myrleano, & flumine. Illius mucro non latior ducētis passibus cingitur Bospori angusto canali: at ab Aquilone iam latioribus primis faucibus Bospori clauditur. Ab huius quidem promontorij mucrone progressus paulò amplius sexaginta passus, vides eius latus vergens ad primas Bospori fauces,

& pon

& pontum rupibus excelsis, præruptis propendere directis à summo promontorij vertice ad imas radices mare attingentes, quæ recessus admittunt paruos, re- fertos ingentibus saxis, abruptis, ex antiqua ruina definentes in speluncas prominentibus rupibus tectas, quarum vna vergens ad Solis ortum in omnes partes patet viginti quinque passus: eam olim arbitror Thracum a- grestium latronum domicilium naturale fuisse, prius- quàm ædificia incolere assuefacti essent. Olim maiores speluncas fuisse ostendunt crebra ingentiâq; laxa ante speluncas proiecta, ab impendentibus ruinosis rupibus abrupta longa temporis vetustate. Nam veteres Thra- ces ex latrocinio viuentes externorum ad eò crudeles hostes fuerunt, vt de suo in externos odio cognomen dederint ponto non modò inhospitalitatis cuiusdam, sed perpetui odij sine exceptione omnem peregrina- tionem præcidentis, ἄξενοι omnes appellarunt, Sopho- cles ἀπόξενοι, Lycophron λακόξενοι, cum ob eius nauigandi difficultatem, tum ob eiusdem accolas Barba- ros, qui Bosporum sic clausum tenuerunt, vt Poëtis ma- teriam dederint fingendi, petras Cyaneas inter se con- currisse, easque ante Iasonem nunquam apertas fuisse. Hoc interpretari possumus vtrinq; latrones Bosporum totum olim Cyaneas appellatum accolentes interce- pisse nauigantes in pontum, commodiorémque iuxta Bosporum sedem habere non potuisse ad obsidendas ponti portas, quàm hunc locum situm in primis fauci- bus Bospori habentem speluncas saxeeas naturales, qua- les tempora illa postulabant, quæ alibi in toto Bospori littore Europeo nullæ aliæ sunt, quàm hæ habètes pro- ximum

ximum fluuium perennem & potabilem, tantúmque, quantus nullus longo interuallo reperitur: non Scletrineus, qui propinquior est, non ceteri omnes littoris Europæi maiores defluunt in Bosporum. Quamobrem minor Dionysium hunc præteriisse, cum alios minores, & toto anno minime perennes haudquaquam præterierit. Hæ rupes suis radicibus ad mare adhærescentes eminent supra mare in longitudinem mille passuum præcisæ, directæ vbique inter se continentes, excepto exiguo sinu intermedio, ex quo ascenditur in iugum promontorij depressum inter rupes vtrinque eminentes multis projectionibus, subsidentisque multis contractionibus in multos vertices fastigiatas, vt castella quædam agrestia præternauigantibus esse videantur turribus elata, aspectu horrido & planè Barbarico. Non vno lapide illæ constare videntur, sed multitudine lapidum inter se compactorum terra Cyanea conuersa in saxa fragilia, vetustate inter se coherentia, Cyaneo quidem colore, sed aliquantùm vario, alia enim obscuriora, alia dilutiora. Has rupes arces Phinei pulchrè describit Dionysius. Post, inquit, Myrileum, est Licnias forsitan nominatus, siue ex eo, quòd ad similitudinem cunarum concauus sit, siue ex eo, quia secundum imas suas partes vndique suam proiectam eminentiam dilatat. Apud hunc locum est collis saxeus nuncupatus Gypopolis cognomen adeptus, siue ab immanitate Thracica & Barbarâ, agrestique: aiunt enim hîc habitasse Phineo Regi subiectos crudelitate plurimum eminentes: siue etiam appellatus est Gypopolis, ex eo, quòd Vultures frequentes apud hunc locum versari gaudeant. Hæc quidem

Diony

Dionysius. Possit item appellari Gypapolis per alpha
 ἐπὶ τῷ γύπῳ, ἢ γυρὶ τῷ ἀπυλαίῳ. Num verò hæc, an alia qua-
 dam vicina fuerit aula illa, decantata quidem scriptis
 multorum antiquorum, sed recentium omnium igno-
 ratione obscurata, ad quam Phineus Iasonem, cate-
 rósque Argonautas excepit: ex his quæ quàm mox sub-
 iungentur, coniicito. Asclepiades quidem & Didymus
 narrant Iasonem nauigantem ad Colchos, cùm venif-
 set ad regionem Bithynorum, exceptum fuisse à Phi-
 neo in suam aulam. Sed hæc an fuerit in Asia, an in Eu-
 ropa, dubia videtur ex authoribus duplicem tradenti-
 bus Bithyniam, vnam Europeam circa Salmydeſtam
 in Thracia constitutam, alteram Asiaticam, Phineum-
 que omnibus Thracibus, etiam Asiaticis nuncupatis
 Bithynis imperasse: nec dubium tollunt, scribentes Phi-
 neum habitasse circa Salmydeſsum, Phinopolimque
 fuisse inter Salmydeſsum & Cyaneas. Vnde quibusdã
 aula fuisse videtur, in qua Phineus excepit Iasonem, vt
 mihi etiam videretur, nisi extra Bosporum ab omni-
 bus Geographis constitueretur: nisi fortasse Plinio, qui
 eam interdum constituere videtur intra Bosporũ, cùm
 ait: Inde fauces primæ, vbi Phinopolis oppidum fuit.
 Sed alio loco secum dissentit, cùm oram Thraciam in-
 ceptam ab Istri ostiis ad Bosporum persequens narrat
 Thynniam, Salmydeſsum, Deuelton, Phinopolin. Sed
 à Bosporo Lathenes, ex quo quidem ordine verborum
 excludit à Bosporo Phinopolin. Quamobrem Phino-
 polis extra Bosporum sita non fuit aula Phinei, in qua
 excepit Iasonem Phineus. Nam si vsque ad Phinopo-
 lim Iason nauigasset, iam prætergressus Cyaneas, non

neceſſe habuiſſet petere conſilium à Phineo, qua ratione Cyaneas prateriret. Verùm aulam Phinei fuiſſe iuxta Boſporum inter Cyaneas, intérque aulam Amyci Bebrycum Regis, à nemine certius intelligere poſſumus, quàm ab Orpheo antiquiſſimo, qui vnus ex Argonautis fuit, à quo omnes didicerunt, ſi quid veri de aula Phinei ſcripſerunt: verùm in qua parte Boſpori, intelligere non poſſumus, niſi prius cognouerimus, vbi fuerit aula Amyci. Vtraſque iuxta Boſporum, illam in Europa, hanc in Aſia fuiſſe ex Orpheo & Apollonio aſſequi potuiſſet Plinius & Hermolaus, ſi diligenter vtroſque perpendiſſet. Sic enim Orpheus ait, cùm Argonautæ præternauigaffent Cyzicum Rhynchacem veniſſe ad Cion locum ſitum iuxta Propontidem, inde tum ſoluiffe:

Ὅτε μισάτλω ἠὲ φόρῳ ὠκείας ἵππυς
 Ἡέλιϑ, κραπνὸς δ' ἔξ ἕρωος ἔπνευν ἕρϑ·
 Ἐρ δ' ἔπισει ἀργοναῖς ὀθόνας, τιφῶς ἢ ἐγεγόνϑ.
 Νηὸς ἔγω πόρακν θινὸς δ' ἐκπέσματ' αὐαί·
 Οἷες λυθρνῆτῆρϑ ἐφημοσῳαῖς ἐπίθονϑ,
 Αὐτάρ ἐπ' ἠῶι λυχρῶ ἐπόρασαμν αἶαν·
 Ἐνθ' ἄμνκϑ βεβρυκέσιμ ὑπόριφιάλοισιμ αἶασι·
 Ὅσε πανομφαῖς ζῆνὸς θέμιρ ἔκ ἀλεγίζωρ,
 Ὅσις ὑπὸ σαθμὸς, ἠδ' ἀσεμφῆ δόμου ἴξη,
 Θήκαϑ πύγμαχίης ὑπόροπλο παρηθλῶαι·
 Τὸν μὲν ἄρ' ἠίσωσειθι κρατὸρὸς πολυδέκκῃς·
 Λαὸς δ' ἄρ βεβρυκῶρ μίλιαι χαλκῶ κατ' ἐνρηου
 Ἐνθα δ' ἀφορμιδέντου ὑπ' εἰρεσίη ἢ λαμόντου·
 Βιθωδρ ἃ μέγα ἄσυ πλατήη κέλευαμν ἀκπῆ
 Σπὸνδρῆτες πελοχῶς, ἠδ' ἔν νιφαργεσιμ ὑλας

Ἐσσοῖοι ἀυλιδέντες ἐφοπλισάμεθα δόρυ
 ἔνθα τότε ἀνόγαμ' φινεύς ἰπὸρλώσει θυμῷ,
 τοιὸς θραπλάσσει γόνυς πρὸβλήσι πέτραις,
 Θυρσίη ἑλὼν πρόσθεκε γυμναῶν εἴνεκα φίλῳ.

Deinde paulò infrà ait:

Ἄντ' ἐπεί θινῆ' ἀγμορέϊσαι λιπόντες
 Ἄυλιη ἰπερμέγα λαῖτμα θαλάσσης θρικόμεθα
 Ἄγχε' ἑυανέας πέτραις.
 Ἄλλ' ὅτε δὴ πρῆμοιο ἦν τόμα, καὶ δῖα πέτραις
 Κυανέας ἤμεψε λάλ' ἄτροπις, αὐτὶ δ' ἄρ' αἶγε
 Βυστόθην δρεζόνθ', καὶ ἔμπεδον αἰγὴν ἔμινον
 Καὶ τότε δὴ προσφυγόντες ἀδέεκα πῆμα δόλεθρα
 ἔρηναν ἄποχάϊσι μέλαιν' θρικόμεθα ἀκτῖνι.

Ex his quidem percipimus aulam Phinei fuisse inter Cyaneas, intérque aulam Amyci, ad quam Pollux vicit Amycum Regem Bebrycum. Sed vtrum in Europa, an in Asia fuerit vrbs illa magna, quam dicit esse Bithynorum sitam in lato littore, Orpheus non declarat: nam si legatur

ἔνθα δ' ἀφορμιδόντες ἰπὸ ἄρεισις ἢ ἑκάμοντες
 βιθωῶν τὸ μέγα ἄστυ πλάσειν ἑλσαμην ἀκτῖνι.

Videtur ostendere illam fuisse aulam Amyci, ex eo, quòd Apollonius Poëta quidem Argonauticorum, sed Orphei interpres: aulam Amyci scribit fuisse in lato littore, cùm ait:

οἱ ἢ χθονὸς εἰς ἀνέχσασιν ἀκτῖνι
 ἐκ ἑλσασίω μαλ' ὄρεϊαυ ἔσσειας.

At potius mihi legendum videtur in Orpheo, ἔνθα δὲ ἀφορμιδόντες: ex eo, quòd ante Orpheus dixit, transiisse ad locum:

Ἐνθα ἄμυκοῖς Βεβρύκισι αἴαοσιν.

Vbi Pollux Amycum deuicit. Sed tamen etiamnum ex Orpheo dubium videtur, vtrum illa magna vrbs fuerit in Asia, an Europa, itémque an aula Amyci in Europa, an Asia, an iuxta Bosporum, an in Propontide. Nam Dionysius scriptor orbis, post Bithynos, póstque ostium ponti ponit Bebrycas. Charon narrat Lampscenorum regionem prius appellatá fuisse Bebryciam, vnde Tzetzes ausus est totum Hellespontum appellare Bebrycium, & totam Propontidem Bebryciam, sed & Bithynos accolentes Bosporum appellatos fuisse Bebrycas, cùm ex Nymphe Heracleota colligitur, tradente Bithynos etiam appellatos fuisse Mygdones & Bebrycas: quos Strabo dicit antè Bithynos Mysiam incoluisse, oriundos à Bebrycibus Thraciæ, tum Bithynos Bosporanos nuncupatos fuisse Bebrycas, liquet ex aula Amyci Bebrycum Regis, quam iuxta Bosporum in Asia sitam fuisse deprehendo ex Apollonio Orphei interprete, non minus egregio Argonauticorum Poëta, quàm Geographo vero: qui vt narrauit, quemadmodum præternauigarint Cyzicum vsque ad Cion: inde, inquit, soluentes:

Νῦν ἢ πανημεῖον αἶμα φέρε, νυκτὶ τε πάση

λάβρο ὕδρινέωμ ἀγὰρ ἔδ' ὕδρι πῖθον ἄνω

ἠὲς σελωμῆνης, οἱ ἢ χθονὸς εἰς ἀέχου ἀπ' ἡλίου

Ἐκ κόλπιο μάλ' ὕρῃαυ ἑσέδω·

φρασσαμῆνος: κώπησιρ ἄμ' ἠελίω ἐπέκελαυ·

Ἐνθα δ' ἔαυ σαθμοῖτε βοδρ αἰλίσε ἀμύκιο

Βεβρύκωρ βασιλῆσ.

Deinde postquam narrauit, vt Pollux vicerit Amycū,
vt lauro

vt lauro coronati Argonautæ cenassent, adiungit:

Ἡμῶ δ' ἠέλιῳ φρουρεῖς ἐπέλαμψε Κολώνης,
 Ἐκ πορσίων αἰών, ἦ γὰρ δ' κλυβοστήθης,
 Δὴ τότε λυσάμενοι νεότης ἐκπέσματ' ἀλάφνης.

Post addit, vt toto illo die afflictati tempestatibus fuerint, postridiæque peruenerint ad maritimam domum Phinei, vt quæ Phineus dixerit Argonautis:

πέτρας μὲν πάμπρωτον ἀφορμηθῆντες ἐμοῖο·
 Κυανέαι ὄψιδι δὴν ἄλος γν' ξυωρῆσι
 Ἀΰλικα βιθωῶν ὑδιδεξία γαῖαν ἔχοντες,
 Πλώετ' ῥηγμῖνας πεφυλαγμῖνοι εἰσόκην αὔτε
 Ἦκβαρ ὠκυρόν ὡσαμὸν σκόπελόν τε Κολώνης.

Ex his patet aulam Phinei fuisse in Europa iuxta Bosphorum vicinam Cyaneis, aulamque Amyci fuisse in Bithynia Asiatica: sed an iuxta Propontidem, an iuxta Bosphorum, coniiicere licet ex eo, quòd Orpheus dicit Argonautas ex eo soluisse circa Meridiem vento secundo: similiter Apollonius ait ex Cio soluentes totum diem, & totam noctem secundo vento & copioso vectos fuisse, postridie manè vento cessante remorum vi appulisse nauem ad eum locum, vbi esset aula Amyci, vbi Pollux ex prouocatione vicit Amycum. Iam verò à Meridie ad posterum diem vento secundo vsos conficere potuisse amplius centum miliaria existimo ex mea nauigatione, qua intra vigintiquatuor horas à monte Arganthonio eminente supra sinum Cioticum, peruenerit ad Bosphorum distantem à Cio plus centum miliaria. Ex quibus etiam verisimile videri posset, aulam Amyci in Bosporo potiùs quàm in Propontide, si nulla essent apertiora argumenta ad probandum au-

lam Amyci esse iuxta Bosporum. At alia permulta certiora sunt, quorum nonnulla, cum alia ex Apollonio colligere possumus, tum iuxta locum, ubi interfectus est Amycus, fuisse *νεῦρον Ἀσάφου*, quam non Apolloniū poeticè finxisse, sed reuera in hoc loco fuisse permagnam, ex Andræta Tenedio & Apollodoro infra ostendam: quam posteri appellarunt laurum insanam, ubi Plinius dicit fuisse portum Amyci, quem Arrianus appellauit portum laurus insanæ. Eumque tradit quadraginta stadia distare à fano Iouis Vrij, octoginta ab vrbe Byzantio. Ex his manifestum est aulam Amyci fuisse in medio Bosporo, aulamque Phinei fuisse inter medium Bosporum & Cyaneas. Sed in quo loco nunc coniciamus, vero proximū est. Cùm Phineus haberet greges boum, & ouium, equorumque, Rexusque esset Thraciæ, habitasse prope flumen. A medio Bosporo in Europa ad Cyaneas primus est Pharmacius fluuius situs contra portum Amyci, in quo non fuisse Phineum, cùm excepit Iasonem, Bospori latitudo ostendit, quæ haud excedens miliare, non tenuisset Argonautarum traiectum tantum temporis, quantum Orpheus & Apollonius tradunt consumpsisse ab aula Amyci ad aulam Phinei: deinceps sequitur Bathycolpus fluuius, ubi aula Phinei fuisse non videtur ex loci interuallo. Ille enim distat à portu Amyci circiter tria miliaria: non enim Argonautæ diem vnum consumpsissent in tria miliaria conficienda. Restat vt Scletrinas aut Myrleanus habuerit domum Phinei, sed vter habuerit, ex his, quæ mox afferam, conicias. Scletrinas habuisse videtur ex his Apollonij versibus, cùm ex hospio Phinei Argonautæ

nautæ soluissent, ait: Δώδεκα δωμήσαςτες βωμὸν ἄλλ' ὄρη γυμνε
πάσας, καὶ ἐφ' ἑρὰ θύσας τῆς νῆα δολω' εἰσβαλονὸν ὄρεσσιν. Hoc est, in
 littore vltiori aram erexerunt, quod infra ostendam
 esse in eo loco, vbi est fanū Iouis Vrij, cui domum Phi-
 nei propinquam fuisse antedicti Apollonij versus desi-
 gnant. Inde adiungit, vt ex eo loco, vbi fanum est, sol-
 uentes nauigarunt ad Cyaneas promontorium. Fanum
 est magis intra Bosporū, quàm Myrleanus fluuius duo-
 bus miliaribus. Itaque si aula Phinei fuit ad Myrleanū,
 oportuit Argonautas retrocedere duo miliaria. Sed id
 ferri potest, nam vatis Phinei vaticinio illud templum
 excitarunt duodecim diis: verisimiliusque videtur au-
 lam Phinei fuisse prope Myrleanum fluuium, vbi fuit
 Gypopolis, quàm prope Scletrinam ex Orpheo, cùm
 ait, Argonautas postquam reliquissent aulam Phinei su-
 pra magnam vndam maris, accessisse prope Cyaneas:
 sed clariùs ex Apollonio, cùm scribit Phineum dimit-
 tentem Argonautas. A me, inquit, discedentes quàm-
 primum videbitis Cyaneas, ex quibus oportuit domum
 Phinei propinquam esse Cyaneis. Adde, quòd aulam
 Phinei dicit Orpheus fuisse, vbi excecauit filios, eosque
 in petras eminentes proiecit. Ex quibus videtur aula
 Phinei propinquior Myrleano, quàm Scletrine, quòd
 circa Myrleanum rupes sunt eminentes & præcipites,
 frequentari solitæ vulturibus, & coruis, miluisque, hoc
 est, arpiis rapacibus. In contrario littore est promonto-
 rium, quod Dionysius Byzantius appellat Coracium,
 in hanc diem nomen retinens: præterea quòd nulla alia
 pars Bospori, quàm circa Myreliū & Gypopolim ven-
 tos rapidiores habet. Venti enim Arpiæ dicuntur. Ho-

merus in synonymia ponit *θύελλας καὶ ἀρπηῆας ἀντὶ τοῦ λατρευομένων τῶν ὀρέων τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ἀρπαζειν τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ θύειν, ὃ ὄρε μὲν βίας ἄγειν.* atque vt solemus Arpyias ἀρπακτικὸς κωϊας appellare, ita latrones rapaces Thraces Arpias vocare possumus. Nam quòd Orpheus dicat aulā Phinei fuisse in syluis, nunc nullę sunt in Myrleano, sed neq; item in sinu Pharmacia, cūm olim fuisse densa & profunda nemora antè ex Dionysio acceperimus: sed de his rebus tam antiquis, quas ne antiqui quidem permulti etiam literarum monumentis clari benè nouisse videntur: cuius curiosiùs relinquo iudicium.

De Petra Dotina.

C A P. X X I I I.

PAULO vltra Gypopolim (inquit Dionysius) est petra Dotina nominata, non in magnam maris altitudinem abdita, neque supra aquam extans: naues in ipsam impinguntur. Petrę nomen ironia, dissimulantięque rider nauigantium ignorantiam. *Δωρίωνες* vocant Dorienteses, ab aliis Gręcis nominatam *προϊκα*. Byzantius colonos Megarensium lingua Dorica vsos fuisse, cūm ex his cognosco, tum magis ex psephismate, quod à Byzantiis decretum in gratiam Atheniensium Demosthenes citat contra Aeschinem. Dos, inquit, Varro, erit pecunia, si nuptiarum causa data, hæc Gręcè *Δωρίων*: ita enim hæc à Siculis nominatur. Iam verò vt ab vrbe Byzantio ad Pharum & Cyaneas pedibus profectus sum secundum littus, ita à Pharo similiter pedibus Byzantium reuerti, quàm proximè ad littus accedere potui. Sed primum à Pharo ad Myrelium non potui, quòd littus præceps & præru

præruprum sit, perpetuis rupibus editum in altitudinem plus minúsve quadraginta passuum. Supra hoc littus existit planities, campestris, colliculis, & valliculis distincta longe latéque patens, sensim assurgens usque ad verticē collis, in quo antè dixi fuisse antiquam Pharam. Itaque à Pharo ad Chrysothoam iter feci per supercilia collium, per desertas pastiones plenas erycis, aliisque fruticibus, ubi nihil cultum apparet, præter exiguas arationes, non tam iniquitate terre, quàm inopia agricolarum, si quà descensus patet ad littus, ut patet ad Myrelium, & ad portum Ephesiorum, statim latæ rupes me impediunt, ut ex altis littoris crepidinibus mihi sæpe ascendendum fuerit ad circuendas rupes obuias, & per directos & præruptos cliuos repere quadrupedis more habui necesse. A Chrysothoia iuxta littus iter habere potui ad promontoriū. Smilton, quod præceps & abruptum non peruium est, nisi in excelsis cliuis: inde ad Bathycolpon iuxta Bosporum perrexi: à Bathycolpo ad Cómarodes exceptis vallibus via non patet in ora maritima, sed angustissima semita habetur in arduis cliuis, confragosis, & abruptis à Commarode ad Leosthenium iter confeci ferè secundum littus: à Leosthenio ad portum Phidalia, excipio valles, via duntaxat patet per altos cliuos: à Phidalia ad oppidum nuncupatū Sycas, siue Iustinianas via patet iuxta Bosporum: à Sycis Byzantium traiectus est breuior: quatuor stadiis, à quo quidem traiectu appellato Syceno ad finem Bospori planities maritima. Constantinopoleos partem continens accessum latum, largitur etiam quàm proximè ad Bosporum.

De Panio promontorio Phari, & de Cyaneis petris.

CAPVT XXIII.

P O S T Dotinam petram, inquit Dionysius, existit promotorium nuncupatum Panium parallelum Cyaneis, hoc est, quasi par & æmulum contra Cyaneas situm, intercedente medio maris littore: in fine autem promontorij, parua Insulæ termini pontici maris à Continente diremptæ paruo maris spatio intermedio, quod perleuibus & perparuis nauigiis permeari & transiri potest ob mare minime profundum. Sublimes autem Cyaneæ, & supra mare elatæ, aspectum gerentes similem Cyano, siue à terra multiformi, siue ex refractione maris: supra Cyaneas ara existit Apollinis à Romanis statuta. Promontorium Panium totum saxeu nihil aliud est, quàm Isthmus peninsulanus, ex tribus partibus mari circumdatus, ab Oriente quidem Bosporo, à septentrionibus sinu ponti scopuloso, importuoso, patenti in longitudinem circiter mille & ducentorum passuum: ab huius intimo recessu linea secans promontorij dorsum, hoc est, ceruicem Isthmi ducta ad Bosporum extenditur in passus septingentos. Cliui à summo mucrone ad ceruicem in passuum altitudinem efferuntur circiter mille & ducentorum. Contra Cyaneas emittit duos mucrones totos saxeos. Primæ quidem maior est, & rectus asurgit in medium promontorium, sub imas radices admittens breuem quendam recessum diuturnis & vehementibus fluctibus excauatum, cauernis & fossulis saxeis plenum, qui exarescit, cùm est mare tranquillum: cùm verò est ventus, cõcitatam impletur fluctibus, sed cauer

cauernæ semper aqua plenæ remanent. Alterum verò mucronem emittit minorem & obliquum: à dorso demissam, velut pollicem porrectum in obliquam manus partem. is mucro magis meridians exiguum sinum efficit, admittentem duntaxat scaphas. Littus autem contra Cyaneas, situm intercedens inter utrosque mucrones, longum circiter trecentos passus, in Panij supercilio eminenti supra mucronem maiorem existit Pharus quasi φανός: vnde à Græcis huius ætatis omnia ferè nomina diminuerè in αείου solitis appellatur φανώδειον. id turris est octogona, in culmine habes lucernam omnibus noctibus lucentem nauigantibus, vndique clausam vitreis fenestellis, plumbo, non gypso compactis, quod ostendit non Turcorum, sed Christianorum opus esse. Ex vertice Panij promontorii quoque versum vides longè latèque pontum Euxinum, tanquam ex Panio Alexandria olim videbatur: hac etiam ætate spectatur in media Alexadria Panium quoddam manufactum, fastigiatum in acutum verticem, excelsum, colli simile, ex cuius culmine tota vndique Alexandria, simulq; hinc mare internum, illinc Mareoticus lacus videtur. Duobus promontoriis Panio & Ancyreò finitur pontus, incipitque Bosporus. Iuxta Ancyreum existunt Cyaneæ Asiaticæ, iuxtaque Panium Cyaneæ Europææ, distantes à Panio sibi opposito ab occasu paulò ampliùs septuaginta passus Romanos. tantundem enim in latitudinem patet Euripus, Cyaneas à Continente separans, quem vadofum & saxeam nudus trāsire conatus, de medio cursu reuocatus sum. Itaque conscensa scapha, per hunc penetrās aduertì Cyaneas ab occasu qui-

dem circumnavigari non posse, nisi nauigiis perparuis ob vadofum Euripum à Septentrionibus Orientéque circuii ab omnibus nauibus posse. Cyanæ nihil aliud sunt, quàm vt dicuntur, petræ: eas enim nunquam Insulas appellant Orpheus, Apollonius, Valerius Flaccus, Herodotus, Dionysius Alexandrinus: sed duntaxat petras nōinant. Strabo verò & Dionysius Byzantius vocant Insulas magis propriè. Valerius Flaccus nunc scopulos, nunc cautes, nunc rupes nūcupat. Eurypides Didymos petras, quæ profectò nihil aliud sunt, quàm duo scopuli, vnus Asiaticus, alter Europeus, diuisus in quinque petras vna radice nitentes, sed ab imò ad summum rimis diuisus: quarum primam Pharò viciniorē à petra diuidit fissio, rimaque alta quinquaginta dodrantes, alicubi patens in latitudinem trium pedum: in qua quidem fissione consistit saxum plaustrici oneris magnitudine à prima petra gradum atque aditum iaciens ad secundam petram in fissionem proiectam ex antiqua ruina, quam summam scopuli verticem edidisse significant circum scopulum permulta abiecta saxa. Primæ quidem petræ iugum in omnes partes patet sexaginta septem dodrantes: secundæ verò dorsum planum, in quo statuta est columna, in dodrantum longitudinem panditur cētum & quinquaginta: in latitudinem verò quinquaginta. Secundam à tertia diuidens fissio paulo latior est sexaginta dodrantibus. Tantundem patet fissura tertiam à quarta seiungens, altitudo totius scopuli, quem dixi diuisum in quatuor petras, non excedit octoginta dodrantes. Ambitus superat duo milia dodrantum. Ascensus in huius iugum non patet, nisi

vno aditu, eoque per angusto, quo quadrupedis in modum irrepitur. Scopulus etsi totus saxeus, tamen ex eius dorso aliquot frutices nascuntur, ut caprifici, ut pruna agrestia, sed rarissima. Cum sunt maris tempestates, fluctibus obruitur usque adeo, ut columna aspersione fluctuum attingatur. Fuit aliquando scopulus integer, nullis rimis scissus, sed saxa circumproiecta ostendunt ruinarum editione scissum fuisse: unde factum est, ut eius radices multas cauernas & latebras habeant, partim aridas, partim mare admittentes, ubi non modo pisces, sed etiam multi homines delitescere possunt. Quinta petra longè humilior cæteris, fastigiata in duos vertices, exiguo Euripo diuisos: illius quidem radices sub aqua iuxta vadum cum radicibus scopuli, quem iam dixi in quatuor petras diuisum, continuantur, coniungunturque: sed ab hoc scopulo quadrifido separatur Euripo vadoso, pleno ingentibus saxis ex aqua extantibus, quæ ab ipsis scopulis abrupta esse videntur. Circum hos omnes scopulos similiter ingentia saxa abrupta iacent, Euripique vadum intercedentis inter Panion, & Cyaneas saxeam, & cauernosam, introspexi. Ut verò proximum videatur Cyaneas olim abruptas à Panio promontorio fuisse similiter toto saxeo. Quare non sine physica ratione ubi animaduertissent Poëta Cyaneas terræ motu, aut temporis vetustate ruinas edidisse, & circumfractas esse, finxerunt inter se concurrisse: in quo concursu quid veriùs esse apparet, quàm id, quod tradit Valerius Flaccus. Cyaneæ iuga præcipites illa remittunt. Nam reuera earum iuga ruinis illis remissiora sunt facta, earundemque moles illis. Nam quod Apollonius

ait petris Cyaneis, *κοίλαι ἀσπλιγγες ὑπὸ ἀσπιδάδας λευζόνες*
ἄλλ' ἐνδορ' ἐβόμβρον ex antè iam dictis non fictū esse præ-
 scimus. Quòd autem Cyaneas Asiaticas concurrisse
 contra Europeas Cyaneas, quæ modò claufas, modò a-
 pertas videri tradiderint, ex eoque *synormadas*, & *sym-*
plegadas, & *planctas* appellauerint, non mendacium
 commentum sunt, sed physicam veritatem expresserunt
 ex antiquis duabus Cyaneis, hoc est, ex duobus littori-
 bus Bosporum cingentibus, quæ vtraque antiquissi-
 mis tēporibus *symplegades*, & *planctæ* appellatæ sunt,
 id est, vt Valerius ait, errantes per altum Cyaneæ. Illæ
 redeunt, illæ æquore certant. Ex eo, vt ait Eratosthenes,
 quòd angustum fretum & flexuosum multis anfracti-
 bus circumseptum nauigantibus videtur tum concur-
 rere & congregari, occultari, claudi, tum rursus digredi
 aperiri que: proximo enim accessu aperiuntur, mox di-
 gressu rursus delitescunt Cyaneæ. Dionysius Byzan-
 tius vt Cyaneas constituat Insulas esse, tamen omnes
 Bospori anfractus ait *symplegadas* dici posse. Neq; ve-
 rò, inquit, Bosporus directus, sed continuus, & paralle-
 lis promontoriis fractus: prauertunt enim, & tanquam
 se inuicem supplantant, & propemodum se decipiunt
 promontoria prohibentia nauigantes vltèrius progre-
 di. Vnde, vt ipse ait, mihi videntur *Symplegades* nomi-
 nasse petras, quoniam ad nauigantibus modò aperiri,
 modò claudi videntur fallente aspectu opinionem: id
 enim quod videtur finis, statim principium esse appa-
 ret. Quamobrem magis properè Bospori anfractibus
 conuenit nomen *symplegadam* & *planctarum*, quàm
 Cyaneis Insulis, quæ traduntur inter se cōcurrisse: quia,
 vt Plin.

vt Plinius ait, paruo inter se discretæ interuallo intrantibus geminæ cernerentur, paululumque deflexa acie, coëuntium speciem præberent, id quod non satis probabunt nauigantes ex ponto in Bosporum. Nam Cyaneæ Insulæ adeò sunt vicinæ Continenti, vt particula Continentis esse videantur, neque, nisi proximè accesseris, eas à Continenti distinxeris. At vtrunque latus Bospori intrare volentibus in Bosporum, modò clausum, modò apertum Bospori canalem ostendit non modò procul ex agitatione nauis, modò directà via ad os adnauigantis, modò obliqua, sed etiam proximè, atque adeò intra Bosporum nauigantibus crebrò claudi & aperiri Bosporus videtur ex crebris promonteriorum flexibus. Rectè igitur Frontinus Cyaneas vocat Bosporum. Philippus, inquit, cùm angustias maris, quæ Cyaneæ appellantur, transnauigare propter Atheniensium classem, quæ opportunitatem loci custodiebat, non posset, scripsit Antipatro, Thraciam rebellare, præsidii, quæ ibi reliquerat, interfectis, vt sequeretur omnis omnibus, quæ epistola, vt interciperentur ab hoste, curauit. Athenienses arcana Macedonum accepisse visis, classem abduxerunt. Philippus nullo prohibente angustias freti liberauit. Sic Cyaneas intelligere videtur fœdus illud illustre, quod Athenienses post pugnas nauales percusserunt cum Rege Persarum, quæ sic abiecerunt Regis animam, ὡς εἰ σωθῆαι τῆς ποδὲς ἐκ τῶν εἰρηλίων ἐκείνων, ἵππες μὲν δρόμου αἰεὶ ἐν ἑλληνικῆς ἀπέχειν θαλάσσης. ἄλλοι δὲ κυανέων καὶ χελιδονίδων μακρὰ νηὶ καὶ χαλκεμβόλῳ μὴ πλέειν. Iam etsi ex his, quæ antè dixi de aulis Amyci & Phinei, liqueat Orpheum duas petras Cyaneas non intelligere

totum

totum Bosporum; aut multiplices anfractus parallelos Bospori: tamen ex eo clarè elicere non possumus, an duntaxat intelligat Cyaneas Insulas, an etiam vtrunque littus circumvicinum Cyaneis. At ex Apollonio non solùm eius æmulo, sed etiam enarratore assequimur, petras Cyaneas aut esse, quas Insulas diximus, aut rupes & cautes vtriusque littoris à Myrleano sinu vsque ad Cyaneas. Sic enim Apollonius ait, vbi Argonautæ duodecim diis aram posuissent, in eo promontorio, quod etiamnum ἱερόν Græci appellant.

ταῖς δ' ἀπὸ δίπλα καίσιμα ἔλυσαν
 οἱ δ' ὅτε δυσκολίῳ πόντῳ σένωπον,
 Τρηχέης ἀπὸ ἀλάστοσι ἐργυμλῶν ἀμφοτέρωθεν,
 Διήεις δ' ὑπὸ γὰρ ἀνακλῦζισκῶν ἔλυσαν
 Νῆα ῥοῶς, πολλὰ δ' ἰφθίμῳ πρὸς ἔρωσε νέοντο.
 ἦ δ' ἢ ἡ σφίσι δὲ πῶς ἀρακοσμητῶν περὶ ἄλων
 Νάλεμις ἔατ' ἔβαλε, βόων δ' ἀλμύρες ἄκ' ἤ
 Κυανεαὶ ἀμυδρῶν κἀπὶ αἰπῶν ἀλλήλοισι,
 ἄμφω δ' ἄρ' ἐπιπῶσαι ἐπέκλυτον, ὅπῃ δ' ἢ πολλὰ
 Ἄλμη ἀναβραδείσα, νέφθ' ἢ ὡς ἔειδε πόντο
 Σμερδαλέων· πάντῃ δ' ὑπὸ μέγας ἔβρεμν' αἰθῆρας.
 Καῖλαι δ' ἠπὸ ἡλίου ὑπὸ ἀπὸ ἀλάστοσιν
 κλυζέσσης ἀλὸς γῆδον ἐβόμβου.

Ex quibus percipimus Argonautas soluentes ex fano Iouis aliquandiu nauigasse per Bospori flexuosi angustias vtriusque asperis cautibus cinctas, iamque sonitum petrarum conflitantium Argonautarum aures vexasse, marina littora musicè Cyaneas inter se concurrentes fremuisse, cauas speluncas sub cautibus mari intus fluctuante resonasse: quæ omnia cōueniunt non modò insulis,

insulis, sed etiam caulis & rupibus vtriusque littoris excurrentis à Cyaneis ad Myrleanum sinum, & Coraciū promontorium. Ibi enim vtrinque excelsæ rupes fluctuum impetu altè resonant, & concurrisse inter se videntur, ex ingentibus saxis circum vtrunque littus sparsim in mari iacentibus. Iam verò ex antedictis perspicuum est Tzetzem nobilem Grammaticum, qui gloriatur se omnibus Geographis atque Historicis longè melius scire Bosporum Thraciū, nescire Cyaneas, non modo quas tradunt Geographi Historicique: sed ne illas quidem, quas Poëtæ, quorum interpretem se proficetur, commemorant. Sic enim enarrat illos Lycophronis versus:

Ῥόντος, ἑλλης, καὶ πέντραε συμπληγάδος,

καὶ ἀλμίδος, καὶ λακόςαιν ἑλλίδων σκύθαισι γειτῶν.

Quas Homerus appellat planctas: Lycophron Symplegadas petras: Eratosthenes Synormadas, quas dicit apud pontum Euxinum esse, siue circum angustias. Apollonius & Lycophron ipsas quidem dicunt esse Symplegadas: verum Lycophron videtur has ponere inter Chalcedonem & Byzantium, vt videantur esse id, quod ab idiotis dicitur rheuma. Apollonius verò videtur apud pontum Euxinum, siue apud angustiarum locum nuncupatam clauem, ipsas statuere, eas similiter vt Lycophron scribens Symplegadas ἀξιώνος, quarum vna est in Europa apud Byzantium, altera in Asia apud Chalcedonem. Salmydessus verò est mare inter Byzantium & Damalim, post angustias Bospori & fanum Iouis, est Scythia. Hæc quidem Tzetzes. At versus Lycophronis, cū nihil dissideant ab Orpheo & cæ-

teris scriptoribus, perueisè conuertere conatur in sensum ab omnibus authoribus alienissimum. Non enim his versibus Lycophron dicit, Symplegadas esse inter Chalcedonem & Byzantium, vt ipse testatur, neque Apollonius ponit ad Euxinum pontum, vt Tzetzes ait, neque apud clauem pōti, siue eam intelligit, quam hodie appellant *κλέδιου*, locum vicinum Byzantio, nuncupatum Senem marinum, siue illas claues, quas Dionysius appellat modò *κλέδρα*, modò *κλέδας*, quas antè demonstrauius esse circiter medium Bosporum, prope sinum appellatum Pharmaciã. Sed Apollonius ipse Symplegadas ponit apud partem Bospori, quam modò explicuimus, sic inquit: *Δύο ἄλθ' ἢ ξωόχισι κυανέαις πείτραι*. Hoc est, in primis faucibus ponti duæ Cyanex. Neque ex Lycophrone colligi potest Salmydessum esse inter Byzantium & Damalim, sed ad pontum eo in loco, quo omnes Geographi tradunt, neq; post fanum Iouis esse Scythiam Europeam ex Lycophrone coniectari potest: sed eo in loco, quo ceteri tradunt, non modò insulæ Cyanex in hunc diem, sed etiam omnes rupes claudentes Bosporum à Cyaneis vsque ad fanum & littora circumuicina Cyaneis spectantur colore Cyaneo: aliæ obscuriore, aliæ dilutiore. Planctas Thracicas Homerus velut quadam machina mirabili petras in monstrosam longitudinem iaculante ex freto Thracico iaculatus est in fretum Siculum fictione architectrice, & quas post Iasonis transitum Orpheus longè antè sempiternis radicibus defixerat in freto Thracio, immobiles mansuras in sede Thracica semper mansuras explantauit, elocauit, transtulit in Siciliam eas effin-

gens

gens ad similitudinem Symplegadum petrarum Cyanearum, prius ab Orpheo effictarum, aliquid de suo addens. Sed ut Thracicas Cyaneas à Siculis internoscere queamus, subiungam Homericam Sicularum descriptionem:

Ἔνθεν μὲν γὰρ πέτραι ἐπιχεφεῖς ποτὶ δ' αὐτάς
 κῦμα μέγα ροχθεῖ κυανώπιδ' ἄμφιρίτης.
 Πλαγκτὰς δὲ βι τὰς γε θεοὶ μάκαρσιν καλέουσι.
 οἱ ἧ δ' ἄνω σκοπέλοι ὁ μὲν ἔρχοντο θυρῶν ἐκάνθη
 ὄξεϊ κορυφῆ· νεφέλη δ' ἔμιν ἀμφιβέβηκε
 κυανέη τὸ μὲν, ἔπειτα δ' ὄρω, ἔδ' ποτ' αἶθρα
 κείνη ἔχθη κορυφῶν, ἔτ' ἐν θορῆ ἔτ' ἐν ὀπίρῃ.
 οὐδὲ μὲν ἀμβάλῃ βροτὸς ἀήρ, ἔτε λατ' ἀβαίῃ.
 οὐδ' οἱ χεῖρσιν πέεικοσι, καὶ πόδσιν εἶχον.
 πέτρῃ γὰρ λίς ἔστι πῶμεφεσῆ· εἰκῆα·
 μέσθ' ἧ ἐν σκοπέλω ἔστι πῶε ἄδροσιδὲς,
 πρὸς ζόφον εἰς ὄρεσθ' πετραμυλίου ἦ.

Deinde ut descripsit Scyllam esse in hoc scopulo, adiungit:

τόν ἧ ἔτορον σκοπέλου χ' ἀμαλότορον ὄψθ' ὀδυσαδῦ
 πησίον ἀλλήλων, βῆ ἧ ὑπὸ δ' ἄ χαλεβδῆς.
 Ἐναροισθεῖ μέλαρ ὕδαρ.

Hæc omnia non cōueniunt Thracij Bospori Cyaneis. Nam Homerus Poëticè alterum auget scopulorum illorum: attingere cœlum acuto vertice adumbrato perenni nube, illūmq̄ ascendi non posse tradit. At Cyaneæ insulæ Thracicæ ascendi possunt: littora verò circumuicina, si Cyaneæ petræ sunt existimandæ, nullis pedibus, nullisq; manibus ascendi possunt. Nam quòd dicit in illo scopulo Siculo speluncā esse ex parte Οε-

cidentis, in quam abduntur Scyllæ pisces, Bospori Cyaneæ insulæ speluncas quidem habent, sed ex parte Orientis & Meridiei, in quas subeunt pisces etiam Delphini. At canes Charcarix, qui Lamix, & Scyllæ nominantur, illuc non subeunt, propterea quod pontus Euxinus feris piscibus frequentari non soleat, nisi Delphinis & Phocænis, vidi tamen canem Charcariam omnium maximū, quos vnquam viderim captum apud muros Byzantij: sed is ad eò rarus illic videtur, vt tanquam monstrum spectaretur, à nullòque piscatore cognosceretur. Vestigia aræ Apollinis, quam Dionysius tradit Romanos statuisse supra Cyaneas, nulla iam extant, nisi scrobiculi, seu fossulæ excavatae in petrae secundæ vertice, vbi etiamnum extat columna marmorea, cuius basis, in qua inscriptio continens nomen C. Cæsaris incisa literis Latinis exesa est temporis vetustate. Existit marmoris cãdidissimi alta circiter sex drantes, & sex digitos, cuius perimenter complectitur novem pedes, & semissem mediã. Basim cingit vitta laureata flexuosa, modò sursum versus, modò deorsum. Ex medio flexus quadruplicis vertice appensum est caput bubulum, in medio aliorum quatuor flexuum incisi sunt circuli, in quorum vno est effigies quadrupedis, in altero Solis imago: in tertio radiorum decussis: in quarto vergente ad Aquilonem nihil expressum est. Columnæ scapus non respondet magnitudini spiræ, nempe illius perimenter sex pedes circumplectitur: summus scapus habet apophygem, & astragalum partim exesum: Capitulum tamen Corinthium integrum existit. Basim existimo reliquias aræ Apollinis cum ex vittis laureatis, tum

tis, tum ex candore marmoris. Aræ enim solitæ erant fieri ex marmore candido, quæ non facta videtur ad hanc columnam sustinendam, sed ex aræ euersæ reliquiis iterum hanc excitasse Barbaros in honorem Cæsaris. Similiter, vt Arrianus scribit, Trapezuntios Adriani statuam statuisse ex marmore aspero factam, inscriptionemque deprauatè incidisse.

LIBER TERTIVS.

De scopulo nuncupato Colona, & de Rhebante flumine.

CAPVT I.

V C V S Q V E de littore Bospori Europeo, & de Cyaneis Europeis, quas, priusquàm nactus essem Anaplum Dionysij, præceperam ex Strabone tradente Cyaneas petras esse duas insululas in pōti ostio sitas, alteras vicinas Europæ Continenti, alteras Asiæ. Europeas facilè deprehenderam, ex eo, quòd solæ sint in longissimo tractu littoris Thracici: at Asiaticas cognitu longè difficiliores expertus eram, ob multitudinem scopulorum: quos cùm ex vertice Cyanearum Europearum intuerer, discernere à Continēti non poteram, nisi duos Cyaneis Europeis oppositos ab ortu æquinoctiali distantes circiter sexaginta stadia. Eos igitur propiùs, vt explorarem, ad nauigare aggressus, repentina maris tempestate ex medio cursu reiectus sum ad fanum Iouis, vnde pedibus per saltus desertos & malè fidos accessi ad ipsos scopulos mihi ex vertice Cyanearum antè prospectos, quorum alterum situm vltra

Rhebantem annem circiter tria miliaria Græci huius ætatis nominant Atroparion: alterum situm inter Rhebantem & Bosporum appellant Crommyon, is mihi potius Cyanea Asiatica videbatur ex Orpheo & Apollonio, tradentibus statim post Cyaneas Rhebantem fluere in pontum: sed quòd esset vltra promòtorium, quod fauces Bospori stringere incipit, mihi nonnullam dubitationem afferebat: verùm eam extenuabat Dionysius orbis conscriptor, cùm ait: ῥήβας πόντιο πρὸ σωματέσιυ ἰδού, quòd πρὸ interpretarer apud, non autem prope, vt interpretandum esse postea cognoui. Quamobrem diligenter hunc scopulum sic considerare cœperã obrotundum esse & similem τῷ λορομύῳ, cuius ex forma piscatores putant appellatum, eius complexum ambire circiter quatuor stadia. Fastigiũ planum habere sensim in cliuos deuexum, eiusdémque latera vndique saxea ab Oriente quidem & septentrionibus prærupta & directa, vt ascendi nequeant. At ex Meridie & Occasumitiora, & quæ ascensui pateant: denique totus saxeus est, etsi iugum herbas habet, in quo vestigia videntur antiquorum ædificiorum. Cùm est magna maris tempestas, vndique mari clauditur, & à Continenti separatur Euripo centum sexaginta passuum: cùm est tranquillitas, Euripus exsiccatur, & velut ceruix fit, qua adnectitur Continenti, tota sabulosa, larga octoginta passus, longa centum sexaginta: inde ora maritima plana & sabulosa, apta panagris retibus, longa paulo amplius duobus miliaribus excurrit vsque ad promontorium, quòd littus tendens ad occasum ferme æquinoctialem, flectitur ad occasum brumalem. Vbi hunc scopulum

ita explorassem, profectus sum ad Rhebantem, ut viderem annem nobilitatū à tot antiquis nobilibus scriptoribus. Is enim à Dionysio Alexandrino Rhebas nominatur, ab Orpheo Rhebanus, ab Apollonio Rhodio nunc Rhebas, nunc Rhebeus appellatur, iam à Græcis etiam agrestibus vocatur *ῥήβας*, quem Arrianus tradit distare à fano Iouis Vrij nonaginta stadia. Nonne auer sus à Musis essem, si instituto nostro operi tam vicinū fluuium præterirem, quem prætermisiss maioribus fluminibus tot illustres scriptores honorificè commemorarunt? Dionysius quidem scribit eius aquam amabilem & pulcherrimam esse. Eiusdem nomen tribus verbis continuis ter repetit, velut esset annis magno sermone dignus, cum sit paruus, cuius ostium parua duntaxat nauigia in statione admittit: non longè ab eius fonte Rex Othomanus hortos diligenter cultos habet. Ille enim oritur in Bithynia inter pontum Euxinum & Propontidem. Itaque fit, ut nisi expertus essem in multis Eustathium nihil solere scribere de suo, sed ex alienis authoribus, valde mirer, vnde acceperit Rhebātem manare ab Olympo Mysio, cum inter fontē Rhebantis, & Olympum duo Propontidis sinus intercedant, ni mirum Astacenus & Cioticus, neque eos sinus circuire vidi. Nam ab intimo sinu Astaceno per planitiē vtrinque montibus clausam profectus ad Sangarium, nullum inueni annem ab Olympo ad pontum penetrare, neq; inter Cioticum sinum, & lacum Ascanium, quem hodie Nicænum appellant, altissimis intercedentibus montibus, nullis vallibus à ponto ad Olympum penetrantibus præter eam, per quam delabitur Sangaris. Sed

quid

quid longinqua repeto, cùm Rhebantis fons non multa miliaria distet à suo ostio. Jam Rhebante & scopulo Crommyo perlustratis coniectabam Crommyon esse Cyaneam Asiaticam, cùm nondum vllum alium ex Europa intuens scopulum Asiaticum deprehendissem mari circumdatum. Sed Apollonius Argonauticæ profectionis verus explicator meam coniecturam infirmauit, introducens Phineum alloquentem Argonautas. Ita enim inquit Phineus,

πέτρας μὲν πᾶμπρωτῶν ἀφορμιδόντες ἐμέαιο,
 Κυανέας ὄψεσθε δὴν ἄλλ' ἢ ξυνοχῆσι,
 Ἄντικα βιθωῶν ἰὼν δεξία γαίαν ἔχουσαι,
 Πλώεσθε ῥηγμίνας πεφυλαγμῶσι ἐσοίεσθ' αὐτὴ
 ῥήβαρ ἠκυρόλιω ποταμῶν, σκόπελόν τε Κολώνης.

Idem paulo infra narrans, vt Hercules superauit Mygdones à Billæo flumine ad Rhebæum flumen, sic ait:

ἐπὶ ῥήβαϊς πεχραῖς σκόπελόν τε Κολώνης.

Ex quibus perspexi Colonem esse scopulū, quem corruptè vulgò appellant Crommyon, quasi Colonem scopulum verè Κολωνοειδῆ. Præterea circa Lycum flumen est promontorium nuncupatum Κολώνη, sed à Rhebano longissimum, cuius meminit Nymphis in tractatu suo de Heraclia pōtica. Cùm igitur ex Apollonio viderem à Bosporo nauigantibus ad Rhebantem Colonem esse in aperto mari post Cyaneas, quas in angusto idē ostio ponit, conscendi lembum, paratus scrutari totum litus vsque ad fanum Iouis: sed iterum improuisæ tempestates sæuire cœperunt, vt Arpyæ immixtæ viderentur, nescio quo fato nolentes Cyaneas mihi aperiri, at adeò furiosè: vt aliquot remis amissis lembi, qui agebatur cir

tur circiter viginti iuuenibus regiis seruis redeuntibus ex regio horto, quem antè dixi situm esse prope fontem Rhebantis crebra & lamentabili voce Dei nomen exclamantibus inundatus & omnia passus, quæ ad Cynæas Argonautæ passi traduntur, vehementiorèq; metu affectus, vt qui carerem Typhi gubernatore, & Minerva directrice Argous, & Phinio vate: remiges enim peritiores erant plantandi olera, quàm dirigendi nauigium. Ego nullò Phineo præmonitus illuc accesseram comite Turco imperito non modò maris, sed etiam itineris redeundi eò vnde veneramus, redire coactus sum ad Rhebantem, tùmque præteriens scopulum Coloneum timidè aspiciebam, vndique fluctibus tempestatibus circumdari, fluctusque vsque ad verticem Colonei scopuli exilire. Itaque ad Rhebantem reuersi, in littore frigido pernoctauimus madidi, nò sine metu, non modò Barbarorum vicinorum: sed etiam seruorum regionum, quos premiis adduxeram ad mare conscendendum: nequid irati tentarent, sed pecunias quot habebam, dedi, vt oxygalam, quæ illic in littore agresti sola inueniebatur, emerent, qua permulsi placatiq; iram continuerunt. Postridie manè cùm nondum insanire desinerent tempestates, pedibus redij ad fanum Iouis, inde Byzantium: post verò aliquot dies, cùm mare tranquillum esset, rursus nauigauì ad fanum, à quo vsque ad Rhebantem totam oram maritimam perscrutatus, inter scopulum Coloneum & fanum deprehendi scopulos mari circumdatos circiter quinque, quorum proximum promontorio, quò littus stringens latum pelagus, in angustum fretum Bospori tendens ad Aquilo-

nem flectitur ad ortum ferè æquinoctialem. Iam priusquam incidissem in Anaplum Dionysij, iudicaueram esse Cyaneam Asiaticam, sed falsò, si rectè scribit Dionysius hunc scopulum appellari, Pyrgon Medcæ. Hunc meum longum & laboriosum errorem, quo diu erraueram cum errantibus Cyaneis, profiteri volui, ne quis seducatur scopulo. Coloneo mihi quidem molesto, sed fortasse futuro cuiquam iucundo ob Colonæ & Rhebantis cognitionem: quibus cognitis facilius Cyaneam in itinere Bospori cognoscentur. Comite tamen Dionysio Byzatio, sine quo difficilius cuiuis est Bosporum aperire, quam Iasoni sine Phineo. Quare ad Dionysium redeo, quem reliqui apud Cyaneas Europeas.

De promontorio Ancyreo, & de anchora Iasonis.

C A P V T I I.

ANCYREUM, inquit Dionysius, ad Orientem multus pontus patet in terminum aspectu incomprehenso, & non percepto oculis, vastum. Visionis nescio maior ne voluptas, an admiratio. A Meridie autem est promontorium claudens pulchrum ponti ostium, & magnum pelagus, & apertum astringens in fretum angustum. Ex Cyaneis Europeis traicienti in Asiam primum quidem est promontorium nuncupatum Ancyreum: ab hoc enim aiunt lapideam anchoram accepisse nauigantes cum Iasone vatis admonitu, eidemque promotorio nomen dedisse Ancyreum. Quam illustris fuerit Iasonis nauigatio, tum permultis aliis nobilissimis orbis terrarum monumentis expressum attestatumque habetur, tum anchoris ad omnem

omnem posteritatē illustrissimis, quæ et si lapideæ sempiternam memoriã reliquerant, non modò iis locis, ubi vetustæ relictæ sunt, sed etiam illis, vnde noua acceptæ fuerant, cuiusmodi hæc, quæ promontorio Ancyreo nomen imposuit, ex eo, quòd hinc sumpta fuerit, mihi quidem certè, veterem: quam ex Cyzico sumpserunt, in promontorio Ancyreo relictam fuisse, noménque loco peperisse verisimilius videtur, quàm nouam, quæ à Poëtis duntaxat sumpta fuisse à Cyzico: relictæ verò Cyzici exesa temporis vetustate celebratur ab Apollonio tradente anchoram lapideam propter vetustatem mari corrosam soluentes ex portu Cyzicino Argonautas reliquisse in Artacio fonte, atque alteram sumpsisse, Milesiósque ex Attica in Cariam & Phrygiam coloniam deducentes ex fonte Artacio tollentes consecrassè, & dedicassè templo Cyziceno Iasoniæ Mineruæ: de qua Plinius. In oppido, inquit, Cyzici est lapis fugitiuus appellatus, Argonautæ eo pro anchora vsi ibi reliquerant. Hunc è Prytaneo, ita vocatur locus, sæpe profugum fixere plumbo: hunc ipsum arbitror aut huic similem, illum, quem tradit Dionysius fuisse Byzantij. Paulò, inquit, supra mucronem promòtorij Bospori, in quo Byzantium situm est, ara Mineruæ Ecbasia existit, in loco, ad quem egressi coloniae deductores confestim pugnarunt, tanquam pro patrio solo. Idem Dionysius addit prope templum Mineruæ Ecbasia lapidem in mare eminentem, quem Byzantinis in locum ornatiorẽ supra stadium transferre conantibus non permisissè se transferri, siue quòd amaret locum mari vicinum, siue quia ostenderet parui momenti esse pietati

diuitias. Hic lapis, vt fuit Byzantij prope aram Mineruæ Ecbasix: ita ille Cyzici prope templū Apollinis Ecbasij. Cū enim Argonautæ extra urbē appulsi essent, Cyzicenorum inuitatu nauem appulerunt in portum urbis interiorē, vbi Argonautæ Apollini Ecbasio aram erexerunt à nauis egressu in Dolioniā: id templum Deilochus appellat non Ecbasij, sed Iasonij Apollinis. Iam verò anchoram, quam tradit Argonautas accepisse à promontorio Bospori Ancyreo, existimo eam esse, quam Argonautæ reliquerant ad Phasim, de quo Arrianus. Phasim, inquit, ingredientibus in sinistra parte demonstratur anchora Argous nauis ferrea, quæ non mihi videtur antiqua, etsi eius magnitudo non est eadem, quæ nunc est anchorarum, & figura aliquo modo immutata est: tamen recentior esse videtur ætate Argonautarum. At lapideæ alterius anchoræ fragmenta antiqua monstrantur, quæ potius coniicio reliquias esse illius anchoræ Argonauticæ. Hæc quidem Arrianus. Vnde autem colligam reliquias anchoræ Phasianæ esse illius, quam sumpserunt à promōtorio Ancyreo Bospori, profectò non aliunde, quàm à nobilitate scriptorum: qui si inter promontorium Ancyreum, & Phasim commemorassent. Iasonem anchoram, vel accepisse, vel reliquisse, non defuisset posteris locus celebratus nomine anchoræ Iasoniæ, vt non defuit quercui Marianæ, Poëtæ ingenio sata, quam, vt Cicero ait, cū tempestas, vetustasve consumpserit: tamen erit in his locis quercus, quam Marianam vocabunt. Anchoras Iasonis quanuis vetustas consumpsit, tamen literarum monumentis & locorum permanent. Iam sinum, quem claudit

claudit promontorium Ancyreum, vulgus Græcorum appellat *ἀγίς σιδήρης*, ex eo fortasse, quòd ibi aliquando fuit ædes diui Sideri, quem nauæ veneratur, vt sacram anchoram, quam idem vulgus appellat *σιδήρου*. Antiquissimis heroicarum ætatum temporibus vsos anchoris lapideis fuisse incredibile videri non debet, cùm nostra ætate multæ nationes, non modò in vltimis terris nuper cognitæ sitæ, sed etiam in recessu intimo Arfinoitico sinus Arabici, non modò anchoris lapideis Arabes Aethiopésque, sed etiam nauibus omnis ferri expertibus nauigent: quas, cùm essem in portu (quem Arabes nunc vocat Tor, Græci verò Rhaithon, coloniã Rhaithynorum populorum felicitis Arabiæ, distantẽ à monte Sinæo iter circiter duum dierum) perspexi onustas diuitiis Arabicis, nullis clavis ferreis compactas, sed tabularum coniunctissimis commissuris colligatas funiculis, resinæque imbutas odorata, quam ex arbore thurifera manare aiebant, totamque nauem ex vno genere arboris factam esse, ex qua nascitur nux indica, nimirum omnia membra nauis, atque ad eò armamenta, vt funes, vt vela, quæ ex illius foliis scitè contexta dicebantur. Hæ naues valde capaces nullis transtris tectisq; impeditæ sunt, quibus prorsus carebant, vt carent carbæ nuncupatæ, quibus Aphricani vtuntur, qui accolunt Syrtes, circundantes Lotophagiam Insulam, nunc vulgò nominatam Gerbè, ærumnosæ peregrinationis meæ diuturnæ clausulam tragicã, vbi grauiora passus sum, quàm socij Vlyxis apud Lotophagos. Illi enim voluptatibus Lotophagorum deliniti retinebantur, ego in lugubri scrobe funestorum pyratarum diu retētus, nulla

spe redemptionis proposita, neque vitæ liberari potui periculo, nisi dissidio Barbarorum, quo Insula capta, & pyrata, qui me ceperat, in vincula coniecto, Dei optimi maximi benignitate hæc nostra de Bosporo commentaria refarcio, quæ pyrata à me antè longè accuratiùs elaborata me verberibus coëgerunt, vt distraherem, in marèquæ proiicerem, quamlibet diu prece & præmio proposito eos reuocare conarer, ne me in mea viscera sauire cogent. Quale autè sit promontorium Ancyreum, & quo nomine appelletur, iam explicemus. Panio promontorio Europeo contrarium Asiaticum promontorium Græci nostræ ætatis appellant *Ψάμιον*, totum saxum ab imo ad summum existit, arduum & directum, vt murus, exceptis duobus locis depressis, in quorum altero est fons sacer virgini Panagiæ. Ad hoc quidem promontorium à Bosporo veniètes, postquam accesserunt, repente vident se exire ex angustiis in mare apertum, in omnes partes interminati aspectus. Venientes verò à Rhebante flumine, huius promontorij mucronem prætereuntes, vident latum mare redigi in angustum recessum, ab Occasu quidem Panio, ab Oriente verò *Ψάμιον*. Hæc enim duo promontoria primas Bospori fauces inchoant, similes sinui accedenti ad formam trianguli crassi, & inæqualis, cuius ex lateribus longis circiter viginti stadia, alterum directius efficit littus Asiaticum, pergens à vertice anguli occiduo ad Basim aquilonarem: latus verò, quod efficit littus Europeanum obliquiùs, pergit à Meridie ad cardinè septentrionum, ex intimo sinu efficiente verticem trianguli. Os ponti stringitur velut in collum latum plus minus sex stadia, in quo

in quo est Myrelium, velut in anguli vertice: Basim vero efficientes duo anguli, seu potius duo cornua existunt promontoria Panion & Psomion: hoc ipso littus procurrens ad Aquilonem, flectitur ad Solis ortum fere æquinoctialem, illo à Meridie ad mundi cardinem arcticum procedens incuruatur ad Solis occasum. Iam cum ex antedictis, tum ex eo, quod inter scopulū nuncupatum Colonē, & primas freti Bosporici fauces nullum intercedit promontorium: sed duntaxat littus re-ctum, planum, sabulosum, patet *Ἰσθμίου* esse Ancyreum promontorium, quod ab Oriente, ut ipse notavi, ut vero Dionysius ait, à Meridie claudit pulchrum os ponti, & ex magno pelago & aperto cogit mare in fretum angustum, inde Dionysius addit.

De Pyrgo Medeæ, & de insulis Cyaneis Asia.

CAPVT III.

» **P**OST, inquit Dionysius, promōtorium An-
 » cyreum est Pyrgos Medeæ Colchidis petra
 » rotunda, in directum tumulum elata: Ultra
 » Pyrgon Medeæ Insula existit, quæ maris per-
 » turbati fluctibus obruitur: tranquillo mari manifesta
 » apparet. Huius extremas partes & Cacumina, Cyaneas
 » nominarunt, ne secundum Asiam natura expers esset
 » Insularum, & fabula fide careret, tradēte Cyaneas olim
 » inter se concurrisse, Symplegadesque à re, quæ accidit-
 » set, nominatas esse: inde stationem firmā habere apud
 » vtranque continentem ad vadum maris suis radicibus
 » adniteses fato, in vtranque partem separationis ser-
 » uantes fidem. Hæc quidem Dionysius. Promōtorio An-
 » cyreo

cyreo cingitur ab Aquilone sinus à Græcis nuncupatus diui Sideri, in quem medium influit riuus omni anni tempore perennis, qui exile ostium etsi ea magnitudine fluens habet, qua dixi Myrleanum fluere: tamen interius paulò supra ostium habet alueum magnum & plenum ob planitiem leniter resupinam, per quam mediam delabitur in huius sinus latere, quod efficit promontorium. Ancyreum est scopulus in quatuor petras diuisus supra aquam, quæ subter aquam radices coniunctas habent, separatae quidem à Continenti breui Euripo, saxi crebris referto, per quæ velut per gradus, cùm est mare tranquillum, siccis pedibus Euripum intercidentem inter scopulum, & Continentem transitus patet. Cùm autem sunt maris tempestates, fluctibus circundantur quatuor petrae, in quas dixi scopulum diuisum: quarum tres humiles prorsus submerguntur, media verò excelsior Cyaneis Europeis in acutum verticem fastigiata, subrotunda vsque ad fastigium fluctibus quidem aspergitur, sed non obruitur vndique præceps, & directa. Ab Ortu & Meridie eius fastigium sensim projicitur, vt consistentes iuxta imam ipsius crepidinem projectione velut tecto protegantur à pluuiâ. Non patet in eiusdem vndique præcisæ fastigium ascensus, nisi difficulter à Septentrione expeditis manibus, pedibusq; nitens sursum irreat, non fuisse: aliquando diuisum hunc scopulum in quatuor petras indicant ruinae saxorum circumiacentium: ex quibus mihi priusquam incidissem in Dionysij Anaplum, hæc videbantur Cyaneæ Asiaticæ. Sed ex Dionysiana descriptione nulla petra tam propè accedit ad Pyrgon Medæ, quam huius.

huius scopuli petra Medea. In sinus iam prædicti latere meridiano prope littus visuntur spelunçæ faxeæ, bene penitus concauæ multitudinis capaces. Deinceps subsequitur sinus iam à Græcis appellatus Ampelodes, à vitibus agrestibus ibi sua sponte prouenientibus, quem ab Aquilone cingit promontorium, cingens à Meridie sinum diui Sideri. In sinu Ampelode existunt duo scopuli toti faxei, inter se aliquanto spatio diuisi, quorum magis aquilonaris, ac remotior à Continenti excelsus non est, ut qui in magnis tempestatibus obruatur mari. Hic usque adeò frequentatur laris, mergis, fulicis, ut totus ex illarum stercoreibus albescat, procul cernens: ut niue rectum ipsum putet. Alter scopulus similiter totus faxeus, altior quidem, sed littori propinquior, ut qui breui Euripo à Continenti diuidatur, cum est tranquillitas maris: at cum tempestatibus mare concitatur, fluctuum accessu obruitur, deinde verò recessu aperitur. Post promontorium à Meridie cingens sinum, Ampelode consequitur scopulus, vndique mari semper circumdatus, faxeus, quem nautæ appellant Calogream, à forma mulieris monachæ. Concauus existit ex parte Occidentis, inde non longè sequuntur scopuli faxei siti prope latus aquilonare promontorij claudentis sinu, appellatum Dios sacra. Ex his quinque scopulis antè commemoratis, sine vlla dubitatione vnus est insulula illa Cyanea Asiatica, quam Strabo designat, cum inquit, duas insululas esse in ore ponti Euxini, Cyaneas appellatas: alteram adhaerentem Europæ, alteram Asiæ, Euripo viginti stadiorum inter se disiunctas. Dionysius Byzantius, ut antè dixi, primum scopulum demonstrat

esse turrē Medæ. Itaque ex Dionysio vnam ex reliquis quatuor scopulis oportet Cyaneā esse Asiaticam. Equidem ipse, nisi Dionysij authoritas intercederet, etiam nunc relaberer in eundem errorem, in quo me fuisse antè professus sum, nempe Pyrgon Medæ esse Cyaneas Asiaticas, cūm ex eo, quòd scopulus Medæ similior longè est Insulis Cyaneis Europæis, & è regione magis contrarius, tum maximè ex eo, quòd Apollonius non minus verus locorum conscriptor, quam egregius Argonautarum Poëta, pontum latum videri ait vtrinque apud Cyaneas. Sic enim Græcè scribit,

Ἦδη δ' ἔν' α καὶ γ' α διπλαῖς εἶδε' ὠνίῃ.

Similiter Dionysius orbis cōscriptor à Cyaneis inquit:

οἰγόμεν' ἀπ' ἀπείρατ' ὠνίῃ πολλὸς

ἔων, καὶ πολλοὺ ἀνὰ ἀναβλίνης μυχῶν.

Ἔρτωρ. --

Idem consentit Dionysius Byzantius, latum mare cūm dicit, aperiti promontorio Ancyreo. Antè monstraui turrē Medæ esse, iuxta radicem promontorij Ancyrei. At ex reliquis scopulis, qui deinceps consequuntur, non vtrinque latum mare aperitur, etiam si ex horum verticibus oculos in omnes partes intenderis. Littus enim Asiaticum nondum curuatum ad Solis ortum, impeditur promontorio Ancyreo, quo minus ab his scopulis latum vtrinque mare prospiciatur. Adde, quòd ratio Cyanearum, quam describit Apollonius, ceterique scriptores, magis conuenit Pyrgo Medæ, quàm reliquis scopulis. Fuctibus enim magis verberatur, vt magis septentrionibus patens. Præterea in quatuor petras diuisus vndique circumdatur saxis proiectis ex ruinis,

nis, quas aliquando edidisse videtur vel terræ motu, vel tēporis vetustate, vel, vt Poëtæ aiunt, ex concursu Symplegadum. Hunc enim in quatuor petras diuisum conuenientiùs videtur appellare Cyaneas, vt omnes antiqui appellant in numero plurium, quàm quemuis ex cæteris scopulis singulis vna petra constantibus. Sed de his relinquo liberum iudicium omnibus his, qui post me diligentius Cyaneas peruestigare conabuntur.

De promontorio Coracio, & de Pantichio, & de scalis nuncupatis Chelis.

CAP. IIII.

PROMONTORIUM, quod à septentrionibus cingit sinum, vulgò nuncupatum Diossacra, ex eo arbitror, quòd olim ibi aliqua Iouis, vel Neptuni alterius Iouis ara extiterit, vndique præceps & saxum est, longum circiter sexcentos passus. Cuius dorsum angustum, in quo olim ara aliqua statuta esse potuit vel Iouis, vel Mercurij, vt nunc in eo videmus cumulos lapidum, quos Hermas appellare possis, exaggerata ad indicandam viam nauis. quāuis in hoc medio sinu, ex quo paucis antè annis effossa sunt ædificiorum fundamenta: esse potuit ædes vel Iouis, vel Neptuni. Hic sinus situs è regione sinus Myrleani, cingitur à Meridie promontorio, etiam nunc appellato Coracio, toto saxeo: ex eo, vt dicunt Græci huius ætatis, quòd Corui in ipso nidificare solent: positum est contra promontorium Europæ, quod claudit portum Ephesiorum. Inter hæc duo promontoria, nonnulli piscatores dicunt fretum Bospori, tam angustum ferè esse, quàm inter fana. Iam verò in sinu, quem ab

Aquilone claudit promontorium Coracium, locus est nominatus à Græcis, mancipiū affirmantibus ibi olim fuisse furnum, quem vulgus Græcorum nominare solet mancipium, ignorantium locum hunc olim appellatum fuisse Pantichium, vnde ipsi à vicinitate nominis detorserunt in mancipium, id quod ex Dionysio ostenditur, cùm ait: Post Cyaneas esse promontorium Coracium, & latū littus, cui nomen *καυτέχιον* ab extru-
 cione fossarum, omnem hunc locum ambientium. Duo Pantichia scriptorum monumentis celebrantur sita in ora maritima Chalcedonis, vtraque Byzantij suburbana, vtraque pari spatio distantia Byzantio: quorum alterum paulò antè commemoratum est iuxta Bosporum situm inter Coracium promontorium & fanum Iouis: alterum inter promontorium nuncupatum Acritas à Menippo in periplo Bithyniæ & Chalcedonē positum iuxta Propontidem, quod nunc frequentem vicum habet etiam nunc à vulgo Græcorum Pantichion nominatum, in quo antiqui muri visuntur valde crassi, indicantes olim ibi castrum permunitum, rectèq; *καυτέχιον* appellatum fuisse. Huius meminit Antoninus Pius in suo itinere. Sic enim inquit: A Cōstantinopoli ad Chalcedonem traiectus in Bythyniam M. P. IIII. à Chalcedonia vsque ad Pantichion M. P. XV. Vtrum ex his duobus Pantichiis sit illud, de quo Sozomenus ita scribit? Hi, qui à Rege Valente iussi erant Ioannis Baptistę caput ferre ex Cilicia Constantinopolim, cùm ad Pantichium venissent locū Chalcedonis, non vltiùs progredi poterant: ex quibus percipitur id Pantichium esse iuxta propōtidem, quòd sit hoc situm in via eorum, qui à

qui à Cilicia veniūt Constantinopolim. Procopius scribit Belisarium possedisse fundum in Pantichio suburbano Byzantium, id an alterum ex utroque predictorum: etsi alterum, utrum ex his: afferam illa, quæ ex libro tertio Procopij de bello Gothorum vertere omisit interpres, cum ad cognitionem locorum, tum maxime ad cognoscendam necessaria fortunam Belisarij, quam Tzetzes ignorasse videtur secutus opinionem vulgi. Sic enim scribit Procopius. Cum Belisarius à Iustiniāno reuocatus esset, substituto Narsete eunuchō rediit Byzantium, ubi reliquam vitæ egit, magna diuitiarum facultate præditus, vir spectatus & mirabilis ob secundas antea res gestas & felicitates, quas ipsi, priusquam in Libyam duxisset exercitum, signo non obscuro dæmonium præsignificauerat. Signum fuit huiusmodi. Belisario prædium quoddam erat in Byzantium suburbano, quod Pantichium nominatur. situm enim est in Continenti Byzantinis transmarina. Paulò antequam exercitum Belisarius in Libyam duceret contra Gelimere, euenit, ut vites illic ubertate vuarum redundarent, earumque vino dolia ministri Belisarij cum impleuissent, eaque in cella vinaria reposuissent, & defodissent subter terram, diligentèrque argilla obstruxissent, res mira accidit. Post enim octo menses vinum in doliis quibusdam ebulliens, argillam perripit & distrahit, qua dolia obstrueta erant, & superfluens adeò multum effluxit, & terram vicinā diluue obruit, ut lacum magnum in cellæ solo effecerit, quem ministri Belisarij, ut viderunt, valde admirati, multas amphoras ex vino effuso impleuerunt, iterumque cum illa dolia ob-

struxissent argilla, rem, quæ acciderat, primò siluerunt. deinde sub idem tempus cùm hoc sæpe factū animaduertissent, ad possessorem fundi retulerunt: is necessariis multis, quos accersuerat, monstrauit ea, quæ accidissent. Illi ex illo signo coniecturam ducentes, prædixerunt magna in hanc domum bona ventura esse. Ex quibus perspicitur falsum esse, & planè de fece plebis haustum, quòd Tzetzes nobilior Grammaticus, quàm certior Historicus in suam retulit variam historiam. Cùm narrat Belisarium magnum exercituum ducem Iustiniani temporibus extitisse, eumque, postquam ex triplicis orbis parte victorias reportauisset, inuidia excæcatum fuisse, poculumque ligneum tenentem in foro clamauisse apud miliarium aureum: Belisario obolum date exercitus duci: quem fortuna illustrem fecit, inuidia excæcauit. Procopius quidem in libro nuncupato *πρὸς τὴν ἀνεκδοτῶν*, quem scripsit cōtra Iustinianum Regem, & Theodoram Reginam, contraque Antoninam vxorem Belisarij narrat, vt Belisarium Theodora spoliasset permulto auro dissimulante Antonina, quam Belisarius oderat ob peruulgatum adulterium, professum postea se fore Antoninæ non virum, sed mancipium, iterum in Italiam exercitus ducem missum, sese iterum pecuniis expleuisse, *ὀλοσχηματῶν*que habitū fuisse: inde benè nummatum rediisse Byzantium, vbi, vt antè narrauimus, reliquū vitæ vixit. Illud Belisarij prædium fuisse potius in Panticchio Propontico quàm Bosporico coniicio, ex eo, quòd Proponticiū in agro amœno, ac vini feraci & cæterarum rerum: at Bosporicum est in littore confragoso præruptoque, & longè minus amœno.

amæno, & vinetis inepto. Tum nonnihil coniecturæ illud affert, quòd non longè à Pantichio Propontico aliud prædium Belisarius haberet nuncupatum Rufinianas, quod fuisse in itinere proficiscentium Byzantio Nicomediam colligo ex Procopio, cum ait Antoninam Belisarij vxorem proficiscentem ad Belisarium bella contra Persas gerentem se luisse Byzantio, mansionemque primam fecisse in suburbano, quod appellaretur Rufinianæ, idque prædium fuisse Belisarij. Rufinianas a'iquando appellatas fuisse Dryin tradit hitoria incerti quidem authoris, sed antiquis literis excerpta. Verùm redeo ad Dionysij Anaplum, vnde digressus sum. Pantichium, inquit, Chelæ subsequuntur, quarum alteræ nominatæ à figura, alteræ ab alijs rebus appellantur. Inter Pantichium & fanum Iouis, quod Dionysius post chelas ponit, nullæ nunc sunt chelæ, hoc est scalæ, neque moles, neque viæ frequentes, sed angustæ semitæ ob impendentem môtem excelsum, ex quo descendendi in littus nulla causa videtur, cum illius radices oram marinivâ attingant. At chelas olim fuisse patet ex Dionysio, quas non ob aliâ causam ibi fuisse suspicari queo, quàm ob fanum proximum vel Iouis vel Neptuni, vel ob aliorum deorû aras, quas prope olim à Phryxo excitatos fuisse x i i. diis infrà ostendemus.

De fano Iouis, & Neptuni, & de aris duodecim deorum.

CAPVT V.

INDE subiungit Dionysij Anaplus. Post Chelasse nuncupatum Hieron, hoc est fanum à Phryxo Nephelæ & Athamantis filio ædificatum,

tum, cùm nauigaret ad Colchos, à Byzantiis quidem possessum, sed commune receptaculum omnium nauigantium. Supra templum est murus in orbē procedens, in hoc est arx munita, quam Galatæ populati sunt, vt alia pleraque Asiæ. Possessio autem fani controuersa fuit, multis ipsam sibi vendicantibus ad tempus mari imperatibus, sed maximè omnium Chalcedonij hunc locum sibi hæreditarium asserere conabantur: veruntamen possessio semper remansit Byzantiis olim quidem ob principatum & domesticū robur: multis enim nauibus mare possidebant, rursus verò cùm emissent à Callimede Seleuci exercitus duce. Hæc quidem Dionysius de fano. Polybius verò ait. Prusiam locum natura munitissimum, & supra ipsum ponti ostium situm fanum nominatum cepisse, quod Byzantij non multo antè ingenti pecunia mercati fuerant, opportunitate loci pellecti, ne quam commoditatem alicui relinquere in pontum, vel ex ponto nauigandi, nisi id cum Byzantiorum voluntate faceret. Verùm Prusias postea Byzantiis fanum reddidit, itémq; ligna, tegulas, laquearia, quæ ex fano exportauerat, restituit. Póponius Mela non à Phryxo cōditam, sed à Iasone tradit. Apollonius scribit Argonautas cum Iasone nauigātes ad Colchos, in littore Asiatico, quod etiā nunc appellant *ἱερὸν*, aram constituisse duodecim diis, in eaque sacrificasse. Polybius similiter tradit Iasonem in hoc loco litasse duodecim diis, sed cùm rediret à Colchis. Hi enim sunt duodecim dij: Iupiter, Iuno, Neptunus, Ceres, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Diana, Vesta, Mars, Venus, & Minerva. Diodorus Siculus similiter dicit Argonautas redeuntes

deutes ex Colchis, cùm ad ostium ponti peruenissent, ad terram appulisse, cui tum imperaret Byzas, à quo Byzantium est appellatum, ibique aras excitasse, & precibus & votis deos veneratos locum consecrassè, quem etiam nunc præternavigantes venerantur. Timosthenes quidem dicit nauigantes cum Phryxo aras hìc posuisse duodecim diis: Argonautas verò aram cõstituisse Neptuno. Herodotus in ara scribit sacrificasse Argonautas, in qua Argos Phryxi rediens ex Colchis prius sacrificauerat. Mihi quidè verisimiliùs videtur, à Phryxo, prius aram duodecim diis excitatam fuisse, quàm à Iasone. Nam cùm ex aula Phinei Iason soluisset sita in Europa, Apollonius dicit eum transiisse ad contrarium littus, vt ibi duodecim diis aram excitaret, cur in littore Asiatico potius quàm Europeo? Nõ enim necesse erat ex Europa transire in Asiam, sed potius in littore Europeo, in quo erat, aram constitueret & sacrificaret duodecim diis, nisi admonitus fuisset in contrario littore Phryxum prius aram excitasse, in qua, vt ipsi quoque sacrificarent, Argonautę fas esse putauerunt, cùm in Colchos proficiscerentur ad recuperandam pellem auream arietis, quem vnà cum pelle aurea Phryxus apud Colchos dedicauerat Ioui Phyxio. Nec mihi satisfacit Timosthenes, dum ait, Phryxum quidem excitasse aras duodecim diis, Argonautas verò Neptuno: cùm Dionysius Byzantius dicat, Iasonem vatis iussu sacrificasse duodecim diis, vatis non nomen explicat: at explicant alij Glauci dei marini, Orphęique admonitis, alij iussu Phinei, qui vbi sacrificasset, & precatus esset Argonautis bonam nauigationem, non eos admonet ad co-

lendum Neptunum, sed Iouem, quem Argonautis narrat cum omnium ventorum authorem, tum Ethesiarum: quibus flantibus Argonautæ retinebantur apud Phineum. Nauigantibus enim in pontum Ethesiæ veti contrarij existunt, qui in ponto sunt Boreæ, in Græcia Zephyri, Ethesiarum dies sunt quadraginta, vt Apollonius ait, vt Timosthenes, quinquaginta, incipiunt flare, cum Sol est in fine Cancri. Flant autem per totum Leonem, & desinunt in media Virgine. Ethesiis igitur interea, dum Argonautæ retinerentur, Phineus his explicat, vt Aristeus Ioui *ἱκεσίω* cum cæterorum ventorum, tum Ethesiarum aram erexit in Coe Insula, propterea quod Ethesiæ à Ioue dantur ad refrigerandos calores: vnde postea Cois lege sancitum fuit quotannis cum armis obseruare exortum caniculæ, ipsique sacrificare, à qua venti Ethesiæ flare incipiunt ad refrigerandam terræ siccitatem. Hæc narrantem Phineum cum audiissent Argonautæ, eos tradit Apollonius transiisse ad littus contrarium, vbi aram duodecim diis constituerent, eisq; sacrificarent: ex quibus Iason videtur cum Neptuno, tum maximè Ioui Vriio sacrificasse, vt placaret Ethesias, ventosque secundos daret, vnde posteri fanum Iouis Vrij appellarunt, vt Arrianus, Menippus, Dionysius Byzantius. Sed an idem fanum sit Iouis, & Neptuni, & Dianæ: nam horum trium ponitur in ponti introitu ac si diuersa, an in eodem promontorio constituta fuerint, assequi possumus ex his, qui scribunt in hoc loco Argonautas aram excitasse, & litasse duodecim diis, inter quos Iupiter & Neptunus, & Diana: tum ex Ptolemæo cõiicio, qui Iouis Vrij cum non meminit, neque

neque Neptuni, sed duntaxat promontorium Bithyniæ esse dicit iuxta Bosporum, in quo fanum Dianæ esse dicit. Arbitror aut in eodem templo fuisse Dianam & Iouem, subsecutisque bellis Iouem ex introitu ponti sublatum, nomen reliquisse Dianæ: aut si in eodem loco duæ ædes fuerunt Iouis & Dianæ, tamen nauigâtes magis celebrasse Iouem, vt secundorum ventorum datorem. Neptuni templum fuisse in eodem loco, quo Iouis designat Plinius, cùm non meminit fani Iouis, sed solius Neptuni ponit in ora Bospori. At clariùs Aristides in oratione Isthmica. Omnes, inquit, illustrissimæ & celeberrimæ partes terræ Neptuno dedicatæ sunt, in ponti enim introitu, vbi maris angustia strictissimæ ex sese aperiunt mare ingens, & petrae Cyanæ hinc nominatæ sunt, & portæ maris, quæ prius clausæ existimabântur, aræ sunt Neptuni & templa. Quod si quis ex his Aristidis verbis dicat aras, & templû Neptuni fuisse ad Cyanæas, idque confirmare nitatur ex Apollonio & Dionysio orbis scriptore tradentibus multum mare & latum aperiri ex Bospori Thracij ore, vbi fama est Cyanæas petras inter se concurrisse: ad quas à Græcis plantas nuncupatas profectus est Darius, vt pontum apertum & latum videret, vbi, vt ait Herodotus, in fano sedens contemplatus est pontum mirabilem: ac si præterea, quisquis ille fuerit, adiungat ex his sibi dubium videri, an fanum Iouis & Neptuni fuerint apud Cyanæas insulas. Illi respondeo, non modò ingentem pontum aperiri ex insulis Cyaneis, sed etiam ex fano Iouis, quod hodie *ισόρυ* Græci nominant, atque ad eò à loco Bospori penitiore & longè interiori à Cyaneis plus

quàm quadraginta stadia distanti, quem Dionysius Byzantius appellat clauem ponti, vbi dicit pontû eminentibus promontoriis clausum incipere aperiri, nullo promontorio amplius impediendo verum aspectû maris, Symplegadasque fuisse olim flexiones variorum & multiplicium promonteriorum: itaque Aristidem non intelligere Cyaneas insulas, sed rupes ingentes ex utroque latere cingentes Bosporum, atque radices promontorij, vbi spectatur arx nuncupata fanum, cùm ex antedictis colligere potes, tum ex eo, quòd ait aras & templû Neptuni esse, vbi maris angustia strictissima sunt, Longè enim strictiores sunt ad fanum, quàm inter Cyaneas insulas, inter se distantes viginti stadia. At angustia apud fanum latiores non sunt quinque stadiis, Dariûmque ex fano Iouis pontum longè latèque contemplari potuisse. Sed fac fuisse aliquod templum in Cyaneis insulis, in quo sedens Darius mirabilem contemplatus fuerit pontum: tamen cuius dei illud fuerit, non explicat Herodotus, neque Cyaneæ mihi capaces templi videntur, etsi Europeas Dionysius tradat habuisse aram Apollinis. Sed si templum aliquando in Cyaneis fuisset, quædam vestigia restarent, vel excauatorû fundamentorum, vel excisa via ad ascensum, vbi nulla apparent: quòd etiam si illic fuisset Darij temporibus aliquod templum, tamen ex antedictis constat, Iouis & Neptuni fuisse in loco nuncupato fano, à Cyaneis distante quadraginta stadia, tum maximè in eodem loco fuisse templum Neptuni, in quo statuta fuerunt ædes & aræ duodecimi diis. patet ex illis, quæ scripsi in primo libro, tum ex his, quæ scribit Nymphis Heracleota in

sexto

sexto libro de patria sua. Cùm, inquit, Pausanias vicisset ad plateas Mardonium, ab Sparthæ legibus desciscens, & superbè sese efferens, cùm circa Byzantium ageret, æreum craterem statuit duodecim diis in ore ponti sitis, in quo ausus est inscribere hanc inscriptionem sui oblitus ob delicias & superbiam.

Μυᾶμ' ἀρετ' ἀνέθεθηκε ποσειδάωνι αἰακῆι

Παυσανίας ἄρχου ἑλλάδος ὀρυκτῶρος.

Πόντις ἂντι θυφείντος λακεδαιμόνι γυγί.

Κλεμβρότος ἀρχαίας ἡρακλείδος γυναιῶς.

Herodotus meminit huius crateris. In Exæpeo, inquit, loco sito inter Borysthenē & Hypanim iacet ahenum sexies tantum capiens, quantum semel crater, qui est in ore pōti à Pausania Cleombroti filio dedicatus. Quòd si quis non inspexit, hūc ei in modum declarabo. Illud situm in Exampeo sexcentarum est amphorarum facile capax, crassitudine sex digitorum. Cur Neptuno potiùs, quàm Ioui Pausanias dedicarit craterem, aut secutum fuisse arbitror fani nomen, quod tum fortasse frequentius appellabatur Neptuni, quàm Iouis: aut quia in oppido fano proprium esset Neptuno delubrum, in quo statuit hunc craterem Pausanias. Nam si eadē ædes fuit Iouis & Neptuni, haudquaquam video causam, cur non potuerit potiùs quàm Neptuno dedicare Ioui Eleutherio, quòd terra potiùs quàm mari vicisset Mardonium. Ioui enim Eleutherio craterem solebant antiqui statuere pro libertate, qui hostes repulissent. Sed in hac re puto secutum Pausaniam cōmune iudicium Græcorū, qui Neptuno, vt σωτήρι aram erexissent, quòd Neptunum existimarēt Græciam liberasse à Persarum

seruitute. Neptuni statuam similiter æream fuisse non aliunde colligere possumus, quàm à cōiectura illa. Verisimile enim videtur, siue fuerit illa à Chalcedoniis statuta, siue à Byzantiis, vtrisque colonis Megarensium & Corinthiorū, eos imitatos fuisse progenitores suos, qui in Isthmo curarunt, vt Lysippus efficeret Neptunum æneum. Qualis autem fuerit statua Iouis Vrij in ore ponti constituti, neque Dionysius, neq; quisquam explicat, nisi vnus Cicero. Tria, inquit, ferebantur in orbe terrarū signa, Iouis Vrij pulcherrimè facta: vnum illud Macedonicum, quod in Capitolio videmus: alterum in ponti ore & angustiis: tertium quod Syracusis ante Verrem prætorem fuit. Illud Flaminius ita ex æde sustulit, vt in Capitolio, id est, in terrestri domicilio Iouis poneret. Quod autem est ad introitum ponti, id cū tam multa ex illo mari bella emerferint, tam multa porrò in pōntum inuecta sint, vsque ad hanc diem integrum, inuiolatūque seruatū est. Deinde Dionysius reliqua de fano ita exequitur: In fano, inquit, statua ærea est antiquæ artis, ætatem puerilē præse ferens, tendens manus. Causæ multæ afferuntur, cur hæc statua sit in hanc figuram conformata. Quidam, inquit, aiunt audacia, signum esse nauigantium, deterrens temeritatem nauigationis periculis plenam, atque ostendens redeuntium salutis felicitatem & pietatem: non enim sine terrore vtrunque est. Alij dicūt puerum in littore errantē aliquantò post venisse, quàm è portu nauis soluta esset, salutisque desperatione affectum, manus ad cœlum tendere: pueri autem preces deum exaudientem reduxisse nauem in portum. Alij aiunt in ma-

gna

„ gna maris tranquillitate, omni vento silente, naue diu
 „ retardata, nautas inopia potus laborasse: nauarcho au-
 „ tem visionem infedisse, iubentem, vt nauarchus filium
 „ suum sacrificaret, non enim alio modo posse assequi
 „ com meatum & ventos. Nauarcho necessitate coacto,
 „ & parato puerum sacrificare, manus quidem puerum
 „ tetendisse, Deum verò misericordia motum ob absur-
 „ dum pueri supplicium, obque pueri ætatem sustulisse
 „ puerum, & ventum secundum immisisse. Hæc quidem
 „ & his contraria, vt cuique placuerit, credibilia existi-
 „ mentur. Hanc historiam Philostratus aliter interpre-
 „ tari videtur. Mulierculæ, inquit, in littore acclamant,
 „ equos autem rogare videntur, ne pueros abiiciant, neve
 „ frena respuant, sed feras capiant & conculcent: qua-
 „ rum precibus commoueri equi videtur, pueros autem,
 „ vbi venati essent, & prædam cepissent, nauis ex Europa
 „ in Asiam traiecit fretum latum quatuor stadia, tantum
 „ enim interuallum distant duo orbis, & remigum ipsi
 „ funguntur officio. Ecce autem rudentem iaciunt, exci-
 „ pit ipsos domus amœnissima, thalamos & andronas, fe-
 „ nestrarumque vestigia subostendens muro circunda-
 „ ta, pinnis & propugnaculis exornato, & quod domus
 „ est pulcherrimum, eius porticus semicircula coloris ce-
 „ rei speciem gerens à lapidibus in ipsa constitutis cir-
 „ cunstat mare. Hi lapides gignuntur ex fonte, aquam
 „ enim calidam montes Phrygiæ emittunt, & fluxus in-
 „ ductus in litomias madidas, efficit petrarum alias co-
 „ loris aquei, & lapidum excrescentiam facit, vt ipsorum
 „ varij colores existant. Vbi enim aqua stagnat, turbidum
 „ colorem & cereum inducit: vbi verò aqua pura, colo-
 „ rem

rem Crystallinum efficit, multisque epota foraminibus lapides variat: sed littus excelsum est, & huiusmodi fabulæ fert symbolū. Puella ac puer ambo formosi, cundemque frequentates præceptorem, ad mutuam amorem exarserunt, & nulla amplectendi data facultate, ex hoc saxo mortem appetiuerunt, itaque hinc in primis & postremis amplexibus se præcipites egerunt. Cupido supra petram consistens, manum intendit ad mare: domus deinde vidua, colitur à muliercula ob iuuenum molestiam ex vrbe egressa, rapturi enim ipsam videntur, & petulantia quadam, lasciuisque saltationibus, ac carminibus eam frequenter adibant, muneribusque sollicitabant: at ipsa astu quodam, atque animi elatione in eos vtens, vellicat adolescentulos, & huc egressa, munitam hanc habitat domum. Cōtemplare enim, quàm munita sit. Præcipitium enim in mare eminet: quod ab ima parte mari alluitur, lubricū, à superiori parte proiectum hęc maritimam sustinet domum, sub qua mare magis ceruleum videtur demittētibus oculos in ipsum. In hanc domum fortem etsi mulier se contulit, tamen non eam reliquerunt amantes pulchri & coronati. Sed hic quidem ceruleæ prore, alter inauratæ, alius alterius coloris nauiculam ingressus nauigat: necnon Comus ipse, id est, ebrietatis Deus: & hic quidem tibia canit, alter verò plaudit, alius cantat coronas, vt puto, atque oscula sursum iaciunt, nec remos agitant, sed inhibent, & applicant nauigia ad præcipitium: mulierculā verò ex domo, velut ex specula videt hęc, & ridet lasciuientium more in amantes, eos non solū nauigare, sed etiam natare cogens, ac procedens in spectāda pictura,

incides.

incides in armenta, & mugientes boues audies, & fistularum vox te circumsonabit, & in venatores incides, & agricolas, & fluuios, & lacus, & fontes. Expressit enim pictura, & ea, quæ sunt, & quæ fiunt, & vt quædam fieri possent, non ob multitudinem segniter exprimens veritatem: sed perficiens singulorum propriam naturam, ad fanum peruenimus, & templum, quod illic est, puero, vides, & columnas, quæ circa ipsum sunt constitutæ; & in ore ponti faces ex specula sublatae ad ostendendû os ponti nauibus. Hanc Philostrati picturam attuli, ex ea colligens, si verè Philostratus interpretatur, aliquando reuera representatam fuisse ab his, qui angustias Bospori accolunt, volentibus aut re ipsa, aut ficta æmulatione apud suas angustias similem amorem puellæ & pueri accidisse ei, qui accidit apud Hellepontias angustias, ad Sestum & Abydum: quanquam puer ille tendens manus videri possit ille, quem antè descripsit Dionysius Byzantius. Nam nullus author tradit, puerum & puellam, ex eo, quòd ad mutuum amorem exarsissent, se ex Bospori angustias precipitasse. Philostratus enim huius picturæ symbolum interpretatur positæ in domo quadam Neapolis Italicæ: qui tum si vidisset præsentem Bosporum, cùm eam interpretabatur Neapoli, pueris non attulisset lapides illos domus cerei coloris esse: ex eo, quòd montes Phrygiæ similes ferant. Illi enim illinc longissimè absunt, quales, cùm proficisceremur, contra Regem Persarum, in Tephricen urbem Mediæ, vidi in Galatiæ, quæ magna Phrygia antea dicebatur, vrbe nuncupata Bolo, antiquitatum plena, à qua non lógè sunt balnea natura calida, eiusmodi.

lapides efficiētia, quales describit Philostratus. At apud Bosporum non ex aqua tales fiunt, sed potiùs Cyanei coloris: nisi fortasse ita Philostratus interpretari potuisset picturam illam, totamque attribuere sacerdotibus magnæ matris deorum, quæ colebatur in fano Europeo, supra quod erat Pharus antiqua, & iuvenes illos nauem traiecisſe ex Asia in Europam ad repræſentandos quosdam actus matris deorum amoribus infaniētis in Aryn, colorémque cereum videri in lapidibus ex illa ratione, qua Dionysius appellat Milton promontorium oppositum fano Iouis: sed etiam hanc picturam Philostrati attuli, vt ex ea colligas fani situm, & Bospori angustias apud fanum esse quatuor stadiorum, Pharusq; antiquam fuisse in conspectu fani, contra quam sit recens Pharus posita extra aspectum angustiarum fani, & vt circa fanum essent columnæ, vtque sub fano præcipitia eminent in mare, vt in radicibus promontorij fani existeret domus benè munita, vt fanum esset oppidum. Sed vt planiùs intelligatur fani situs, describam, vt nunc est, *ἰσπὸν* etiamnum à Græcis appellatum, à Latinis fanum, paruum castellum natura & muro munitum, à solis Turcis habitatum, situm est in altum ædificato supercilio promontorij, cuius proiectu Bosporus in maximas totius oris pontici angustias coarctatur. Proiicitur enim à Solis ortu ad Occasum, at Europeū promontorium, in quo antè dixi etiam nunc restare vestigia antiqui fani Europei, præcurrens à Septentrionibus ad Meridiem, easdem angustias premit, stringitque. Illud Asiaticum Ptolemæus appellat Bithyniæ promontorium, quod triplici cliuo subsidet, vnum valde pro-

num

num ad Meridiem claudit vallis nemorosa, diuisa in multas valliculas, nemorosus & sinus portuosus, quem efficit promontorij proiectio: ab Oriente habet clausam vtrinque vallibus ceruicem angustam, qua molli & semiplana peruenitur in promontorij iugū planum. Secundus cliuus deprimitur ad septentriones præceps & pene directus, cuius radices summas claudit vallis decurrens à summo promontorij iugo ad Bosporum: imas verò cingit idem Bosporus, retinentes vestigia antiqui ædificij, cuius fundamenta in littore iacta perspexi benè penitus effodi, & tympanis à Turcis efferti saxa quadrata ingentia. Aedificium Græci appellabant *παιθεολω*, alij *παιθεολίτω*, quasi hortum, vt ipsi putabant ibi olim fuisse. Ego altiùs ductū puto, quasi *παιθεολίτω*, hoc est, templum Neptuni: nam hortus, qui esse potuit in littore confragoso rupibus præruptis. Adde, quòd iuxta mare templum Neptuni, quod iuxta has angustias Aristides tradit situm fuisse, conuenit, atque Iouis templum, non autem in arce, hoc est, in summo promontorio, sed in imo cùm ex antedictis Dionysij coniiicio, tum ex Apollonio tradete Argonautas in littore aram duodecim diis excitasse. At littus distat ab arce circiter quinque stadia: veròque proximum esse videtur, prope littus fuisse ob commoditatem nauigantium, atq; extra arcē, ne minus pateret externis accessus ad capiendam insidiis arcem. Tertius promontorij cliuus velut dorsum excurrit à summo iugo in Occidentem, vsque ad Bospori summas angustias, primè quidem leniter se remittit ab arce vsque ferme ad Bosporū spatio quidem circiter quatuor stadiorum, quod adhuc vtrinque

mœnibus antiquis oppidi fani cinctum spectatur iam penitus deserti & vineis confiti: deinde sub mœnibus antiquis valde propendet vsque ad Bosporum clius efficiens mucronem promontorij, altus circiter centum passus, latus plus minus trecentos, vbi in littore fundamenta videntur ædificata, partim in scopulo distanti à Continenti circiter triginta passus, respondentia moli substructæ in littore Europeo subiecto sub fanum Europeanum: inter quas quidem moles cathena extendebatur, ne quis munitis fanis Bospori angustias trāsiret sub imam vallem à cardine meridiano claudentem fani Asiatici promontorium, subiectus est portus optimus, & valde profundus, quem à Septentrionis & Orientis ventis tutum efficit promontorium fani nunquam ferè nauibus carentem: quo simili portu caret fanum Europeanum, itaque hominum opere molibus iactis factus erat. Cuius reliquias nunc appellari Mauromolem antedictum est. Prope illum portum Asiaticum existit vallicula laurorum sylua virens, per quam fluit fons, perennem riuum emittens, etiam æstate implere valentem quinque digitorum fistulam.

De Argyronio loco & Nymphæo, & lecto Herculis: & de Moucoporide portu, & Lauro insana: & de portu Amyci.

C A P. V I.

PORTV fani ad Argyronium præcipientes montes impendent in littus præruptum & peditibus inuium. De Argyronio ita Dionysius persequens suum institutū. Anaplum „ sub fani, inquit, promontorium subit, & succedit Argyro

» gyronicum nominatum: ex eo, quòd multa pecunia
 » emptum fuisset. Promontorium Argyronium vsque in
 hunc diem nomen retinet; patet in latitudinem circiter
 nongentorum passuum; claudit quidem à Meridie si-
 num, quem vulgus appellat Monocolon: sed idem à se-
 pentrionibus clauditur valle, per quam riuus perennis
 partim defluit in Bosporum, partim fontem efficit,
 quem iuxta spectantur fundamenta antiqui monaste-
 rij, in promontorij Argyronici cliuo, maritimam oram
 prædictæ vallis cingente prærupto & præcipiti, sed ali-
 quatenus explanato ad excipiendam ædificationem,
 extant parietes antiqui templi, & columnæ humi pro-
 stratæ, quarum vnã marmoris Thebei vidi exportari
 in structuram ædis Maomethanæ, quam nunc ædificat
 Rex Soleimanus: quo verò nomine illud templũ à Græ-
 cis appellaretur, à nemine Græcorum huius ætatis per-
 cipere potui: sed Procopius solus mihi indicauit. In
 pontum, inquit, nauiganti ad dextram promontorium
 quoddam abruptum in freti Bosporici littus eminent, in
 quo ædes martyris Pantelemonis constituta, temporis
 vetustate laborabat, quam demolitus Iustinianus, ex-
 templo presumptuosè reædificauit. Ante hanc ædem
 in loco nominato Argyronio mendicorum fuit domi-
 ciliũ, his, qui morbo insanabili affecti essent, quod tem-
 poris longinquitate dirutum prompta ædificatione re-
 nouauit, quietis futurum diuersorium insanitate la-
 borantium. Cur autem hic locus Argyronius magno ar-
 gento emptus fuerit, exputare non possum aliam ratio-
 nem, quàm angustiarum freti, quæ inter promontorium
 nuncupatum Tripite intèrque Argyronium à nonnul-

lis habentur fermè tam angustæ, quàm fani angustiaè ab ædè Panteleemonis. Supra littoris inuij cliuos præruptos & præcipites, angusta semita passus circiter quadringentos progressus, incidi in vallem exiguam sitam in media latitudine promontorij Argyronici, quæ fontem sacrum habet diuæ Galatinæ, sinúmque admittit Bospori non magnum, in quo piscatores testantur portum fuisse munitú mole, quam Turci paucis antè annis sunt demoliti. Argyronici promontorij mucro magis meridianus, quo Bosporus procedens ad Solis occasum flectitur ad Orientem, rupibus perpetuis præruptus confragosam semitam & exiguam vix penetrabilem admittens, atque inchoans magnum sinum, scelerato nomine appellatur Monoculos à lapide, vt ipsi dicunt nuper exciso. Quid si fortasse detorserunt antiquú nomen, & sinus is magnus sit ille, qui à Dionysio appellatur Moucaporis? sed de hoc paulò infra, quàm persecutus fuero ordinem Anapli Dionysiani. Post, inquit Dionysius, succedunt & subeunt loca nuncupata Herculis *ελων*, hoc est lectus, & Nymphæum, inde nominata insana Laurus, apud quam aiunt Amycum Berycum Regem habitasse pugillatus pugna omnibus suæ ætatis hominibus præstantem, nisi à Polluce victus fuisset Iouis & Ledæ filio. Ille enim in expeditione Colchica ex prouocatione conflixit cum Polluce, ab eodemque Polluce periit, pœnásque dedit in externos crudelitatis, exortaque fuit planta illius insaniam insigne diuiniùs, quàm humana mens assequi queat. Nam si quis hanc laurum intulerit in conuiuium, conuiuas simili insania afficiet, & contumelia implebit. Hoc sanè experien-

perientia didici, naturam immortali memoria Regis
 illius iniquitatem tradidisse ex ipsa lauro. Arbitror er-
 ratum esse in exemplari Dionysiano habente $\nu\theta\alpha$ pro
 $\nu\theta\gamma$. nam si $\nu\theta\alpha$ legatur, vult dicere Nymphæum esse,
 vbi est Laurus insana. At Andrætas Tenedius in peri-
 plo Propontidis tradit Amycum locum, vbi esset Lau-
 rus insana, distare à Nymphæo Chalcedonio quinque
 stadia. Nemo declarat, quale fuerit Nymphæum Chal-
 cedonium, an specu Nymphis sacrum, an locus Topia-
 rio opere spectabilis, an locus sacer virentibus syluis &
 pratis, an balneum, an lacus, an simile Nymphæo pon-
 tico, quod matris Demosthenis oratoris pater figulus
 nominatus Glycon hostibus prodidisse accusatus, &
 mortis condemnatus fugit ad Bosporum. Epicarmus
 & Pisander dicunt Pollucem loro ligasse Amycū. Dei-
 lochus in primo libro, quem scribit de Cyzico, pugilla-
 tu dicit Amycum à Polluce superatū. Orpheus ait Pol-
 lucē duris loris caput Amyci percussisse: dura lora quid
 aliud, quàm cæstus? Pollux enim teste Arnobio pugil-
 lator bonus, & crudo inexuperabilis cæstu, qui vicerit
 Amycum pugillatu omnium hominū suæ ætatis præ-
 stantissimum, quem Valerius Flaccus rectè appellauit
 gygantem, Regem Bebrycum, quos Orpheus scribit
 $\nu\theta\gamma\alpha\lambda\alpha\gamma\epsilon$, cum ob corporum magnitudinē, qua præ-
 stabant cæteris suæ ætatis hominibus, tum ob animi
 immanem perfidiā. Arrianus narrat Bebrycē Aran-
 tam fuisse magnitudine octo cubitorum, crassitudine
 verò respondente symmetriæ altitudinis. Eadem ma-
 gnitudine Historici tradunt fuisse Nicephorum Impe-
 ratorem. Inde Dionysius. Post, inquit, Laurum insanam
 sequitur

sequitur sinus profundus valde, nominatus Moucapo-
 ris à Rege quodam Bithyniæ. Portus in ipso perbonus,
 post quem est promontorium ἀεὶσπυρρον à figura nomi-
 natum: est autem petrosus totum, & proximum ha-
 bens mare profundum vsque ad oram littoris. Inde si-
 nus Amycus appellatus, & gronychia campus supinus
 & planus, in ipso autem piscationes cetaceorū piscium:
 deinde paludes à simili exaggeratione paludum, quæ
 sunt in penitimo sinu nuncupato cornu Byzantij. Vide
 an littus, quod tēpore Procopij appellabatur Mocha-
 dion, fuerit illud, quod attingeret sinum Moucapori-
 dem. Sic enim Procopius cōfestim post descriptionem
 ædis Panteleemonis sacræ, in Argyronio sitæ, addit lit-
 tus quoddam esse, cui nomē esset Mochadion vicinum
 loco, quod sua ætate appellaretur ἰσπιδυ, hoc est fanum,
 in quo quidem Mochadio dicit Iustinianum templum
 Archangelo ædificasse, non inferius aliis duobus tem-
 plis sacris Archangelo, quorum alterum antè dixi Iu-
 stinianum construxisse iuxta promontorium Estias, al-
 terum in contrario littore: quanquam ex ordinē Pro-
 copij Mochadion fuisse videtur inter Argyronium &
 fanum. At ex Dionysij verbis intelligimus post Argy-
 ronium, & lectum Herculis, & Nymphæum, & Laurum
 insanam fuisse sinum Moucaporidem. Præterea nosci-
 mus ex antedictis Dionysij, Laurum insanā, & sinum
 Amycum duo loca esse inter se separata, nempe inter
 ipsa intercedunt Moucaporis sinus, & promontorium
 Actorecon vbi verò fuerint, ex nominibus locorū hu-
 ius ætatis assequi non potui, quantumlibet iterum & sæ-
 pius hac de causa obierim totum littus Bospori Asia-
 ticum,

ticum, neque à quoquam nato ex indigenis antiquis quicquam intelligere potui. Nam omnes, qui iam dudum accolunt Bosporum, peregrini sunt: indigenæ verò capta Constantinopoli ex Bosporo aufugerunt, & vici aut exusti, aut diu deserti manserunt, & aliquot post annos à longinquis nationibus Barbaris bello subactis agrestes agricolæ abducti sunt ad Bosporum accolendum, ut omnes huius ætatis accolæ Bospori sint, aut peregrini, aut peregrinorum filij. Præter hæc incommoda huc accedit aliud incommodum, quòd Bospori littus Asiaticum regijs viretis totum ferme occupatum est, extinctis & funditus deletis antiquis vicis, ut ne vicorum quidem quisquam iam teneat nomina. Itaque ad coniecturas conuerrere me oportuit. Primò coniciebam Laurum insanam fuisse in vallicula diuæ Galathinæ, idque colligebam, ut sinum Moucaporidem accommodarem sinui iam antè nominato Monocolo, quem cum perspicerem magnum, & longo littoris flexu incuruatum in formam falcis, legissetque apud incertum scriptorem sinum Moucaporidem, postea Drepanum appellatum fuisse, descēdebam in eam opinionem, ut putarem hunc esse Monocolon, & promontorium Aetorhechum esse iam vulgò nuncupatum Turcum. Sed Arrianus me retinuit, tradens in suo periplo Bithyniæ à fano Iouis ad portū Laurus insanæ esse quadraginta stadia. At diuæ Galathinæ vallis non distat à fano viginti stadia, quamobrem ex Arriano Laurum insanam conuenit esse ultra Galathinā longè amplius viginti stadiis. Verum ut situs locorum clariùs fiat perspicuus, designabo littoris sinus & promontoria. A fle-

xu promontorij Argyronici, quo primus Asiae angulus normalis oppositus angulo Europeo appellato Bathycolpo quadratur & perficitur, & quo Bosporus tendens ad Occasum, flectitur ad Orientem, littus Bospori Asiaticum quatuor sinus admittit, antequam rursus conuertatur ad Occasum: quorum primus est Sycia, siue Monocolus appellatus, amplius littoreo circuitu molli-ter flexo, plus duo milliaria complectens: cuius supra medium flexum est fons perennis Sycia appellatus à proxima ficu. Cum ad hunc fontem accessissemus, & Laurum vicinam decerpissemus, eamque in nauigium attulissemus, tot contentiones inter remiges & vectores exortę sunt, vt putarem Syciam olim appellatam fuisse *Πυρρον*, id est, Laurum insanam, vt appellat Dionysius. Sed Arrianus iterum meretur, cum ait Laurum insanam distare à fano quadraginta stadia: at Sycia longè minus distat. Alter sinus à sinu Sycia diuiditur promontorio nominato Turco, in quem quidem sinum medium ingreditur perennis fluuius, versans molas, paludem efficiens channarum sylua tectam, habens ostium, quod ponticulis traicitur, delapsus per vallem amœnam, planam, in qua regij horti cum regia villa adumbrata syluis cum aliarum arborum, tum maximarum platanorum. In hoc sinu, quem iam Græci appellant Turcon, existit scala lignea, qua Rex oram maris vadofam traiciens descendit in hortos. Tertius sinus deinceps statim, interposito tamen promontorio vineis pleno, ab ima parte petroso subsequitur appellatus à Turcis Becoussi, id est, nux iuglās, à Græcis Ameça, siue marmorea scala. Quartus positus est in angulo

Solta

Soltaniæ, quò Bosphorus tendens ad Orientem, conuertitur ad Occasum, quoque angulus Asiæ normalis efficitur oppositus angulo Europeo nuncupato Commarodi. Hunc quartum sinum esse paludes similes Byzantinis, quas Dionysius ponit post sinum Amycum, paulò infra ostendam: quo cognito facilius assequemur vnum esse Amycum ex tribus reliquis sinibus. Amycus sinus esse non potest ille ipse, quem dixi primum nominatum Monocolon. Nam inter Argyronium oportet esse Moucaporidem sinum profundum, portuosum: at inter Monocolon, & Argyronium nullus talis existit. Relinquitur, vt sinus Amycus sit, aut sinus secundus, in què defluit riuus versans moletrina, aut tertius, quem Græci appellant Amæam à petra extra aquam eminenti, gerenti similitudinem mulieris *Ἰουίας*: sed alius, vt opinor, designate antiquum Amycum. Nam huic vni & soli conuenit illud, quod tradit Dionysius apud sinum Amycū pisces cetaceos capi. In hoc sinu duo vici sunt à solis Turcis habitati, quorum alterum Græci appellant Amæam: alterum vocant marmoream scalam: Turci vtrunque nominant Becoussi. Non sine causa fortasse prius appellatam Cariam nomen insanæ Laurus effugientibus mutata arbore & nominatione, vt Pharmaciã in contrario littore accolæ mutauerunt in Therapiam. Inter Amæam & marmoream scalam piscatores æstiuo tempore tendunt retia ad capiendos *Ἰουίας* pisces cetaceos, qui in nullo alio loco Bospori capiuntur, idque maris spatium appellant Amiam, siue Lamiam, nescio an ab Amyco. Hoc vnum scio, hunc sinum esse portum, quem Arrianus appellat Laurus in-

sana, ex eo, quòd distat à fano quadraginta stadia. Itaque oportet Dionysium errare, aut Arrianū. Nam Arrianus sinum Amycum, & portum Laurus insana, eundem facit. Dionysius à sinu Amyco separat Laurū insanam interuallo interposito sinus Moucaporidis, & promontorij Aetorhechi: sed vter rectiùs scripserit, coniiice ex his, quæ subiungã, & primùm considera id, quod Dionysius tacet, cur appellatus fuerit sinus Amycus? profectò à loco vicino nūcupato Amyco. Præterea perspice, cur locus ille vicinus appellatus fuerit Amycus, nimirum ex eo, quòd ibi vel Amycus aulam habuerit, vel pugnaverit cum Polluce, vel quòd eius sepulchrū fuerit, vel quia Laurus insana ibidem extiterit: nam hæc quatuor de eo traduntur, an in eodem loco eadem hæc omnia fuerint. Quòd si in eodē loco oportet esse apud sinum Amycum, aut nulla causa relinquitur, cur nominetur sinus Amycus. Apollonius illa in eodem loco ponere videtur, cum ait Argonautas ad littus, quod videbatur ex sinu extendi eminenter nauem appulisse, vbi essent stabula bouum, aulæque Regis Amyci Bebrycum Regis: quæ vbi Pollux deuicisset, & ob huius victoriam Argonautæ lauro coronati cœnassent, postridie rudentes soluisse, quibus nauis alligata esset ad laurum vegetam. Andretas Tenedius in periplo Propontidis dicit Orpheum non poëticè finxisse laurum, sed reuera fuisse in hoc loco arborem laurum benè magnam. Idemq; præterea narrat hunc locum appellari Amycum, habuisseque sua ætate ædificia à Colonis excitata, & distare à Nymphæo Chalcedonio quinque stadia. Magni Ethymologici author ex antiquis scriptoribus tradit

dit Amycum urbem esse, at in quo loco sit, non declarat. Plinius Nicopolim appellat. Stephanus Nicopolim quidem dicit esse in Bithynia, sed locum non definit. Apollodorus in primo ponticorum dicit in loco nuncupato Amyco sepulchrum Amyci & Laurum esse, ex qua si quis ramum cepisset, in conuitia & contumelias concitaretur. Plinius etsi portum Amyci aliâs ponit apud Bosporum, aliâs in tractu Heracleæ pôticæ, tamen id, quod excerpserat ex antiquis scriptoribus, tradit portum Amyci Bebrycum Rege interfecto clarum esse, eiusque tumulum à supremo die Lauro tegi, quam insanam vocant. Quoniam si quid ex ea decerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abiiciatur. Sed quid plura inculcem? cùm iam satis ex antedictis pateat, in eodem loco fuisse portam Amyci, portam Laurus insanæ, sepulchrum Amyci, & locum pugnæ inter Pollucem & Amycum, & locum Amycum, & sinum Amycum. Quare miror Dionysium separare Laurum insanam à sinu Amyco, interposito interuallo sinus Moucaporidis, & promontorij Aetorhechi. Verùm Dionysius, vt homo Byzantium longè accuratiùs describens littus Bospori Byzantium, quàm Chalcedonium, decipi potuit varia quadã opinione, quæ tum fortassè peruagabatur de Lauro insana. Sed quantumlibet fuerit peruagata, tamen ex antedictis cõstat sinum Amycum esse, quem Arrianus appellat portum Laurus insanæ, & Plinius portum Amyci: nuncque appellari Amiam & marmoream scalam, apud quam est fons distans à Bosporo centum passus, emittens fluuium perfrigidum, etiam summa æstate versare valentem molas, si eius al-

ueus esset procliuis: & maior erat antequàm eius pars deriuata esset in vicum proximum appellatú Becóussi; vbi, vt hodie est accommodata regia Turcorum aula, sic longè commodior sedes fuit armentis Amyci, eiusdemque aulae, quam apud Laurum insanam, quam Dionysius ponit inter Argyronium, & sinum Turcum, vbi dixi fluuij ostium efficere paludem cannis plenam, in quo spatium nullus est fluuius, qui necessarius erat aulae Regis Amyci: ideoque etiam hac ætate caret ædificiis. Nec me mouet, etiam si hodie nulla spelunca appareat talis, qualem describit Valerius, cum ait:

Littore in extremo spelunsa apparuit ingens

Arboribus super, & dorso contacta minanti.

Nam ea aut tot per secula ædificationibus obruta est, aut à Turcis inclusa tenetur intra ædificia, quæ ipse excutere nõ potui: aut fortasse poëtice locutus est: quod non solent Physici Poëtæ in descriptione locorum, ex antedictis Plinij perspicitur non modò error ponentis Laurum insanam, & sepulchrum Amyci extra Bosporum in tractu Heracleæ ponticæ, sed etiam eiusdem incerta commentatio modò ponentis portum Amyci extra Bosporum, modò intra Bosporum: cum tot ex autoribus, quos citat, apertissime declarare potuisset Laurum insanam & sepulchrum Amyci, & portum Amyci esse intra Bosporum. Hermolao ignoscendum est, quatenus fortasse non viderat Arriani Periplus, neq; Dionysij Anaplum: at viderat Apollonium, quem citat ad probandum, vbi esset Laurus insana, & portus Amyci, & sepulchrum Amyci: ex quo assequi poterat, illa esse iuxta Bosporum tum maxime ex Stephano, quem frequen-

quentissimè affert, consequi facile poterat portum Laurus insanae esse in ore ponti in dextra nauigantibus ex Propontide in pontum, nisi fortasse Codicem Stephani deprauatū non animaduertit, in quo edita est *διὰ τὸν φαινομένην*, pro *μακρομένην*, quæ quidem paucula si Hermolaus diligentior peregrinator librorum, quàm regionum expendisset, profectò in multiplicem errorem non incidisset, qui vt probet in Plinio posse legi, portū Amyci, tamen in Bosporo non vult intelligere illum esse, sed haud procul à Bosporo, nempe in tractu Heracleæ, in quo multipliciter decipitur: primùm ignorans portum Amyci esse intra Bosporum: secundò Laurū insanam, & sepulchrum Amyci ponens extra Bosporum: tertio Azani portum, & Azamin urbem statuens iuxta Bosporum: quorū nemo meminit, ne Dionysius quidem: cum Azanis sit extra Bosporum teste Strabone, qui ait ex Azanitide Rhyndacem exoriri. Iam cognitis Amyco loco, & Amyco sinu, cognoscimus Nymphæū Chalcedonium teste Andræta Tenedio distans quinque stadia à vico nuncupato marmorea scala esse, aut in regiis hortis nuncupatis Becoussi, aut ab eis non longè, portūque Moucaporidem esse inter Argyronium, & vicum marmoream scalam appellatū, nimirum esse aut Monocolon, aut proximum sinum, vbi fluuius versat molas, promontoriūque Aetorhechum existere, alterum ex duobus promontoriis sitis in horto, quæ Greci vocant Turcon corruptè, quasi Aetorhechon. Paludes, quas post sinum Amycum ponit Dionysius, fuerūt in sinu, quem vulgò vocant Soltaniam, à Soltano Rege Soleimano, qui in eo Sardacum luculentum: sic enim

Turci

Turci appellant Tholum vndique fenestratum in litore ædificauit cum hortis, & syluis, & ædibus regiis: vbi priusquam hortos ille construxisset; à senibus piscatoribus accepi ibidem paludes à Soleimano obrutas, ædificiis hortisque occupatas fuisse: atque vbi nunc Sardacum, & cætera ædificia existunt, Insulam prius extitisse circumdatam mari vadoso iam obruto, arcisque proiectis in hortos redacta.

De sinu Catangio: de promontorio, quem Dionysius appellat ὀξύρρην, & portu Phruxi: de promontorio Lembo nuncupato, & de Insula exigua.

CAPVT VII.

POST (inquit Dyonyfius) paludes subsequitur finus nuncupatus *καταδυσσίου*, ad se maxime alliciens pisces, si quis alter, ac potius, si nihil decet, suppressere eum, qui veritatem dicit. Solus ex littore Chalcedoniorum est bene piscosus. Veruntamen tantum differt ab Europeo; quantum differt mare à terra: *ἐπ' αὐτῷ ὀξύρρην ἄκρα*. Hoc est, in ipso, vel post ipsum est promontorium Oxyrroum. post Oxyrroum succedens littus planum, & multum appellatur Phruxi portus, post quem alter portus, & Phiela Chalcedoniorum valde potentum. *ὡς ἢ αὐτῷ*, id est, in ipso, vel post ipsum. Phiela est tumulus supinus & rotundus in circulo figuram circumscribens basim. Theatrum aliquis coniectaret se videre improuisum à natura constitutum: propè autem est promontorium nominatum Lembus à similitudine lembi. Sub littus illi continuum est Insula valde breuis, iuxta quam maris vadum

- vadam exalbescens cautibus sub aqua iacentibus in
 - Europam auertit piscium cursum, cuius aspectu exter-
 - riti fretum transeunt secundo Bospori fluxu. Chalce-
 - donij ipsam Insulam appellant *βλάβω*, apto nomine, &
 - proprio experientiae rei, quae accidere solet. Inde est Po-
 - tamonion: post Potamonion succedit Nausiclia, apud
 - quam dicunt Chalcedonios bello nauali superasse ad-
 - uersarios contra se nauigantes: inde Echæa *περίρριτυ* pro-
 - montorium, & sinus appellatus Lycadium satis pro-
 - fundus, illud quidem à viro Megarensi Lycadium, siue
 - Cycladion à quodam indigena. Catangium videtur is
 - esse sinus, quem hodie vocant Castacium, non modò
 - nominis similitudine, sed etiam vera Dionysij descri-
 - ptione. Piscosus enim si quis alius littoris Asiatici, ve-
 - rùm vt eius situs & consequentis littoris intelligatur,
 - scito sinum Soltaniæ à Septentrione habere regis hor-
 - tos, à Meridie vicum habitatum à Turcis, nuncupatum
 - Sycia. Post vicum in littore est locus, quem piscatores
 - vocant Bolaca à iactu retis. Hic sinus iam Soltanicus,
 - prius Cyclaminus appellatus, longo circuitu leniter fle-
 - xo, quadratur in angulum normalem, piscosus habe-
 - tur, à Meridie clauditur promontorio, nominato Stri-
 - dio: ab ostreis potius arbitror, quas vulgus Græcorum
 - appellat stridia, quàm à stridore: nam ibi fluxus nō stri-
 - det. Hoc promontorium ab Aquilone includit sinum
 - Castacium, valde piscosum, habitum à piscatoribus. In
 - hunc perennis riuus per vallem delabitur, in qua ima &
 - plana Regis horti syluis virètes. In sinus parte extrema
 - ad Meridiẽ pertinente videntur fundamenta illius an-
 - tiqui magni monasterij, quod appellabatur *ἀκοιμάτων* à

monachis nunquam noctu dormientibus. Huius solitarij domicilij moderatorem & gubernatorem tradit fuisse Cyrillum, Euagrius in sua christianæ concionis historia. Meminerunt & alij Historici aliorum monachorum, vel eruditione, vel sanctitate illustrium hinc soliuagam vitam egisse. Iam verò à Meridie Castacium sinum cingit promontorium duo cornua præ se gerēs, alterum sinum Castacium claudens, quod vocant magnū Glari, quòdque celeri acutoque fluxu circumsonat alterum cornu claudens sinum, quem *πλακά* Græci appellant, circumfluit Bospori rapido cursu & simili prioris, quem dicunt paruum Glari. Vide horum alterum, an sit *δέρρεν*, alterum verò *πρίρρεν*. Medium promontorium diuidens Castacium à sinu Placino, incuruatur in duo cornua, paruulum sinum admittens, supra quē impendet concauus locus similis magnò theatro. Post promontorium parui Glari statim subsequitur sinus mediocris, quem Græci appellant *πλακά*, à quadam, vt ipsi aiunt, mēsa marmorea. Hunc sinum à Meridie claudit promontorium, cuius ad radicem duo saxa supra aquam eminent, vndoso mari circumdata. Itaque cū in toto littore Asiatico nulla sit Insula, neque scopulus inter fanum Iouis, & Chalcedonem, quā hinc, & alter situs sub promontorio Damalico: aut horum alterum oportet esse illam, quam Dionysius commemorat, aut non extare. Iam verò scopulum positum sub radicibus promōtorij Damalici, non esse Insulam traditam à Dionysio, liquet ex his, quæ & antiè dixit Dionysius, & ex ipsis, quæ postea dicet. Quòd si iuxta illa duo saxa supra aquam extantia sit maris vadum

exalbe

exalbescens cautibus, quibus sub aqua iacentibus Dionysius scribit, pisces auerti in Europam, profectò hic siue scopulus, siue Insula maior esse debuit, adiacentesque cautes erutas fuisse còuenit: aut si alibi Insula Dionysij fuit, funditus euerfa est à Chalcedonésibus illam appellare solitis *Βλάβλω*. Strabo Insulam esse tacet, sed duntaxat petram esse dicit. Pelamydes, inquit, descendentes ex ponto, cùm præterierunt Cyaneas ex Chalcedoniaco littore petra quædam alba ipsis obiecta, adeò exteret, vt statim in contrarium littus conuertantur. Plinius saxum duntaxat esse dicit. Est, inquit, in Eurippo Thracij Bospori, quo Propontis Euxino iungitur, in ipsis Europam Asiãque separantis freti angustiis saxum miri candoris, à vado ad summum perlucens iuxta Chalcedonem in littore Asiæ: huius aspectu repente territi Thunni semper aduersum Byzantij promontorium, ex ea causa appellatum Auricornu, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantij est, magna Chalcedonis penuria *M. P.* medij interfluentis Euripi, quos Plinius appellat Thunnos, Strabo, Pelamydes, sicut hodie pisces eas appellant ascendentes in pontum, easdem verò descendentes ex ponto vocant Lacerdas. Sed an hæ sint Thunni, an Pelamydes, separato volumine erit ostendendum. Heri molaus dum Plinianum Codicem habentem *M. P.* corrigit, & censet legendum *D. P.* designare videtur saxum illud esse inter Hermaum promontorium, & Ciconium: at ex Dionysio id verum non est, qui multa loca ponit inter Insulam *Βλάβλω* & Ciconium. Nam Plinius ponens illud saxum iuxta Chalcedonẽ, denotare videtur Damalicum.

scopulum, aut alterum propinquum nunc non extantem. Dionysius verò procul à Chalcedone ponit. Cornelius Tacitus Byzantium, ait fertili, fœcundóq; mari, quia vis piscium in pontum erumpens, & obliquis subter vias saxis exterrita, omisso alterius littoris flexu, ad Byzantium portus defertur: in quo Cornelius labitur. Non enim id fit, cùm Pelamydes erumpunt in pontum, sed cùm ex ponto per Bosporum erumpunt in Propontidem. Piscatores nostræ atatis ignorant saxum illud, & negant id verum vnquam fuisse, Pelamydésque affirmant, in cursu Delphinorum declinare & decedere de recto decursu. Equidem ipse petram candicantem nunquam puto fuisse causam, cur potius Byzantium, quàm Chalcedonem: sed quòd ex illa petra loca Bospori naturaliter apta sint ad deflexum in Europã. Nam à promontorio Hermæo littus Europeum incuruatur, & recedit tribus magnis flexibus, quorum primus fit à Neocastro ad promontorium Estias: secundus à promontorio Estiaco ad Clidium promontorium: tertius à Clidio, vsque ad sinum Chrysoceras. Vnde fit, vt cursus defluxionis Bosporicæ directus delatus iuxta latus Asiæ rapidus, Pelamydes auertat in littus Byzantium tranquillius, id quod vel ex ipso Dionysio colligitur, qui vt id attribuat fieri cautibus exalbescētibus, tamen earum dicit aspectu exterritas fretum transire secundo Bospori fluxu. Tum Strabò interea dum profitetur id accidere occurso petræ albæ, cōcedit simul etiam idem fieri defluxu, & locis naturaliter aptis ad defluxum Byzantium versus, atque ad ipsum cornu sinum Byzantium. Iam si à Meridie promontoriũ claudens sinum

Placa

Placa sit Lembus, tum coniiicere possemus sinum Placa non magnum quidem, veruntamen profundum esse portum Phrixi, & Potamonion esse, aut sinum nuncupatum Manolum, aut Enaretem fluuium, Nausicliámque opinaremur locum, quem vulgus appellat Napli, atque promontorium $\rho\acute{\alpha}\ \pi\acute{\omicron}\rho\acute{\iota}\rho\eta\sigma\eta\upsilon$ putaremus illud, quod hodie vulgò nominant Moletrinam, ex quo cursus celeris defluxionis Bosporicę defertur ad promontorium Estias. Nam inter sinum Placa, & Moletrinum nullum existit promōtorium $\pi\acute{\omicron}\rho\acute{\iota}\rho\eta\sigma\eta\upsilon$: vnde fieret, vt Ciconium non foret Næocastrum Asiaticum, sed locus iam appellatus Cecri, situs contra Estias promontorium: tum quæ $\acute{\alpha}\nu\eta\alpha\sigma\ \rho\acute{\omicron}\iota\zeta\acute{\omicron}\sigma\alpha\sigma$ existimare conueniret, esse rapidos illos fluxus, qui deferuntur ad promontoria Helix, & Stauri, & Hermoniani. At mihi potius $\acute{\alpha}\nu\eta\alpha\sigma\ \rho\acute{\omicron}\iota\zeta\acute{\omicron}\sigma\alpha\sigma$ videntur existere ad promontorium, vbi rapiditas confluentiæ Bospori versat molas, quàm vlla alia promontoria ob fluctus rapidissimos totius Bospori, & maxime circumsonantis, Ciconiúmque habendum esse Næocastrum Asiaticum. Sed vbi sit portus Phrixi, & Ciconium, vbi $\acute{\alpha}\nu\eta\alpha\sigma\ \rho\acute{\omicron}\iota\zeta\acute{\omicron}\sigma\alpha\sigma$, non ex his, quæ antè dixi, iudicato, sed per te expédito, quæ de illis Dionysius scribit.

De Naumachio, & Ciconio: & de promontorijs nuncupatis $\rho\acute{\omicron}\iota\zeta\acute{\omicron}\sigma\iota\varsigma$: & de duobus Discis.

CAPVT VIII.

» **P**ROPE Lycadium promontorium, inquit
 » Dionysius, est Naufimachium, locus altera
 » pugna nauali illustris, inde Ciconium no-
 » minatum ab excessu malitiæ incolarum. Se-

ditione enim violenta pressi ex loco exciderunt, à tergo autem Ciconij sunt partim *ῥοιζῶσαι ἄκραι*, ex eo nominatae, quòd circa ipsas franguntur fluctus, & cursu murmurante feruntur partim disci: maior quidem primus, multò minor secundus, ambo appellati à similitudine figuræ. Hæc quidem loca ponit Dionysius media inter Lycadium, & Chryso-polim. Plinius ait ultra Chalcedona, deinde Chryso-polis fuit, deinde Nicopolis, à quo nomen etiamnum sinus retinet, in quo portus Azari, deinde Naulochium. Ex antedictis Dionysij existimo deprauatè legi in Plinio Naulochium, rectiùs legendum esse Naufimachium. Nam quòd Hermolaus interdum censeat legi posse, non Amyci, sed Azari, citans Strabonem scribentem, in ore ponti esse Chryso-polim & fanum Chalcedonium, & regionem, quæ habet paulò supra mare fontem Azaritium nominatum, qui Crocodilos paruos alit. Id mihi ex flumine Neocastri influenti in Bosporum hodie nominato Enarete, siue Arete, atque ex loco vicino appellato Napli: interdum verisimile videbatur existimanti fortasse Naplen corruptum quasi Nicopolim. At illud idem dubium mihi videri cœpit, posteaquã profectus ad Propontidis sinum Astacenum nostra ætate appellatum Nicomedicum in eius ora, non longè à vico hodie nuncupato Diacybissa, olim Libyssa, vbi fuit sepulchrum Annibalis. Vidi oppidum nomine Aritiû, cuius in fontibus cepi eos, quos Aricini appellant Mauledones similes Crocodilis, quos describam in Periplo Propontidis, sed etiam inueniri dicuntur in fontibus vicinioribus Chalcedoni. Itaque non semel conatus sum proficisci

eisci ad fontes Aretæ fluminis, vt viderem, an Maule-
 dones ibi sint, an alij: sed gentis immanis Barbaria bis
 me ex media via retraxit, & coëgit deserere institutum
 iter. Nunc autem, vt faciliùs intelligatur, vbi fuerit por-
 tus Phruxi, vbi Ciconium, vbi *ῥοιζόσαι*, describam litoris
 à sinu Placæ vsque ad Chrysopolim. Post sinum Placæ
 sequitur sinus vulgò dictus Manolius, contra medium
 Hermæi promontorij latus appellatum *ῥώτι* situs, egre-
 gius portus & piscosus, quem de bonitate piscationis
 cedere aiunt piscatores nulli sinui litoris Asiatici. Hic
 valles luculentas habet olim ad eò pastionibus celebra-
 tas simul, & luculento monasterio ornatas, vt copiosum
 lac ex circumiacentium collium cliuis Græci nimium
 inaniter nunc dictitent in monasterium tubulis sub-
 terraneis ductum fuisse, quod idem proficiscens in me-
 diam à Cappadocibus Neocæsariensibus audiui suorù
 montium vbertatem pastionum vsque ad eò extollen-
 tibus, vt opere subterraneo in celebre illud Cœnobium
 Gregorij Thaumaturgi suburbanum Neocæsareæ de-
 ductum fuisse iactitare non desinant, viamque osten-
 dant, quam in hunc diem sua lingua appellent viam la-
 ctis. Post Manolium sinum deinceps sequitur locus si-
 tus iuxta Næocastrum, quod piscatores appellant Cor-
 mion ab arbore, vt ipsi putant, quæ ibi nulla talis est,
 ignorantes se deprauasse Ciconium. Quòd cum ex or-
 dine Anapli Dionysiani fuisse apud Næocastrum Asia-
 ticum colligo, tum ex scholis quibusdam perantiquis
 in Dionysium scriptorem orbis tradentibus maximas
 Bospori angustias esse inter Anaplum & Ciconiù. Vbi
 verò esset Anaplus, disserui, cum tractarem promonto-
 rium

rium Estias. Flumen autem Aretæ, quod Turci vocant Iocfou, id est, aquam viridem, progrediens à Solis ortu ad Occasum, ingreditur Bosporū iuxta Næocastrum, quod ab ostio sursum versus etiam summa æstate scaphis nauigatur paulò amplius octo stadiis. Eius ostium subeuntibus ad dextram spectatur amœnissimus & maximus Regis hortus, opacus densa sylua arborum fructiferarum: ad sinistram extat Næocastrum ex Asia, similiter coarctans Bospori angustias, vt eandem ex Europa cogit, stringitq; arx, quam antè dixi appellari Læmocopiam. Omnium maximus fluuius est eorum, qui intra Chrysolim & pontum ingrediuntur Bosporum. Omni anni tempore molas versare potest, triâque moletrina exercet, vnum distans ab ostio circiter octo stadia: alia interiora. absunt plusquam tria miliaria. Fluit per vallem pulcherrimam, vndique nemoribus virentem, refertis multitudine ferarum. Pisces fert, quos Græci accolē Lelingia appellant, cuiusmodi plurimos procreat palus Ascania, quos crudos Sole exsiccatos edere solent Byzantini. Producit etiam Cephalos, & in altis gurgitibus: glanes etiam cetaceæ magnitudinis. Sinus Næocastri duo flumina admittit, vnum quem iam dixi nominari Areten: alterum ego Napliticum appello, ex eo, quod effluit in Bosporum iuxta locum, quem vulgus vocat Naple, nescio an à Nicopoli, an ab Anaplo, an à Nausicia. Hic à Meridie cingit Regis hortos, quos Arete cingit à Septentrione. Vtriusque ostium sylvas cannarum efficit, Napliticique confluens summa æstate, etiam in locis vadosis ea magnitudine fluere videtur, qua riui aquæductuum in gurgitibus, quos multos

habet,

habet, eadem genera piscium, quæ in Arete perspiciuntur. Equidem ipse non longiùs tribus miliaribus secundùm eius ripam progredi metu Barbarorum ausus, prospexi duntaxat hunc fluere per longam vallem nemorosam, venationi regiæ accommodatam. Ab huius fluminis ostio incipit promontorium, cuius mucro vndique percutitur fluxu Bospori, qui rapiditate, altitudine, strepitu sonoro superat omnes fluxus totius Bospori, multas molas quotidie versare solitus. Huius promontorij dorsum ab occasu solstitiali ad brumalem ortum surgit, situm contra sinum ἡ χελῶν . Clauditur duabus vallibus, vna à septentrionibus, altera à cardine meridiano, vtrique producta in longitudinem stadiorum circiter octo. Vndique proclive & præceps promontorium, cuius à summo mucrone ascendendi quingentos passus primos præcipites & valde directos, reliquos semiplanos. efficientes dorsum promontorij, quod valde strictum ob valles vtrinque coarctantes, & scrobes tres, quos velut theatra. promontorium efficit, primum extantem supra mucronem promontorij, complectentem ambitu passus amplius trecentos, distantem à Bosporo circiter viginti passus: alterum ab altero diuisum tenui promontorij dorso, non latiori tribus passibus. Promontorij radices à primo scrobe ad secundum excurrunt in longitudinem passuum circiter trecentorum. Secundus scrobs magnitudine superat primū, & lapidicina olim fuisse videtur: passuum interuallum plus minus ducentorum. Interest inter secundum & tertium scrobem desinentem in imam planitiem vallis prædictum promontorium cludentis sitæ è regione promontorij Estiarum.

In hanc vallem multi fontes riuulos emittunt irrigantes Regis hortos clausos excelsis lauribus, positos in ima vallis planitie, quam Græci iam vocant Cieri à genere frumenti, ignorantes temporibus Iustiniani appellatam Crochon, siue Brochon: id quod perspicietur ex Procopio. Duo, inquit, erant templa Michaëli Archangelo dicata, inter se opposita, Bospori freto diuisa: vnum in loco appellato Anaplo, in sinistro latere nauigantibus ad pontum Euxinum: alterum in contrario littore, quod antiqui *πρόχθους* nominarunt, ex eo existimo, quia littus multum proiciatur ex hac ora: nunc autem nominatur *Βρόχοι* temporis longitudine, accolarum inscitia deprauante nomina. Hæc quidem Procopius, cuius in altero Codice leguntur Crochi, & in margine quidam literis antiquis eundem locum notat Cronychion, siue Bronychion. Quid si fortasse olim appellabatur *πρωτόν Δίσκον*: nam littus ibi non prominet, sed potius retrahitur in sinum, quem efficiunt promontoria ex vna parte moletrinarium, ex altera Heliacum. Itaq; temporis vetustate fieri potuit, vt *πρωτόν Δίσκον* deprauarint in *πρόχθους*. nam si promontorium moletrinarium sit *ἕκστα ροιζόσα*, vt esse videtur, in latere huius vergente, potuit esse protos discos, promontorium Heliæ, quod fluxu rapido verberatur, aliquando molas versare solito, claudit sinum nuncupatum *Ἠ φυλακῆς*: vbi regius hortus cum sylua & turri, ex qua summæ aquæ ex altis collibus subductæ saliant: inde breui promontorio superato, adest vicus dictus Chryloceramus, ex eo, quod olim templum haberet tegulis inauratis tectū. Ex hoc vico effodi vidi saxa quadrata ingentia fundamentorum

rum antiquorum sub terra abdita in duodecim altitudinem pedum, indicantia ibi olim fuisse castellum munitissimum, cuiusmodi fuerunt regiae Sophianae nuncupatae, aut his antiquiora palatia, quae non longè ab aede Michaëlis, extrema iam cōmemorata Procopius fuisse subsequētib; verbis designat. Non multum, inquit, procul ab aede Michaëlis templum Deiparae virgini sacrum longa vetustate exolefcens renouauit: cuius dignitatem longum esset excutere, & sermone significare. In hoc sanè littore dextro nauigantibus in pontum spectatu dignae iam vsque ab antiquis temporibus aedes regiae erant, quas Rex Iustinianus omneis Deo consecrauit: deinde narrat, vt Byzantij esset magna multitudo meretricum, quibus pœnitentibus vitæ prioris, aedes regias in eodem littore sitas conuertit in monasterium magnificum. Chrysocerami fluius estate exarescit: inde sequitur vicus appellatus Stauros, ab occasu cinctus promotorio, vulgò vocato Nagalon, quod rapido cursu fluxus verberatur valente voluere molas continuato vsque ad moletrinum, à peritioribus quidem Hermonianum nuncupatum, à vulgo verò Tamborlianum, inde fluxus littoreus remissior vsque ad Chrysopolim: deinceps Dionysius institutum Anaplum continuat in hunc modum.

De Chrysopoli, & loco appellato Boue, siue Damali.

CAPVT IX.

POST DISCOS (inquit Dionysius) sequitur portus magnitudine & tranquillitate pulcherrimus & optimus. Ipsius magnitudinem circumscribit littus profundum & molle. supra

mare iacēt campus accliuus in littus, appellatur autem Chryfopolis, vt quidam dicunt, ex eo, quòd Perfæ imperantes in hunc locum cogerent auri aceruos exactos ab vrbium tributis: vt verò multi tradunt, à Chryse filio Chryfeidis & Agamemnonis ibi mortuo, & sepulto. In hunc enim locum dicunt Chrysen fugiētem metu Aegisthi & Clytemnestræ peruenisse cogitantem in Tauros trāsire ad sororem Iphigeniam, sacerdotem initiatam Dianæ: sed illum morbo laborantem, hīc sepultura affectum fuisse, suoque ex nomine loco nomen reliquisse. Posset etiam ob portus commoditatem ita appellari, ab iis, qui mirabilia auro comparare solent. Ex his Dionysij verbis facilè assequimur, Bospori Anaplū esse Dionysij illius Byzantij antiquissimi scriptoris, quē iam sepissime citavi. Nam Stephanus antiquus vrbium scriptor, superiora Dionysij verba affert. Chryfopolis, inquit, in Bithynia prope Chalcedonem Anaplum nauiganti in dextra. Dionysius autē Byzantius Anaplum Bospori scribens de nomine huius hæc dicit: Appellata autem est Chryfopolis, vt aliqui dicunt, à Persarum imperio huc aceruos auri collecti ex vectigalibus redigente: alij verò plures dicunt, à Chryse filio Chryfeidis, & Agamemnonis. Neq; solūm ex his Stephani verbis cognoscimus Dionysij Anaplū esse Stephano antiquiorem, sed etiam ex ipsius Anapli discursu percipimus illum scripsisse Bospori Anaplum, antequam Seuerus Byzantium euertisset. Chryfopolis emporion fuit Chalcedonis, vbi Xenophon tradit Græcos, qui meruissent stipendia in Cyri expeditione Persica mansisse dies septē, vendentes prædas, quas cepissent. Idē in historia rerum

Helli

Hellinicarum; Attici, inquit, duces Chryfopolim Chalcedoniæ profecti, muris eam mûnierunt, eandemq; ad feruandas decimarum pecunias constituerunt, in ipsaq; decimam exegerunt ex nauibus ponti, præsidiumq; triginta nauium cum præfectis duobus, ibi reliquerunt. Postea muris nudatâ fuisse ex Strabone patet, dum ait Chryfopolim vicum esse. Similiter hodie vrbs non est, sed vicus laxè habitatus multis ædificiis non continuis, circuitu miliaria complectens circiter duo: situs partim in valle, partim in promotoriis vallem cingentibus, quorum vnum Damalicum quàm mox appellabimus, totum ferè eiusdem ædificiis occupatum. Portû profundum habet in sinum mediocriter curuatum: sed longè olim maiorem habuisse occupantem imam vallis planitiem, in qua sita est nunc Chryfopolis, oportet: cùm Athenienses triginta triremes illic in præsidio tenerêt, & nauale esset Chalcedoniorû. Socrates enim, inquit, Constantinum magnum post multas pugnas terra marique pugnatas, Licinium imperij consortem & generum ad Chryfopolim Bithynicam vicisse, quæ erat nauale Chalcedonis, ex quibus possem multis verbis differere hunc portum longè multo maiore extitisse: sed obrutum fuisse partim olim deleta Chalcedone, partim postea Barbarorum metu, partim nostra ætate. Vidi partem portus obrui ad excipiendam sedem ædis Maomethanæ & Xenodochiorum, quæ cõstruxit Regis Soleimani filia, omniâque textit plumbo, & columnis marmoreis, & porticibus, & arcis amplis, & fontibus exornauit. Denique Chryfopolis reædificata est à Turcis, quæ diu iacuerat deserta bellis Persarû & Tur-

corum, vt nullum vestigium restet eorum, quæ Georgius Cedrinus dicit, Philippum Regē condidisse Chryso-
 polim, vt monasterium *ἢ παναρχαῖτος θεῶντος*, vt palatia ad excipiendum Regem, regiósque liberos, hortós-
 que struxisse, & piscium viuarium: id quod in vallis planitie, vbi nunc sunt præcipua Chryso-
 polis ædificia, existimo lacum fuisse, nimirum reliquias portus antiqui.
 Chryso-
 polis quanquam est suburbana Byzãtij, tamen omnes fere Byzantini ignorant, vbi hæc fuerit, ex eo,
 quòd nomine antiquo exoleto, iam dudù vocatur Scutaris, nescio à Francis ne aliquandiu Byzantio imperan-
 tibus, Chryson appellantis scutum, an potius à statione militum scutariorum, id quod designare videretur
 Marcellinus, cum ait: Per Chalcedona & stationem transcurrit, si appositè legeretur sine coniunctione,
 Chryso-
 polim stationem, breuitatis ergo, vt vulgò fieri solet, suppresso nomine scutariorum, quòd Constanti-
 nopolitanos reges crebrò vsurpasset eorundem historia frequens testis est. Verùm ex Codice Marcellini maxi-
 mè deprauato, fateor me coniecturis vagari potius, quàm certo iudicio sententiã dicere. At haudquaquam
 ferendi nonnulli, qui putant vicum, quem paulò antè dixi appellari Chryso-
 ceramũ, fuisse Chryso-
 polim, cum iam declararim hanc nominatã ex eo, quòd templum haberet tectum inauratis tegulis: at ex vico Chryso-
 ceramo, vltro citròq; traiectus fieri non solet, sed ex portu scutarico, vt loco accommodato ad traiciendum: vn-
 de vt nunc traiectus olim fieri solebat. Est etiamnum Byzantij scala omnium frequentissima prope portam
 Neorij, nominata scutarica, quam olim eandem fuisse,

quæ

quæ Chryſopoleos, & Chalcedonis cùm ex his, quæ afferam in descriptione Constantinopoleos, tum ex vſu hodie quotidiano colligere poſſumus. Nam ex porta Neorij, quæ nunc appellatur Oria, quotidie iam videmus neceſſitate quadam fieri traiectum in portam ſcutaricam, aut ſi quis traicere velit Byzantio Chalcedonem, aut Chalcedone Byzantium, illum neceſſe habere ſuſſum nauigare vſque ad ſcutarim: id quod frequenter quotidie videtur multis nauigiis ferentibus homines, & iumenta recta via non valentibus tranſire Chalcedonem: ſed ob rapidi fluxus decurſum aſcendere coactis vſque ad ſcutarim, atque ex Chalcedone volentibus tranſire Byzantium, opus eſt aſcendere ad promontorium ſcutaricum olim appellatum Bouem, ſiue Damalim, atque ad portum vſque Chryſopoleos: id quod vt fit hodie, ita olim factitatum fuiſſe ab ætate Polybij, qui ait. Ex vrbe Chalcedone volentes tranſire Byzantium, non poſſunt recta nauigare ob intermedium rapidum defluxum Boſpori, ſed neceſſe habent iter deſcendere prope Bouem, & Chryſopolim nauigare. Idem à promontorio, inquit, appellato Eſtiis fluxus Boſpori impuſus prolabitur ad Bouem nuncupatum, qui eſt Aſiæ locus, ad quem cõſtituiſſe aiunt primùm fabulæ Io, cùm tranſiit hoc fretum. Rurſus fluxus impuſus à loco Boue nominato, fertur ad ipſum Byzantium: à quo non diſſentit Georgius Cedrinus, cùm ait Leonem phocam Chryſopolim occupaiſſe, populùmque in vltiore ora in aciem ſtruxiſſe apud locum, vbi in columna extat Damalis lapidea, itaque exterruiſſe eos, qui eſſent Byzantij. Ex antedictis collegeram ſcutarim eſſe Chryſopolim,

polim, & locum, quem Polybius appellat Bouem. Arrianus Damalim existere promontorium scutaricum, situm contra promontorium Bosporium, in quo positum fuit Byzantium. Verum postea multo planius noui, cum incidi in Dionysij Anaplū. Post Chrysopolim, inquit Dionysius, promontorium maris ictibus expositum prominet: multa enim nauigatio ad ipsum impulsā contra promontorium nominatum Bouem concertat. Est autem is locus tanquam è carceribus emittens traicientes in Europam. In hoc promontorio existit columna lapidis albi, in qua extat Bos Charetis Imperatoris Atheniensium coniux, quam hic mortuam sepeliuit. Inscriptio autem significat sermonis veritatem: at illi, qui vanam reddunt historiam, putant antiquæ Bouis statuam, aberrantes à veritate. Inscripti enim in columna basi hi versus sunt,

Ἰναχίης ἐκ ἐμὶ βοὸς τύπτῃ, ἔδ' ἀπ' ἐμοῖο

κλήρετ' αὐτωποῦ βοασσοῖου πέλαγῃ.

Κένω γὰρ τὸ πάροινε βαρὺς χάλ' ἦρος

εἰς φάρον ἦγε, ἐγὼ λεκροπὶς ἐμὶ νέκυσ.

Ἐυνέλης, ἦν χάρητ', ἐπλεον ὄτ' ἐπλώθη ἐκείνῃ.

Τῆδε Φιλίππειων ἀντίπαλ' σκαφέων.

Βοῖδίου. Δ' ἠκρον ζῶτε, νυῖ ἢ χάρητ'.

Ἐυνέλης ἠπέρους τέρπομαι ἀμφοτέρω.

Temporibus Phocionis, qui Hypotheses præcipuorum scriptorum velut indices antiquæ Bibliothecæ conscripsit, vixit Georgius Codinus, is hæc ferè omnia, quæ antè dixi, ex Anaplo Dionysij retulit in sua scripta. Postquam, inquit, Leo excessit è vita, Atheniensem Imperator Chares, cum quadraginta nauibus in auxilium

Byzan

Byzantium profectus ad bellum contra Philippum, occupavit promontorium Propontidis, quod inter Chalcidionem & Chrysopolim situm est, & in illo loco contra Philippum praelio feliciter decertavit, ubi coniugem comitem habens morbo laborantem amisit, eamque sepultura affecit, eique excitavit aram, & columnam, in qua Damalis statua spectatur ex lapide albo facta. Sic enim appellabatur illa Charetis uxor, quod etiam in eam incisus vsque ad nostram aetatem versibus patet, deinde eisdem versus affert, quos supra scripsi. Praeterea iam non recte Codinum tradere Charetem Atticae classis ducem, quadraginta nauibus auxiliatum fuisse Byzantinis, cum ex Demosthene constet, Athenienses succurrisse Byzantiis centum & viginti nauigiis. Omitto etiam illud, quod dicat promontorium, in quo sita esset statua Damalis, esse Propontidis, cum sit Bosphori: hoc unum, quod recte scribit, accipio, nimirum hanc columnam, statuamque excitatas fuisse a Byzantiis in gratiam Imperatoris Atheniensium, cum ex antedictis percipi potest, tum ex Psephismate Byzantium, quod ingenuè profitetur Byzantium a Philippo Macedone obsessum, liberatum fuisse auxilio Atheniensium, quod Demosthenis Codex editus sic habet lingua Dorica conscriptum, qua Byzantium utebantur coloni Megarensium Doricorum, ἐπι ἰσομονάμον⊕ βοασοείχῳ διαμάκτις ἡγεαλία ἐλεξεν ἐκ τῆς βολᾶς λαβῶν ῥήτραν· ἐπειδὴ ὁ δαμ⊕ ὁ ἀθλωαίων ᾗτε τις πῶγονομῶις καιροῖς θυνοῶν διατελεῖ βυζαντίοις, καὶ τις συμμάχοις καὶ συγγενέσι πειρυνθίοις καὶ πολλὰς ἢ μεγάλας χείρας πῆραχῆς ᾗτε τῷ πῆρακῶι καιρῷ. Φιλίππῳ τῷ μακεδνῶι ἀδιστρατόσωι⊕ ἀδὲ τὰν χῶραν, καὶ τὰν πόλιν ὑπὸ ἀνάσκει βυζαντιῶν καὶ πειρυνθίων τὰν χῶ-

ραν Δαϊονίδης ἢ Διονύσοιο Πέου[θ]. Βοηθίαςας πολίσιν ἐκάστῳ ἢ εἰκοσι,
 καὶ σίτα καὶ βέλεσι, καὶ ὀπλίταις, θζείλεθ' ἀμέ ἐκ τῆν μεγάλων λι-
 νιών, καὶ ἀρκάϊεσσὶ τὰν παρῖαν πολίτεια, ἢ τὰς νόμους, ἢ τὰ-
 φο: Δεδόχθω τῶν δάμων τῶν Βυζαντίων καὶ Πεδονθίων ἀθλιωάου δὲ μὲν
 ἰδιγαμίαν, πολίτεια, ἐκ τὰς γὰς, ἢ οἰκίαν πεπεθρία μ' ὧν οἷς ἀγῶσι
 ποστ' ὅλον πῶσι τὰν βολάν, καὶ λαβδικὸν ἐβέλοντα τὰν πῶλιμ, ἀλει-
 τργηγίτω ἡμὲν πῶσαν πῶς λείτργια μ' σέσαι δὲ ἢ εἰόντας τρεῖς ἐκ-
 καίδεκα πῶχας γὰ τῶν Βοσπορείων. Prætereo cetera. Si hoc Pse-
 phisma vitiatum non esset, perspiceremus has statuas
 treis sexdecim cubitorum statutas fuisse apud locum
 Bouem nuncupatum, vbi Chares Atheniensium bello
 nauali pugnavit contra Philippum, tùmque legeremus
 non Βοσπορείω, sed Βοσπορείω χώρω. Cuiusmodi fuit locus
 nuncupatus Bos, aut promontorium Bosporium no-
 minatum, in quo situm erat Byzantiũ. Ex antiquo Co-
 dice emendavi nonnulla, vt γῆτε ἀλία, Codex antiquus
 habet γῆ τῶ ἀλία, id est, in concione, vt Herodotus uti-
 tur: ἐκ τὰς γὰρ, antiquum exemplar habet ἐκτασιμ γὰρ. Ex
 Polybio, Arriano, Dionysio Byzantio patet locum ap-
 pellatum, siue Bouem, siue Damalim fuisse promonto-
 rium nunc nominatum Scutaricum, positum è regio-
 ne promontorij Bosporij Byzantium continentis, sen-
 tentiáque Polybij ita appellatum, quòd Io vacca illuc
 ex Europa fretum transiens appulsa fuerit. Dionysius
 quidem Byzantius, promontorium appellari Bouē con-
 sentit, sed Bouis statuam in eo excitatam ex antiquo
 epigrammate negat esse Ious Inachi filia, eámque huc
 non transisse, sed in Pharon: quam autem Pharon epi-
 gramma intelligat, vide an Pharon antiquam, quam su-
 præ ostendi fuisse prope angustias fani: an illam, quam

Marcel

Marcellinus statuit supra promontorium Chryſóceras, hoc est, in vrbe Byzantió. At nemo Io tradit hæc aut illã tráſiſſe, mihi potiùs epigramma intelligere videtur Pharum Alexandrinam, negatẽque Boſporum appellatum ab Io Inachi filia. Nam etiã Arrianus ſcribit quorundam ſententia aliam vaccã fuiſſe, quã nomen dederit freto Thracio, quã dicit Phrygibus hominibus eam vrgentibus incolumen nullo metu fretum tráſiſſe, ſitum inter Chalcedonem & Byzantium, ducẽmq; illis extitiſſe, quibus diuinum oraculum datum erat, vt bucculam itineris ducem facerent. Cui obtemperantes, incolumes tranſierunt, & monumentũ tradit huius tráſitionis, Damalim aream excitatã à Chalcedonenſibus, locũq; in regione Chalcedoniã eſſe ait, qui forſitan eſſet is, qui vſq; ad ſuam atateni nominaretur Damalis. Dionyſius quidem fatetur columnã ex lapide albo fuiſſe, ſed non declarat, Damalis ne eſſet lapidea, an area. Georgius Codinus dicit ſtatuaã Bouis vxoris Charētis fuiſſe ex lapide expolito. Itaque oportet illam antiquam, vnde Boſporus appellatus fuit, quam Arrianus tradit aream deiectam & ſublatam eſſe: deinde alteram lapideam poſitam fuiſſe tempore Leonis Phocæ, vt antè dixi. Damalis lapidea ſtabat in columna. Iam non reperam, quantopere erret Tzetzes, dum ſtatuit Cyaneas inter Damalim & Cõſtantinopolim: id enim ſuprà oſtẽdi, cum ágerem de Cyaneis, quã item auerſus à cognitione locorum labatur, cum circa locũ Damalim teſtatur Dariũ pontem iunxiſſe, declarauĩ, dum de Hermæo tractarem promontorio.

Hæc ſtatuaã bouis vxoris Charētis fuiſſe ex lapide expolito.

*De fonte nominato Heragora, & templo Veneris: & de
æde Synodi Chalcedonensis: de Chalcedone.*

CAPVT X.

POST, inquit Dionysius, locum appellatum Bouem, sequitur fons nominatus Heragora, & delubrum herois Eurosti, secundum id existit littus supinum, & planū, lenissimo fluuio irrigatum, in ipsōq; Veneris templum, atq; iuxta ipsum paruus isthmus multam circumscribit Cheronēsum, in qua vrbs Chalcedon, paulò supra fluuium appellatum Chalcedonem sita, portus vtrinq; habens in flexibus in isthmum recedentibus, vnum quidem ad vesperam spectātem, alterum ad Solis ortum: ipsa quidem effertur colle quidem humilior, planitie verò asperior. Multa in vrbe hac admiratione digna ob antiquitatem, & res gestas, & fortunas, & in vtranque partem mutationes: maximè autē admirabilia, Apollinis templum, & oraculum nullo summorum oraculorum inferior. Verūm finis esto meæ Bospori historiæ. Hæc quidē Dionysius, qui, vt planiùs cognoscatur, littus describā à promontorio Damalico vsque ad Chalcedonem, de qua nonnulla addens, finem ipse quoque faciā Bospori, qui procedens ad Solis occasum, flectitur promontorio Damalico ad meridianum cardinem. Iam verò inter duo promontoria; nimirum alterum Europæ, Bosporium nominatum, & alterum Asiæ Damalim appellatum. Supra mare paululum eminet scopulus, seu parua Insula distans à promontorio Damalico circiter centū passus, tota ferme occupata ab arce, machinis bellicis munita ad arcendas naues hostiles, si quæ penitus in
Bospo

Bosporum ex Propontide erumpere conarentur, atque ab ea arce ad promontorium Damalicum transfuerus murus cæcus sub aqua obductus erat, velut quædã molles, iæctus septentrionum excipiens nauibus ob rapidum intermedium Bospori fluxum ascẽdere nequeuntibus, ventũmq; à puppi expectantibus in eo loco, quẽ Dionysius tanquam è carcẽribus inquit emittere traiciētes, tutiorem stationem efficiebat. Tamen auaritia nationis dominantis paulò antè dirutus est, eiũsque saxa translata in priuatas ædificationes: à promontorio Damalico, distanti à Chalcedone paulò minus quàm tria miliaria. Littus est fere totum importuosum & præruptum, marẽque iuxta littus vadosum, cautibusque sub aqua latentibus confragosum, vt vix tentans multis locis reperire potuerim applicationem scaphæ, littorisq; crepidines, in plusquam quinquaginta passus esserũtur præcipites, vt ascensus directus sit, & præruptus à Damalico promontorio vsque ad valliculam, quæ sinum efficit, vbi ora humilis, & littus demissum, & non præruptum, marẽque portuosum, in quo cernuntur ruinae molis antiquæ, quæ olim muniebat portum, seu potius stationem, nunc gradum præstat ad fontem in littore proximo fluentem perennem, à Dionysio appellatam Hermagora: quem paulò antè subductum vidi in hortos, quos supra Heragoram Rex Soleïmanus longis muris circumsepsit: aliis eò etiam fontibus opere subteraneo deriuatis, vt eorum redundantia hortis superflua sit, restituẽdus fluxus Heragorẽ longè copiosior. A fonte Heragora littus est ferè saxosum & præruptum vsque ad planitiem Chalcedonis suburbanam, vbi olim erat

ædes Veneris, & postea fuit templum diuæ Euphemie funditus iam euerſæ ſupra terram, atque ad eò ſubſtrutiones erutæ, excepto cuniculo ſubterraneo, ex quo etiamnum ſcaturit fons. Propè eſt riuulus, cuius meminſſe Dionyſium antè vidimus: qui ſi nūc longè minor fuit, id attribuendum fonti conſtructo in eadem planitie iuxta viam Chalcedone tendentem ad urbem Nicomediam perennem fiſtulam quoquo verſus quatuor digitos patentem implente. Fons autem, quem iam dixi ſcaturire ex antiquo aquæ ductu diuæ Euphemie, diſtat à ſcala Chalcedonenſi mille & centū paſſus. Qualis autem fuerit ædes diuæ Euphemie, in qua celebrata fuit ſynodus Chalcedonenſis, & qualis eius ſitus, Eua-grius Scholaſticus amplè ſcribit, quæ ego breuiter attingam, ſacrorum hominū cœtum habuiſſe concilium in Euphemie martyris æde, diſtanti à Boſporo non ampliùs duobus ſtadiis, ſita in ſuburbano agro Chalcedoniorum Bithynorum molliter accliu, vt ambulâtes in templum non ſentiant, ſe in illud ſubiſſe, repenteque velut ex ſublimi ſpeculâ vndique campos ſub aſpectum ſubiectos contemplantur ſupinos & planos herbis, frugibus, arboribus viſcere, marèq; partim tranquillum violaceo cæruleoq; colore purpureſcens, ad littora adludere, amœnūque quiddam exhibere, partim murmure ſonans, fluctibus efferatū, lapillos, & conchas, & algas prouoluere. Inde addit Euphemie ædē vel hoc ipſo ornari, quòd ſita ſit ante oculos Conſtantinopoleos, & quòd conſtet tribus membris magnorum ædificiorum ornatis, amplitudine, & laxitate, & pulchritudine columnarum, & tectis elegātibus. Sed quid conor

in lucem edere scripta Euagrii, vel hoc ipso nobilia facta, quòd nobilibus & planè regiis Parisiorum characteribus iam dudum peruulgata etiã longè vltra Chalcedonem vagentur. Chalcedon, quam Herodotus appellat Chalcedoniam, à Dionysio quidem constituitur paulò supra Chalcedonem fluuium. Sed tacet Dionysius, id quod Arrianus & Menippus loquuntur appellatam ab eodem flumine Chalcedone. Arrianus in sua historia Bithynica dicit eam nominatã à filio Saturni nūcupato Chalcedone, à quo primùm fluuius illic fluës nominatus est Chalcedon: deinde vrbs Dorienfibus illuc coloniam vbi deduxissent, nominata est eo nomine, quo flumen incertus quidam Historicus dicit vocatũ à filio Chalcantis vatis. Alij aiunt à Chalcide vrbe Euboæ, quæ illuc Coloniam misisset. His quidem Dionysius orbis descriptor consentire videtur Chalcedonios appellans Chalcides. Ille verò tradens à filio Chalcantis vatis motus fuisse videtur nobilitate oraculorum Chalcedonicorũ. Arrianus narrat, vt alter & vicesimus dies omnium mensium nefastus à Chalcedonensibus institutus est, ex eo, quòd cùm illo die alia haudquã prospera passi sint, tum Pharnabazus Persa eorum pueros exciderit & penitus castrarit, & miserit ad Darium. Idem ait morbum in Chalcedonios fauisse diuina ira, eosdẽque sua virilia abscidisse, quòd sacrificia quædam neglexissent. cæcos Chalcedonios oraculum dixit ea de causa, quòd Megarenfes huc primùm nauigantes eligere nescissent Byzantium solum vberius. Herodotus similiter scribit Megabizum, cùm intellexisset decem & septẽ ante annis Chalcedonios, quàm

Byzantios urbem Chalcedonē condidisse cęcos dixisse, quòd præsente meliore loco elegissent peiorem. Chalcedonij, inquit Theopõpus, priusquam rempublicam participassent, communicassentque cum populari gubernatione Byzantiorum, omnes quidem in officiis institutisque rectè viuendi erant. Post verò quàm democratiam Byzantiorum gustauerūt, vitam quotidianam maximè frugalem & temperatam luxu, delitiisq; corruperunt ac deprauarunt, simúlque euaserunt sumptuosi, potandiq; amantes. Viros excellentes procreauit Chalcedonia, è quibus Thrasymachus sophista, qui primus periodum, & colum demonstrauit, discipulus Platonis & Isocratis, recentes Historici, qui ante quadringentos annos scripserunt, tradunt sua etate Chalcedonios non dare operam literis, sed Thunnorum piscationi, artiq; cæterorum piscium retibus & lineis capiendorum, victumque manibus quærere, parúmque aut nihil curare literas: at nunc ne piscari quidem sciūt, ac potius agros duntaxat colunt, piscandi adeò ignari, vt Thunnos & Pelamydas ex foro Byzantiorū emere habeant necesse: cùm olim constet notiores fuisse Pelamydes Chalcedonias, quàm Byzantias. Sic enim, inquit, Varro Paguri Samij, Phrygia Attagenà, Grues Melicę, Hedus ex Ambracia, Pelamys Chalcedonia, Murena Tartesia, Aselli Pesimuntij, Ostrea Tarentina, Pectūculus Chius, Elops Rhodius, Scari Cilices. Quòd autem Dionysius tradit, Chalcedone oraculū Apollinis fuisse non inferius Delphico. Lucianus id confirmat, antiquissimum qui asserit, cùm Alexandrum ait pseudomantem societatem iniisse eum Byzantio quodā Chronographo scelerato, qui

qui appellaretur Cocconas. Hi cùm inter se cogitarent Delphos, Claron, Delum, Branchidas diuites factos ex arte diuinandi, constituerunt vaticinationis oraculum excitare, ac primùm considerarunt de loco Cocconas, Chalcedonem probabat locum commodum esse mercatoribus frequentem. Alexander præferebat urbē Paphlagoniæ nominatam Aboni mœnia, cuius sententia vicit. Itaque profectis ipsis Chalcedonem, vtile quippiam vrbs visa est habere in Apollinis templo, quod illic antiquissimum est: tabulas æreas defodiunt, in quibus inscriptum incisumq; erat, vt quàm mox Asclepius cum ipso Apolline patre accideret in pontum, vt occu- paret Aboni mœnia. Harum tabularū de industria inuentarum fama, statim Bithyniam & pontum peruagata peruenit Aboni mœnia, urbem vt dixi Paphlagoniæ, eiusq; incolas ita mouit, vt templum ædificare cœperint, quò Alexander profectus est. At Cocconas Chalcedone remansit duplicia, planèque ambigua oracula quædam conscribens. Ex Apollinis Chalcedonici tripode manasse arbitror oraculum, quod Socrates sacræ historiæ conscriptor tradit, cùm Valentis Imperatoris indignatione muri Chalcedonis euerterentur, in fundamentis inuentam fuisse tabulam lapideam, versus continentem subsequentes:

Ἄλλ' ὅτε δὴ νύμφαι ἰδρὸν ἤτι ἄστυ χορεύω
 τὸρ πτόμναι σήσοντι δυσεφέας κατ' ἀγυίας
 καὶ τῆχθ' λυτροῖο πολύστονον ἔοσειτ' ἄλκαρ.
 Δὴ τότε μύρια φύλα πολυσσδέων ἀνθρώπων
 ἔχρια μαρμαίρον' α κακλῶ ὑδιείμνα ἀλλκλῶ.
 ἴδρα καλλίροιο πόρου δεβαύτα σὺ ἀχμῆ.

Θρηκίης δ' ἀδελφάτα σὺν ἐλπίσι μαινομένησιν

ἄντ' ἂν μὲν βοῦδ' ἴο τέλει ἢ πτόμοι ἐπίπτοι.

Huius oraculi declarationem afferam, cū tractabo decimam regionem Cōstantinopoleos. Sed vt planiùs perspiciatur Dionysij Chalcedonica descriptio, & quales sint hodie portus, quos idem Dionysius antea dixit Chalcedonem vtrinq̄ habere: atq; vt internoscatur, vter horum postea appellatus fuerit Eutropij portus, subiiciam nonnulla. Chalcedonia vsque ad hanc ætatem suum nomen retinet, olim magna & præclara vrbs, nunc exiguus vicus: hæc enim iterum, & sæpius vastata, primò à Persis, iterum à Valente Imperatore muris spoliata, deinde à Gotthis euersa, quã post Cornelius auitus aliqua ex parte restituit: postea à Saraçenis, postremò à Turcis funditus deleta, vt duntaxat perparuus vicus supersit, nulla extant mœnium vestigia supra terram, neque sub terra, nisi raris locis fundamēta alta ingentibus saxi quadratis constructa, quæ penitus effodi nuper vidi in ædificationem substructionum, quas Rex Soleimanus molitur in tertio Constātinopoleos mōte. Portuum aliquot ruinæ cernuntur, atque nonnulla scoria metallorum in ea regionis parte vbi moneta excudebatur, tum extat aquæductuum subterraneum opus lateritium, quo per vrbe[m] aqua ducebatur, sicq; portui accommodabatur, vt supra mole[m] lōgè excurreret ad vsum nauigantium. Chalcedon sita erat in promontorio peninsulam efficiente; ad mēdium intumescēte, ex tribus partibus leniter accliu[i], ex quarta parte paulo accliuiore, & depresso in vallem, per quam fluuius Chalcedon delabitur in Propontidē. Promontorij pars

Solis occasum conspiciens cingitur Bosporo, pars verò vergens ad Meridiem, ortumque hybernum, clauditur Propontide: at ad Orientem æstiuum spectans, eminet in vallem, per quam Chalcedon riuus quidam paruus, sed ripis altis coercitus profundus delabitur & falsus in longitudinem amplius mille passuum vsq; ad pontem lapideum transmittentem Chrysopoli viatores Nicomediam. Ab eo ponte vsque ad Bosporum Isthmus patet in latitudinem circiter octo stadiorum. Hic fluuiolus etsi exiguus, vt iam nomine careat, accolæq; duntaxat appellant Potamion, prorsus ignorantes, olim nominatam fuisse Chalcedonem: tamen omniũ ferè scriptorum testimoniis nomen dedit vrbi Chalcedoni: cuius etiam Xenophon meminit libro primo Hellenicorum, cum Alcibiadem quidem ait vniuerso exercitu Chalcedonem à mari ad mare cinxisse, & partem, quæ pertinebat ad flumen, muro ligneo sepsisse. Pharnabazum verò, cum is propter fluminis angustias, ac munitionum propinquitatem in urbem ingredi ad ferendum Chalcedoniis auxilium non posset, in Heraclium Chalcedoniorum discessisse. Littus, quod plusquam ex dimidia parte circuit promontorium, in quo iam dixi sitam Chalcedonem, excepta parte, quæ plana est, vbi portus est, & vicus Chalcedon, abrupitur in præcipitè procliuitatem, vt ferè erectum sit in altitudinem amplius vigintiquinque passuum, non modò in terra saxeis crepidinibus inuium: sed etiam in mari cautibus malè tutum nauigiis, nisi vbi portus fuerunt. Si ab extremo mucrone, seu angulo promontorij Chalcedonici dirigas lineam ad medium promontorij dorsum, in quo sita est

Constantinopolis, perspicies lineam dirigi ab ortu hyc mali ad occasum solstitialem, & diuidere Bosporum à Propontide, & secare Hippodromū, & tendere ad ædes Paia siti Regis positas in iugo tertij collis, inde procedere ad ædes Mamethi Regis sitas in quarto colle, totūmq; dorsum promontorij secare à fronte ad muros, partem vrbis circuitu maris carentē claudentes. Si verò ex eodem extremo mucrone promōtorij Chalcedonici lineam duceres ad angulum scutaricum, videres eam progredi à Meridie ad Septentrionē, relicto flexu molliter curuato, vbi est portus Chalcedonis, & littus humile, & planū, nunc portus obrutus, & moles quotidie exportātur: atq; vbi olim portus magnis nauibus patebat, nūc alicubi non patet scaphis, ob syrtes & breuia. Iuxta Isthmum existit colliculus à septentrionibus situs inter Isthmum & planitiem, in qua dixi ædem fuisse diuæ Euphemix, humilis quidem ille, sed cōmemoratus ab Appiano, quem Mithridates, cū obsideret prætorē Cottam intra Chalcedonē clausum, vterque exercitus occupare conabatur. Chalcedonem habuisse portū cathena clausum, capientem amplius sexaginta naues patet ex Appiano: is enim ait classē Mithridatis in portū Chalcedoniorum vi irrūpisse, catenasq; quibus ostium portus, claudebatur, rupisse, & quatuor naues exussisse, sexagintāque ex portu captas secum abduxisse.

De portu Eutropij, & Heræo promontorio: & de antiquis regijs adibus appellatis Heræis. CAP. XI.

LA T V S promontorij Chalcedonici vergēs partim ad Meridiem, partim ad ortum hybernū, efficit sinum vulgò appellatum Calamotum, intus

intus recedentē plus minúsve octo stadia. In hoc medio latere videntur vestigia antiquæ molis portus, quæ Episcopus Chalcedonēsis mihi persuadere conabatur fuisse olim appellatum portū Hirenæ, corruptè quasi Ἡραίας: mihi potius à Regina Hirene. Nam portus τῶ Ἡραίας est in contrario promōtorio, potiúsq; appellatus ille olim fuit portus Eutropij, cuius meminit Zonaras. Ad cædē, inquit, Mauritij Regis mouetur Phocas, & in Eutropij portu primum eius quatuor filios interficit, nihil aliud tum dicentis, quàm hoc ipsum: Iustus es domine, & iustum iudicium tuum: denique ipsum Mauritiū tollunt. Idem alio loco dicit, Chalcedone esse portū Eutropij, sed non declarat, an in Bosporo, an in Propōtide. Nam ex antedictis Dionysij scimus Chalcedonem vtrinque habuisse portus. Verùm ex Procopio assequi possumus, fuisse non longè ab Heræo, cùm ait Iustinianū portum alium construxisse in vltiore continente in locis Eutropij nominatis, non procul remotis ab Heræo. At vbi fuerit portus Eutropij, planè scire nequimus, nisi sciamus, vbi fuerit Heræum. Itaque id paulò altiùs inuestigandum est. Demosthenes in libris, quos scripsit de rebus Bithynicis, sic ait:

Ἔσι πεπάρουθε κλυτὸς χαλκίδιον⊕

Ἄκρα Ἡραία τρήχρα πολυπηλιὰς. γῆδοθῶν

Δ' αὐτὸ λαίναιον πρὸ τείχ⊕ ἰὼν λοιλαίνε⊕

Εἶσω κόλπ⊕ ἄλ⊕ φαίνοσκυ ἰδῶν βαθυδίναυ

Γαύτη ἐμυλῖαι· ἰαμυλὴ δὲ ἰγὲ βαθείας

Ἔσι θαλάσσης, γῆθατε νῆας ἤγοι οἰέμενοι σκέπ⊕

Εἶναι αὐτοφύδεις ὄρμοιο· λακῶ ἢ γνέκυρῶν

Ἐξίμω.--

Ex quibus assequimur Heræum promontoriū esse contra Chalcedonem, habēs multas cautes concauas circa mare, quod intus recedens sinum efficit, quem intuens putat profundū esse, cū reuera sit prorsus fruticosus, & herbosus, & minime profundus: nam eò, qui naues adduxerunt, putantes protectionem naturalis portus, in præsens inciderunt periculum. Ex his Demosthenis versibus percipimus Ἡραίου esse promontoriū, quod hodie vocant æram Ioannis Calamoti, & sinum, quē Demosthenes describit esse illū, quem ab Occidente claudit promontorium, in quo fuit Chalcedon: & promontorium Ioannis Calamoti cingit ab Oriente, cuius ostium patet in latitudinem octo circiter stadiorum. Totus verò eiusdem ambitus cōplectitur plus minus quinque miliaria, cannarum syluis, herbisque frequens eius ora cernitur: vnde nomen templum proximū diui Ioannis Chrysofomi Calamoti inuenit. Hic sinus o'lim duos portus molibus munitos habuit, vnum olim nominatum Eutropij, nunc Hirenæ, situm in littore sinus occiduo iuxta Chalcedonē: alterum nominatum Heræum positum contrario in littore ad Orientem pertinente. Hos ambos portus fuisse in sinu Ioānis Calamoti ex Procopio percipimus, cū ait ædes regias Iustinianum construxisse in Heræo, quod Iustiniani temporibus Hierion, siue Hieriam appellarent, ibidēque portum molibus sepfisse littus, quæ antea vtrinque ventis, & vndarum incurfibus expositum tutum à ventis effecisse innumerabilibus & maximis arcis saxorum plenis in vadum aliis supra alios vsque iniectis, quoad vtrinque brachia exaggerata supra aquam extiterunt, extinse-

cūsque:

cūsq; circa moles faxis rudibus & duris proiectis ad excipiendos impetus fluctuum, & ventorum hyemaliū portum quietum perfecisse, vnūmq; in portum aditum nauibus reliquisse. Addit Procopius, vt iuxta portū Iustinianus ædes sacras condiderit, & porticus, & vias, balnea pūblica, & alia ferè omnia ædificarit, nihilo inferiora regiis ædibus vrbs: deinde adiungit portum alium construxisse in contrario continente, in locis Eutropij nominatis, non longè remotis ab Heræo. Ex quibus patet portum Eutropij esse Chalcedonis portum spectantem ad Solis ortum, portūque Heræum illum, quem nunc vocant molem Ioannis Calamoti. Horum amborum portuum vsq; ad hanc diem molium & brachiorum vestigia extāt magna quidem ex parte diruta, sed quæ nonnullam stationem nauibus accommodent: reliquorum verò ædificiorū vestigia funditus deleta sunt, exceptis parietibus ædis sacre, & cisterna maxima, vndique lateritiis parietibus cincta, sed spoliata tecto testudinato, & columnis testudinem sustinētibus, de qua Georgius Cedrinus ita scribit: Macedonius Rex palatia in Heræis exornauit, & cisternam expurgauit, quam Heraclius terra obruerat, in hortūque redegerat oleis cōsitam. Idem paulò infrā ait: Rex Heraclius vbi sui diei natalis rationem à Stephano Philosopho didicisset, prædicente Heraclium ex aqua interiturum, cū alias cisternas obruit, tum illam sitam in Heræis, quam Macedonius perpurgauit, regiāsque ædes in antiquam formam restituit, & pro horto in cisterna confito Nymphæum aqua lucida abundans induxit. Quam autem multorum scriptis celebretur palatiū Heræū, è mul-

tis non

tis nonnullos, qui mihi iam veniunt in mentem, afferā. Sezomenus scribit Theodosium Regem mandasse Demophilo præfecto Arrianis Cōstantinopolitanis, vt curaret statuta in concilio Nicæno seruare, & populum in vnum cōsensum reducere, aut ab ædibus sacris cedere. Demophilus aduocauit concionem populi, atq; Regis sententiam declarauit, & abstinens ab ædibus vrbs concionem indixit in suburbana Hieria nuncupata. Quoniam, inquit, lex præcipit, si vos persecuti fuerint ex vna vrbe, fugite in aliā. Alij Historici tradunt Constantinum Iconomachum contra imaginum cultum concilium iniquum triginta octo Episcoporum habuisse in palatio Hieria, prætereo cæteros, vnam duntaxat inscriptionem subiungā, quæ erat incisa in aditu Hieria,

Τῶν ἰσσηνιαῶν ἀγακλία δέμαθ' ἡρώου

Ἰδαλι, καὶ γαίη καλάθ' ἰδικρεμάδας

Κοίρωνοι ὑμετέρων ἀρετῶν καρῶς π' ἡδὲ ὄψα

Ἄνδ' ἰσοφ' ἡρόνθ' αἰγὸν ἕως πόλ'θ' ἀσδρας ἑλικῆ.

Iam vt planius intelligatur situs promontorij Heræi, & an idem, quod aliqui existimarunt Heræum, & Eurion, & Yris describam oram maritimam, ab acra Ioannis Calamoti vsque ad aliquem finem. Promontorium Calamoticum circuitu complectitur amplius octo stadia, eius ceruix efficiens Isthmum non excedit latitudinem ducentorum passuū, vna similitudinem gerit, seu ollæ. Nam vt olla est collo angusto, ita illud ceruicem habet angustam, deinde dilatatur, intumescitq; in ambitum circiter octo stadiorum: sed ita, vt vndique sit crepidinibus præruptis & saxosis, præterquàm à ceruice, quæ ita plana est, vt ex vtroque littore aspicientes mutuo aspectu

aspectu fruuntur. Forſan ita Heræum promontoriũ appellatum eſt ἑυροῦ ab olla defoſſa. Sic enim Stephanus ait, promontorium Heræum, contra Chalcedonem ſitum, quod alij ἑυροῦ, ſiue ἑυροῦ appellarunt, hi qui aiunt ibi cytras, hoc eſt, ollas defoſſas inueniſſe, & oſſa: verũm aliam eſſe acram Heræam, aliam ἑυροῦ, ſiue Yrim, patet ex Artemidoro: is enim ſcribit ab Acrito promontorio nauiganti centum decem ſtadia ſitum eſſe promontorium Yrim, ſiue Euron nuncupatũ, cui obiecta eſt Inſula Pityodes, & alia Inſula nomine Chalcites, quæ vt explicatiũs perſpiciantur, deſcribã ſubſequens littus. Poſt promontorium Heræum pergenti ad ſinum Nicomediæ ſuccedit aliud promontorium, quod vulgus vocat Zaritrion, neſcio, an quaſi χρῆιδιον. nam accolæ in hunc diem iactitant inueniſſe ollam auro plenã in huius loci vicinia: ex Inſula Pityode nauigauĩ recta via in Continentem ad Villam ſitam in ora maritima, quam Græci vocant Obriam, ſiue Abriã. Turci appellant eam Maltepet, ſitã ad radices extremas promontorij poſiti cõtra Chalcitim. Vide, an hoc ſit Euron, ſiue Yris promontoriũ, an illud quod iam dixi appellari Zaritrion. Verũm vt meliũs intelligatur ſitus Chalcedonis, & vbi fuerit ἑραου, paulò extra Boſporum vagabor, ſed in conſpectu Chalcedonis & Byzãtij, qđ paulò poſt deſcripturũ ſũm.

De Inſulis ſuburbanis Byzãtij & Chalcedonis, & primũm de Inſula Prota, & de Oxia & Platy. CAP. XII.

ARTEMIDORVS in vndecimo libro Geographiæ ait ab Acritico promontorio præternauigãti Euron ſtadia centum & decem: promõtorium ſitum eſt, appellatum Hyris,

& Insula huic obiicitur Pityodes, & altera Insula nominata Chalcitis: alia Protā dicta, à qua ad urbem Chalcedonem stadia quadraginta. Protam appellatam existimo; quòd prima occurrat venientibus Byzatio & Chalcedone, à Græcis vsq; ad hanc diem nominatur *πρώτη*: distat ab vrbe Byzantio paulò amplius sexaginta stadia, eius longitudo à Septentrionibus procedit ad Meridiem: iuxta eius litus vergens ad Orientem vicus est sub se habens portum subiectum, supra vicum diæ cisternæ rotundæ, quarū maior laxatur in amplitudinem magni hemisphærij. Thermarum magnarum Byzantiarum Insula duobus verticibus prominet, altero vergente ad septentriones, altero ad cardinem meridianū. Dicitur circuitu complecti circiter tria miliaria, à Meridie habet Insulam Antigona, à qua abest octo circiter stadia inter Meridiem & occasum brumalem, inuictur duas Insulas, quarum altera Platys, altera Oxia appellatur, in acutum verticē fastigiata, vndique præceps & prærupta: altitudine ad perpendiculū dimensa, superat omnes colles Byzantiæ. Ex aliquibus partibus ascensus in ipsam non patet ob directos cliuos, multa etiam nunc vestigia retinet cisternarū, aliorūq; ædificiorum. Aiunt ibi regiam arcem, & velut secessum caprensem aliquorum regum extitisse, quòd à rei veritate omnino alienum non videtur, propterea quia naturali munitione tuta videtur. Habet portū subiectū Orieti, cuius moles distractæ cernuntur, lauro abūdat, & multis generibus florū, sed nusquam circa Byzantiū tanta cibi bonitate Ostreæ capiuntur, quàm circū hanc Insulā. Ab hac non longè est Platys Insula, humilis & ferè plana.

De Insula Antigono, & de Insula Pityode.

CAP. V. T. XIII.

VAM Græci nostræ ætatis appellant Anti-
 gonon, Zonaras ait olim vocatâ Panormû,
 Insulam nunc Antigoni nominari. Plinius
 inter Insulas Proponticas numerat Antio-
 chiam, vide num aliquis Codex Plinij antiquus habeat
 Antigoniâ. Insula ab Aquilone efficit littus excelsum
 & præruptum, eius quædam pars intuens Meridiẽ emi-
 net rupibus abruptis, vsque ad summû fermè verticem.
 Ab occasu sunt littora rupibus præruptis aspera, sed lon-
 gè demissiora: in omnes partes existit decliuis, vndique
 eius ascensus est stadiorû circiter quatuor: in multo ex-
 celsiorem altitudinem effertur quàm Protâ, in summo
 vertice ædes sacra etiamnum extat, & iuxta adẽ cister-
 na Signino opere munita, concamerata lateritio tectõ.
 Sunt ibidem etiam putei iugis aquæ. Ab Oriente habet
 vicum in littore situm, circa vicum sunt aliquot vineæ:
 reliquæ partes sunt tectæ eryca, arbuto, rore marino, ili-
 ce, ladano. Tota Insula lapidosa scatet minutis lapil-
 lis. Contra vicum est Insula exigua, cuius circuitus non
 excedit quatuor stadia, altitudo non superat quinqu-
 ginta passus (intellige quos cõficere soleo in ambulan-
 do, vt intelligi oportet in omnibus passibus antè iam à
 me commemoratis) quæ vulgò appellatur Pitys, hæc
 Pityodes dicitur ab Artemidoro, quam tradit sitâ con-
 tra Continētis oram nuncupatam *Ἐνὸν*. Equidem cùm
 Artemidorus ordinatim ponat Pityodẽ, & Chalcitim,
 & Protam, existimo Pityodem Artemidorû intelligere,
 esse aut Antigoniam, aut eam, quam iam Græci appel-

lant Insulam principē: nam cur cōmemoraret tam exiguam Insulam, & proximam magnam præteriret?

De Chalcitide Insula:

CAP. XIII.

CHALCITIS Insula à Græcis nostræ ætatis nominatur Chalcis, distat ab Antigoniam quatuor stadia. Menippus in periplo Bithyniæ Chalcitidem Insulam constituit contra Chalcedonem, eamque dicit habere æris metalla, Chalcitidem eandem esse, quam Stephanus appellat Demonesum: assequor, ex eo, quòd dicit Demonesum Insulam sitam circa Chalcedonem, habere Cyani metalla, & Chryfocollam, & aurum preciosum, & coronarium, quod oculis ægrotantibus medicinam afferat. Nulla alia Insula circa Chalcedonem metalla habet, nisi Chalcitis, Aristoteles similiter scribit: Demonesus, inquit, Insula Chalcedoniorum (sic enim legendum est, non ut habet Codex editus *χαρκηδονίω*) à Demoneso homine appellatam esse, haberéque Cyani metalla, & Chryfocollam, & aurum eximium in ea inueniri. Quòd sit oculis remedium, atque æs, quod Aristoteles appellat *χαλκόν κολυμβητικόν*: ex eo opinor, quòd ut ipse addit, ex mari profundo duos passus vrinatores illud extrahant, ex quo factam idem adiungit statuam in vrbe Sicyone statutam in antiquo templo Apollinis. Ex antedictis liquet, quam erret Plinius, qui dum enumerat Insulas Propòtidis, dicit Demonesum Insulam sitam esse ante Nicomediã, cum nulla Insula existat in sinu Nicomediæ olim appellato Astuceno. Verum ut clariùs perspiciatur Demonesus eadem Insula esse, quæ Chalcitis, ut nunc sunt, ostendam vestigia

vestigia metallorum, & situm Insulæ, quæ tribus verticibus, seu collibus intumescit: vnus vergit ad Aquilonem, alter ad Occasum, tertius ad Orientem. Insulæ latus meridianum est præceps, & abruptum, in rupes excepto sinu, admittente recessum maris portuosum, quoquo versus patentem paulò plus stadio, tutum ab omni vento, excipio Austrû. Circa hunc sinum existunt aggeres scrobium, pleni ruderibus cæruleis, reiectis ex effossione æris, & Chryfocollæ, & cærulei: atq; inter ipsa rudera collegi eximium cæruleum, & absolutam Chryfocollam. Quòd si vadum maris ibi effoderetur, sine dubitatione inueniretur aurum illud ab Aristotele laudatum. Aggeres scrobiû sunt in radicibus vallis supra sinum iam dictum eminētis, & secantis Insulam à mari meridiano ad mare septétrionale, cuius quidem vallis in parte media elata in iugum Insulæ est domiciliû solitiorum sodalium Græcanicæ religionis, vbi Nymphæa magna signino opere elaborata, plena iugi aqua manante, ex vertice pertinente ad Orientem. Littus intuens Solis ortum habet vicum nuncupatum à nomine Insulæ, sub vico statio nauigiorum.

De Insula Principis.

C A P. X V.

INSULA Principis distans à Chalcite circiter quinque stadia, nominata est à frequenti habitatione filiarum principû, virginitatem solitariam profitentium. Georgius Cedrinus ait Iustinum nepotem Iustiniani ædificasse solitariam vitam agentium domicilium nominatû Principis suburbanû Constantinopoleos. Zonaras scribit Nicepho-

rum Hirenem exulem eiecisse in Insulam Principis appellatam, in qua monasterium ipsa ædificauerat, vnde fortasse Insula appellata fuit Principis. Longè dimidio maior existit, quàm Chalcitidis, omneis antedictas Insulas altitudine superat aut æquat. Ab Oriente æstiuo vicum habet nominatum Principis, situm in planitie littorea. In eius littore vergenti ad ortum æquinoctialem spectantur fundamēta sumptuosa antiqui monasterij, vbi amplius quingentæ solitariae scēminæ viuere solebant. Contra monasterium sita est Insula exigua, paruo interuallo distans, nominata Anterouitos. Inde in eodem littore sequitur vicus nominatus Carya, supra vicum modicè eminet iugum contractum in vallem, cinctam duobus verticibus, quæ secat mediam Insulam ab ortu ad occasum: Insulæ littus intuens Meridiem, rupibus circumuallatur, littus verò spectans ad Solis occasum, minoribus rupibus cingitur: denique Insulæ circuitu nō excēdit sexaginta stadia. Habet à Meridie vicinam Insulam, quam vocāt Andron: ab oriente æquinoctiali habet alteram Insulam nominatam diui Andree, distātem plus minus decem miliaria, vndique excelsis rupibus & præruptis munitā, excepto latere conspicienti Solis ortum, vbi domicilium sodalium sectæ solitariae. Diuiditur hæc Insula à Continente mari lato quatuor stadia. Paulò vltra hanc Insulam pergenti ad sinum Astacenum eminet promontorium, quod vsque ad hanc ætatem appellatur Acrita, vt vocatur à Ptolemæo, quod Menippus dicit distare ab vrbe Chalcedone stadia sexaginta. Omnes antedictæ Insulæ abruptæ à Continente videntur, quarum quatuor nimirū Prota,

Antig

Antigonos, Chalcitis, & Princeps faciunt sinum suo latere vergente ad Aquilonem, vt Protæ, & Princeps sint sinus cornua. Antigonos & Chalcitis efficiūt intimum sinus recessum. Cùm aspicias ex Protæ latere, vergente ad Solis ortum, aduertis sinum factum ex quatuor Insulis, nec vides Euripos intercedentes inter Insulas, vt rei ignarus quatuor Insulas, vnam eandémq; Insulam existimaret quatuor collibus intumescentē, primúmq; collem numeraret Protam, secūdum Antigoniam, tertium Chalcitim, quartum Principem. Euripus separans Insulas à Continenti, patet in latitudinem paulo amplius sexaginta stadiorum. Hæc adiungere volui de Insulis suburbanis Byzantij, velut præparationem ad clariùs percipiendum situm Byzãtij, quem euestigio subiungere cogito: reliquas Propontidis Insulas longè ab vrbe remotiores, vt Proconnesum, Ophiussam, Acanthum, Phœben, Scopelon, Porphyrionem, Halonem, Delphaciam, Polydoram, Elæam, & duas Rhodiussas: & contra fauces Rhyndaci Besbycon, cuius meminit Dioscorides, reicio in meum periplus Propontidis & Hellesponti.

F I N I S.

The first part of the history is a general account of the state of the world at the beginning of the world. It is divided into three parts: the first part is a general account of the world at the beginning of the world; the second part is a general account of the world at the beginning of the world; the third part is a general account of the world at the beginning of the world.

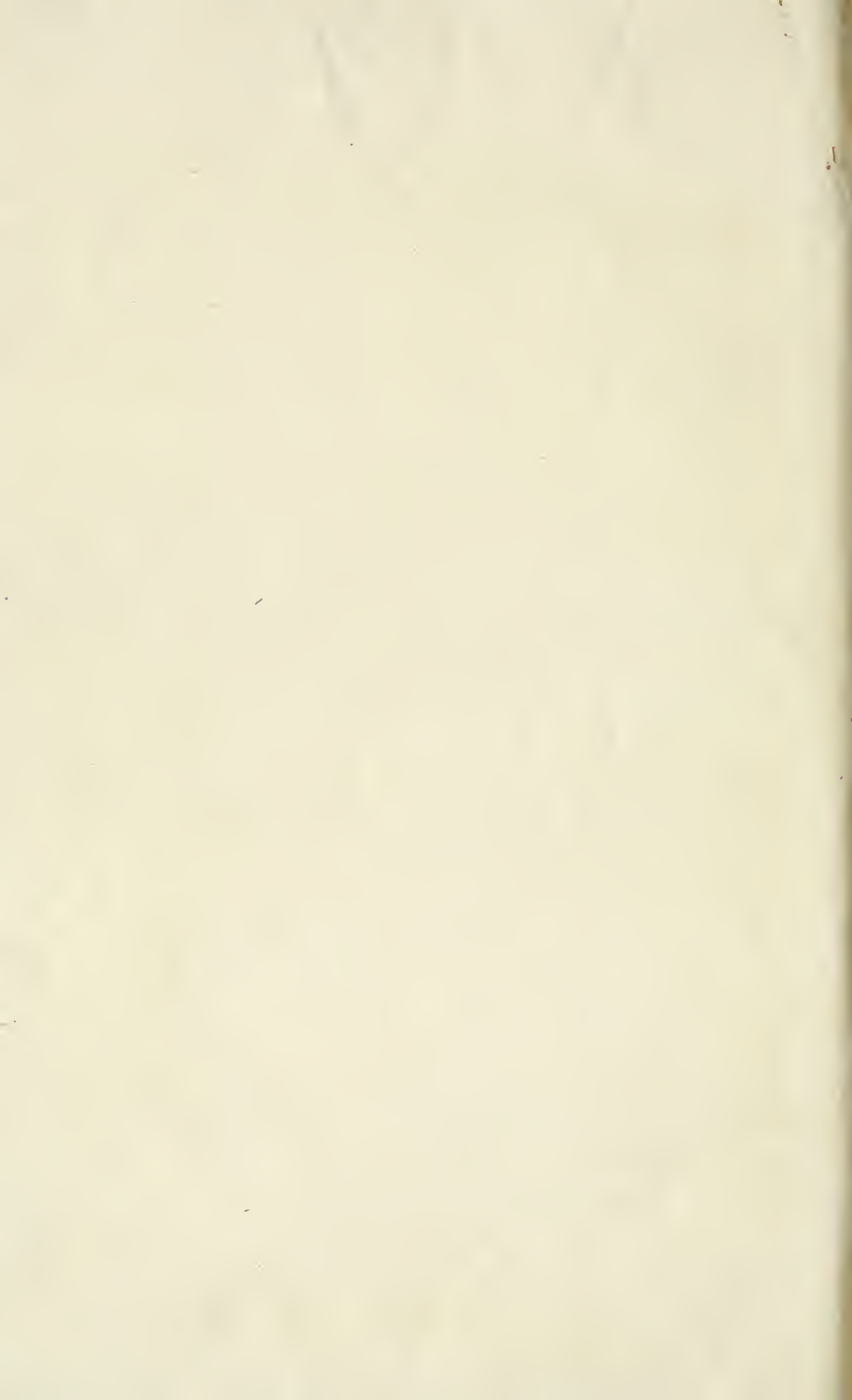
The second part of the history is a general account of the world at the beginning of the world. It is divided into three parts: the first part is a general account of the world at the beginning of the world; the second part is a general account of the world at the beginning of the world; the third part is a general account of the world at the beginning of the world.

The third part of the history is a general account of the world at the beginning of the world. It is divided into three parts: the first part is a general account of the world at the beginning of the world; the second part is a general account of the world at the beginning of the world; the third part is a general account of the world at the beginning of the world.

The fourth part of the history is a general account of the world at the beginning of the world. It is divided into three parts: the first part is a general account of the world at the beginning of the world; the second part is a general account of the world at the beginning of the world; the third part is a general account of the world at the beginning of the world.

The fifth part of the history is a general account of the world at the beginning of the world. It is divided into three parts: the first part is a general account of the world at the beginning of the world; the second part is a general account of the world at the beginning of the world; the third part is a general account of the world at the beginning of the world.

The sixth part of the history is a general account of the world at the beginning of the world. It is divided into three parts: the first part is a general account of the world at the beginning of the world; the second part is a general account of the world at the beginning of the world; the third part is a general account of the world at the beginning of the world.

SPECIAL 82-B
2108

